

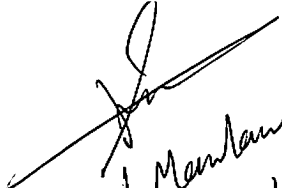
دیداری مهوله وی - ۲۰۱۰ زاینی

نامه‌ی شیعی

له شیعره گانی (مهوله وی) دا

دارا محمد عوسمان

Adul Maulan
09/10/2016
د. سید - 2016

دارالمحمد عوسمان

نامہ شیعی لہ

شیرہ گانی (مہولہ وی) دا

George Washington

Washington

Washington

ئەم نامە يە پېشكەشە بە :-

- ۱- بە رۆحى شگۆدارى شاعىرى گەورە (مەولەوى).
- ۲- مامۆستاي زانست پەروەر و خوا لىخۆشبوو (مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس).
- ۳- ھاوسەرى ئازىزم (نىگار مەمەد توفىق).
- ۴ مەندالە ئازىزە كانم (سانا و خوليا).

لەگەل پۆزدا:.

پيشهكي

به شي به كم

توهره يه كم

نامه ي شيعري له نه دهبی گه لاند ا

توهره ي دووم

نامه ي ناسايي و نامه ي شيعري

به شي دووم

توهره ي يه كم

زيان و بهر مه مه كاني مه له وي

۱- كتيبه كاني

۲- ده ستخه ته كاني

۳- زمان زاني

۴- سهر چاره ي شيعري مه له وي

بيجگه له ديوان و چامه كاني

تهوهره‌ی دووهم

ټه و نامه شيعريانه‌ی يو مهوله‌وی هاتوون

تهوهره‌ی سي هم

له يه‌که‌م نامه‌وه يو دوا نزه هم نامه‌ی

همه‌مووی يو ((مهلا محمدي مينبه‌ری)) به زمانی

ع‌ره‌بی نووسیوو، چهند نمونه‌یک له و نامانه.

بجشی سپېڅلم:

تهوهره‌ی يه‌که‌م

نامه‌کانی مهوله‌وی به زمانی فارسی

تهوهره‌ی دووهم:

مه‌ژمار کردنی نامه‌کانی به زمانی فارسی

که ژماره‌یان (۳۸) نامه‌يه.

تهوهره‌ی سي هم:

ريزيه‌ندی نامه‌کانی له (۱-ی)

که ژماره‌یان (۹۰) نامه‌ی شيعريه

بەراوتتەگان

- سەرچاوەگان بە زمانی کوردیی

- سەرچاوەگان بە زمانی عەرەبی

- سەرچاوەگان بە زمانی فارسی و بیانی

- سەرچاوەگانی گوٲار و رۆژنامهگان

- دەست نووسەگان

- پاشکۆی نامەکه (فەرھەنگ)

- کورتە نامەکه بەزمانی عەرەبی

- کورتە نامەکه بەزمانی ئینگلیزی

بېشەكى.....

ھەر مىللەتلىك سىما و چۆنئىيەتى نامە نووسىنى تايىبەت بە خۇي ھەيە. يان ھەر نووسەر و ميژوو نووس و چىرۆك نووس و ھونەمەند و شاعىرىك شىۋازى تايىبەتى بە خودى ئەو بوارەۋە ھەيە كە كارى تىدا دەكات، چونكە ھەر مىللەتلىك يان نەتەۋەيەك چۆن بۋارى ژىارى و شارستانىيەتى بۇ لوابى بەو ئاراستەيە كارى بە ئەدەبىياتى خۇي كىردۋە دىرۆكى ئەدەبىياتى ھەورامان زۆر كۆنە و ميژووۋەكەي دەگەرئىتەۋە بۇ (۷۰۰) سال پىش زاین، بەلام ھىشتا توئىژىنەۋە و لىكۆلىنەۋەي كەم كراۋە لەسەر زمانى ئەدەبى ھەورامان، ھەرچەندە ئەم لىكۆلىنەۋەيە لە بارەي نامەكانى مەولەۋىيە، كە چى مەولەۋى خودى خۇي بە سى شىۋە نامەي نووسىۋە، نامەي ئاسايى، نامەي شىعەرى، نامەي پەخشانى، كەبە زمانى فارسى نووسىۋىيەتى. مەولەۋى شىۋە نووسىنى نامە، لەلای بە ھەورامى بوۋە، زۆربەي نامە شىعەرەكانى بە شىعەرى پەنجە لەسەر كىشتى خۇمالى رەسەن ئەو نامانەي نووسىۋە. ئەو نامانەش زۆربەي زۆريان بۇ شىخەكانى

ھەورامان بۇ (بىيارە - تەوئىلە) ى ناردوون، ديارە شوئىن و جوگرافىيائى
 ھەورامان ھەرچوار دەورەكەى يان بە واتايەكى دى سنوورى ھەورامان
 سى پارىزگائى كوردستانى گرتووتەتەوھ. ئەوانىش (سنە - كرماشان -
 سلئىمانى) يە، ھەورامانىش دەكرىت بەم بەشانەوھ (ھەورامانى لەھۆن -
 تەخت - پەزاو - دزلى - شاميان و ژاوەرۇ گاوهرۇ - كەنولە) يە. ئەگەر
 ئاوپرىكى خىرا لە مئژووى ئەدەبى كوردى بەتايبەتى لە بەشە جيا
 جياكانى ھەورامان بەدەينەوھ ئەوا ژيان و بەسەر هاتى چەندان
 شاعىرمان لە پوانگەى مئژووهوھ بزەر. بەلام زۆربەى زۆرى شاعىرانى
 ھەورامانى لە قەرانبووھ كۆنەكانەوھ ھىنايەوھ سەر بارى ئاسايى پەو
 پەوھى ژيان) وەك ئەو گەلانە، كە چۆن شانازى بە رابردووى خۆيانەوھ
 دەكەن، ئىمەى ئارىزانتىش لەمەو دوا دەتوانىن شانازى بەو دياردە
 مئژوويىيەوھ بكەين، كە ژيان و بەسەر هاتى شاعىرەكانيان تۆمار
 دەكات، ھەرچەندە داگىرەرانى دراوسى تا ئىستاش لە ھەولئى
 ئەوھدان بۇ ئەوھى لاپەرەكانى مئژووى ئىمە لىخن بكەن، بەلام بۆيان
 نالوئىت لەگەل مرۇقى رۇشنىر و چاو كراوھدا. زمانى ئەدەبى كوردى
 و (۸۰۰) سال زمانى سەرتاسەرى ولاتى كوردان بوو، ئىدى بۆچى
 مەولەوى و پىر خدرى شاھۇ و خانائى قوبادى و بئىسارانى و صەيدى
 ھەورامى بەو ھەورامىيە پاك و بىگەرەدە نەنووسن، يان فەقى قادرى
 ھەمەوھند و مەلای جەبارى و مەلای رەنجورى، شىوھ زارەكانى
 ھەورامان (باجەلانى و زەنگەنەيى و زازاكى و شەبەك و ئەردەلانى
 كاكەيى و....) لە فەرھەنگى خانە بەندى كوردىدا بى بەش بكرىت).
 مەولەوى تا ئىستاش زۆربەى شىعەرەكانى بۇ خەلكى زۆر شارەزاو

بلیمەت نەبی و اتای شیعرەکانی بە گران لیک دەدریتهوه، دیاره نامە
 نووسین بە شیعر ئەوەندە کاریکی سانا و ئاسان نییە، ئەگەر یەکیکی
 وەک ئەو زانا و بلیمەت نەبیت. لە ساڵی (١٩٢٠) هەو بایخ بە شیعی
 مەولەوی دراوێ نووسەری کورد ئەمین فەیزی لە کتیبی (ئەنجومەنی
 ئەدەبیاتی کورد) دا کە لە ساڵی (١٩٢٠) ز لە ئەستەمبول چاپ کراوە،
 هەندی شیعی بلاو کردووەتەوه و بەتایبەتیش سەرئەنجی خەلکی بو
 لایەنیکی هونەری شیعی مەولەوی بەکارهێنانی قافیە (ab ab)
 کە زیاتر دیاردەیهکی هونەری شیعی ئەوروپاییەو بێگومان
 مەولەوی ناگاداری بوو، دیاره زمانی ئەدەبی هەورامان چەندین
 بلیمەتی وەک (مەولەوی) لە ئامیز گرتووه، هەرەها مەولەوی هانای
 بو سەرچاوەی پۆن بردووه، چونکە ئەوسەرچاوەیە دەستی ئەم لاو
 ئەو لای ولاتانی نەگەیشتووتی، وە زمانی تیکەل و پیکەلی پۆژ
 هەلاتی بەکار نەهێناوه، هەرەها هەورامان گەنجینهیەکە لە هەموو
 بواریەکانی هونەری و ئەدەبیدا، بەلام ئیمە بۆیە ئەم کارە ئەنجام
 دەدەین، چونکە کتیبخانەیی کوردی لە پووی نامەو شیوازی نامە
 نووسین چ بە شیعر چ بە نامەیی ئاسایی فرە کەمە. هەرچەندە
 مەولەوی لە نیوان ساڵانی (١٨٠٦-١٨٨٢) ز ژیاوه، بەلام لەوماوێهەدا
 بەبی قەلەم، بەبی کاغەز، بەبی چاپ، بە بی دارایی توانیویەتی هەموو
 بواریەکانی ئەدەب بەتایبەتی لە نووسینی نامەیی شیعییدا شاعیریکی
 کارامە بوو، هەرچەندە نووسین ئەوەندە کاریکی ئاسان نییە، بەلام
 شیرینی و زەریفی شیعرەکانی مەولەوی بە کیشی پەنجە کە زید
 زادهیان هەورامانە. وە بوونی واتاسازی لە شیعرەکانی (مەولەوی) دا

يان ھەر دېرېك لەو شىعرانە بۇ سەر بەندى ھەر ئاوازىك دەستە ملانە لەگەل ئاوازی بەرزە چىرى سىياچەمانەى زەر دەشتى كە بە سرودى (گاتا) كانى (۷-۸) لە ھەر نىوہ دېرېكدا ئەو ەندەى تر خۇمان بۇ ئەم بابەتە ساز و نامادە كردووہ.

مەولەوى ھەر ەروك ھەر مەوئەك بە پلەكانى ژياندا چووہ و لە ھەرىكە لەو پلانەى ژيان تالى و سوئرى و شىرىنى چىشتووہ و لە ھەر جۆرە لە زەتىكى، ھەرىكە لەوانە دەرسىكى وەرگرتووہ، بەپىي توانا و لىھاتووئى ئەو مەوئە دنيا دىدەى بەلامانەوہ جەم دەبى، خەلكەكەى دەورو پىشتى، توانايان ھەىە سوود لەو كارامەىە وەر بگرن، عىشقى كارىگەرى مەولەوى واى كردووہ كە پىرە مىردى نەمر ھەندى لە شىعەرەكانى بەناوى رۇخى مەولەوى وەر بگىرئى بۇ سۇرانى يان بە واتىەكى دى شىوہى كرمانجى خواروو، ھەرچەندە بەلاى ئىمەوہ شىعەر لە شىوہەكەوہ بۇ شىوہەىەكى تر وەر ناگىرئەتە سەر ئەو زمانە و ناكرئەت و نالوئەت، چونكە دوو دىالىكتى كوردى سەر بەىەك زمانن، بەلام دوو زمانى جىاواز لەىەكتە كارى وەرگىرانىان تىادا دەكرئەت، بۇنمونە زمانى ەرەبى بۇ زمانى كوردى، بەلام راقەكردنى ھەندى وشە دەكرئەت بۇ ئەوہى مىللەت ئاشنا بىي بە ھەموو زمانەكەى. نووسىنى ئەم نامەىە بۇ ئەوہ نىىە تەنھا مەولەوى بە خەلكى ئاشنا بەىن، چونكە مەولەوى ئەو ەندە ناسراوہ نەك لەناو ئەدەبىياتى خۇماندا، جگە لە رۇژ ھەلاتى ناوہراست و بگرە ولاتە ئەورووپىەكانىشدا ناوبانگى تايبەتى خوى ھەىە مەبەستى ئىمەلەم بابەتەدا ئەوہىە، بۇ قەدر گرتن لە توانا و ھەولى ئەم شاعىرە بلىمەتەىە،

چونکہ وەك ھەسارەيەكی درەوشاوە لە ئاسمانی ئەدەبیا تدا پەولێکی مەزنی ھەبوو.

دووھمیان بۆ ئەوھە، كە ئەم شاعیرە راستە شیعەرەكانی باسی عیشق و سۆفی گەری دەكەن، بەلام ئەو شتە شاراوانە كە لە ئەدەبیا تى ئیئە دا ھەيە لە نەزانراوھە بۆ زانراو بۆ رۆشنگەرھەوھى ئەنجامى گومپراى لە خۆيابى بوون، بۆ تیگەيشتن لە ھیز و توانای یەزدان، بۆ عیشقى خاوین بە تەواوی ئاشنامان دەكات.

دەمانەوی بەكورتى لەسەر پيشكەكى ئەم نامەيەم بنووسين، بۆيە بە كورتى و بەجوانى و بەشيوازى رەسەن و بە وشەى خۆمالى و فەرھەنگى مەولەوھى ھەموو ئەو كتيب و ناميلكانەى كە ھەيبوون، ھەر ھەموويان بە توانا و قودرەتى تايبەتى خۆيدا بوو، ئەگەر سەيرى ژيانى بكەين ئەوسا بۆمان دەردەكەويت ئەو گەنجينەيەى ئەم زانا گەورەيە چى بوو؟ بەراستى مەولەوى بليمەتێكى بى وینە بوو لە ھەموو بواریكدا شارەزايى و لێھاتوویى خۆى بەجواترین شیوہ دەر بپروە، ئەگەر بە دیديكي خيرا تەماشای ديوانە شيعيرەكەى بكەين ئەوا شتى زۆر توحفە و جوانمان بۆ پوون دەبیتەوہ.

پەنج يەن وەشش، شش ھووكەر، نە پەنج

ھەرر نەما بەرین يەن كەوھەر سەنج

ئەمە باسى پەنجەكان و خامە دەكات، كە چۆن خامە ئەو شتەى كە دەينوسیت وەك ئاوريشم بە جوانى دەيتەنیت وەك چۆن جولا

پۆپشەمین یان جاجم درووست دەکات، ھەرچەندە ئەم پێشەکیە کورتە،
بەلام پوختی و راستی زیاتر دەردەخات ڕاڤەیی ئەم بەیتە وا دەئیت لە
میژووی ئەدەبی کوردی دا

قازان قەتاران قولنگان ھەوایی

ھەیفەن بالاکەت شەو بە تەنایی

ئەم بەیتە بۆ کۆچی دوایی عەنەبەر خاتوونی فەرموو، بەلام ئیمە
دەئین: مانای ئەم دیڤە شیعەرە بەم شیوەیە لە قازان قولنگان
باندەیی قاز و قولنگە، کە دوو بە دوویان، یان نیرو مییان لە ھەواوە
دەفڕن و قەد لەیەک جیا نابنەو، بە قەتارەش پەرواز دەکەن، جا
مەولەوی دەئیت: ھەر بەو جوڤە ئیرو میی قاز و قولنگ پیکەو
دەبواوە من و تۆش پیکەو (دەفن) بکریاین، چونکە ھەیفە تۆ بە تەنیا
بڕۆیتە گۆڤی و لەمن جیا بیتەو. ھەرچەندە لیکۆلینەو لە ژیان و
شیعەرەکانی مەولەوی زۆر ھەلدەگرت، دەتوانریت چەندین
لیکۆلینەو لەسەر ھەریەک لە بوارەکانی ئەدەبیاتی مەولەوی بکریت،
بۆیە ئیمەش بەپێی توانامان ھەول دەدەین ھەندیک لە لایەنە
شاراوەکانی شیعەرەکانی مەولەوی بھەینە ڕوو بۆیە ھەول و
ئەنجامدانی ئەم نامەیە کە ئیمە ھەلمان بژاردوو بۆ ئەوێە کە،
پۆلەکانی نەتەوێ ئیمە زیاتر شارەزایی پەیدا بکەن لە زیندوو
کردنەوێ ئەدەبیاتی نەتەوێ کەماندا.

به شی به کام

نامە كى شېئىرى لى ئەدەبى گە لاند

ئەگەر تەماشاي ئەدەبى گە لان بىكەين، يان چۈنئىيەتى نامە نووسىن بە شىئىر، دەبىنىن نامە نووسىن ئەلەي ھەر مىللەت و ئەتەۋەبەكى سەر ئەم گۆي زەۋىيە گە لىك شىۋازى جىيا جىيا ھەيە.

ئەو نامانەي كە شاعىرانى گە لان دەينووسن ھەرىكەيان بە جۇرىك ئەدەربېرىنى شىئىرى، دەرى دەبېن و لىكى دەدەنەۋە، ۋەك نامە بە شىۋەي پەخشان، يان كورتە چىرۇك يان بە شىئىرى كىش و سەروا، ھەروەھا شىئىرى نازاد، كە ئىستا ئە ئەدەبى گە لاند گە شەي كىردوۋە تەنانت ئەدەبى نارىيان قاچەكانىشى* گىرتوۋتەۋە. ئەمەش واىكردوۋە ئە نامەي ئاسايى جىيا بىكرىتەۋە، واتە نامەي شىئىرى جىياۋازى زۇرە ئە نامەي ئاسايى ئە روۋى

---

* نارىيان قاچەكان (ئەسەردەمى دەۋلەتى ماددا ناخاقتىيان بەۋ شىۋە زمانە كىردوۋە. كە رەگ و رىشەي دەۋلەتى مادن.

روخساره‌وه، به‌لام ناوه‌پوکی زۆربه‌ی نامه ئاساییه‌کان و نامه شیعریه‌کان وهکو یه‌که، یان له یه‌که‌وه نزیکن. هه‌ر له نامه‌ی دلداری تا نامه‌ی پرسه‌نامه، به‌لام چی جیایان ده‌کاته‌وه نامه‌ی شیعی کیش و سه‌روایان هه‌یه، به‌لام نامه، ئاسایی (تقلیدی) به‌شیوازی گفتوگۆ و به‌بێ کیش و سه‌روا ده‌نوسرین، نموونه‌یه‌کی نامه‌ی شیعی له ئه‌ده‌بی عه‌ره‌بیدا که شاعیری عه‌ره‌بی مسته‌فا سادق الرافعی به‌ناونیشانی (اوراق الورد و رسائله) ده‌نۆت: ((یدلمم الحب علی قلبه- کانه فی نفسه ینهدم برجفه حاملها لم یزل- ممزقاً فی القلب لایلتهم

زلزل البرکان لمادعت- ان سنت برکانها المحتدم

اجابها الله الطفی وارجفی- من شفتی محبوبه تبتم))^(١)

واته: دل دڤ ناگریتته نامیز، به‌لام به‌یه‌ک ده‌گه‌ن به‌ نیگای تیروانین، به‌لام زه‌رده‌خه‌نه‌ی ئی ده‌بیته‌وه ئه‌مه‌ش ئه‌ی یار وشه‌یه‌کی خواپیه له‌رووناکی ئه‌و ئیوه جوانانه‌وه ئه‌و زه‌رده‌خه‌نه‌یه دروست ده‌بیته که به‌یه‌ک جوئه‌ی نه‌گۆر ده‌رپرین له هه‌موو شتی‌ک ده‌کات. ئه‌گه‌ر به‌چاویکی ره‌خه‌نه گرانده‌وه ته‌ماشایه‌کی ناوه‌پوکی نامه‌که بکه‌ین که به‌و چوار به‌یته واتایه‌کی دلا نامیزی پر له خۆشه‌ویستی نزیک له وها و ئه‌مه‌کی دلداری خاویز، پر له سه‌دای هه‌ست و جۆشی ئه‌وینی راستی بو ئه‌و دوو دلداره به‌ بزهی ئیوانیان به‌ جوانی ده‌رکه‌وت.

(١) مسته‌فا سادق الرافعی (اوراق الورد و رسائله، ط١، القا‌ره، مطبع الاتقامه سنة ١٩٤٢م- من

مقاله حبیبات و المصاب من ص ٩٥-١١٠.

ھەرۋەھا دابوندرىتى دندارى لە شىۋازى نامە نووسىن ئە گەئىكەۋە بۇ
 گەئىكى دىكە دەگۆرئىت، ھەرۋەھا ھەرىكە ئەو گەلانە ئە گۆشەنىگى
 كۆلتورى خۇيانەۋە سەرنج و بۇچوونى تايىبەتتىن لەبارەى نووسىنى نامەۋە
 ھەيە جا نامەكە بەشەيەر بىت يان بە پەخشان يان نامەى ناسايى، نامەى
 واھەيە بە پەندىكى پىشىنيان كە دەيكەنە سەربەندى نامەكە، نموونەش
 ئەم جۆرە نامانە زۆرە ئە ئەدەبى گەلاندا، بۇيە بۇ ھەر گەئىك نموونەيەك
 يان دوو نموونە پىرستى بابەتەكە دەبىت.

لە كتئىيى رىيازى رەوانبىژى (نەج البلاغە) دا ئەلى كورى ئەبى تالەب،
 ۋەرگىرئانى سىدىق بۇرەكەيى (سەفىزادە) دا لە لا پەرە ۱۲۰۶-۱۲۰۸ دەئىت:

(لو كان قاتل عمر وغير قاتله

لكنت أبكى عليه آخر الابد

لكن قاتله من لا يعاب به

من كان يدعى أبوه بيصه البلد

من هاشم في زراها وهى صاعده

الى السماء تميت الناس بالجسد

قوم أبى لله الا أن يكون لهم

مكارم الدين والدنيا بلا لد

يا أم كلثوم أبىكە ولا تدعى

بكاء محوله حرى على ولد) ^(۱)

(۱) ئىمامى على، رەۋان بىژى، ۋ/ سىدىق بۇرەكەيى، سەنە بەرگى دوۋەم، چاپى يەكەم،

۱۲۸۴ھ تاۋى، ۱۲۰۶-۱۲۰۸

واته: ئەگەر كەسێكى تر جگە ئە عەلى عومەرى بكوشتاىه هەموو دەم بۆى دەگريان بەلام ئەو كەسێك كوشتويەتى كە ئەهەر چە پكئى پاكە، باوكى ئەو بە گەورە و سەرۆكى شار دەناسرا، ئەو ئە ئەوهەكانى هاشمە و پالگەى گەورەى ئەو ئە ئاسمانداىه، ئەوانەى بەرگەى ئەم گەورەىيە ناگرن ئەداخا بمرن، ئەمانە بنەمانەىهەكن كە خۆى گەورە تەواوى بەرتيريهەكانى ناىينى جيهانى بەوان بەخشيوه، ئەى (ئوم الكلتوم) وهكو داىكى منان مردوو ئە خەم و پەژارەى براكەتا بگرى و بناىينه.

دەگيرنەوه دەئين: هۆنراوهەكانى (ئوم الكلتوم) يان بۆ پينغەمبەرى گەورەى نيسلامى خويندەوهو پينغەمبەرىك زانى كە ئەو ژنىكى ژير و تىگەيشتووە هەزى كرد ببينه موسلمان. ئەم نامەىه بەكىكە ئەو نامانەى دوو جۆرە واتا دەدات يەكەمیان ناگادارى عەلى كورئى ئەبى تالبىبى كردووە كە بنەمانەكەيان دەتوانئى ئەو مافە يان ئەو تۆلەىه بەكەنەوه چونكە ئەنامەكەيدا وای نيشانداه.

دووەمیان نارامى و خۆراگرى ئەو نافەرتهو سۆز و بەزەبى بۆ براكەى وای نيشاندا كە تۆلەى ئەكاتەوه، چونكە بنەمانەى هاشمیان خاوەنى دين و دەسەلاتى دنياىى و ئاسمانيشن، ئەم نامەىه لەرووى رەوانبىزىيەوه وهزن و قافىيەى تەواوه.

لەناوەرۆكىشدا واتايەكى برشتى هەيه. هەروەها گريانى ئەو ژنە وهكو ژنانى براكەى بەرانبەر ئە زولم و زۆردارى كۆشكى ستمەى ئەبەر دەرهيئا، خەلكى ئە بەرانبەر بىدەدى يەزىد و كارگيرانى و ستمەكارىيان بزوان، هەروەها دەرپخت كە داد ئەگەر بە دادوهرى بكرىت ئەوارق و كينه نامىنيت، بەلام بە پينجەوانەوه تەشەنە دەكات.

نووسینی نامه به شعر نه‌وه‌نده کاریکی ناسان نییه، چونکه هوش و
ژی‌ری ناگادری له نهریت زور گرنکه له نووسینی نامه‌دا، به‌تاییه‌تی نامه‌ی
شعیری له نه‌ده‌بی گه‌لاند.

نامه‌یه‌کی (نه‌بی نواس) بو (فضل بن ربیع)ی نووسیوه، له لاپه‌ره ۱۰۶
به‌م شیویه ده‌ئیت:

النسك وعودتیه والخیر عاده	(أنت یا ابن الربیع الزمتنی
وتبدلت غنة و ذهاده	فارعوی باطلی واقصر حبلی
البصري في حسن سمعته أو قتاده	لو ترانی ذکرت للحسن
والمصحف في لبتي مكانه القلاده	المساییح في زارعی
تعجب منها مليحة مستفاده	وإذا شئت أن ترى طرفه
وتفطن لموضع السجاده	فادع بي لا عدمت تقويم مثلی
توقن النفس أنها من العباده	ترى أثر من الصلاة بوجهی
لاشترها بعدها للشهاده	لوراها بعض المرانین یوما
أدرکتنی علی یدیک السعاده ^(۱)	ولقد طالما شقیبت ولكن

نه‌مه‌ش ده‌قی نامه‌که‌یه که بو فه‌زلی بن ره‌بیعی نووسیوه سکالاً
له‌سه‌ره‌په‌رشتاری زیندان ده‌کات که سه‌عید ناویکه.

- ۱- تو نه‌ی کوری ره‌بیعی له‌سه‌رت پیویست کردم
قوربانی کردن و دووباره کردنه‌وه‌ی خیر و چاکه‌ت کردم
- ۲- چاودی‌ری لادانی من بکه په‌تی نارامم پچرا
سه‌بر و نارامم گوراوه، به‌توندی پشتم کرد له دونیا

^(۱) دیوانی أبي نواس، المكتبة الثقافية، بيروت لبنان، الطبعة الاولى، عام، ۱۹۸۰م، ص ۴۹.

- ۳- نه گهر بمینی بیرى (حه سەنى به سرى) ده كه یتە وه
 نه ناوبانگى شیوه یدا یا خود نه قه تاده وه
- ۴- هه موو کاتیک ته سبیحم نه قولدايه
 وه قورنانش هه ردهم نه دهرن و دئمدايه
- ۵- نه گهر ده ته ویت ببینی لایه نیکی چاکه
 سه یرکه به باشی تیندا هه یه قسه یه کی چاکه
- ۶- داوا پینبکه چونکه به هوی ریکی منه وه له سه رت ده چم
 وه بیر بکه ره وه نه شوینی سوجه کانی من
- ۷- ده بینی شوینه واری نوێژ نه ده موچاومدا
 دننیات ده کات خوا په رستی وا له هه موو نه نداما
- ۸- نه گهر ببینی روژ به روژ نه وانەى روپامایى ده کەن
 ده گریت بو گه واهیدانی چاکه ی خۆت بکه
- ۹- به راستی خه ریک بوو تووشی به دبه ختی بيم
 به لام له سه ر ده ستی تو تووشی به خته وه رى بووم

دیاره سکا لا کردن له سه ر نه و كه سانه ی كه هه ردهم نیشوکاریان به دهسته
 نه گهر به چاکى کارو فه رمانیان بکه ن نه و نه م سه ر زه مینه مروقه کانی به
 باشی ده جه وینه وه وه دوور ده که ونه وه له روپامای خرا په کردن، به لام نه گهر
 به پینچه وانە وه نه و باری ژیان لاسه نگ ده بیئت، نه و کاته خیر و چاکه
 لاده چیت، له شوینی چاکه خرا په دیت نه مه ش ره وره وه ی ژیان نا ئوز ده کات.
 نامه یه کی دی به شیعر له نه ده بی گه لاندا نامه ی شیعرى نه ده بیاتی
 (فارسییه) نه و نامه یه ش یان نه و نامه ش جورا و جورن نه نه ده بی فارسیدا

له و نامانه‌ش به شیعر به نامه‌یه کی (سه‌عدی شیرازی) دست پی ده‌کده‌ین که
له‌باردی خوشه‌ویسته‌کهی به‌م شیوه‌یه ده‌نیت:

۱- یار باما بیوفائی میکند

بی‌گناه از من جدائی میکنند

۲- شمع جانم را بکشت آن بیوفا

جای دیگر روشنائی میکند

۳- میکند با خویش خود بیگانگی

با غریبان آشنائی میکند

۴- جو فروشت آن نگار سنگدل

با من او گندم نمائی میکند

۵- یار من او باش و قلاشت ورنه

بر من او خود پارسائی میکند

۶- ای مسلمانان، بفریادم رسید

کان فلانی بیوفائی میکند

۷- کشتی عمرم شکستت از غفس

از من مسکین جدائی میکند

۸- آنچه با من میکند اندر زمان

آفتاب دور سمائی میکند

۹- سعدی شیرین سخن در راعشقی

از لبش بوسی گدائی میکند^(۱)

(۱) مجله‌ده علی فروغی، کلیات سعدی، چاپ هشتم، تهران، سال ۱۳۷۷هـ.ت، ل ۲۴.

- واتسای شیعره که به کوردی بهم شیوهیه واتسای دیت.
- ۱- یاری بیوهفا له گه ل مندا بیوهفایی دهکات
به بی نهوهی تاوانیکم هه بی جیاییم لیدهکات
- ۲- مومی گیانم دهکوژینیتته وه نهو بیوهفایه
که چی شوینیکی تر رووناک دهکاته وه
- ۳- خوی له خرم و خویش بیگانه دهکات
له گه ل غه ریباندا دۆستایه تی دهکات
- ۴- نهو نیگار له دل وهک بهرده جو دهفرۆشی
له بری گهنم جو به من دهفرۆشی
- ۵- یاری من زور زالم و زوردار و دل رهقه
که چی له ناستی مندا هیشتا خوا په رستی دهکات
- ۶- نهی موسلمانان به فریام که ون
که چی نهو که سه بیوهفایی دهکات
- ۷- کهشتی ته مه نم له خه میا شکاوه
له منی هه ژار و فه قیر داوای جیایی دهکات
- ۸- نهوهی زه مانه له گه ل منی دهکات
له رووما نه خوۆشی و رهنگه کانی کار دهکات
- ۹- سه عدی زمان شیرین له پیناو عه شقدا
داوای سوانی ماچ له لیوی نهو دهکات

هر له نامه‌یه‌کی دیدا سه‌عدی له‌باره‌ی عیشتی و ژیری له‌م جارهبان
 عیشتی حه‌قیقی نه‌ک عیشتی مه‌جازی، دیاره عیشتی زور جووری هه‌یه، به‌لام
 گرنه‌گ له‌وه‌دایه‌ نه‌و مانایه‌ چوون به‌کار دینی چوون ره‌وره‌وه‌ی ژیان به‌سه‌ر روژ و
 روژگاردا تینه‌ده‌ په‌ریت عیشتی خودایی، عیشتی له‌قینداری، عیشتی ساقی،
 عیشتی هونه‌ر و نه‌ده‌بی، عیشتی سه‌وه‌داسه‌ری خا‌ک و خوول نه‌مه‌ و چه‌ندین
 واتای دی له عیشتیدا به‌ده‌ر ده‌که‌ون، وه‌ک له‌م نامه‌یه‌ی شیخی سه‌عدی له
 کلیات له دیوانه‌که‌یدا له لا‌په‌ره ۲۹ به‌م شیوه‌یه ده‌فه‌رمویت:

۱- سالک را خدا پادشه ملک سخن

ای از الفاظ تو آفاق پر از دریتیم

۲- اختر سعدی و عالم ز فروغ تو منیر

واضع عقلی و گیتی ز نظیر تو عقیم

۳- پیش اشعار تو شعر دگران را چه محل

سحر بی وقع نماید بر اعجاز کلیم

۴- بنه را از تو سوالیست بتوجیه و سوال

نکند مردم پا کیزه سیر، جز ز کریم

۵- مرد را، راه، بحق عقل نماید یا عشق؟

این در بسته تو بگشای، که با بیست عظیم

۶- گرچه این هرد و بیک شخص نیابند فرود

در دماغ و دل بیدار تو بیند مقیم

۷- عقل را فوق تر از عشق توان گفت؟ بگو

چون تر روز شب این هردو حریفند و ندیم

۸- پایه و منصب هر یک بکرم باز نمای

تا افاض خوشت تاز شود جان سقیم

۹- باد آسوده و فارغ زبید و نیک جیهان

خاطر آینه کردار تو چون نفس حکیم^(۱)

واتای شیعره که سه عدی که هم موو له عیشقی خاوین زوهدی خاوینه و له
دل و دهر و نیک ههست خاوینه وه که (رساله) بیان (نامه) ی ژیری و عیشق
بهراورد دهکا.

نه مهش دهقی شیعره که یه به زمانی کوردی که بهم شیوه یه واتای دیت:

۱- سؤفی ریگهی خودایه پاشای خاوه نی گفته یه

نه ی که له وشه کانت ناسوی گه وه هری یه ک دانیه

۲- نه ستیره له خوشی به ختی جیهان له تیشکی تود دهره و شینه وه

دانهری ژیره و هوشی جیهان له چاوی تودا نه زوکه

۳- له بهردهم شیعی تودا شیعی خه لکان دهگاته چی

جادو نه فسونی نامینی له بهردهم نیعجازی شیعی تود

۴- پرسپاریک له تود دهکات بهنده، پرسپاری ناراسته کراو

نه گهر چی خه لکی پاک روو له تود دهکات دهست به دوعا

۵- نایا بوریگای ههق و ژیری رینوینی دهکات بیان عیشق

نه مه دهرگایه که داخراوه تود بیکه ره وه که دهرگاکه ی مه زنه

۶- نه گهر چی نه مه دوانه ژیری و عیشق له یه که سدا کونابنه وه

له میشک و دلی تودا بیدار نابن و نیشته جی دهنه وه

(۱) محمد علی فروغی، کلیات سعدی، چاپ هشتم، تهران، سال ۱۳۷۷ هجری قمری، ۲۴۷.

- ۷- نایا ده‌لوی بوتری ژیری و عیشق کامیان له‌وی تریان بالاتره؟
 به‌ئی چونکه توی رۆژ و شه و هه‌ردوکتان هاوردقیب و هاوده‌من
- ۸- بیگه و پلان هه‌ریه‌کیکیان به‌ کهره‌می خو بنوینه
 تا به وشه خۆشه‌کانت گیانی نه خوشم چاک بیته‌وه
- ۹- با جیهان ناسوده و چۆل بی له باشه و خراپه
 له به‌رخاتری ناوینه‌ی کرداری تۆ وه‌کو ده‌روونی دانایه

ئه‌گه‌ر به وردی ته‌ماشای ده‌قی نامه‌که بکه‌ین له هه‌ریه‌کیک له‌م دیرانه
 فه‌لسه‌فه بوون له توانای عیشقی خاوین که سۆفی ده‌روون بیگه‌ردان هه‌رده‌م
 له کورده‌ی عیشقی جۆش خواردوو وه‌ک گۆمی مه‌نگ مه‌ستی ده‌ریایی خاوین
 ده‌بیته‌ سۆفی.

دکتۆر سۆران سنه‌یی له ریساله‌ی عیشق له مه‌وله‌وی ناسیدا له لا په‌ره
 شه‌شدا ده‌ئیت: (مه‌وله‌وی عیشقی به قوونی خویندوو له‌سه‌ر مه‌نزلی
 عیشقی مه‌جازی که‌وتوو ته‌ری و رووی ناوه له عیشقی حه‌قیقی)^(۱)

نامه‌یه‌کی تر به‌شیعری فارسی، محمه‌د حسین شه‌ه‌ریار له دیوانی
 شه‌ه‌ریاردا له لا په‌ره (۸۶۲) به‌م شیوه‌یه‌ی ده‌رباره‌ی دایکی ناخاوتن ده‌کات،
 به‌ ناوێشانی.

(ای وای مادرم) ده‌ئیت

۱- اهسته باز بقل بله ها گزشت

در مکر اش و سبزی بیمار خویش بود

^(۱) دکتۆر سۆران سنه‌یی ریساله‌ی عیشق له مه‌وله‌وی ناسیدا، چاپی یه‌که‌م، سنه‌ی ۱۳۲۷
 لا په‌ره ۶.

- ۲- اما گرفته دور و برش هاله ای سیاه
 او مرده است و باز پرستا حال ماست
- ۳- در زندگی ماهمه جا و دل فی خورد
 هر کنج خانه صحنه‌یی از داستان اوست
- ۴- در ختم خویش هم به سرکار خویش بود
 بیچاره مادرم^(۱)

ناهم نؤف دایه گیان

- ۱- به نه سپای هاتوو به پله‌کاندا تیپه‌ری
 نه‌بیری ناشی سه‌وز و نه‌خوشی خوی بوو
- ۲- به‌لام دهورو به‌ری خه‌رمانه‌یه‌کی ره‌ش دهورو به‌ری گرتبوو
 نه‌و مردوو هیشتا په‌رستاری حالی نیمه‌یه
- ۳- نه‌ژیانی مندا هر به‌ دهوری خولی مندا ده‌هات
 هه‌رسووچیکی ماله‌که دیمه‌نیکه بو‌چیروکی نه‌و
- ۴- نه‌خه‌تمی خویشدا هه‌رسه‌رکاری خوی بوو
 دایکی بیچاره‌م.

له‌فهره‌نگی هه‌موو میله‌تانی جیهاندا، دایک به‌خوشه‌ویست‌ترین
 مروقه‌دیت، دیاره‌نهم دیارده‌یه‌له‌لای مروقی هه‌ستیار و هونه‌رمه‌نده، چونکه
 هه‌ستی ناسکی نه‌و توپیزانه زیاتر قوون و به‌سۆزه، بویه‌نه‌قین و عیشتی
 دایک نه‌مره، به‌سۆزه.

^(۱) شهریار (دیوان) محمدهد حسین شهریار، چاپ بیست و چواره‌م، تهران، سالی (۱۳۸۲) هه‌تاوی، ۸۶۳ل.

زۆربه‌ی شاعیران به تاییه‌تی شاعیرانی ده‌قهری هه‌ورامان یان شاعیرانی
 نه‌ده‌بی فارسی (به‌نامه‌ی مه‌ی) وه‌لامی دۆست و براده‌رانیان داوه‌ته‌وه، تو
 بلیی مه‌به‌ستیان مه‌ی چه‌قیقی بیت، یان نه‌و ساقییه‌ی که زۆرجار له‌گه‌ن
 روخ و هه‌ستی خۆیاندا ناخافتنیان کردووه، شاعیرانی کۆن و نوێ زۆرجار
 نه‌م زاراوه‌یه به‌کار ده‌یئن، نامه‌یه‌کی حافزی شیرازی، وه‌رگیڕانی (عه‌باسی
 چه‌قیقی) ده‌لیت:

- ۱- بیا ساقی آن آتش تا بناک
 که زردشت می جویدش زیر خاک
- ۲- به‌من ده که در کیش رندان مست
 چه آتش پرست و چه دنیا پرست
- ۳- بده ساقی آن آب آتش خواص
 کزان آب یابم از آتش ملاص
- ۴- که در آتش است آن دل روشنم
 همانا که ابی بر آتش زنم
- ۵- من انم که چون جام گیر به دست
 ببینم در آن آینه هر چه هست
- ۶- به مستی دم پادشاهی زنم
 دم خسروی در گدایی زنم^(۱)

(۱) حافظ (دیوان) حافظی شیرازی، وه‌رگیڕانی، عه‌باسی چه‌قیقی، چاپی یه‌که‌م، سنه کوردستان،
 ۱۳۸۷هه‌تاوی، ۲۳۹ل.

واتای نامه که به زمانی ناری زانت بهم شیوه‌ییه

ساقی نامه

۱- ووره ساقی نهو ناوری داری تاک

که زردهشت نه سووراوه بو ژیری خاک

۲- ده من بهره لای کیشی زیندانی مهست

چ ناور په‌رست و چ دنیا په‌رست

۳- بده ساقی نهو ناوری ناور خه‌واس

که له‌ورا ده‌بم من له سوتان خه‌لاس

۴- له‌نیو ناو رایه دئی روشنم

ده‌با ناوی بهو ناوره هه‌لرژنم

۵- منیکی که جامی مه‌یم هاته ده‌ست

ده‌کهم هه‌رچی نهو عالمه بیدایه ده‌ست

۶- به‌مه‌ستی ده‌چم پارسایی ده‌کهم

که‌دابم نه‌گهر پادشایی ده‌کهم

نهم نامه‌ی‌دا نه‌وه‌مان بو دیاری ده‌کات که شاعیر نه‌گه‌ن جام و باده و ناو
که هه‌ریه‌که له‌مانه بو ساقی نامه‌ده‌کراین، به‌لام مه‌به‌ستی شاعیر نه‌گه‌ن
نهو ساقییه که باده مه‌ستانی روح و هوشی سوئی و ده‌رویشان ده‌ینوشن، دیاره
شیوازی نامه نووسین له شاعیری‌که‌وه بو شاعیریکی دی نه رووی فورم و
شیوازه‌وه ده‌گۆریت، شاعیری وا هه‌یه ساقی یان مه‌ی یان باده یان کاسه
له‌ناو شیعره‌کانیدا زور واتاکه‌ی روونه، به‌لام شاعیری وا هه‌یه هه‌تا
کۆتایی شیعره‌که واتاکه‌ی به‌ته‌واوه‌تی ناشکرا نییه.

له ریساله‌ی عیشقی دکتۆر سۆران سنه‌یی له (مه‌وله‌وی ناسی) دا له
لاپه‌ره ۱۳۴۷ ده‌نیت: ((گه‌ردونیش هه‌روه‌کو جاری جاران وایه له سورانه‌وه‌ی

خویدایه نهی ساقی سوړی بدهردوه له کوږه که دا به گهړاندنی پیاښه یه ک
وهژنگاری دل به زاخاوی مهی عیرفانی پاک بکه ره وه .
نامه یه کی تری نه دهبی گه لان نه و نامه یه ی نازم حیکمه ته که نامه کانی
هه موویان به شیوه یه کی هاوچه رخیانه نووسراون که ژماره یان له و کتیبه دا
که نیمه بهرچاومان که وتوون و خویندومانه ته وه ده گاته (۱۳) نامه، دیاره
نامه کان باس له واقعی یان نه وینیکی راسته قینه ده که ن بهرانبهر به و
که سانه ی که خاوه ن ده سلاتن و زولم و زورداری بهرانبهر به مروفه کانی ژیر
دهسته ده که ن، نه و نامه ش له عه ره بییه وه نووسه ری کورد (نه ژادی عه زیز
سوړمی) وه ریگیپراون بو سهر زمانی کوردی، سهره تای نه م نامه یه ش نه م
هه وانه ی پیوه بوو که له روژنامه یه ک دهره ینرابوو، به بروسکه نیردرابوو
(هیزه کانی نیتالیا چاوه رپی باران وه شان و هاتنی به هار ده که ن تا
چالاکیه کانیان له حه به شه وه دست پینکه ن) دیاره وه ریگیپراونی ههر
بابه تیک له زمانه نه سله یه که ی خو ی جیاوازه، نه م نامه یه زمانه
نه سلیه که ی تورکیه وه دواتر وه ریگردراوه بو عه ره بی و پاشان بو زمانی
کوردی، به رای نیمه هیچ زمانیک وه ک نه و زمانه نییه که یه که مجار ده فته که ی
پی ده نووسریت، نه مه ش نه وده مان بو دیاری ده کات نه و نووسه ره یان نه و
شاعیره ی ناگای له بواره کانی قهره ننگ و کلتووری خو ی نه بییت، نه و نووسه ره
به دیوی دووم له ناو نه ته وه که یدا هه ول و چالاکیه کانی دهرده که ویت
هه روه ها شیوازی نامه نووسین له گه ل نیش و نازاری میله ته که یدا ده بییت
هه نقولابویت واته مروفه ده بییت له خو یه وه ده ست پینکات، زمانی خو ی پوخت
بکات، نووسینی خو ی پاک بکاته وه له زمانی نه م و نه و بایه خ به زاره کانی
خو ی بدات نینجا هه ولی به رده وای بو جیهانی دهره وه چر بکاته وه .

له لاپهړه ۴۲ى دهقى نامهكهى نازم حيكهت بهم شيوهيه هاتووو
دهفهرمويت:

نامهى دهيم

كاريكى چند سهيره تارانتابابؤ
بؤنهوى له ولاتى خومان بمانكوژن
چاوهړپى هاتنى بههارى خاكمان دهكهن.
كاريكى چند سهيره تارانتابابؤ
نهگهر نهسان
باران له نهفهريقاوه نهبارى و
بارانى رهنك و بؤن
كيشانى خاكى شيدار و بهروهروژمان نهدا
چون ژنيكى گاليى توج نارايشت
له بهر روژى كيشمانى خوى دهوات...
لهوانهيه له گدل مهرگدا
بهرويوى به لهزه تمان بؤ بينى
وهك مهمكى به لهزه تى تو...
كاريكى چند سهيره تارانتابابؤ!!
مهرگ له دهركاى نيمه ديقه ژوورى
گوئيكى به هاريسى
له شهبهقى بؤندارى داوه^(۱)

---

^(۱) نازم حيكهت، چند نامهيك بؤ تارانتابابؤ، و/ نهژاد عهزیز سورمى، چاپى يهكهم، چاپخانهى نه لزه مان، بهغداد ۱۹۹۰، ۴۴۷.

هەرچه‌نده به‌شیوازیکى زور جوان نوسراوه، چونکه نه‌م نامه‌یه باسى
 نازارى گه‌نيك ده‌کات، که چون چاوه‌روانى به‌هار ده‌که‌ن، ده‌شت و ده‌رو چيا و
 دۆل شين بيت به بارانى به‌هار نه‌وانيش نه‌و گه‌نه نه ژير لافاوى نه‌و ژير
 ده‌سته‌يه‌يه ده‌رپچى و بو خوى بۆنى گۆل و خاک و تاشه به‌رد و چه‌م و دۆلى
 خوى بکات دوور نه ژير ده‌سته‌يى.

Sonnet 18⁽¹⁾

Shall I compare thee to a summer's day?
 Thou art more lovely and more temperate:
 Rough winds do shake the darling buds of May,
 and summer's lease hath all too short a date:
 Sometime too hot the eye of heaven shines,
 and after that his gold complexion dimms,
 and every fair from fair sometime declines,
 by chance or nature's changing course, untrimm'd,
 but thy eternal summer shall not fade,
 nor lose possession of that fair
 thou ow'st; nor shall death brag
 thy wand'ring soul, when in eternal lines
 that grow, so long as men can breathe or eyes
 can see, so long lives this, and this gives life
 to thee.

14thee .Thee

⁽¹⁾shakes peares sommets. Martin Seymour-smith – 1963 p(49)

واتای نامه که نه توانم بهراورد بکهم به روژیکي هاوین که وینهت زور شیرینه و نهرم و نیان له هه ئسوکهوت وهك ره شه بایه کیت بو له رینه وهی گوئه کانی مانگی مهی، که هاوین داوات لیده کات، روژه کانی بو کورت بکه یته وه هه ندیچار له گهرمیدا چاوه کانی ناسمان دهگه شیتته وه، زور جاریش روخساری زیپرینت بهروونی نابینری، هه موو جوانییه کان زوربهی جار له جوانیدا بهروو نه مان دهرۆن له خووه یا به گۆرانی وه رزه کان هیچ ناگۆرین، بهلام هاوینی نه مری خو هه ئناوهری نهو جوانییهی که تو هه ته مهرگ ناتوانییت بیشاریته وه، کاتی له ناو دیره نه مره کاندای گه وره ده بیته، هه تا مروقه هه بیته چاو توانای بینینی بمینی نهو جوانییهش هه ر نه مینی. نه مهش ژیانته پیده به خشیته.

له روژانی گهرمی هاویندا عیشق زیاتر کلپه ده سینى، بهلام هه موو نهو وینهته له جوانی و کارامهیی هیژ و نه ندامت، به هه ئسوکهوت، وهك شنه بای هاوین گوئه جوانه کان وهك مانگی مهی داواکارن که هه موو روژه کان لوت ببه نه وه نامه ی وها بو نهو سه رده مه، که به نه ده بیکی واقع ناخاقتن له گه لا سروشت و ناویته بوونی له گه لا نهو هه موو جوهر ناواز و گۆرانی و نهو هه موو به های ژیان له نامه که دا هه رچه نده که مینک نامویی پیوه دیاره، بهلام نامه نووسه که هه رگیز ره شبینی و سه رلیشیواوی به دی ناکریت، هه همیشه مروقه خه و به نازادی سه رتاسه ری ده بینیت.

نامه‌ی ئاسایی و نامه‌ی شجره‌ی

نامه‌ی ئاسایی له‌ناو هه‌موو گه‌ل و میله‌ت و نه‌ته‌وه‌یه‌کدا به‌پیی
شهره‌نگ و نه‌ده‌ب، نه‌و میله‌تانه، به‌کچار زۆرن، به‌لام شیوازی نووسین
له‌ناو هه‌ریه‌ک نه‌و میله‌تانه‌دا جیاوازی هه‌یه، نامه‌ی نووسین له‌ناو نه‌ته‌وه‌ی
ئیه‌دا دیاره‌ی نامه‌ی ئاسایی، له‌ نامه‌ی منداییکی ته‌مه‌ن (۱۲) سالان تا
نامه‌یه‌کی ماسته‌رو دکتۆرا، به‌یه‌کچار ناو‌نیشانی جیاواز به‌دی ده‌کریت دیاره
نه‌و نامه‌یه‌ی که‌منداڵ، یان که‌سیکی ساده‌ی ده‌ینوو‌سیت جیاوازه‌ی له‌گه‌ل نه‌و
نامه‌یه‌ی که‌ مامۆستایه‌کی زانکۆ بو‌ خویندکاره‌که‌ی دیاری ده‌کات. نامه‌ی نه‌و
قوتابیه‌ی که‌ بو‌ براده‌ره‌ قوتابیه‌که‌ی نووسیه‌وه، که‌ به‌م شیوه‌یه‌ی لای
خواره‌وه‌ی ده‌ست پینده‌کات و له‌ نامه‌که‌دا ده‌ئی:

(بۇبىراي بەرپىز و زۇر خۇشەويستىم كاكە رېياز گيان، بە بۇنەي دەرچوونت
 لە پۇلى شەشەمى سەرەتايىيەو بە پۇلى جەوتەمى بنەرەتى، بەوپەرى
 خۇشى و شادىيەو ھەستى خۇم دەردەبىر بەرامبەر بە دەرچوونت لە
 قۇناغىكى سادەو بە قۇناغىكى تر، كە قوناعى نۇت نەرك
 وماندووونىكى زياترى دەنۇت، ھىوادارم لە سالانى داھاتوودا زياتر كۇش
 بگەيت، زياتر نەركەكانت بە نە نجام بگەيەنيت، لە كۇتايدا ھىوام وايە
 دايەو بابە گيان لەگەل گشت نەندامانى خانەوادەكەتان ھەروا دل و
 دەروونتان خۇش بىت... بە ھىوايەكى دى، تا نامەيەكى تر ھەرسەركەوتوو
 بىت... لەگەل رېز و ھەفام بۇت.

برادەرت /

ديارە نەم نامەيە لەرپوى رپووخسار و ناوەرپۇكەو زۇر سادە و ساكارە،
 بەلام بۇ نەو تەمەنە نرخ و بەھايەكى تايىەتى خۇي ھەيە، ديارە ھەموو
 شتىك لە ئاسانەو بە گران و واتا و ماناي قول دەست پى دەكات، نەم
 نامەيە دەچىتە خانەي نامە نووسىنى دلخۇشىيەو، چونكە لە ھەموو نەدەبى
 گەلاندا نەم جۇرە نامانە بەدى دەكرىت، ھەروەھا نەم نامانە بەشپووى
 پەخشانى دەنووسرىن واتە بەبى كىش و سەروا، بەلام نامەي شىعەرى ھەموو
 كەسك ناتوانىت نامەي شىعەرى بنووسىت، چونكە شاعىر نەو نامە شىعەريانە
 دادەنيت، نەك مرقىكى ئاسايى، وە نامەي شىعەرى لەسەر كىش و سەروا
 دەنووسرىت.

وھەموو شاعىرىكش نامەي شىعەرى نىيە، ھەندى شاعىر ھەن، كە شىعەرى
 دەنووسن بەشپووى شىعەرى زۇر نەرك و ماندووونىكى زۇريان كىشاوە يان

دەكيشن، نامەى شيعرى، ئەو نامانەش ھەريەكەيان بۇ واتا و مەبەستى تاييەتى يان جۇراو جۇر دەنووسرىن. ھەروەھا نامەى (تەقليدى) ئەوانيش ناونيشانى زۇريان جۇراو جۇريان ھەيە، بەراى ئيمە دەتوانين بليين، نامەى (تەقليدى) لەناو گەلاندا زۇربەى ناونيشانەكانيان لەيەك دەچن. نامەيەكى ژن ھينان لە ئەدەبى خۇماندا كە ئەدەبى كوردى يان لەناو نەتەوہى خۇماندا كەبەم شيوہيە يەدەنووسرىت: (دئخۇش دەبەم بە ھاتنتان بۇ شەكراو خواردئەوہى زاناي كورم، كە لە ھۇلى كالى يە كاترمير (۳) ى پاش نيوہرۇ بۇيە مايەى خۇشعائيمە بە ھاتنتان بۇ ئەم بۇنەيە / دووبارە زۇر دئخۇش دەبين بە ھاتنتان... لەگەل ھيوای خۇشى و كامەرانى بۇ ئيوہى نازيز.

لە كتيبى (رسائل التى لىس قصه ادبيه) تاليف صابر يوسف، ناونيشانى نامەى جۇراو جۇرى نووسيوہ دەئيت: كە بەم ناونيشانە:

(اعتقاد، اعتزاز، لوعه حب، نەم، تانيس، ندم، تشجيع، سلامه، رجاء، تەدئە، بشرى، عسير، حنين، قلق، عقوق، ھدايە، شوق، فشل، معاقبە، تقصير، لوم، فراق، قطيعة، اسف، خلق، ذكرى، شفاعت، صورة، ھدايە، شيفاء، اعجاب، عيد، نجاح، ترقية، فوز، تفوق، زواج، زفاف، حج، عام جديد، مولود، نجات، انتصار، عيدالھجرة، تهنئة بالعيد، عيد ميلاد، شكر وتهنئة، نماذج برقيات في التهانى، دعوه، دعوة حضور حفل لقاء، برقيات في التهانى بالذواج..... الخ)^(۱)

^(۱) صابريوسف، الرسائل التى لىس لها قصة أدبية، الطبعة الرابعة، القاهرة، ۱۹۵۲، ص ۷-۱۲.

نه‌مه‌ش نموونه‌ی نامه‌یه‌کی ناساییه له نه‌ده‌بی عه‌ره‌بیدا به‌ناو‌نیشانی:
 دعوه له‌حضور الحفل، (یسرنی أن تتفضلوا بأجابة دعوتي لحضور...
 وقد كان يؤدي أن أقدم لكم هذه الدعوة بيدي، لاحظي برؤيتكم وأسعد
 بلقائكم، ولكن كثرة المشاغل في هذه المناسبة، حرمتني من ذلك.
 قد شجعني معرفتي عنكم من كرم النفس وسماحة الخلق، على أن أكتفي
 بأرسال هذه الدعوة اليكم وأني لكبير الرجاء أن تحور القبول وأن تتفضلوا
 بالحضور يتم بوجودكم سعادتني و يكمل سروري جعل اللة كل حياتكم أفرحا و
 جعلها بالسعادة والصفاء.....

هه‌ندی جار نامه نووسین نه‌گه‌ر چی ناساین - ش بیټ، به‌لام نه‌م نامانه
 زور جار نامه‌نووسه‌که کۆتای نامه‌که به‌شيعر ده‌هینیتته‌وه، وه‌ک نه‌م نامه‌یه‌ی
 مه‌ولانا خالد که بو‌یه‌کی له‌گه‌وره پیاوایی نووسیوه له‌وه‌لامی نامه‌ی نه‌ودا
 له‌کتیپی یادی مه‌ردان، به‌رگی یه‌که‌م، مه‌ولانا خالید نه‌قشبه‌ندی که مه‌لا
 عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس دایناوه، له‌لا په‌ره (۱۵۱-۱۵۲) ده‌ئیت:

(بسمه سبحانه)

أمیدگاها، داعیان پناها، دراین وقت ادهم خامه، مشکین ختامه‌را در
 عرصه نامه، رافت علامه، سرگرم میادین تبایان دم سردی و بی وفايي این
 فروی نیشان فرموده بودند، رسید سوادش سرمه‌ء، دیده، فواد و بیاضش
 صیقل اینه‌ء مراد گرید. قبله‌گاها! یحقوق تملك ذره پروری، و یظل ظلیل
 سیاه گسترى أن گوهد درج شاهوری، وأن اختر بخشنده، برج مهتری قسم، که
 تمام مضمون این مقال شامل حال آن کمترین خالص البال است،

تا دامن کفن نکشتم زیر پای خاک

باور مکن که دست ز دامن بدارمت

و طوطی لسان بشکر شکنی این دو بیت (کمال) حلو المزاج است:

جاننا من آر بعرش رسانم سریر فضل
 مملوک آن جنابم و مسکین آن در
 گر برکنم دل از تو و برادرم از تومهر
 ان مهر برکه بندم و ان دل کجا برم
 و عذر خواهی زمان ماضی، بی ادبی و زبان درازی بوود.
 زان سنان گناه ما است نباشد زبان عزر
 ز نجا که لطف تست تو خود عزر ما یخواه
 و بعد از این ان شاء الله بنوشتن عریضها خواهم
 برداخت، و کرام الکاتبین را از سریر خامه به تنگای حیرت خواهم
 انداخت... والسلام. (خالد)^(۱)

نهمه دهقی نهو نامهیه بوو که (مهولانا خالید) نهمر بوگه وره پیواویکی
 سه رده می خوی نووسیوه، که ژماره ی نهو نامانه به فارسی نووسیوه دهگاته
 (۱۹۴) سه ده نهود و چوار نامه که هه موو نامه کانی به شیوازیکی جوان و
 به رده وانبیزیکی زور جوان، به وشه و رسته ی پارا و دوور له ته نگه ژه و نزیک
 له تیگه یشتنه، زوربه ی نامه کان هه رچه نده نامه ی (ته قلیدی) یان نامه ی
 ناساین، به لام زور به ناخافتنیکی شیرین مده بسته کانی ده برپیوه وه به
 ناکاریکی بهرز و پوخت چ نووسین چ به ده برپینی ههستی پیروزی نهو
 نامانه ی له گوئزاری کورده واریدا رازینراونه ته وه. مهولانا ته نها نامه ی به
 فارسی نه نووسیوه، به لکو نامه ی ناسایی زوری به زمانی عه ره بی نووسیوه،

(۱) مهلا عه بدولت کهریمی موده رس، یادی مهران، بهرگی یه که م، چاپخانه ی کوری زانیار کورد،
 چاپی یه که م، بغداد، ۱۹۷۹، ل ۱۵۱-۱۵۲.

دياره نامه نووسين به ههر زمانيك بنووسريت، دهبيت شيوازي نامه نووسيني به نووسين تيندا بيت كه جياي بكاتوه نه زمانه گشتيه كه، كه خه لكي وتوويزي پينده كهن، نهو نامانه ي كه مهولانا خاليد به عه ره بي نووسيوه، ژماره يان (٩١) نهوود و يهك نامه يه كه به زماني عه ره بي به ره وانبيژي پاراو به عه ره بييه كي پوخت، وهك عه ره بي زانيكي چاك نهو نامانه ي نووسيوه. نامه يه كي تري مهولانا خاليد كه به زماني عه ره بي نووسيوه تي نامه ي نهوود و يهك، كه وهلامى نامه ي مهلا محمهد نه مين به غدايه نووسيوه كه بهم شيويه نووسيوه تي:

(بسم الله الرحمن الرحيم)

الحمد لله وكفى، وسلام على عباده الذين اصطفى من العبد المسكين
والفقير المستكين خالد الى خلق و سيده محمده الامين، الفاضل المحقق المتين
والكافل المدقق الرزين. السلام الاغلى من الدر الثمين، والتحية التى تضحك
في رياض الصدق واليقين، على الحصوم والعنبر والياسمين.
أما بعد، فقد شرفتنا رقعتم السامية القدر المحتوية على العتاب على
قلة أدبي و نسيان التفتيش عن كتاب (الادب الفرد).
وتحصيله لذلك الاديب المفرد القائم مقام الجمع، وأني ماتليت امركم
بالطاعة والسمع، كلا أني ما نسيت ميعاد ذلك الخل الوفي الشقيق، كيف
وأني أحسن الى هاتيك الربوع حنيني الى جزوى والعقيق بل قد يجرى على
لساني في خلال المقال من غير احتفال.

من قرط بلبال الببال هذان البيتان!

ألا هل الى أكتشاف زوراء عمران

معاهدها قبل المات مصاد

بلاد سکنها وکنا بحقها

اذ الناس، ناس والبلاد بلاد

لکن مهام طلبی الکتب المذکور ما صارت بهدف النجاح مقرونه، وما وجدت له اثرًا عند أحد ولا مور بأوقاتہ مرهونہ وان شاء الله الکریم الوهاب وجدت ذلك الکتب، لا أتسهل فیہ ولو بالاستکتاب، والسلام علیکم فی البدء والختام).

(حاشیة) الجدمکن فی أمور الدین، والسعی علی قدر المقذور فی اتباع السنة وقضاء حوائج المسلمین، والسلام ختام.

نامه نووسین له نه ده بی کور دیدا به تاییه تی له لای شاعیران و ریازی نه قشبه ندی، ریازی قادری، نامه نووسین دهوریکی بالای هه بووه چ به نامه ی ناسایی چ نامه ی په خسانی، یان نامه ی شیعی. هه رچه ند مه ولانا خالیله زور بایه خی به دین و دینداری داوه، به لام له نووسینی کتیب و شه رحی ناوداران و دانی نیجازه ی مه لایه تی به فه قییانی کوردستان، له هه مان کاتدا دهستیکی بالای هه بووه له دانانی شیعر چ به عه ره بی چ به فارسی چ به کوردی نه مه ش زانایی نه و بلیمه ته مان بو رون ده کاته وه، نه م نامه یه، که نوسراوه له دیوانه که یداو نامه یه ی بو مه لا فه تاحی کاگردنه ی و مه لا عه زیزی جوانرویی نووسیوه، به م شیوه یه ده فه رموویت :

یا فهد نه عه ظه م یا فهد نه عه ظه م!

یا حیی قه ییوم.. یا فهد نه عه ظه م!

یا شنه ونده ی ناله ی صوبح ده م!

نه پای به ندی بان به ندینخانه ی غه م!

یا فهارزنده ی چه رخ موعه لله ق!

یا نیگاردنه ی تو تاق نه زره ق!

يا بانى بونيان قوصور و ئەيوان!
 رىقھەت بەخش تەخت ھەقت پايەي كەيوان!
 بى زاد ئەمىر، بى خوابو بى خۇرا!
 نەعەرز، نەجىسم، نەپۇح، نەجەوھەرا!
 بىنايى بى دىدەي، شەوانەي بى گۆش!
 جە ئەسرار عەيب واقىف و خامۇش!
 بى ھەمتا و بى مېسل بى شەرىك، بى باك!
 جەعەيب مويەپرا، جە ئارائىش پاك
 نەقشبەندى ئەوح صفجەيى ھەستى
 نەشئە بەخش جام بادەي سەرەستى...^(۱)

ديارە نامەكە دوور و دريژتر نزيكەي (۸۰) ديزە، ديارە ئەم نامەيە
 دريژترين نامەيە، كە تا ئىستابەر چاومان كەوتبى، ئەمەندە (مەولانا)
 ئەم دوو مەلەيەي خۇشويستوو، ھەردەم ئە دل و دەروونى مەولانا دا وەك
 نەستىرەي بەرە بەيان ھەردەم ئە دل و دەروونى مەولانا دا بەرۇشتى
 پىرئىگان بۇ رىيازى نەقشبەندى بە ئاسويى ھاويشتوو، وە فەرھەنگ و
 نەدەبىياتى ھەورامانىش، چونكە تىكەلى فەرھەنگى بىگانە نەبوو ھەتا
 ئىستاش بەرگرى ئە مانەوې خۇي دەكات، دەمانەوې ئەو پوون بكەينەو
 بۇچى شاعىرانى ھەورامان زۇرەي نامەكانيان بەشيعر نووسيوو؟ ديارە ئەو
 كولتووور ئەوئەندە شىرینە، ئەوئەندە پووختە، وشەي شىرىنى ئە خودى خۇي
 وەرگرتوو، پەنای بۇ ھونەر و ئەدەبى بىگانە نەبردوو. وە ئەو وشەو رستەو

^(۱) ھەمان سەرچاوى پيشوو، لا (۱۲۶)

بەيتە شىعرانەى كەلە ناوچە كەدا قەراھەم ھاتوون، مایەى شانازى بوونى
ئەم دىيالىكتەيان بۇ دەسەلىنى.

لە گۇقارى رامانى ژمارە (۸۸) لە لاپەرە (۱۹۲) نامەيەكى ناسايى
مامۇستا جەمىل رۇژيەيانى بلاوكراو تەوہ كە لە بەغداد بەم شىوہيە
نووسىويەتى:

(خۇشەويستەكەم برا دوورە ولاتەكەم، كاكە جەمال نەبەز،
سلاو رىز.....)

بەھىوام كامەران بيت. د. مارف بۇى نووسىبووم كە د. جەمال نەبەز زۇر ماندوو
بوو، زۇر پىر بوو. ديارە ھى ئەوہيە كەزىاتر لە رادە خزمەت دەكات.
كاكە جەمال ژيان خۇى ھەناسەيەكى ئەمانتە و دى و دەروا، ھەركات چاك
بوو ئەوا ژىر گل ناسايشە. ئەوہندە خزمەتت ھەيە، تا گەردوون ماوہ ناوت بە
بەرزى بىننىتەوہ، لەم دوا ژيانەدا كەم خۇت ماندوو بكە.
ئەم وورده كىتيانەت بۇ دەنيرم لە ھەريەكە نوسخەينك و ابرانم دەتوانى
سووديان لى وەرېگرى ھەرچەندە چاپەكان خراپن. ئەگەر گەرما، پىرى، چاوكزى،
بى كارەبايى، تۇزىك مۇلەت بدات، خەرىكم كىتیبى (دەرويشى) يەكە پاكنووس
دەكەمەوہ ئەوہيان چاپى لەسەر تۆيە.

دكتور فریاد فازل چاپى (شەرفنامە) ى گرتۇتە ئەستۇ، بەلام ناردووہ بۇ
سورىە لەوى رېئى نادەن خەرىتەى كوردستانى لەگەل بى و زۇرى تىرىش، لەبەرئەوہى
بۇم نووسىوہ، نارازىم، (خانمى...) لە ئەلمانىايە بەھىوام بەخزمەتت
نەگەيشتبى. ئەو ھاتووہ بۇ سەر شايى برازاي) ^(۱)

نيتەر بۇيت بۇ براى دىسۇزت
جەمىل رۇژبەيانى ۱۹۹۱/۵/۱

(۱) گۇقارى رامان ژمارە (۸۸) دوونامە، نامادەكردنى گۇقارى رامان، جەمىل رۇژبەيانى،
بەغداد، سالى (۲۰۰۴) ن، ھەولنير، ۱۹۲ل.

ھەرچەند ئەم نامەيە، كە گۇقۇقارى رامان بلأوى كردۇتەوۋە بەلام ئەم نامەيە ۋەك وتووۋىژ ئە نيوان د. جەمال ئەبەز و مامۇستاي پايە بەرز جەمىل رۇژ بەيانىيە، بەلام ناوەرپۇكى نامەكە شىۋازىكى ئەدەبى بەرزى ئە نامىز گرتوۋە، ھەرچەندە نامەكە ئاسايە، بەلام ئەم جۇرە نامانە خانە بەندى دىرۇك لاپەرەى خۇى بۇ نامادە كردوۋە، ديسان نامەكە ئەوھمان بۇ رون دەكاتەوۋە، كەچۇن داگىركەرانى كوردستان، چاويان بەرايى نادات ئەخشەى كوردستان بىيىن، بۇيە ھاۋارى مامۇستا جەمىل ئەوۋيە كە كىتئى (دەروئىش) كە دوۋيارە پاك نووسى كردوۋە بۇ چاپ بەلام رازى نىيە، بەبى خەرىتەى ۋلات ئە سوورىيە ئە چاپ بىرئىت، بۇيە ھاناي بۇ د. جەمال ئەبەزى بردوۋە، بۇ ئەۋەى ئەركى ئە چاپ دانى كىتئىبەكە بگىرئتە ئەستۇ، ديارە ئە ۋلاتى ئىمە داگىركەران ئەيانئىشتوۋە ۋلاتمان ئاۋەدان بىتتەوۋە، بۇيە تا ئىستاش كىتئى ئىمە بەتەۋاۋى بەچاپ ناگەيەنرئىت، يان ئەبوۋنى دارايى نووسەر، يان ئەبوۋنى كارەبا و گەرما و سەرما و سۇلە رىگە بەنووسەرمان نادات، خۇ ئەگەر كىتئىبىكىش چاپ بگىرئت (۲۰-۳۰) كىتئىب دەدرئىت بەخاۋەنەكەى و ئەۋى دى بۇ چاپخانە و حكومت دەبى. نامەيەكى ھونەرمانەندى شىۋەكار قەرەنى جەمىل بۇع.ع. يوسف، دەئىت:

برام عەباس

ھەموو شتىك كۇتايى دىت، ھەتا ئىنسانىش ھەموۋى دەبى بەزەمەن، بە بىرەۋەرى، زەمەن و بىرەۋەرىش كۇتايى دىت! ... ماۋەيەكى گەلى زۇر بوو، جەزم دەكرد نامەيەكى تۇم ۋەدەست بگات، ياخود نامەيەكى من بە دەستت بگات، بەلام ناۋنىشانى تۇم بە تەۋاۋى بە ھىچ جۇرئىك ئەدەزانى، ئەۋجا زۇر سوپاست دەكەم، كە ئەۋ نامەۋ كارئەت بۇم رەۋانە كرد.

كاكه با شتيك بيمنى له نيوان من و تو... .

زور ههز دهكهم بهردهوام نامهكاريمان ههبي، بزانه چ دهكهي، دوا بهرهههكانت چين، ناخو وهكو پيشوو بههيز و پرڻ. يا دواكهوتى، هيج له بارهت نازانم. زور پرسيار و نهو لائو نهولام كرد تا بزانه له چى داى... بهلام ههر هيج نهما برادهرانى تر وهك نازاد جهلال و قاسم و نهوانى ترى دهرهوه، بهردهوام ههوايان دزانه، نهوهشم له بير نهچووه، عهباس، كه داواى چهند كتبييكى نينگليزيت كردبوو، ههروهه لهكارتهكهت كهزت له هونهرى (صدقه) دهكرد، من زور ههز دهكهم چهند كتبييك رهوانه بكهم، بهلام به نهزموونى نازانم، دهگات يانا، نههجاره ههر بهكيك بيتهوه ههولير چهند شتيكت بو رهوان دهكهم.

برا له ماوهيهكى گهليك دووره كه دابراوين، نينجا لهو ماوهدا زور جوړه زهمنى تايبهتيم بهسهدا هات، زور قوناغى غهرييم ديت، بهنامهيهك و دووسى ههر ناگوتري، بهلام دهوانم بليم له بارى هونهريهوه زورم كردووه، بهبارى هيستر تابلوى جوړا و جوړم ههيه. لهزهيت و خبر و مهوداى تيكه لائو به شيوهيهكى خوم، له ههمووى پشتم به ريكهوت (صدقه) بهستووه، بهلام بهماناى (ارتجال) نيترجاليكى سوڤيانه، كه نيستا له بيرو باوهرى هونهرييم، نهوه ريگامه، جگه لهوهش خهريكى شت نووسينم، بهلام تا نيستا سهر نهكهوتووم و لهبارى پيشانگا هيج نهههنيكم نيبه بتوانم پيشانگايهكى تايبهتى خوم (نهوى خوم دهموى) بكهمهوه، چونكه تا نيستا نهبوومه خاوهن پارهيهكى وا كه بتوانم كرئى گهلهرى و چاپى

كەتەنۆك بىدەم، ئەوجا بابزانم چاوەرپى دەكەم، تاوەكو دەرگاگەم ئى
دەكرىتەو، ئە خۆبەو.....

ئە كۆتايدا بىرام چاوەرپوانى نامەت دەبم، چاوەرپى نامەم بە، سالاوم بۇ
هەموو برادەرانى ئە پەنى^(۱)

برات

قەرەنى جەمىل

۱۹۸۲/۲/۴

Firenze

Karkni jamil

Via borgo pinti n 10

Firenze Italian.

دیارە، نامە نووسىن ئە نىوان ھونەرەندانداندا رۇئىكى سەرەكى دەبىنى،
چونكە ھونەرەندە، ھەست ناسكە، چ بەرامبەر بە ئەوكارى، كە ئە ژيانى
ھونەرىدا دەيكات، چ بەرامبەر بە دۇست و برادەرەگانى، نامە نووسىن كارىكى
زۇر سانا نىبە بىرى قول و دەروونى خاوين ھەست راگرى بەرامبەرى ھەروەھا
ئە نىوان دوو برادەر يان دوو خۆشەويست ھەروا نايەتە بەرھەم، بە ئكو
خۇفیدايى و دل پاكى بەرامبەر بە نامەكارى ھەول و كۆششىكى زۇرى دەوئیت.
ئەم نامەپە كە قەرەنى نووسیویەتى ھەندى ھەئەى ریزمانى تىداپە، وە
ھەروەھا لایەنى دەقەرى يان ناوچەپى زياتر ئە دەقى نامەكەدا بەدى
دەكرىت، بەلام شىوازی ھونەرى نامەكە كارىكى سەرکەوتوانى تىدا بەدى

---

^(۱) گۆقارى پامان ژمارە (۶۰) بەناونیشانى (دوونامەى دوو ھونەرەندى شىوکار، قەرەنى

جەمىل بۇع. یوسف، ھەولیز، مانگی حوزەيران، ۲۰۰۱، ل. ۲۰۲.

دەكرىت، ھەستى ھونەرى نامەكە كەمىك رەشپىنى تىدا بەدى دەكرىت ھونەرمەند ھەركارىك بكات نایا ئەو ھونەرمەندە ستانپىزبى يان چىرۆك نووس، يان شىۋەكار، يا نىگار كىش، يان بەواتايەكى دى ھەموو بەشەكانى ھونەر، دەبى ھونەرمەند گەشپىنى بدات، بەباتەكەى بەتايەتى ئەو ھونەرمەندانەى كە دل و دەروونيان ئاۋىزانى نەتەوھىي بوو. بۇيە پاراستنى بىرو باوەر لەلای ھونەرمەند زياتر خۇراگرى پىنو بەدى دەكرىت. ھەروھە ئە نامەكەدا ئەوھى دەرخستووھ كە توانای ئەوھى نىيە، كە گەلەرىيەك بگرى بەكرى ديارە ھونەرمەند نەگەر بىەوئىت بەرھەمى ھەبىت دەتوانى لەسەر تاشەبەردىك تابلۇيەكى رەنگىن دروست بكات، كە نامازە لەو بىر و بۇچوونانەى خۇى بكات. بىگومان ھونەرى نامە نووسىنى ئاسايى وەك چون شاعىرىك بىەوئىت ھونراوئىيەك دابنى، بىر ئە كەرسەكانى ئەو ھونراوئىيە دەكاتەوھ، يان ھەندى جار بەشىۋەى ھەرەمەكى ھونراوئىيەكە دەنووسى، ديارە بىرى قول و توانای فرھىي بۇ ھەموو بابەتىك زۆر پىيوستە ئەك بىرى ئىترجائى وەك نووسەرى نامەكە وتووئىيەتى، ھەروھە نامەكە لە پووى خالبەندىيەوھ تەواو رىگاكانى خالبەندى تىايدا بەدى دەكرىت، ئەمەش لايەنىكى جوانكارى نامە دەردەخات، وە نووسەر فىرى شىۋازى نووسىن دەبى چ بۇ خۇى، چ بۇ بەرامبەرەكەى كە نووسەر مەبەستىيەتى.

نامەى ئاسايى لە ئەدەبى گەلاندا چۇن نامە لە ئەدەبى كوردىدا بەدى دەكرىت، ھەر بەو شىۋەيەش نامە نووسىن واتە نامەى (تەقلیدى) يان ئاسايى لەناو گەلاندا چ بەشىۋەى چىرۆك نووسىن، يان شىعر يان نامەى ئاسايى، لەناو قەرھەنگ و ئەدەبى ھەموو گەلاندا تۆمار كراون.

له گوڤاری پامانی ژماره (۶۱) سالی (۲۰۰۱) له لاپهړه (۲۰۲-۲۰۱) چهند نامه‌یکه له (نیکوس کازانتزاکیس) هوه که سردار محممد له فارسیه‌وه وهری گنپاون، وه نامه‌کان له شپوهی کورته چیروکدان بویه به‌باشم زانی له‌و پینج نامه‌یه دوو نمونو‌ه‌یان وهک خویان بنووسمه‌وه، نامه‌ی یه‌که‌م که ده‌نیت:

(هاورنیم له‌و ساته دژواره‌دا، له‌گه‌لتام و تینده‌کوشم تا له برست و توانامدا بی‌هاویه‌شی خدی توم، براهت نه‌وشه‌وه‌ی که له به‌رلین پیکه‌وه بووین، هرگیز له یادم ناچنه‌وه چ به قه‌ده‌ر هیمن و که‌م دوو بوو، به که‌فو کول و به سوزه‌وه له جوانی نه‌و شه‌وه را ده‌ماو له نیو ژاوه‌ژاوی بی‌هووده‌ی هاورنیاندا به نارامی بزه‌ی ده‌هات. دووه‌م‌جاریش له مانگی مایسدا له‌مائی نیو‌ده‌ا له‌وم دیت، هیشتا چاوانی گه‌وره‌ی سهرنج‌پاکیش و نه‌جابه‌تی خاموش و هیمنی له‌وم له‌بیر نه‌چوته‌وه. هاورنی نازیزه‌که‌م، هه‌موو په‌یشه‌کان له‌به‌رام‌بهر له‌م پاژه سهرسور‌هین‌ده‌دا بی‌هووده‌ن! روخسارنکی خوشه‌ویست دی، دژی ده‌دوی، له‌گه‌لماندا گه‌وره‌ ده‌بی و له‌ناکاوا به‌هیوری بی‌نه‌وه‌ی ناورنیک له‌پشته‌وه بداته‌وه، ون ده‌بی و دیار نامینی. له‌م رهنج و نازاره‌ی هه‌موو روژی و هه‌مه‌ جوړه پوخته‌ چیه؟ نیمه له‌کونوه دین؟ بؤ‌کوی ده‌چین؟ له‌و هه‌موو تارماییه خوشه‌ویسته له‌سهر له‌م گوی زه‌وییه چ مانا و چه‌م‌کینکیان هه‌یه؟ نه‌میستاکه دلم لیوان نیوه له بیر‌وه‌ری براهت، هه‌مووو له‌م پر‌سیاره نه‌به‌دی و بی‌هوودانه له‌ندیشه‌ی منیان په‌ریشان کردوه.

نای خوزگه‌ دهم‌توانی هه‌نووکه ده‌سته‌کانت بگوشم، له‌مه به‌خوی نوخزن و سووک‌ناییه‌ک ده‌بوو. هه‌ردووک ده‌زانین، که هیچ وه‌لامیک له‌نارادا نییه، به‌لام ده‌ستانیک هه‌ن که یه‌کدی به‌گهرمی ده‌گوشن.

ھاوړېم، ھاوړې نازیزه کهم! چ خۇشه (لیره) پوښتین، نه ز له ساته نا
 نارام و قهیرانییبه کاندایا به قوولئ ههستم بیکردووه. گه یشتنه که نارئ نه و
 بهرو کۆتایی هینانم بهم تراژیدیا بیهووده و نه گریسه.
 ته نیا نه و دی هوگر به نه شقه وه دته توانئ بهرگه بگری^(۱)

هراکلیون ۱۹۲۴/۹/۹

ئای، خوای من، کهنگی دته توانین بیکشه به میسر دایا بگه ریین؟ نه مه هه مان
 نه و رۆژه لاتیه، که نیمه خۆشمان دهوئ، سه رزه وییه کی پر له رووناکئ،
 پر له عهتر خۆله میشی نه وه بی نه ژماره کانی رابردوو نه و نه وانده کی
 زه حهت و نازاریان کیشا، نه شق و خۆشه ویستیان کردو ون بوون و نه مان.
 نیل به هیوری هاژه دی و زه وییه کانی سه رپی ناو دهر داو به پیتیان
 دهکات، هه رچیه ک ناوی نه دات، بۆ هه میسه به نه زۆکی و نه فهدت لیکراوی
 ده مینیتیه وه. لتوچکا لیره نه م زه وییه گرگرتووه دیرینه دا که پراو پره له
 کۆششی بیهووده گی، گه لی بیرم ده کردی. نه گه ر بیکه قه باینایه، به قوولئ
 له م ساته دا ده ژیاين، که به رامبه ر به یه کدی نه شق و خۆشه ویستی
 دهر ده پرین.

به ر له وه ی به مرین لیره دا هه ست کردن به مه رگ... هه موو ساتیک ده بیئری
 و مووچرک به له شی مرۆقدا دینی. به راستی نیمه چین و بۆچی خۆمان
 به شتی بیهووده و ناره زووی پرو پووچه وه خه ریک ده که یین؟ گۆرستانی
 فیرعه ونه گه روه کان، مو عجیزه یه کی سه رسوور هینن له گه رم و نه زۆکه کانی

^(۱) گۆفاری راما ن ژماره (۶۱) چهن د نامه یه ک، له (نیکۆس-کازان تراکیس) ده و، وه رگنیرانی
 له فارسیه وه سه ردار محمه د، هه ولیر، مانگی ته مووز، ۲۰۰۱، ل ۲۰۱-۳۰۳.

دهوری نیل موعجیره‌ی سهر سوورپه‌نین و خودی نیلیش به‌گژوگیا و گیاندار و جووتیاره‌کانییه‌وه. من که هیئده توند ره‌وانه (نهری) و (نا) م خوش دهوی، هه‌نووکه چیژ له هه‌ردوو روخساری میسر ده‌بینم، هه‌م که‌سیک و هه‌م خوئنه‌میشی، مه‌زترین شت که دیم په‌یکه‌ری (ابولهول) بوو، بیابانیس که دوورتر، له پشت دره‌خته‌کانه‌وه خوئی مات داوه و له بۆسه‌دایه....

ده‌روانه نیل که فراوان، هیور و نازایه تیمساحه‌کان به ده‌مه‌سامناکه دا‌چپراوه‌کانیانه‌وه له ناوه‌که‌یدا مه‌له ده‌که‌ن و بالنده‌ی شین یا زه‌رد، چوون که ناری به‌سه‌رسه‌ریانه‌وه ده‌فرن کاتی نه‌و بالنده ره‌نگاو ره‌نگانه ده‌بینم، که ناسمان ده‌رازینه‌وه له شادیدا له‌شم موچرکی پیندا دی.

چهند سه‌یرو سه‌رسوورپه‌ینه‌ره له‌م دنیا‌یه ده‌ئیی هه‌مووشتیگ له پیناو شادی به‌خشین به‌دیده و نه‌ندیشه‌دا ریخراوه. بی به‌ختی من ده‌ره‌ق به‌بی تویی بۆم بووه به‌خه‌میکی قوول خه‌می نه‌وه‌ی که ناچارم به‌ته‌نیایی له دنیا‌دا بمینم. هیوادارم خوداوه‌ندمان له‌گه‌لدا بی و به‌توتفی نه‌و بتوانین دووباره به‌سه‌ر له‌م زه‌ویه‌دا بگه‌رین! چما چهند به‌یانیه‌کی دی ده‌ژین؟ ده‌سا وه‌ره با له‌بری نه‌وه‌ی ژیان به‌په‌ستی و زه‌بوونی به‌سه‌ر به‌رین، لیگه‌ری به‌جۆش و خرۆشی و لیبراویه‌وه بیبه‌ینه‌سه‌ر

لوقسور ۱۹۲۷/۲/۷

مروقی نووسه‌ریان نه‌و که‌سانه‌ی که سیاسین، هه‌رده‌م له‌بیرو نه‌ندیشه‌ی ژیانی دوور ولاتی و نیس و نازاره‌کانی خه‌لکی له یاد و بیره‌وه‌ریه‌کانیدا وه‌ک سووتکی چراوگی سه‌رتوپکه‌ی گوند و گرد و چیا و ته‌پۆلکه‌یه، به‌ده‌م شه‌نهای به‌یانه‌وه ژیه‌مۆی نه‌و چراوگه، مروقی ناسایی گیانی برایه‌تی هیزی

به خته وهری بۆگه لان له ناخیاندا وهك نهو چراوگه كلپه دهسینی، له سالانی
 ۱۹۲۴ له بهرلین و قاهره سالی ۱۹۲۷ لهو ساته وهخته وه نهو نامانه ی
 نووسیوه، نیستاش و له مهو دواش ناستی نهو نامه یه له وساته وه تا نه مرؤ
 كه به ره وه هه زاردی سییه م ده چین زیاتر نرخه نهو پینج نامه یه به هه یان به
 هیزتر ده بیته، له هه ر سووچیکی نهو جیهانه له هه ر کون و كه له به ریبه وه
 مرؤقی نازادی خواز و مرؤقی نه ته وه په روه ر دلیان مه یلی سه ره به ستیه بۆ
 گه لانی سته مدیده ی نه م جیهانه، نامه ی ناسایی به ئی راسته له سه ر کیش و
 سه روا پهیره و ناکات، به لام جاری وا هه یه تاکه دیریکی نامه ی ته قلیدی
 جۆش و خرۆشی یه ك داستانی نامه ی شیعی ری دهدات. پشت به ستن به هیز و
 توانای گه ردوونی له لای مرؤقی راسته قینه هه رده م نارام و هیمنی
 ده نوونیته. نه م نامه یه ده چینه خانه ی بیره وه ری مرؤقه وه، چونکه
 بیره وه ری مرؤقی رۆژانه زامی کۆن و نوی له ناو راژه ی تۆماری دیرۆکیدا به
 جوانی ده نووسیته وه، چونکه نامه نووسین له ده برپینی، یان له ناخی هه موو
 مرؤقیکی چوون یه ك نییه، به لکو کارو فرمانی رۆژانه له لای مرؤقی
 به ده سه لات و بی ده سه لات، چوون یه ك نییه هه روه ها له نگه ر سازی یان باری
 ترازوو هه رده م به لای مافی مرؤقه وه به شیوازی داد په روه رانه دادی خوی
 ده کات.

له دیوانی میرزا نهو لقادری پاوه یی له نووسینی موحه مه د ره شید
 نه مینی، نامه یه کی موحه مه د به گی وه کیل بۆ میرزا نهو لقادری پاوه یی له
 لاپه ره (۵۳-۵۴) دا ده نیته.

- ۱- قادر ھەم ياوا قادر ھەم ياوا
نامەى دڭ و وەشى قىبلەكەم ياوا
- ۲- سەرتا ومدامان وە دىدەم ساوا
وانەم تۆ تۆى دڭ وەھەم شكاوا
- ۳- بلىسەم بەرزى ھەرتا كە ياوا
كۆكۆى دووى دەورون وەگەردوون ياوا
- ۴- ساتۆ پەرسا بىت عاجزىت چىشەن؟
دووبارە پەى چىش خاترت رىشەن
- ۵- چىش واچو مىرزا جەنىش دەردم ؟
دوگەل مەخىز و جە ناھى سەردم
- ۶- پا جە نامەى لەيل دەستم پەپھارەن
يا جە كارى تەر زامەن ئەوگارىن
- ۷- قادر غەير جە لەيل شای شىرىن شىوہ
من كەردەن وە قىس ئىويىاي ئىوہ
- ۸- جە ئەو زىاتر نىبەن خەيالىم
پەى ئەو سەرتا يا سۆتەى زوخالىم
- ۹- خودا مەزانۆ بە جان دەردم
ھا وەختەن شاد بۇ شەمان وە گەردم
- ۱۰- مەعلوم عاجزىم ھەر جەلاى لەيلەن
دەرونم چەندە جە زوخال كەيلەن
- ۱۱- ئاخىر بى ئىساف سزاي من تاكەى
تاقەت تاقە بىبەن وەى وەيا ئەم وەى

- ۱۲- نهمه ندمن نارام تاو ته وانام
 قادر سيواي تو وهكي بو هانام
 ۱۳- چينه زياتهر مه دم دهردي سر
 يا مهرگ يا تاقت يا وه سل دنبهر
 ۱۴- روشن كه رو مه يل جو ي سر چه مه ي ليل
 بيدار بو ديسان فرشته ي وه كيل^(۱)

واتاي شيعره كه :

- ۱- قادر واگه يشت قادر وا گه يشت
 نامه ي قيبله كه م به خوشي گه يشت
 ۲- سره تا ديده م پي ي شاد بووه وه
 پهره پهره ي نامه كه م به زار خوننده وه
 ۳- له خوشي نامه هاوارم بهر زكرده وه
 دل و دهر وونم پي ي شاد بووه وه
 ۴- له نامه كه تدا پرسيارت له زويري من بوو
 دل و دهر وونم پي ي شاد بووه وه
 ۵- چي بليم ميرزا له ناهي دهر دم
 دو كه ن بهر زده بي له ناهي سار دم
 ۶- له نه هاتني نامه ي دوستم دستم پر در كه
 يان له كاري تر دهر وونم پر دهر ده

(۱) ميرزا نؤلقادري پاوهيي (ديوان) محمه مد ريشيدي نه ميني، چاپي يه كه م، سلينماني، سالي ۲۰۰۸ ز، ل ۵۳-۵۴.

- ۷- قادر بېچگه له توشای شیرین شیوه
 له خوشی نامه وک قه یسی شیت و لیوه
- ۸- له و زیاتر کس له خدیالمدای نییه
 بؤ نه و بوومه چراوگی نه و زوخائنه
- ۹- خوا دهرانی به باری دهردم
 ها وختنه شاد بی شه مال وه دهردم
- ۱۰- دیاره زویریم هر له لای له یله
 دهر وونم پر بوو له زوخاو لیله
- ۱۱- ناخر بی ویزدان سزای من تاکه
 تاقه تم نه ما هه ی مال ویران وهی
- ۱۲- نه ماوه نارام هیمنی و توانام
 بېچگه له قادر کی دی به هانام
- ۱۳- له مه زیاتر مه مکه دهردی سهر
 یا مهرگ یان تاقه ت، یان نامه ی دئبر
- ۱۴- روشنی بکه جوگه و جو باری لیله
 با نارام بی فریشته ی وه کیله.

نهم نامه یه که محمهد به گی وه کیله بؤ میرزا نه ولقادی نار دووه،
 نامه یه کی زور دوستانه یه له هه مان کاتدا گله یی له میرزا ده کات، که بؤچی
 نامه ی بؤ دهنیری؟ میرزا وه لای نییه، له و زیاتر کی شک ده بات بؤچی به
 هانایه وه نایه ت؟ بؤچی درهنگ وه لای نامه کانی بؤ دهنیریته وه هه رچه نده
 میرزا نه ولقادر درهنگ وه لای نامه کانی داو هته وه، به لام به دوو یان به سی

دیزه شیعر دلی موحەمد بەگی هیناوەتەو، کە لەوانە شیوازی نامە نووسین
 لە هەموو ئەدەب گەلاندا ئەم جوۆرە گلەیی گانزەندەییە هەبێ. (وەکیل) هۆزیکێ
 گەرەن لە بەگزانەکانی (جوانرۆ) وە زۆر شاعیر و هونەرماندیان خوش
 دەوی، هەردەم ناشایەکی لەگەڵ ئەم توێژە رۆشنبیرە دەکەن، میرزا
 ئەولقادی دۆستایەتی بەهیزی لەگەڵ ئەو مەرفۆقانیە کە لە سەر دەمی ئەو
 ژیاون هەبوو بۆیە بەنامە وەلامی بۆ ناردوون لە هەمان سەرچاوەی پیشوویدا
 دەئیت:

(میرزا ئەرسەد چەند پەشیوەن حالت

زام دڵە سەختەن یازام بآلت)^(١)

ئەم دیزه شیعرە ی میرزا ئەولقادر بۆ میرزا مەحمودی مستوفی لەوهرزی
 بەھاردا دەچیت بۆراو (شەرەبەق) تەفەنگ لە دەستی دەر دەچی و بانی زامدار
 دەبیت، میرزا ئەولقادر ئەم دیزه شیعرە بەنامە هەوائی پرسیو و پاشان
 سەردانی ئەم دیزه شیعرە بەنامە هەوائی پرسیو و پاشان سەردانی میرزا
 مەحمود دەکات. دیارە وشە ی میرزا ئە هەوراماندا بەو کەسانە وتراوە کە
 خویندەوار یان شاعیری بەرز بوون، چونکە جاران خویندەنەوی نامەییەکی زۆر
 کەم بوو، ئەگوندیکەووە بۆ گوندیکێ دیکە بۆ رۆشن بوو تەووە لە رۆوی
 مەبەست و واتاوە. ئە کتیبی (الرسائل المتبادله بين الكرملی وتیمور):

(سیدی الاستاذ وصلنی أخیرا الجزء السابع من مجلتکم الغراء بعد
 الاجزاء الخمسة، ولم یصلنی السادس فأرجو أن لا تحرمونی من الاستفادة
 منه ولكم الفصل أولاً وأخیر. والسلام والختام)^(٢)

ئەحمەد تیمور

(١) میرزا ئەولقادر (دیوان) سەرچاوەی پیشوو ل ٥٦.

(٢) الرسائل المتبادله بين الكرملی وتیمور، الجمهوریه العراقیه وزاره الاعلام مطبعه الحكومیه
 بغداد، ١٩٧٤ سلسله ٢٩.

واتای نامه که ماموستای گهوره له دواچار پیم گه یشت به شی حه وتهم له
گؤقاره خوشه وسیتته که تان، دواى نه وهى که پینج به شه که ی ترم پی گه یشت
به لام به شی شه شه مم پی نه گه یشتووه، بویه داوام نه وهیه بی به شم مه که ن
له که نک وهرگرتنى نه و به شه، له گه ل ریزم بۆتان له یه که م جار و دواچاردا
له گه ل ناشتی و خوشی بۆتان)

ههرچه نده چهند ناو نیشانیکی نامه ی ناسایمان به عه ره بی نووسیوه،
به لام نه گه ر سه یری نه ده بی جیهان بکه ین ده بینین جورى نامه نووسین له لای
هر گه لیک شیوازی تاییه تی خوی هه یه، به تاییه تی له نووسینی نامه ی
ناساییدا، هر له نامه ی ناینییه وه بیگره، تا ده گاته نامه ی نه قینی، نامه
هه یه دینییه ئیدی له هر دینیکه وه هاتی، دینی جوله که، یان مه سیجی،
یان بوودی، یان زه رده شتی، یان ناینی ئیسلام، یا وه که له قورنلندا نامه
به نامه ی رۆژنامه ده دات. یان نامه له (باوکه وه بۆ کور) یان نامه ی (موژده)
له کوره وه بۆ باوک، یان بۆ دایک، یان نامه له براوه بۆ برا یان له خوشکه وه
بۆ خوشک، یان نامه ی ژن هینان، یان نامه ی (سانی نوئ) یان له که سیکه وه
بۆ که سیکی تر به شیوه ی دیپلۆ ماسی، یان نامه ی یه کگرتن، یان نامه
به خشی به لکه نامه، یان نامه ی ماسته ر و دکتورا... تاد.

نامه یه کی دی به زمانى عه ره بی له باره ی پیرۆزبایی بۆ ژنهینان که
ده ئی: (في أجمل أيام الحياة وأسعد لحظات العمر أقدم اليكم أرق التهاني،
وأخلص التمنيات، بالسعادة والهناء)^(۱)

(له جوانترین رۆژه کانی ژیاندا، وه خوشترین چرکه له ژیاندا جوانترین
چه پکه گولتان بپشکه ش ده که م، وه ته مانا و دلسوزیتان به خوشی و

(۱) صابر یوسف، انشاء المصریه، مکتبه القا ره، ۱۹۴۶، ص (۵۰-۵۹).

کامهرانی به بی دهر دیسه ر بی) که واته گشت کات له نامه نووسیندا ههردهم
ده بی هیواو ناواتی پاشه رۆژ و خوشی و شادی بنووسی، دوور له ناخوشی و
تنگ و چه نه مهی ژیان، ته نانهت نه گهر به کیك نازیزیکی له دست بدات،
نه بی ههر دلخوشی و دلنه وایی بدریته وه.

نامهی شیعی له لای شاعیران شیوازی تاییه تی هه یه، که جیای
ده کاتوه له نامه ی ناسایی (ته قلیدی) شاعیر به شیوه ی هونه ری دایده ریژی
و نه گهر له شیعی کلاسیکی بی نه وه به کیش و سه روا ده بییت، نه گهر
به شیوه ی نوی بیت نه وه شیوه ی په خشان، یان په خشانه شیعر ده بییت.
ههر چه نده چند نامه یه کی شیعی نامه ی ناساین، به لام و دک پیویست،
نامازه به هه ندی نامه ی شیعی له نه ده بی کوردیدا ده که م، که شاعیرانی
نیمه ش وک نه ته وه ی ناری له سه ر نیشتمانی خویان به جوانی و به وشه ی
پاراو نه و نامانه یان نووسیوه:

نامه ی (جه فایی) که ناوی شیخ عه بدولای کوری شیخ (حه مه نه مین)
سازانی عه بابهللی-ی پشتی هه لجه یه. نه م شاعیره نامه یه ک به شیعر بو
براده ریکی ده نووسی که ناوی مه فتوون) ه له نامه که ییدا ده نی:

۱- کوشته ی کریشه ی ریشه ی جگهر بر!

(مه فتوون) غه مزه ی ده روون در

۲- نه ر درون نه راس نامانه گو شم

چیوی غه م چه م که رد به شیو که رد هوشم

۳- ماچان خه یانت وه دل ناوردن

یانی های هه وای ره فته نت که ردن) (۱)

(۱) جه فایی (دیوان) محمه مد علی شه رداغی، ده زگی رۆشنیری و بلاوکردنه وه ی کوردی، زنجیره ی

ژماره (۱۴)، چاپخانه ی (شه فیق) چاپی یه که م، به غداد، ۱۹۸۰ز. ل. ۶۸.

لەم نامةیدا شاعیر باسی ئه‌وه ده‌کات که چۆن برادهره‌که‌ی دوور
که‌وتووته‌وه؟

نامه‌یه‌کی تری شیعری، که مه‌لا (قه‌ره‌جی) بۆره‌که‌یی، که بۆ نامۆزاکه‌ی
نووسیوه، که ناوی (باباجانه)، مه‌لا (قه‌ره‌ج) له دوورو به‌ری سائی (١٢٤٤-
١٣٤٣) کۆچی که ته‌مه‌نی (٩٩) ساڵ بوو، له ناوچه‌ی (هه‌وشار) هاتووته
دنياوه بۆیه له (سنه) وه، ده‌چی بۆ ناوچه‌ی (گه‌رووس) له و گه‌شته‌یدا چه‌زی
له کچینک کردوو که ناوی (ئاوینه) بووه، بۆیه نامه‌که به‌شیوه‌ی شیعری بۆ
نامۆزاکه‌ی ده‌نووسی و ده‌ئی:

- ١- (جانئ ویه‌رده‌ن، جانئ ویه‌رده‌ن
یه‌ک ماچه‌رایئ وده‌سه‌ر ویه‌رده‌ن
- ٢- واجبه‌ن په‌ی تۆ ته‌قدیرش که‌رده‌ن
یا وجود تا مال زامه‌ت ناوه‌رده‌ن
- ٣- مه‌ودای سه‌رسنان هومان نه‌چه‌شته‌ن
په‌ نه‌جه‌ت وه هونناو زامان نه‌ره‌شته‌ن
- ٤- قه‌له‌ک نه‌مازۆ ده‌ردم بۆ ساپیژ
هه‌رده‌م سه‌ودایی دل مه‌که‌رۆ ریش
- ٥- نه‌لحه‌مدولیللا (جانئ) نه‌و حوری
نه‌دیه‌نت وه‌چه‌م په‌ی نامه‌ بوری
- ٦- وه‌رنه‌ جه‌هیجران نه‌و عه‌ین قه‌ترانه
به‌وینه‌ی (قه‌ره‌ج) مه‌بی (دیوانه).

ناوهرۆكى نامهكه بهم شيوهيه دهبى واته نهى (جانى)^(۱)

ماوهيهك له مه وپيش ريم كهوته (گهرووس) له ويوه گهيشتمه (نه لوهندا)
نه وهنده قووله نه وهنده به رزى چيائى (شاهو) له هه ورامان، شهيداي نه و
نازداره جوانه بووه، واته نافره تىكى بيگه رده بووه، كه له نامه كهيدا وهسفى
جوانى بالاي شيوه و شوخى ياره بى هاوتاكه ي كردوو، زونفه كانى به سه ر
رومه تيدا لولى خواردوو و لارو له نجه كه ي دلى بردوو. له كوئاي
نامه كه دا سويند ده خوات به خوا تا ئيستا كيژى بهر چه شن و گه شه م نه ديوو
له وساوه كه نه و په ريبه م چاو پى كه وتوو، ئاره زوو هوشم له ده ست داوه و
بيرو هوشم له لاي خوم نه ماوه بو نه و نازداره.

نامه يه كى دى، كه نه وپيش نامه ي مه لاي (ره نجورى) يه نامه يه ك به شيعر
بو (وهلى ديوانه) ده نووسيت بو نه وهى خوى به (وهلى ديوانه) بناسيني،
بوئه بهم بونه يه وه نه م نامه قه سيدة يه ي نووسيوه و تيدا ده ئى:

(ميرزام خاس خه يال ميرزاي خاس خه يال)

ميرزاي خولاسه ي، خاس خاس خه يال

به لام ميرزاي خاس عاقيبه ت وه خه ير

تو جه باره ي من، هيچ نه دارى خه ير

نوميدت ميرزا (من بعد الايمان)

نامه ي ئينشاي تو كه م نه بو جه لام^(۲)

(۱) صديق پوره كه يى (صفى زاده) ميژووى ويژه ي كوردى، به رگى دووم، چاپى يه كه م، چاپخانه ي

ته بريز، ۱۹۲۷ هه تاوى ل ۱۳۹-۱۴۲.

(۲) وهلى ديوانه (ديوان) عوسمان هه ورامى، چاپى يه كه م، چاپخانه ي كور، ژماره (۶) به غلاد،

۱۹۷۶، ل ۲۴.

(ره نجوری) به (وهلی)، (میرزا) دهلیٰ چند جاریکیش نه و وشهیه دوویات دهکاته وه و به گه وه هری خاسته رین بیری له قه له م ده دات، رای وایه که کانگای که مال و ژیریه له پاشا پینی دهلیٰ، که هیچ له باره ی نه مه وانازانی و بگره نایناسی، به م بو نه یه وه، دهیه وی خوی به ویناسیت بویه داوای لی دهکات، که وه لایم بداته وه و بینه دوس و له نیوانیاندا همیشه نامه کاری هه بی (وهلی) وه لایم (ره نجووری) ده داته وه، له قه سیده ی (مه ولای لال شناس) که تییدا باسی (هه یاسی ژیر) دهکات، وه ژیری داناو ژیری سوئتان (مه حموودی) غه زنه وی بووه و ناو داری و ژیری له جیهاندا دهنگی داو دته وه لی:.

(مه ولای لال شناس مه ولای لال شناس)

مه ولام ره نجوری، دانای لال شناس

هه یاس دوور شناس نه سل و نه سه ب خاس...

نه ژاد پاکان (نظامی) قیاس

فرده و سویی طوسی، جامی مه له ک جام

(خاقانی) خه یال (نه نوهری) نه بیام

(سه عدیی) سوخه نخوان به حری مه عانی

(حافظ) ی شیراز، (صائب) ی ثانی....

دیاره ناوهینانی نه و هه موو شاعیرانه، که هه ریه که نه و شاعیرانه نه ستیره یه کی نه دهبی زمانی فارسی یان تورکی بوون (وهلی) مه لای (ره نجوری) له ریزی نه و شاعیره بلیمه تانه داناوه. نابی نه وه شمان له بیر بچیت که هه ردوو شاعیره که، شاعیره کانیا یان قه سیده کانیا یان له یه ک ناستی

رۆشنبیری زانیاری دا بووین. زمانی هردوو کیشیان ناسانه، هونهری جوانکارییان فره به باشی به کار هیناوه.

د. هورامانی له لا پهره (۴۲) رۆشنبیری (وهلی) دا ده ئیت: .

(زمانی هردوو کیشیان رهوان و ناسانه و هونهری شیعریشیان زۆر نزیکه له یه کسانییه وه له سه ریه ک وهزن و یه ک ناواز و یه ک ریزه شیعیان ووتوه، واته نیوه دیری شیعه کانی هه ریه که یان بیکهاتوو له ده برگه ناوازیشیان (aa bb cc ee dad ... e)^(۱))

هردوو شاعیره که هونهری شیعیان بۆ یه کدی به نامه نووسیوه، دیاره کاریگه ریشیان له سه ریه کدی هه بووه دوا ی نه و دوو چامه یه .

له داستانی خورشید و خاور دا، چهند نامه یه کی خورشید و خاور هه ن که بۆ خه رمانی نووسیوه، وه خه رمانیش هه ندی جار نامه ی بۆ ده نووسی، هه ندی وه لامی ده داته وه، بۆیه ناماژه کردن به و نامانه زیاتر نامه که به پیژ ده کات، سه ربه ندی شیعه که به م شیوه یه یه (نامه نووسینی خورشید بۆ خه رمان) که ده ئیت:

(بۆیه نه مه جلیس خورشید شای خاور

ناما وه یادش شوخ له ب شه ککه ر

واتش وه به هرۆز نه ی شاه سه روه ر

قه نه م ده واتی زوود په ریم باوه ر

وه نه م فه رمان به هرۆز دلاوه ر

ناوه رن ده وات په ر به های گه وه ره ر

(۱) هه مان سه رچاوه ی پشوو، ل ۴۹.

قەئەم جەواھىر دەوات جە گەوھەر
 بەھرۆز داوۋە دەست خۇرشىدى خاۋەر
 نووسىنا نامەيى پەي نازدار خاقان
 يار دل ئەفرور شاي نەونەمامان
 شاي جەمىن بېگەرد شىرىن دئبەر
 قوۋى دنيا و دىن ھەم تاج سەرم
 ئەي زىد و ماوا پايەندارت بۇ
 خورشيد وەسەر گەرد غەفرەي نازت بۇ... (1)

ماناكەي :-

قەئەم جەوھەرات، دەرمان ئە گەوھەر
 بەھرۆز قەئەمى داوۋە دەست خورشيد خاۋەر
 نامەيىكى نووسى بۇ خەرامانى پەرىيان
 يارى دل رقىن شاي ئەو نەمامان
 شاي رووى بى گەرد شىرىنى دئبەر
 ھىزى ھەناوم ھەي تاجى سەرم
 ئەم زىد و شوئىنە بە پىشوازت بى
 خورشيد وەسەرگەرد خەمزەي نازت بى

(1) ھەردەويىل كاكەيى، داستانى خورشيد و خەرمان، چاپى يەكەم، ھەولنير، سائى ۲۰۰۸ ز، ل ۱۵۵-

وهلامی نامہی خہرامان بو دلخوازہکھی که خورشیدی خاوهر که بهم
شپوهیه وهلامی ددهاتهوه و دهئیت : .

(قه مہرنناز وانشا کیشا ناه سہرد

رپزا وهگوننا، قہ ترہی مانلوہرد

قہ لہم گرت وه دہست نازدار کیشوہر

نویسنا جواو خورشیدی خاوهر

یہ کہم کیشانام جیہان نافہرین

فیدای گیانت بو گیانی شیرینم

نہی رُوحی رہوان مہ نزلگہی ژینم

نہ من گلہ بییم داشت رُوحی رہوانم

تو پیش دہستیت کہرد قہ زات وه گیانم) (1)

وهلام دانہ وهی (خہرامان) بو (خورشید خاوهر) نامہ کہی خہرامان زیاتر
دلرفین بوو، لہ وهلامہ کہیدا زور بہ شیوازی جوان وهلامی نہ ویندارہ کہی
ددهاتهوه، زور بہ شیوازیکی (عشق) کہ دل و دہروونی خورشیدی ہیئاوہتہ
جوش وهک کورہی نایر برشنگ دہدالیی ناوات دہخوازی بو ساتی بینینی
خوشہ ویستہ کہی.

نہو داستانہی کہ نامہی نہ فینداریان تیدایہ وهک نہم دوو نامہیہ ،
دیارہ نامہ نووسین لہ فہرہنگی ہہ وراماندا بہ تاییہ تی لہ راز و چیروک و
ہونراوه و فولکلوردا سہنگی ترازووی بہراوردی لہ گہل نہ دہبی گہ لاندا زور
سہ نگیترہ.

1) ہہردہ وینا کاکہیی، ہہمان سہرچاوهی پینشوول ۱۶۲.

نه گهر ته ماشای وه لّامی (خه رمان) بکه یین زور به جوانی فه رمان به
 قه مهر ناز دهکات، که قه لّهمی بو ناماده بکات، ههروه ها خورشیدیش فه رمان
 دهکات که به هرورز قه لّهم و کاغهزی بو بهینی، دیاره نهو دلدارانه که نامه
 ده نووسن ده بییت له پیشدا به ردهسته کهی نهو که سانهی نامه که ناماده بکه ن
 وهک نهو دوو نمونه یه که به ناشکرا ناوهکان دیارن، با بلین ههردووکیان
 سکر تیریان هه بووه، نه مهش دهقی نامه کهی (خه رمان) ه به شیوهی
 کرمانجی خوارو:

(قه مهر ناز خویندی ناهی ساردی کیشا

له گونایدا تک تک جواناوی گولای دههینا

خامه ی گرته دست نازداری کیشوهر

وه لّامی نامه ی خورشیدی خاوهری داوه دهر

یه کهم ناوی نووسی به نافه رین

فه رمووی فیدای گیانت بی خه رمانی چین

فیدای گیانت بم، گیانی نه وینم

نه ی نارامگای گیانم، گیانی نه وینم

من کله ییم کرد نارامی گیانم

تو له پیش مندا دهست پیشخه ریت کرد دهر دت له گیانم)

سەرچاوەی ئەوین شۆلەى ژيان له دووگياندا، به وينەى رەنگين ئەو دوو ئەويندارە يەك بۆ يەكترى وەك شۆلەى چرای فانوس له ديوەخانددا، له شەوى مانگە شەودا ئەو دوو مەرقەه بۆ يەكترى دەسووتان، بەلام خارو درک پىرە پىرە ژن هەردەم له داو دان بۆ ئەوينداران.

مەعروف بەرزنجى نامەى له زینداندا نووسىووه بۆ برادەرانى نامەى

دووم:

١٩٦١/٢/٢

سجنى مەوقيف- به عداد

برام كاك مارق دەستان ئەگوشم

وا بزانه له دىرى يەكەم بۆنى گلهيى ئەكەيت، حەقمە چونكە دەمىكە له بىرت كرووين، منيش لەسەر قسەى خۆت كە نووسىبووت كاغەزم بۆ مەنووسە ناوونيشانى تازەت بۆ ئەنيرم/ له وپەينه دا نامە يەكى تايپه تى كە بۆ كاك جەمالى نووسىبوو ئەويش هاتبووه سەردانمان سلاوتم بۆ نيمه تيا خویندەوه و بە ئينيشت دابوو كە كاغەزم بۆ بنووسى، زۆرتر دلم لای ئەو ديه كە هۆكەى نازانم چى يە، هۆى ئەنووسنيت، من هيشتا له تەوقيف دام نزیکەى ١٠-١٢ جە لەسه موخاکە مە كراوين، نزیکەى ١٤ شايهت بيستراوه، وابزانم مەحكەمەش بۆى دەرکەوتوووه كە نيمه بەرين و بى گوناھين. (حسين) ي برام و چەند كەسيكى كە بە كەفالهت بەردراون، من و (جەبار) و چەند كەسيكى كە ماوين. بەردانه كە يشمان ئەبى له بە عداد دەرئەچين، جا بۆ پياوى بى كارو بى پارەى وەك من تەوقيفه كە كە مەترى تى ئەچى بۆيه بەردانم زۆر بايه خ دار نى يە.

خۆت نەزانی جیهانی من نیسته چوار دیواری زیندانه که مه له بهر نه وه
 نامه که شم وشک و بی چیره وه ژیانی زیندان، وهک شۆربای نه خوش، وهک
 گهرده لوولی خهزان، یان سهردهمی بی کاری و پیری ژیان.
 به راستی ماری بیری نه کهم یادت نه کهم، خۆشتم نه وی، نهک
 له بهر نه وهی له ولاتی سۆقیهت. له بهر نه وهی برادرین، برادری قه نه مین،
 هاوڕین له مهیدانیکا، مهیدانی خزمهتی نووسیاری و نه ده بی گه له که مان و
 براوام وایه که تو جه نگاوه ریکی به کاریت. کاکه وهک وتم جیهانه که ی من
 بهری ته سکه و چیترم پی نی یه بو تی بنووسم، چاوه نوایم نامه یه کی به تمام
 بو بنووسیت، به لام باله سهر سوانی خۆم نه بی به لکو له کانی دتته وه ویست
 بیست، کاهه زم بو بنووسیت تا گهرمی راستی تیا هه ست بکه م، نیتر
 چاوه ووانتم، خوات له گه ل کاکه م⁽¹⁾

نیمزا

ماری بهرنجی

برای دتسۆت

نه م نامه یه، خۆشه وستی نامه نووس بو برادره که ی دهرده خات، ههروهها
 ژیان به سهر بردن له زیندانا، زۆر ناخۆشه، به لام خۆراگری پیشه وایانی
 ولاتی نیمه ههردهم نازایی خۆراگری نیشان ده دات، بوونی زوونم و زۆرداری
 داگیرکه رانی ولات، وای کردووه که نه به رهه م نه هونه ر به یه کجاری له گۆشه
 نیگای خۆی بمینی، به لام نه هیشتنی به چاپ نه گه یانندن و دهردی سهری وای
 کردووه، که کتیبخانه ی کوردی زۆر ده و نه مه ند نه بی، یان نه و نووسه ر و

(1) عومەر معروف بهرنجی، سه رجه می به ره مه کانی ماری بهرنجی شه هید، چاپی یه که م،
 چاپخانه ی رۆشن بیری هه ولیئیر، ۱۹۹۲، لا (۲۱۳-۲۱۴).

شاعيرانه مان زۆربەى دەستخەتە كانيان لە ديواخانى ئەم و ئەودا بە كەموو
كورتى دەست بگەوێت. مامۆستا قانع لە بەشى نامە نووسين لە
هۇنراوە كانيدا، ئەسپى خۇى تاو داو، قانع بە هۇنراوە نامە يەك بۆ ميژوو
نووسى كورد (ئەمىن زەكى بەگ) دەنووسى.

قانع / ژين / ژمارە ٥٨٤ سالى ١٩٣٩ز.

قانع دەئيت:

(مامۆستاي زانا سەرچاوەى عيرفان

تەئريخ نووسە كەى خاكى كوردستان

ياخوا هەر بژيت، تاديير زەمانە

بۆ خزمەت كردنى ئەم كوردستانە

ئەجدادى خۇمان ئەبوو لە بيرمان

ئەمان ئەزانى باوو با پيرمان

زيندوون كردهووە حال ئەحوالمان

هاتينه ريزى دراوسى مائمان

گشت كەس ئەزانى كە كورى كينيه

باوو با پيرى خەلكى كام دينيه

ئيستەش بەندەى خۆت لە قەرەداغم

بۆ ديتن ئاسار دل پير لە داغم

هەيكەلى گەورە لە دەر بەند گەورە

نازانين شەرحى حالى چ دەورە

نایا نهم پیاوه کوردستانییه

یاخو عیسهوی یا عیبرانییه

مهمنوونی لوتفین بومان مه علوم کهیت

نهم گری زله له دلمان لابهیت⁽¹⁾

وهلامی پایه بهرز نه مین زهکی بهگ ژین / ژماره ۵۸۷ له ۲۸ ی تشرینی
دووهمی سالی ۱۹۹۳ز، که بهم شیوهیه وهلامی ماموستا قانع دهداته وه
دهنیت: .

(له رۆژنامه‌ی ژین له سینی رهمه‌زان

هه‌شت شیعرم بینی زور شیرین و جوان

پینج شیعی نه وهل شایسته‌ی شوکره

سی شیعی دوايش پرسینی فیکره

نه ئین هه‌یکه لی دهر بهندی گه‌وره

نازانین چیبیه و هینی چ دهره

عوله‌مای ناسار بو نهم تیمساله

نه ئین: پاشماوه‌ی چه‌ند هه‌زار سانه

قرالی ناکار نارم سین ناویک

چل و جهوت عه‌سره هه‌نسا به تاویک

بو شه‌ر هاته سه‌ر لۆلۆ و گۆتوو

له قه‌ره‌داغدا داوا گه‌رم بوو

---

(۱) قانع (دیوان) برهان قانع شاعیری چه‌وساوه‌کانی کوردستان، چاپی دووهم، چاپخانه‌ی دانه
هۆ، تهران، ۱۳۸۵هه‌تاوی.

له دوای شهر لؤلؤ گوتوو نه شکینی
 مه لیک ساتوونی دهر نه په پینی
 باسی نه و شه په و نه و بگره و بهرده
 نووسراوه یهک یهک له سهر نه و بهرده
 چه کی نه و چه له تیر و که وانه
 له لای هدیکه لدا دیاره نیشانه
 وهک دار تاشییان نه و شاخه گه وره
 کردیان به تیمسال له دهر به ند گه وره
 له دوای سی عه سریک ساسانی هاتوون
 زور تیمسالیان بوون به دهسه لات بوون (2)

دیاره هه ردوو نامه که بو نه ته وهی نیمه زور گرنګن، چونکه نه وه کانی
 نیمه شاره زا دهکات له بو میژووی خوینان، هه روه ها توانای هه ردوو مروقه که
 واته (قانعی شاعیر) و (نه مین زه کی به گ) میژووی نووس، نه و دمه به بیری
 نه و دیان هه بوو، که نامه به شاعر بو یه کدی بنیرن، هه روه ها به هوی نامه
 نووسینه که وه ناشنای یه کدی بوون، دیاره جارن ماشین یان نوتومبیل که م
 بووه، بویه قانع به نامه ی شاعیری هه وانی پرسینی په یکه ری (نرام سین) له
 ماموستای پایه به رز ده پرسی نه و پایه به رزه ش هه ر به دهقی شاعیری وه لاسی
 ماموستا (قانع) ده داته وه. نامه گورینه وه به شاعر له فه ره نگی کور دیدا
 رولیکی کاریگه ری هه بووه، قانع له (زه ردیباوا) گه ران به شوین که له پووری
 خومان، بیچکه له هونراوه دانان نه مه شیان رازه یه کی تری نه ته وایه تیمان

(2) قانع (دیوان) برهان قانع، سه رچاوه ی پینشو ل ۲۳-۲۴.

بۇ دەسسەلىنىنى، كە ئەو مرقۇقە ھۆشمەندانە چەندە بايەخيان بەو دياردەي ژياري و شارستانىيەتەي خۇمان داوۋە. ھەرۋەھا ئەمە تۈنای مامۇستاي شاعىر قانىعمان بۇ دەسسەلىنىنى، كە چۈن بەزانايانە بەو شىعەرە جوانانەي ھەۋالى ئاسارى خۇمان لە مېژوو نووسىك دەپرىسى، بى ئەۋەي چاۋەرۋانى نامە بى بە شىعەر، بەلام سەلىقەي ئەمىن زەكى بەگ لە برى ئەۋەي بە نامەي ئاسايى ۋەلامى بداتەۋە، ئەۋىش بە ھەمان تۈنאוۋە بە شىعەر ۋەلامى بەرامبەرەكەي دەداتەۋە. ئەمەش بوونىيەتى ئەدەبمان بۇ دەردەخات، كەۋا مرقۇقى شاعىر، يان نووسەر، ھەردەم لە تىكۇشاندا بوون، بۇ بەرزى گەل و ۋلاتيان. نابى ئەۋەش لە ياد بىرى، كە نامەكەي (قانچ) كە نووسىۋىيەتى (۹) نۆ دېرە، بەلام مامۇستاي پايە بەرز (ئەمىن زەكى بەگ) بە (۸) ھەشت دېر ناۋى دەبات. لە نامەيەكى مەسعودى مەمەد بۇ كەرىم شارەزا، دەئىت:

(نامەيەك لە مەسعود مەمەد- ھە بۇ كەرىم شارەزا، براى بەرېز و خۇشەۋىست مامۇستا كەرىم شارەزا، ھەستى دۇستانە و برايانەت پېشكەش دەكەم. ئەمە بو بىستەم داىكت دۋا قۇناغى ژيانى ئەم جىيانەي تىپەراند و ئاۋدىۋى ئاسۋى ئەدىۋ و ئەزانرا و بوۋە، جگە لە ئازارى خەبەرى مەرگ كە لە خودى خۇيەۋە رەگ و دەمارى ھەموۋ مرقۇقىكى ھەستىار دەخۇشىنى و دەئىشىنى، لە مەرگى داىكت لە دوۋ رۋى دىكەۋە تا بلىي غەمگىن و دنگران بووم، يەكەم لەو رۋوۋە كە وا يادگارېكى ھاۋ عومر و ھاۋبەشى خۇشى و ناخۇشى باۋكت بوو. ئەو باۋكت كە يەكېك بوو ئەچەند تاكە ئىنسانىك زۇرم خۇش دەۋىستەن و تا ئىستاش يادى لە دلمدا زىندوۋە و ھەربە زىندوۋى دەمىنئەۋە تا ئەو كاتە كە ماۋە مانەۋەي ھىچ شتىك نامىنى، ئىتر ۋەك بلىي بە مردنى ھەمسەرى، رۋوبەرۋى عەدەمى ژيانىش دەكەۋىتەۋە تارىكى

نەبوونییەوه، یا خوا لە نیوهدا هەربژی و بمینی، باوکت بۆ من لە خزم و
دۆست گەلی نزیکت و خوشەویستەر و موختەر مەتر بوو، بۆیە مەرگی دایکت
زامی ئەوم بەو شکله پر ئیشتە دەکوئینیتهوه....

لە روویەکی دیکە شەوه دایک مردن هەستی پۆلەیه تیم دەجوئینی و
لەخۆوه دیمە ریزی تۆ و برا و خوشک و هاویەشی شعورتان دەبم لەوهی که
هەستی پی دەکەن هەلبەت خوشەویستی و دۆستایەتی و ناسینی شەخسی
دوور و دریزی که لە مەیداندا هەیه ئەم حسی بیزارییەم تیزتر و بە نازارتر
دەکا، ئیتر بەو پنیه و تا ئەو رادەیه ئەم نامە ی پرسە و هاوشعورییەم بە
بەنگە ی سۆزی راست و میهرکارانە لە قە ئەم بدەن.

سالو ریزم بۆ کاکە دندار و خوشکە فریشتە و لە کانی دلمەوه پرسە لە
هەردووکیان دەکەم، بۆ خەیرییه هەردەم کزە ی ئارەزووم هەیه چاوی
مندالە کانتان ماچ دەکەم و ئاواتە ئەم ناخۆشیە جەرکبەرە کوتایی و دوایی
هەموو ناخۆشیەکتان بی و بە چەندان بەقەدەر ئەو لە کۆری ژیانیکی کامەران
گۆلی هیوا ببووژیتەوه و بمینن بۆ...^(١)

نیمزا

براتان

مەسعود محەمەد

بەغداد ۱۹۷۱/۸/۲۰

ئەم جۆرە نامەیه بەم شیوهیه زۆر شیوازیکی ئەدەبی پێوه دیارە، سەرەرای
ئەوه نامەکه شیوهیکە ماتەمینی لە دل و دەروونی مامۆستا مەسعود محەمەد
کردووه، بەلام وشە بە پێزەکانی بۆ خانەوادەکه و کەسی مامۆستا کەریم

^(١) گۆناری پامان-ژمارە ٦٢، ١٢٠١، هەولێر، ٢٠٢٢. نامەیهکی مەسعود محەمەد بۆ کەریم شارەزا

شاره‌زا سه‌بووری خوراگرییان پی دهبه‌خشی، هه‌روه‌ها نامه‌که له‌و‌ساته‌وه،
که نووسه‌ر نووسیوییه‌تی هه‌ستی نیشتمانی بوونت به‌م بنه‌مانه‌یه پیشکەش
ده‌کات.

زبان و بەرھەمى ئەدەبى و زانسنى (مەولەۋى)

ژياننامە (مەولەۋى) بەشىۋەدىكى گىشتى زانراۋە، سەرچاۋە و بەنگەي ئەم لايەنە و زياتر، بەرھەمەكانىيەتى مەولەۋى ھەرۋەك مەۋقەئىكى دىكەي ئەم سەر زەمىنە زياتر پەرۋشى خويندن بوۋە. ئەبەرئەۋەي خۇي زىرەك بوۋە، زياتر ھەۋئى داۋە كە مامۇستاي بلىمەت و زانا و كارامەۋانەي پىبلىنەۋە، ھەر ئەبەرئەۋەش بوۋە ئەم شاعىرە چەندىن رىگەي سەختى ئەم بارەيەۋە بىرپوۋە، مەلا ەبدول كەرىمى مودەرىس دەئىت: (مەولەۋى ماۋەيەك پەكى خويندنى كەۋتوۋە و خەرىكى بەخىۋكردنى براۋ خوشكەكانى بوۋە) ^(۱) ديارە ئەسەرتاسەرى كوردستاندا ئەسەردەمەي كە (مەولەۋى) خەرىكى خويندن بوۋە، بىرپوۋى زۆر گران بوۋە، ئەگەر خويندەۋارىك بوۋى ئەسەردەمەدا

(۱) مەلا ەبدولكەرىمى مودەرىس، يادى مەردان، بەرگى دوۋەم، چاپى يەكەم، چاپخانەي كۆرى

زانپارى، عىراق-بەغداد، ۱۹۸۲-ز. ل ۲۶۲

بێیان وتوو (میرزا)، میرزاش رۆژنیکێ چاکێ هه بووه له بێگه یانندی
رۆژه کانی نه ته وه کهیدا.

له لیرکای شاعیری گهروهی کورد، لاپه ره (٦١) دا ده ئیت : شیوینی
له دایک بوونی مهولهوی له سه رچاوه کاندای به شیوهی جیا جیا نووسراوه بو
نموونه ئه مین زهکی به گ ده ئی له هه وراماندا هاتوو ته دنیاوه، عه لانه دین
سه جادی، عیزه دین مسته فا ره سول، ا. ب هه وری بی نه وهی راسته و راست زیندی
شاعیر بلین وتوو یانه له تاوگۆزی له دایک بووه...)^(٢)

هه ئه به ته تووماری راست نه بووه له وه سه رده مه دا بو نه وهی زیند و له دایک
بوونی نه و شاعیرانه بزانی.

زۆربهی شاعیرانی هه ورامان، یان هه موو شوینه کانی کوردستان به شیعیر
شوینی له دایک بوونی، یان مردنیان به شیعیر وه ک میژوو، توومار کردوو،
نه مه ش ناوهز و ژیری و کارامه ی شاعیر ده رکه وتوو. نه گینا هه روه ک نامازه م
به وه دا، شوینی تایبه ت نه بووه، بو ناو نیشانی مندالی کورد نه مه ش به هوی
نه و مه لانه ی نه و سه رده مه ی هه ردوو ده و نه تی (عوسمانی و سه فه ویه) که
کوردستانیان کرد بوو به شوینی ته راتینی خویان، دیاره زانا و شاعیر و
نووسه ری ئه مه ش هه یچی له مه لله تانی جیهان که متر نییه . مه لا عه بدول
که ریمی موده ریس له مه وله وی و ژیان و به ره مه یدا ده ئیت : (بو خویندن،
که ئی ناوچه ی کوردستانی ئیران و عیراق که راوه و پاشان ئیجازه ی مه لایه تی
له لای مه لا عبدا ره حمانی نووتشه یی وه ر گرتوو)^(١) هه ر زانایه ک که ئیجازه

(١) نه نوهر قادر محمه د، لیریکای شاعیری گه وری کورد، مه وله وی چاپی سنیه م، سلیمانی،
٢٠٠٧، ل. ٦١.

(٢) مه وله وی (دیوان) محمه دی مه لا که ریم، ژیان و به ره مه ی، چاپی یه که م، هه ولیر، ٢٠٠١، ل. ٧.

كەى وەر دەگرت، دەبوايە لەسەر دەستی مەلایەكى زۆر زانا و بليمت ئەو
ئىجازەتتەى وەر بگرتايە، وەك ئىستا نەبوو، كە كۆلىزى شەرىعە يان زانكۆى
ئەزھەر لە قاھىرە يان سەرچاوەى زانگەى زۆر بىت.

لەسەرچاوەى پىشووى ھەمان لا پەرەدا دەئىت: ((بەعادەتى
ئەوسەردەمەى كوردستان كە خویندنى تەنھا حوجرەى فەقى، پال مزگەوتى
شار و گوندە گەورەكان و ناغادى))^(٢) بايە خدان بە حوجرە، داب و نەرىتى
خویندەوارى زۆر بەى زۆرى بۆرەگەزى نىر بوو، و پەرەگەزى مېش زۆر بەكەمەى
خراوەتە بە خویندى حوجرە، ئەویش تەنھا لە گوندەكەى خۆى، ئەیتوانبوو
بۆ ئەم لاو ئەو لا گەشت بكات، بەشوین خویندندا.

ھەر لەبارەى خویندنى مەولەوى، يان ئىجازەى مەلایەتى ديسان بىرو
بۆچوونى جياواز ھەيە، لە دیوانى مەولەوى، لە لا پەرە (١٤) دەئىت: ^(٣)
(رىى تىناچىت مەولەى ئىجازەى لاى (حاجى مەلا ئەحمەد)
وەرگرتبىت، چونكە ھەشت ساڵ لەو گەرەتر بوو، وەك ئەم شىعرە فارسىەو
دەردەكەوئىت كە مېژووئى لە داىكبوونى (حاجى ئەحمەد)، بە (حروفى
ئەبجد)

ھاتنى از سرائھام بتارىخش گفتم!

بود أحمد خلف أمجد عبدالرحمن

كە دەكاتە (١٢٢٩) ھىجرى بەنگەيەكى دىكەش ھەيە بۆ ئىسپاتى ئەو
كە (مەولەوى) لە سلیمانى، ئىجازەى وەرگرتوو زۆر بەى ئەو زانا و مەلا

(٢) مەولەوى (دیوان) محەمەدى مەلا كەرىم، ھەمان سەرچاوەى پىشوو ل.

(٣) مەولەوى (دیوان) مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس، لىكۆلەرەوان گۆرانى محەمەدى مەلا كەرىم

مەلا سالىح، ئەنومەر قادر محەمەد، چاپى يەكەم سلیمانى، ٢٠٠٦ز، ١٥ل.

نایبانه زۆریه‌ی هه‌ره زۆریان له (هه‌ورامان) دوه به‌ره‌و ناوچه‌کانی دی کوردستان کۆچیان کردووه، بۆ نه‌وه‌ی رۆنه‌کانی دی ده‌قه‌ره‌کان به‌ده‌ستی مه‌لای نایینی فی‌ری خویندن و خوینده‌واری بکه‌ن، ئیدی چون له سلیمانی ئیجازه‌ی وه‌رگرتووه، چونکه سه‌رچاوه‌ی زانست له ماریفه‌تی پیرشالیاره بۆ ده‌ورو به‌ر تیشکی هاویشتوووه. مه‌وله‌وی له سالی (١٨٠٦) زاینی له دینی سه‌رشاته‌ی خوارو له‌دایک بووه. مه‌وله‌وی ناوی (سه‌ید عبدالرحیم) ی کوری مه‌لا (سه‌عید) ی (چۆری) یه، که ده‌گه‌رینه‌وه سه‌ر خواناسی به‌ناوبانگ (سه‌ید موحه‌مه‌د زاهید) که به (پیر خدری شاهۆ) ناوبانگی ده‌رکردوووه^(٢) (باوکی ئەم شاعیره مه‌لایه‌کی زۆر زانابوووه، بۆیه مه‌وله‌ویش هه‌نگاوه‌کانی بۆ ته‌واو کردنی په‌یامه‌که‌ی باوکی که‌م ته‌رخه‌می نه‌کردوووه.

شایه‌نی باسه هه‌موو سه‌رچاوه‌کان که له سه‌ر (مه‌وله‌وی) یان نووسیوه، ئاماژه بۆ سالی له‌دایک بوونی بۆ سالی (١٢٢١) هیجری یان کۆچی بره‌وانه کۆی دیوانی مه‌وله‌وی،^(١) هه‌لبه‌زاده‌ی ساحیب غه‌ریبی،^(٢) رساله‌ی عیشق، به‌رگی دووم،^(٣) یادی مه‌ردان دیوانی مه‌وله‌وی مه‌لا عبدالکریم مه‌درس، ده‌ستخه‌ته‌کان....^(٤)

(١) ساحیب غه‌ریبی گۆنچنی، مه‌وله‌ی (دیوان) چاپی یه‌که‌م، سالی ١٣٨٢هه‌تاوی، سنه، کوردستان، ٦١.

(٢) دکتۆر سۆران سنه‌یی، رساله‌ی عیشق له‌مه‌وله‌وی ناسیدا، چاپی یه‌که‌م، سنه، کوردستان، ١٣٧٠هه‌تاوی، ل ٢٥.

(٣) مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مه‌درس، یادی مه‌ردان، به‌رگی دووم، چاپی یه‌که‌م، کوردستان، ١٣٨٥هه‌تاوی، ل ٣٦٢-٣٦٣.

(٤) مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مه‌درس، مه‌وله‌ی (دیوان)، چاپی سێیه‌م، سنه، کوردستان، ١٣٨٤هه‌تاوی، ل ١٠.

باوکی مهوله‌وی له گوندی (بیژاوا) ی نزیك هه‌له‌بجە‌ی شه‌هید وانە‌ی
 نایینی به‌ فه‌قیانی حوجره‌ وتوو‌ه و یه‌کیك له‌و فه‌قییانه‌ (مه‌وله‌وی) بووه‌.
 ده‌شتی به‌رینی شاره‌زور سه‌ودای عیشتی ته‌ریقه‌تی شیخه‌ نه‌قشبه‌ ندیه‌کانی
 هه‌ورامان و هه‌ندی له‌ موورید و مه‌نسوبه‌ دیاره‌کانی نه‌و ریپازه‌ پیروژه‌ که
 مه‌ولانا خالیید نوێکه‌رده‌وه‌ و په‌ره‌ پیلده‌ری بوو، مه‌وله‌وی رووی کردوو‌ه‌ته‌
 ناوینه‌ی حه‌قناسی، به‌ره‌و چپای (شرام) و (بیاره‌ و ته‌ویله‌) و لادان له‌
 گوندی به‌نخه‌ی هه‌ورامان و له‌ مزگه‌وتی (شیخ عومه‌ر) که‌میك حه‌واوه‌ته‌وه‌ و
 له‌ خانه‌قای (ته‌ویله‌) شاخی سه‌ختی سه‌رپۆش سپی (شاهۆ) و جیگای
 ریپوارانی ماندوو‌نه‌ناس، دلی وه‌ك نه‌و به‌فره‌ سپیه‌ لا‌ په‌ره‌ی دله‌ گه‌وره‌که‌ی
 به‌ (خامه‌) ی ره‌نگینی پاک و بیگه‌رد و بی‌وینه‌، به‌ شیعری (په‌نجه‌)
 میرانگری بالۆئی ماهی و پیرشالیاری زه‌رده‌شتی هه‌وینی شیعری خۆی به‌
 جامی له‌نگه‌ر، به‌ شیخان به‌ شیخ سیراجه‌دینی عوسمانی، له‌ هه‌وراماندا
 فیری فه‌ره‌نگ و زمانی پاراوی هه‌ورامان، نه‌و شیع‌ر و کتیبانه‌ی به‌ (خامه‌)
 ی ره‌نگینی نووسیوه‌.

نه‌و مامۆستایانه‌ی که‌ ده‌رسیان به‌ مه‌وله‌وی وتوو‌ه:

- ۱- له‌لای باوکی قورئانی پیروژ و کتیبه‌ ورده‌کانی خویندوو‌ه و فیری
 نووسین بووه‌.
- ۲- له‌لای مه‌لا عبدالله‌ی خه‌ریانی، یان شیخ عه‌بدوولای خه‌ریانی
 دامه‌زرا و خویندوو‌یه‌تی.
- ۳- لای مه‌لا صدیقی ته‌ویله‌ی خویندوو‌یه‌تی.
- ۴- له‌لای مه‌لا موحه‌دی قازی له‌قه‌لای جوانرۆ خویندوو‌یه‌تی.

۵- لەلای مەلا عبدالرحمانی نۆدشەیدا، کە مودەریسی مەنکەندی بوو و

خویندووێتی.

۶- ئەو شوینانەی کە مەولەوی گەراوە دیارە هەر جارەیی بێجگە لەو مەلا یانەی کە ناومان هێنان هەندی شوینی تری کوردستان گەراوە بۆ خویندن بەتایبەتی لە لاپەرە (۲۶۲-۲۶۳) دەئێت:

(لە مەدرەسەکانی دەورپشتی هەلە بچە وەک، خەریانی، خورمال و بیارە، تەویله، مزگەوتی گەورە، لە بانە، سنە...) (۱) ئەمە زیڕەکی و بلیمەتی شاعیر دیاری دەکات، کە چۆن بە شوین خویندندا گەراوە؟ کە لە کام خویندن نەکتیب هەبوو، نەکاغەز، نەقە ئەم، بەلام خامەیی پەری سوچەری بە مەدرەسەکانی گەراوە، خامەکی نووک تیز کردوو. مەولەوی لەلای میر و شیخ کاربەدەستەگەورەکانی سەردەمی خۆی زۆر پایە بلندو خوشەویست بوو، هەر ئەمەش وای کردوو، بە شوین ئەدەب و زانست و خودی جوانیدا بگەریت. مەولەوی هەرگیز سەری دانەنەواندوو بۆ زۆنم زۆرداری، هەردەم شیر ئاسا بەرگی ئەکەم دەسەلات و هەژاران کردوو: ((موحەمەد پاشای جاف نامەییکی گلەیی ئامیز بۆ مەولەوی دەنووسی. مەولەویش لە وەلامدا نامەییکی بۆ دەنووسی بۆی باس دەکا، کە پاش دەرچوونی شیخ عەلی وەزعی، شەمیران تیک چوو (۲).

مەولەوی لە ژیایدا زۆر ئارەزووی گەشت و سەیرانی کردوو، بەتایبەتی بە شوینە دێرفینەکانی سروشت، بۆ ئەو ناوچانەی کە لە ولاتدا

(۱) مەلا عەبدوڵکەریمی مودەرس، یادی مەردان، بەرگی دووم، چاپی یەکەم، کوردستان،

۱۳۸۵هـ.ت، ل. ۲۶۲-۲۶۳.

(۲) هەمان سەرچاوەی پێشو، ل. ۳۶۵.

زۆرن. ئەو گەشتەي شاعیر بۆی چووہ بۆ سەرچاوەی (زەئەم) بووہ لە دیوانی
مەولەوی ئە لا پەرە (٤٧٤) دا ھاتووہ:

((٧٥ھارەن، سەیرەن، سەوزی دیاران

نەم کەوت نەدیدەش چوون شەو بێداران))^(٢)

مەولەوی ئەم پارچە شیعەری لە سەرچاوەی زەئەم وتووہ، کاتیئە بەھار
بووہ لەگەڵ ھەندی دۆست و برادەریا چووہ بۆ ئەوی بۆ سەیران لە یادی
مەرداندا ئە لا پەرە (٣٦٣-٣٦٤) ھاتووہ ((بە ییی داب و نەریتی پاشاکانی
بابان، کە ھەر فەقی یەک لە سلیمانی ئیجازە وەرگرتبايە، یەکی لە
پاشاکان فەقی و ئیجازە وەرگرتووہ کە کۆمەڵی مەلاو فەقی شارو کۆمەڵی
دەستە و دائیرەي خۆی لەگەڵ خۆی ھەنەگرت و ئە چوون بۆ سەیران بۆ
سەرچنار، (ئە ھەمەد پاشای بابانیش) کە میانەي دۆستایەتی لەگەڵ
(مەولەوی) دا زۆر بووہ، مەولەوی کۆمەڵی مەلاو فەقی لەگەڵ خۆی ئەبا بۆ
سەیران))^(١)

ھەر لەرێی گەشت و سەیران سەرشتی شیعەر و جوانی بەھاری ولات و
خۆشەویستی خاوین، و ئەقینی لاویەتی لەلای ئەم مەزھە مەزھە دروست
بووہ، مەولەوی ناسی ناسراو، سەید تاهیری ھاشمی وتاریکی بەم دواییەي
لەبارەي ئەقینی ناھۆمییدی سەردەمی لاویەتی مەولەوی بلاوکردووہتەوہ
دەئەي:

((مەولەوى ئەسەردەمى قەتئىيە تىدا لە دىنى خانەگای ناوچەى
 ھەورامان، دنى بە كچىكى مامۇستاكەى، بە خاتوو راببعە كچى مامۇستا
 سەيد عومەرى خانەگا بوو، بەلام مەولەوى ئەبەر دوورى ئەكەس و كاریەو
 ژن ھىننى بۆھ ئەكەوتوو، ھەر ئەوھش بوو، بەسەرچاوەى شىعەردانان
 بۆيەكەم جار^(۱)

ئەو كارەساتە جگەر برانەى كە لە ژيانى مەولەويدا بەسەرى ھاتوون
 وەك: كۆچ كردنى (عەنەبەر خاتوونى خىزانى) مەولەوى، كە ئەمە زۆر كاری
 تىكردوو. سووتانى كتیبخانەكەى، كە ئەمە زىيانكى گەوردى بە قەرھەنگ و
 ئەدەبى داو. ئەدەست دانى ھەردوو چاوەكانى و بەنابىناى ماوتەو ھەتا
 كۆچى داى كردوو، ئە ئىرىكادا، لاپەرە (۸۲) دا دەئىت: ((مەولەوى سالى
 ۱۸۸۲زاینى كۆچى داوى كردوو. ئە سەفەرئىك دەگەرئىتەو))^(۲) نازناوى
 مەولەوى بۆچى يەكەم جار بە مەعدوم، يان ئە شىعەرەكانىدا بەو ناووە
 شىعەرى بلۆ كردووئەتەو، دواتر بەناوى (مەولەوى) يەو. ئەگەر تەماشای
 دیوانەكەى مەولەوى بەكەین يەك شىعەرى نىيە، كە ناوى مەولەوى تىدا
 ھاتى، بەلام زۆرەى شىعەرەكانى (مەعدوم) ھاتوو زۆریش ئەم وشەيەى
 بەكار ھىناو. ئەم بەكارھىننى ھاوناو مەولەوى ئە رىيازى
 سۆفىگەرئىتەو، بەكار دىت بۆيە ئەم شاعیرە ئە مەلای جزیریە، ئە
 بۆچوونەكانى سۆفییەتەو و ئەيەك نزیکن.

(۱) ئەنوەر قادر مەمەد، ئىربكای شاعیرى گەوردى كورد مەولەوى، چاپى سنیەم، سلیمانى،

۲۰۰۷، ۲۰۸ل.

(۲) ئەنوەر قادر مەمەد، ھەمان سەرچاوەى پىشوو، ۸۳ل.

حەكیم مەلا صالح، (مەولەوی و تەقینەوێی زمان) دا لە ۹ ل دا دەئیت:
 ((ئەم دوو شاعیرە مەوادای تەمەنیان زۆر لیکەووە دوورە، راستیەکی نەوێیە
 کە تەنیا شتێک لێکیان نزیک دەکاتەو، سۆفیەتیە، هەردووکیان لە دوو
 قوناغی جیاوازدا دوو مەیزەدەمی مە یخانی عیشتی حەقیقین و فەلسەفە
 (وحده الوجود) و هەندێ شیاوێ پیکەووە گریی داوێ. شیاوێ دیکەشیان کە
 زۆر لەیەکەووە دوورن هێ نەوێیە کە مەلای جزیری لە تەسەوفا (موراد) و
 مەولەوی (موریدە) واتە جزیری هێچ پردیکی هەنە بەستوووە بۆ گەشتن بە
 حەق (خودا بە لکو راستە و خو لگەل خودا قسان دەکات، بەلام مەولەوی
 (شیخ سراج الدینی نەقشەبەندی) کردۆتە پرد، دواي ئەمیش (شیخ بهاء
 الدین)^(۱)

مەولەوی شاعیر و شاعیر و زانا و بلیمەت و مورید، پێش کۆچی دواي
 بە حەوت ساڵ کۆیڕ بوو، هەر ئەم کۆیڕ بوونەش بوو بە هۆی مەردنی لە
 لا پەرە (۱۵) دا، ئە دیوانە کەیدا دەئیت:

((ئەو بوو جارێکیان بۆسەر خوێ کردن ئە دۆستیکی دەروا بۆ
 (پریس) کە ئەگەر ئەو دا نزیک (هانە سوورە))^(۲) دەبیتهو، بە جلهو
 پاکیشی و لا خەکی دەئیت من چاوم نابینیت، دارتووێک ئەسەر پێگاکەمانە
 لقیکی لاری هەیه پێگەکی گرتوو، کە گەشتیتە لای پێم بلی، باسەرم
 دانەوینم. وا پێدەکوویت، کە دەگەنە ئەو شوینە کابرا لە بیری نامینیت
 ئاگاداری بکات، مەولەوی سنگی دەدا بە دارەکەدا و بە پشتدا دەکوویتە خوار

(۱) حەكیم مەلا صالح، مەولەوی تەقینەوێی زمان، چاپی یەكەم، هەولێر، ۲۰۰۸، ل ۹.

(۲) مەولەوی (دیوان مەلا عەبدولکەریمی مودەرس، لیکۆنەرەوان گۆرانی محەمەدی مەلا کریم
 مەلا صالح، نەنوەر قەدر محەمەد، چاپی یەكەم سلیمانی، ۲۰۰۶، ل ۱۵.

له و لاخه كه ی و پشتی ده شكیټ و له نه نجامی نه وودا له سائی (١٣٠٠) ی هیجریدا كۆچی دوایی دهكات و له گۆرستانی (نه سحابه) له نزیك (سهرشاته) دهیسیپین به خاك، مهولهوی بۆچی شیعیری به هه ورامی وتوو؟ به تاییهتی شیوه زمانی خانهگا و پاوه، چونكه بنه مائه كه بیان له بناغه دا له هه ورامانه وه هاتوونه ته ناوچهی تاوه گۆزی، وه نه و سهرده مهش زمانی نه ده بی هه ورامان زۆرباوی بووه. هه روها نه ده ب و هونه ر به تاییه تی شیعیری په نجه هه ر له ئاریانقاچه كانه وه تا هه نوكه له رپو رینچكه ی خوی لای نه داوه، واته نه و شیوه زمانی هه ورامان هه روهك و له سه ره تا دا ناماژمه مان پێدا، هیج وشه یه کی بیگانه ی تیکه لاو نه بووه، وشه ی فارسی و تورکی نه هاتوو ته ناو فه رهنگ و نه ده بی شیعیری نه و ناوچه یه و له سه ر كیشی په نجه، یا كیشی فۆلكلوری كوردی بووه. مهولهوی زانا به زانایانه هه ندی وشه ی بیگانه ی ناویته ی هه ورامانی كردوو، له ناو نه و فه رهنگ و كونتوره دا، نه و په یشف و رستانه تهاونه ته وه. كاریگه ری سروشت و بوونی كه ره سه ی شیعیری له هه وراماندا زۆر له بار بووه بۆ دانانی شیعیر به هه ورامی، مهولهوی هه رچه نده له دواساته كانی ته مه نیدا گله یی زۆر له دوست و براده ره كانی دهكات، كه وهك جارن زۆر بایه خیان پی نه داوه، بۆیه جیگه ی خۆیه تی شیعیریکی بیسارانی كۆتا باسی ژبانی مهولهوی بیته، بیسارانی ده ئیته:

((نیسه جه شومی زه مانه ی با تل))

نازداران یهك لیلم مه كه ران سل))^(١)

^(١) بیسارانی (دیوان) صدیقی صفی زاده، چاپی یه كه م، سنه، كوردستان، ١٣٨١هه تاوی، ل ٢١.

هه‌رچه‌نده له‌سه‌ر ژيانى مه‌وله‌وى بنووسرى، وه‌ك ئه‌وه‌ وایه‌ كه‌ دئۆینك مه‌ره‌كه‌بت كردبیتته‌ ناو ده‌ریایه‌كه‌وه‌، چونكه‌ مه‌وله‌وى نه‌گه‌ر كتیبخانه‌ی بمایه‌ و نه‌سووتایه‌، نیستا نه‌ك ئه‌و به‌ره‌ه‌مانه‌ی كه‌ له‌به‌رده‌ستدان بگه‌ره‌ چه‌ندانى تر له‌و به‌ره‌ه‌مانه‌ دنیاى نه‌ده‌ب و فه‌ره‌نگى ئیمه‌ی پى‌پازاوه‌ و فراوانتر ده‌بوو.

ئه‌و كتیبانى كه‌ له‌ پاش مه‌رگى مه‌وله‌وى به‌جى ماون، ئه‌م چه‌ند كتیبه‌یه‌ /

۱- دیوانى شیعرى مه‌وله‌وى بۆیه‌كه‌م جار ناماده‌ و ئیکۆئینه‌وه‌ی له‌سه‌ر كر دووه‌، (مه‌لاعه‌بدو لکه‌ریمی مدرسه‌) ئه‌م دیوانه‌ زۆربه‌ی شیعره‌کانى (مه‌وله‌وى) به‌ شیوازیكى زۆر جوان نووسراوه‌ته‌وه‌ و واتای شیعره‌کانى کراوه‌ته‌وه‌ به‌ کرمانجى خواروو (سنه‌، سلیمانى، موکریانى، سوڤان، ده‌شتى هه‌ولیر) دیوانه‌كه‌ی دواى ئه‌وه‌ی کراوه‌ته‌ سوڤانى له‌لایه‌ن پیره‌میردى نه‌مه‌وه‌ به‌ناو نیشانى (رۆحى مه‌وله‌وى) به‌لای منه‌وه‌ ده‌بوايه‌ شیعره‌کانى ته‌رجه‌مه‌ یان وه‌ر نه‌گىرايان بۆ (سوڤانى) چونكه‌ ئه‌مه‌ جوداخوازی ده‌نۆینى، ده‌بوايه‌ هاوسه‌نگى شیعره‌کانى بۆ سه‌ر زارى سوڤانى وه‌ر بگىراىایه‌، ده‌كریت شیعر له‌ناو زمانیکدا هاوسه‌نگى بکریت، به‌لام ناگو نجیت وه‌رگىران له‌ناو زمانیکدا بکریت. هه‌روه‌ها دیوانه‌كه‌ی مه‌وله‌وى له‌لایه‌ن چه‌ند نووسه‌ریکه‌وه‌ چاپ کراوه‌ یان ئیکۆئینه‌وه‌ی بۆ کراوه‌، چاپى یه‌كه‌م له‌لایه‌ن مه‌لاعه‌بدو لکه‌ریمه‌وه‌ کراوه‌. چاپى دووه‌م له‌لایه‌ن پیره‌میرده‌وه‌ کراوه‌، چاپى سێیه‌م له‌ سنه‌ چاپ کراوه‌ته‌وه‌، دیسان چاپدانى دیوانى مه‌وله‌وى چه‌ند ئیکۆئینه‌وه‌یه‌ك له‌لایه‌ن گوڤان، محه‌مه‌دى مه‌لاکریم، هه‌کیم مه‌لا سائج،

نُه‌نورد قادر محمد مه‌وله‌وی و لی‌کۆلینه‌وه و پیش‌کنین، شی‌عری بلا‌وه
 نه‌کراوه، له‌لایه‌ن هه‌کیم مه‌لا س‌ا‌ن‌ج، نُه‌م کتیبه‌ له‌سه‌ره‌ئهرکی به‌ریز کاک
 محمد مه‌ده فه‌ت‌جی کامیارانی چاپ کراوه، (مه‌وله‌وی و ته‌قینه‌وه‌ی ز‌مان)
 هه‌کیم مه‌لا س‌ا‌ن‌ج، که ده‌زگای ن‌اراس- هه‌ولیر چاپی کردووه، مه‌وله‌وی و
 ژیان و به‌ره‌می، له‌لایه‌ن محمد مه‌دی مه‌لا که‌ریم، هه‌روه‌ها تا نی‌ستا چه‌ند
 که‌سێک له‌سه‌ر شی‌عه‌کانی مه‌وله‌وی دکتۆرایان له‌سه‌ر هیناوه‌یه‌که‌میان
 (نُه‌نورد قادر محمد) به‌ناونیشانی (لیری‌کای شاعیری گه‌وره‌ی کورد
 مه‌وله‌وی، چاپی سنیه‌م، سلیمانی، سالی ۲۰۰۷ زاینی، که زۆر لایه‌نی
 شاره‌وی شی‌عه‌کانی مه‌وله‌وی به‌شی‌وازی جوان خستووته‌وه‌و. دووه‌میان:
 (دکتۆر سۆران سنه‌یی) به‌ناونیشانی رساله‌ی عشق له‌ مه‌وله‌وی ناسی دا،
 نُه‌مه‌ زیاتر بایه‌خی به‌ ته‌سه‌وفی مه‌وله‌وی داوه‌.

هه‌روه‌ها چه‌ندین که‌س تو‌یژینه‌وه‌یان له‌سه‌ر مه‌وله‌وی نه‌ ن‌ج‌ام داوه‌ و
 هه‌ندی‌ک که‌س دکتۆرا و ماس‌ته‌ری له‌سه‌ر به‌ده‌ست هیناوه‌، دیاره‌ نُه‌مه‌
 هه‌مووی له‌سه‌ر دیوانه‌که‌ی یان شی‌عه‌کانی مه‌وله‌وی نُه‌م هه‌موو باس و
 لی‌کۆلینه‌وه‌ و چه‌ به‌ کتیب، چه‌ به‌ نامه‌ نووسن، چه‌ به‌ نامیلکه‌، چه‌ به‌ باسی
 لی‌کۆلینه‌وه‌ی زانستی کراوه‌ نُه‌م دیوانه‌ی مه‌وله‌وی وه‌ک کانزاکان زیاتر
 به‌کار دیت پاشان وه‌کو سه‌رچاوه‌.

۲- الف‌وائ‌ح: نُه‌م کتیبه‌ی به‌ فارسی داناوه‌، که ژماره‌ی شی‌عه‌کانی (۵۲۷)
 دیره‌ شی‌عه‌، که له‌لایه‌ن مه‌لا عب‌دلکه‌ریمی مدرس له‌ سالی (۱۴۱۶) هه‌یجری
 (۱۹۹۵) زاینی کردوو‌یه‌تی به‌ کتیبیکی (۴۰۰) لاپه‌ره‌یه‌، که فوائ‌ح له‌سه‌ر
 زانستی بیرو پراکان، هه‌روه‌ها که لی‌کۆنه‌وه‌ و په‌راویز دانانی نُه‌م کتیبه‌

له لایهن شیخ سه لیم و حاجی شیخ نه حمهدی عوسمانی یه وه دیه، نموونه یه که
له و شیعره فارسایانه که له کتیبی (فوائح) هاتون له لا پهره (۵۹) دا
ده ئیت:

((حیات امد یکی از وصف زاتی

(أمام الكل من تلك الصفات)

به سوی وی فراج و روح و تن پی

نبرده بل به ذات خویشان حی))^(۱)

جانب مولوی شروع به بحث صفات ذاتیه علی انفراد ها فرموده، و از
انجایی که صفت حیات اساس بباقی صفات است یعنی هر ذاتی که حیات
نداشته باشد باقی صفات برای او ممتنع است، حیات را مقدم نموده، و بر
همین جهت میفرماید.

۳- سییه کتیبی: به ناویشانی (عه قیده و بیرو باوه ری نیسلام) نه م
کتیبه هر هه مووی به شیعره، مه لا عبدالکریمی مدرس له باره ی نه م کتیبه وه
ده ئی: ((من خوم نه م کتیبه م لای ماموستا مه لا نه حمهدی پاش به ردیی،
مه شهوور به مه لا نه حمهدی ره ش خویندوووه، له ریگای نه م کتیبه وه په یوه ندی
رؤحیم له گه ل مه وله وی په یدا کردوو عاشقی شیوه ی شیعر و نووسینی
بووم))^(۱)

^(۱) مه لا عه بدولکه ریمی موده رس، فوائح، مؤلفات علامه زمان، عبدالرحیم مه وله وی، چاپ اول،
بغداد، سالی (۱۴۱۶-هجری-۱۹۹۵ میلادی، ص ۵۹.
^(۱) مه لا عه بدولکه ریمی موده رس، مه وله وی (دیوان)، چاپی سییه م، سنه، کوردستان، سالی
۱۳۸۴هه تاوی، ل ۴۷۴.

۴- کتیبی تری به شیعر به ناوی (العقیده المرضیة) وه له باره‌ی عه‌قیده‌ی فیرقه‌ی نه‌شعه‌ری یه‌وه که دوو هه‌زار به‌یت زور تره و له‌و په‌ری جوانی و ره‌وانیدایه. نه‌م کتیبه‌ی زور به‌سووده و مه‌وله‌وی خوی حاشیه‌ی زور لی‌ کردوو، هه‌روه‌ها حاجی شیخ نه‌مه‌دی کوری شیخ عوسمانی سیراجه‌دینش گه‌لی حاشیه‌ی لی‌ کردوو، وادیاره‌ وانه - یشی لای مه‌وله‌وی خویندوو، کاتی که مه‌وله‌وی له‌ ته‌ویله‌ بووه لای شیخی باوکی سولوکی کردوو. نوسخه‌ی ته‌واوی نه‌م کتیبه‌ی لای مه‌لا (خالیدی کوری مه‌لا عه‌بدوئالی) موقتی سنه‌ی لای حاجی مه‌لا سه‌عیدی ساراوایی هه‌یه.

۵- نامیلکه‌یه‌کی له‌ باره‌ی نیسپات کردنی دروستی (رابطه‌ی) وه، که یه‌کیکه له‌ نادابی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی. نه‌م نامیلکه‌یه‌ به‌ فارسی یه، نوسخه‌یه‌کی لای شیخ جه‌یده‌ری کوری شیخ جه‌عفر هه‌یه، که له‌ دنیه‌کی نزیک له‌ سه‌ید صادقی شاره‌زور داده‌نیشی. نه‌م نامیلکه‌یه‌، تا نیستا چاپ نه‌کراوه.

۶- کتیبیکی شیعی ره‌جه‌زه به‌ عه‌ره‌بی ناوی (الفضیله) یه (۲۰۳۱). شیعره، له‌ باره‌ی زانستی نوسولی دینه‌وه‌یه. نه‌م کتیبه‌ی کتیبیکی زور بایه‌خداره. مه‌وله‌وی به‌فه‌رمانی شیخ (مجه‌مه‌د به‌هانه‌دین) دایناوه، له‌سه‌رده‌می ژبانی خویندا زور خویندراوه له‌ لایه‌ن مه‌لا عبدالکه‌ریمی مدرس به‌ناوی (الوسیله فی شرح الفضیله) و له‌ سالی (۱۳۹۲) هیج‌ره‌ت (۱۹۷۲) له‌ چاپی داوه‌و ۸۱۹ لا په‌ره‌یه به‌گه‌لی له‌ ولاتانی موسلمانان و زور لای کوردستاندا بلاو کردوو ته‌وه،

(بسم الله الرحمن الرحيم)

من تاه فيه نهيه الحكيم - معطى جلائل العطايا وانعم

قولی دقائق المزايا ولكرم

۷- خاطراتی مهولهوی نهم کتیبه، گهلی شتی به سوودی له باری مهولهوی یهوه تیا بووه. نهم کتیبه مهولهوی به گویرهی قسه کانی خوالیخوشبوو سهید عه بدوالره حمانی عازهبانی (تیا تومار کراوه^(۱))

۸- کتیبه تری له ناوچووی مهولهوی، نهو کتیبه یه، مونسه باتی دانانی پارچه شیعره کانی تیا نووسراوه و، له پرووی نوسخه ی مهلا نه سعه ی پایگه لانه وه، مهلا حاجی سه یید عه لی نهم کتیبه ی نووسیوه.

((ههر بزنی ناوی نامی مهولهوی

له ریزی سه عدی و حاجی و دیله وی

بژین زانیان له پرووی جیهانا

له زانای عیلمی مادی و معنه وی

حه شرمان بکا خوا به کهره م

له ژیرسای نالای به رزی نه به وی))^(۲)

نهم سی به بیه شیعره یه، شیعی ماموستای پایه به رز مهلا عبدالکریمی مدرسه له بهر خوشه ویستی و عیشقی پاکی خاوینی نهو زانیانه و

^(۱) مهلا عه بدولکه ریمی مودرس، مهولهوی (دیوان)، چاپی سنه، کوردستان،

۱۳۸۴هه تاوی، ل ۸۴.

^(۲) مهلا عه بدولکه ریمی مودرس، هه مان سه رچاوه ی پیشوو، ل ۴۷۴.

به تاييه تي مهوله‌وی، بؤيه داوا له يه زدانی مه زن دهکات که له ژير ساباتى پينغه مبهري ناخر زمان (دخ) حه شرى مامؤستا مه لاعبدالکریم و گشت يارانى بکات له پؤزى په سالاندا. هه رچه نده دهستخه ته کانى مهوله‌وی تا نيستا به رده ستم نه که وتوون يه ک دوو نوسخه نه بيت، نه ویش له گوڤارى هه ورامان که مه تبه ندى رؤشبيرى هه ورامان دهري دهکات، دياره مهوله‌وی هه ر وه کو نامازم به وودا، که خاودنى سه رمایه کی کتيب و ناميلکه بووه، به لام به هؤی سووتانى کتيبخانه که ی و نه و سه فه رانه ی مهوله‌وی بو نهم لاو نه ولا چووه، ده توانم بلیم به هؤی نهم سه فه رانه یه وه زور دهستخه تی له ناوچووه سه فه ره کانیشی دوور دريژ بوون، لي رده دا شایانى باسه باس له هه ندى سه فه رى مهوله‌وی بکه ين.

۱- سه فه رى يه که م بو شارى سنه، به فه رمانى شيخ عوسمانى سیرا جه دين بووه له سالى (۱۲۷۱) ی هيجريدا، بؤلاى نه مانوللا خانى والى کوپى خوسره و خانى نه رده لان که له قه بى (غولام شاخان) بووه.

۲- سه فه رى دووه می مهوله‌وی بو سابلأخ (مه هاباد) به ناويانگه، نهم سه فه رى به هؤی زانای گه وره سه ييد حه سه نى چؤرى، که مهوله‌وی به پشت ده چيته وه سر، مه لانه بوپکرى موسه نيفى با پيره گه وره ی.

۳- سه فه ريکی تر بو که رکوک بووه، له سه رده می ژيانى شيخ عبدالرهمانى خاليسى تانه بانيدا. مهوله‌وی نهم سه فه رى له سه رو کلاوه ی شيخ عوسمانى سیرا جه ديندا کردووه، مهوله‌وی شه وگه يشتووته که رکوک هه موو خه نک نووستوون، به لام شيخ عه بدوالرحمان به خه بهر بووه و خه ريکی عيباده تی خواى بووه. بؤيه مهوله‌وی چوووته لای شيخ عه بدالرحمان مهوله‌وی نهم به يته شيعريه ی به سه ردا ده خو نيتته وه:

((شهوهن خه ئوتهه، مال بی نه غیاره)

عالمه گرد وته، دؤس خه بهر داره).

شیخ عه بدولرحمان بهم بهیته وه لای ده داته وه:

((نیازم نالهن پهی که ئپۆسه وه

شه و نالین وه شه ن وه لای دۆسه وه)^(۱)

۴- جاریکی تر مه وه لوهی سه فه ری کردووه، بۆ که رکوک، پاش کۆچی

دوای شیخ سیرا جه دین، مه وه لوهی چه ند مانگیک له که رکوک ده مینیتته وه.

۵- سه فه ری مه وه لوهی به نیازی حه ج بووه، ئه م سه فه ری تا به غداد

ده بی، هه رچی پاره و پوونئ هه بووه، هاوړیکه ی سه رفی ده کا و پاشان بۆی

هه لدی و مه وه لوهی به ته نیا ده مینیتته وه ئه مه و چه ندان سه فه ری تری

کردووه، دیاره مه وه لوهی پیاویکی دارا ده و ئه مه ند بووه بۆیه ئه وه نده سه فه ری

کردووه.

زمان زانی مه وه لوهی

مه وه لوهی به هوی ئه و کتیبانه ی یان ئه و ده ستخه تانه ی خوی پیوه یان

خه ریک بووه، به مه دا بۆمان ده رده که ویت، که مه وه لوهی زمانی کوردی، زمانی

فارسی، زمانی عه ره بی، به چاک زانیوه، چونکه نه گه ریه کیک زمان زان

نه بی ناتوانئ ئه وه نده کتیب دابنئ، ئه گه رته ماشای (فوانج) بکه ین، که

^(۱) مه لا عه بدولکه ریمی موده رس، مه وه لوهی (دیوان)، چاپی سنیه م، سنه، کوردستان،

۱۳۸۴هـ تاوی، ۲۷۲-۲۷۳.

چەند زەمان پاراویەکی بەکار هیناوە یان نەگەر تەماشای (العقیده المرضیة) بکەین چەند بە جوانی نووسیویەتی، لە مەولەوی و تەقینەوی زەمان، لە لاپەرە (١٤٢) دا دەئیت:

((من عیشق الی صدیق، وبعد..... فقد منعی مابی من الاستقام، وما وقع من مصائب الله یام، عن کتبه العرائج کل واحد من المخادیم الکرام. فاعتمادی عل مرحمتکم فی تبلیغ السلام، الی سماحه کل من أولئک الاجله العظام فی الالتماس عنهم دعاو والسلام والاکرام...))^(١)

المعدوم عبدالرحیم

نەووە تواناو زالبوونی مەولەوی دەیار دەخات، چۆن بە زمانەکهی خۆی ناخافتنی کردوو، ناواش بە زمانێ فارسی و عەرەبی، نەك وتووێژی کردوو، بگره له دەرپرینی نەو زمانەدا یان نەو زمانانەدا یاری کردوو بەوشە و پستەسازی، یان توندنەوی هەندی وشە زمانەکانی دی، وەك/ نەلوەدا، یان مادا..... لە لاپەرە (٢٧) مەولەوی لە تەقینەوی زماندا دەئیت: ((یەکیك له گەمە زمانەوانییەکانی مەولەوی گۆرینی سیمای وشەیه بۆ بەدەستهوه دانی، واتایەکی پیویست، نەویش بەبی نەووە لەوشە نەسلیه که دوور بکه وتبیته وه وهك دهئى:

((لوقمەى ماساو قووئى دەریای مەیل

لوختى ساي كۆلهى سارای دەردی لهیل))^(٢)

(١) حکیم مەلا سالح، مەولەوی و تەقینەوی زەمان، چاپی یەكەم، هەولێر، ٢٠٠٨ز، ل (١٤٢).

(٢) هەمان سەرچاوەی پیشوو، ل (١٢٧).

کاتیك كه زانيمان نهم شيعره بو (مه لايوسف) ي خه لکی گوندي
(لوقمه ماسی) نووسراوه له گوندي (كۆله ساره) ي هه ورامان مه لايه تي
کردوو، نهوا بۆمان دهرده كه ویت كه (لوقمه ی ماساوا! پارووی ماسی)
گه مه یه كه به وشه وی (لوقمه ماسی) كراوه.

نهم زمان زانییه ی مه وله وی ههر له بواری گه مه به وشه و، به كارهینان
یان ناستی زانستی مه وله وی دهرده كه وی، كه چون وشه له بیری وشه به كار
دینی بی نه وه ی له واتا كه ی كه م بکاته وه یان واتای وشه كه بگۆریت یان
به كارهینانی زمانی فارسی و زمانی عه ره بی بو نامه نووسین كه له بناغه دا
زمانی نه سلێ مه وله وی نین، كه چی کردوو، بی نه وه ی واتا كه ی تیک بچیت.
دیاره گه مه كردن به واتای وشه، یان وینه یه كه به وینه له شيعره كانی
مه وله وی دا زۆر به چاکی خاوینی زمان نیشان دده ن.

سه رچاوه ی هونه ری شيعری مه وله وی بیجگه له دیوان، چامه و
غه زه له كانی به ته نیا، به لكو مه وله وی زۆر به ناگا و هوشیارانه، ناگای له
نه ده بی فارسی هه بووه له لاپه ره (۱۳) لیکۆینه وه، پشکنین، شيعری
بلاونه كراوه ده ئیت: (سه رجه م به ره مه كانی مه وله وی دا بۆمان دهر نه كه وی،
كه زۆر هوشیارانه رووی له نه ده بیاتی فارسی بووه و (خه یام، سه عدی،
حافظ، مه ولانا جلال الدین، نه نوهری وه حشی باققی، صائب، كه لیم، بیول،
خویندوو ته وه سوودی لی وه رگرتوون))^(۱) دانانی نه و وشه و رسته و
به شیوه یه کی هونه ری مه وله وی توانیویه تی خامه ی ره نگینی خوی به جوانی
به كار بهینی، به تاییه تی زمانی نه ده بی خانه گا و پاوه یی زۆر به كارهیناوه

(۱) هه کیم مه لا سنج، لیکۆینه وه ی پشکنین، شيعری بلاونه كراوه، مه وله وی، چاپی یه كه م، سنه ی

كوردستان، ۱۳۷۶هه تاوی، ل ۱۳-۱۴.

وادهرده که وی فەرهنهنگ و کولتووری هه ورامانی له یۆن کاریگه‌ری زۆری هه بووه،
 چ له پرووی قسه کردن چ له پرووی نووسینه‌وه. میژووی ویژه‌ی کوردی، نووسراوی
 صدیق بۆرکه‌کی له لا په‌ره (۱۸) ده‌ئین ((نه‌گه‌ر به‌وردی که لکه نه و خه‌یانی
 هونراوی مه‌وله‌وی له‌گه‌ن هونه‌ره‌کانی سه‌ده‌ی سی‌زده‌هه‌می غه‌یری کوردا
 بکری هه‌موو زمان و پینووسیک دان به‌وه‌دا نه‌نی که بیری به‌رزی مه‌وله‌وی
 له‌سه‌ر هه‌موویانه‌وه، نازکی خه‌یال، بیریژی وردی و مانا، جوانی وشه‌و
 راکیشانی دل ده‌سته‌واژه‌ی ره‌نگین رازاندووته‌وه...))^(۲)

له دیوانی مه‌وله‌وی دا (۷۴) هه‌فتاو چوار جۆر ده‌ربیرینی جیا جیا به‌کار
 هیناوه، وه‌ک (بای شادی لا په‌ره ۱۸۴، پای دل لا په‌ره ۲۱۷، پای نه‌سیم
 لا په‌ره ۵۳۸، پای گیان لا په‌ره ۴۷۴، پای شه‌رم لا په‌ره ۲۶۰، پای فه‌ردم
 لا په‌ره ۴۵۴، تاوی سه‌یلی ده‌رد لا په‌ره ۱۲۱، کلێله‌ی خه‌فه‌ت لا په‌ره ۱۳۰،
 هه‌ناره‌که‌ی دل لا په‌ره ۳۲۲، ژاری ماری دووری لا په‌ره ۱۱۶، شنۆی زینده‌گی،
 لا په‌ره ۱۱۵، دوکانچه‌ی شاد لا په‌ره ۸۳.....))^(۳)

نه‌وه‌وه‌موو ده‌ربیرینانه‌ واته‌ نه‌وه‌ ته‌عبیرانه، نه‌وه‌ به‌نگه‌و توانای
 مه‌وله‌وی ده‌رده‌خه‌ن، که چه‌ند به‌توانابوو له‌پرووی زمانه‌وانیییه‌وه، دیاره
 نه‌مه‌ بو‌مروقیکی وه‌ک مه‌وله‌وی زۆر سانا بووه، چونکه‌ بیجگه‌ له‌ زمانی
 زیندزاده‌ی خو‌ی زمانی عه‌ره‌بی و فارسی چاک زانیوووه، وه‌ک نه‌وه‌ نووسه‌رو
 شاعیرانه‌ی که له‌ فارسی و عه‌ره‌بی دا، توانای زمانه‌که‌ی خو‌یان هه‌بووه
 له‌پرووی نووسین و ده‌ربیرین و وینه‌... تاد. زانایی و بلیمه‌تی نه‌م نووسه‌ره،

(۲) صدیق بۆرکه‌کی (صفی زاده) میژووی ویژه‌ی کوردی، چاپی یه‌که‌م، بانه‌ی کوردستان،
 ۱۳۷۰هه‌تاویل ۵۱۸.

(۳) مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عبدالکریمی موده‌رس، چاپی یه‌که‌م، به‌غداد، سالی (۱۹۶۱) زاینی، ل
 ۷۴ و کۆتای دیوان.

یان ئەم شاعیرە یان ئەم پەخشان نووسە، مەولەوی ئەو دا بوو هەریەکە لەو زمانە ئەم قەرەنگیانە وەک قوتا بخانەییەکی ئەدەبی وابوو بۆ هەرسی زمانەکە (کوردی- عەرەبی- فارسی) کوردی و فارسی لە پەرگەزی ئارین، بەلام زمانی عەرەبی لە پەرگەزی (سامی) یە، ئایا مەولەوی چۆن ئەو موفرەدەتانی عەرەبی زانیوو؟ یان ئەو شەرع و کەلام و عەقایدەیی چۆن و اتا نووسی کردوو چ لەرووی نووسین یان رەوانبیزی یان سیمانتیکی؟ هاوار و دای ئەو کەسانە کردوو، کە خامەیان چۆن بەکار هیناوه، چونکە هەموو کەسێک ناتوانی (خامە) بگری بەجەستەوه بیجگە لە مروقی زاناو هۆشیار، مەبەست گرتنی خامە نییە، بەئکو مەبەست نووسینی ئەو دێرانییە کە وەک گەوهەر وەک چۆن فەرش چۆن ئەوداوانە بە نەخشی رەنگاو رەنگ بە گۆلی هەمەرەنگ فەرشەکە دەرازینیتەوه، دیارە نووسەر و ئەدیب و شاعیر کارامەو زیرەکی تەواوی دەویتی، تا ئەو خامەییە ئە بواره جیا جیاکانی نووسیندا بەکار بهینی، کۆتایی ئەم باسەش بەم دێرە شیعەری مەولەوی دیت کە

دەئیت:

((خامە شەق وەردەن دەم مەکەر دەوه

زار زار مەنائۆوه دەم دەر دەوه))^(۱)

^(۱) مەولەوی (دیوان مەلا عەبدولکەریمی مودەرس، لیکۆنەرەوان گۆرانی مەمەدی مەلا کریم مەلا ساج، ئەنوەر قادر مەمەد، چاپی یەکەم سلیمانی، ۲۰۰۶ز، ۲۰۳ل.

ئەۋە نامە شېئىر بىئەنە كى بۇ مەۋلەۋى كى ھا ئۇۋەن

نامە نوۋسىن بە شىئىر زۇر بىرىكى قوۋلى دەۋىت جىاۋازە ئە نامەى ناساى، چۈنكە نامەى ناساى بە ئى دەرىپىنى تىداىە، بە لام ۋەك شىئىر زۇر واتاى قۇلى نابىتتەۋە، بۇىە نوۋسىنى نامە بە شىئىر يا بۇى بىئىرىت يان بۇى بىت، واتە نامە گۇرىنەۋە ئە نىۋان دوۋە سستىاردا، ئەرك ۋ ماندوۋ بوۋنى زۇرى دەۋىت، چۈنكە رادەرىپىن بە شىئىر، يان نامە نوۋسىن، ئەۋەندە كارىكى سانا نىيە بۇىە دەبىت ئەۋ كەسەى كە نامە بە شىئىر دەنوۋسى دەبىت ناگەى ئە چۇنىيەتى نوۋسىنى ئەۋ نامەىە بىت، بە شىئىر ۋەك نامەكانى مەۋلەۋى كە بۇ شىئەكانى بىارە ۋ تەۋىلئە ۋ بىاۋ ماقولانى جاف ۋ شىئەكانى رىيازى قادرى، ۋە لام دانەۋەى ئەۋان بۇ مەۋلەۋى كە زۇربەى زۇرىان بە شىئىر نامەيان بۇ مەۋلەۋى نوۋسىۋە، ئەم بەشەدا ئەۋانەى كە نامەيان نوۋسىۋە، مئىش بەراسپاردەۋە ئەۋ (نامانە) ى كە بۇ ئەم شاعىرە بلىمەتە ھاۋوۋن، ئەم نامەىەمدا بلاۋىان دەكەمەۋە، ھەرۋەھا كارىگەرى شىئىرى مەۋلەۋى ئەسەر

شاعىرانى سەردەمى خۇي كە (سەودايى) نامە بۇ مەولەوى دەنۇوسى و
مەولەوى بە خانۇ ناوى دەبات وە ۋەلامدانە ۋەى مەولەوى بۇ (سەودايى)
نەمەش نىشانە و بەنگەى سۆز و كارىگەرى ھەردوو لايە.

— نامەى يەكەم /

نە حمەد بەگى، كۇماسى، ديوانىكى شىعەرى ھەيە بە ھەورامى، ھىشتا لە
چاپ نە دراوہ. نە حمەد بەگ و مەولەوى گەلى جار بە شىعەر نامەيان بۇ يەك
نووسىوہ، ۋەك ديوانى مەولەوى بە ناشك! دەر دەكەوى و ديارە نەمەش
نمۇنە يەكى نامەكەيە، كە نە حمەد بەگ بۇ مەولەوى نووسىوہ.*

نامەى يەكەم /

((نە بۇ پروزى ۋە مەلئە ۋە

ياوان ۋە لای تۇ جە شەمائلە ۋە

ئانە بۇ پروز و سفتەى جەرگەن

مالمەن، مەعدوم، ۋادەى مەرگەن))^(۱)

نەم نامەيە، كە خانەى كۇماسى بۇ شاعىرى ھاوتەمەنى مەولەوى
نووسىوہ، ۋا دەر دەكەوى لە نامەكەدا، كزەى دەرۋونى بۇن پروزى و لالانە ۋە،
بۇ ناردووى بە شامائلە ۋە، نە ۋەش سووتكەى جەرگە ديارەن (مەعدوم) ۋادەى
كۇچى دوا يەمە.

* كۇماسى ناوچە يەكى سەر بە مەريوانە لە نىوان مەريوان و كە لارەزان، زمانى خەلكەكەى شىۋە يەكى
تايپەتى ھەيە، عە شىرەتى كۇماس نازا و دليرن.

(۱) مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس، يادى مەردان، بەرگى دووم، چاپى يەكەم، كوردستان،

۱۳۸۵ھ تاۋى، ل ۲۶۲-۲۶۴.

نامه‌ی دووهم /

یه کیکی تر له دۆستانی (مهولهوی) مه‌لا نیظام ناویکه که نه‌م سی
به‌یته‌ی بۆ مهولهوی نووسیوود:

((دله‌ی دیوانه‌م هیمه‌تش واسته‌ن

نامان ها نامان، تهن وه‌جا ناسته‌ن

چون که‌فته‌کاران دل نه‌و شۆن تۆن

به‌ند وه‌تای رسته‌ی وه‌ی وه‌ هون تۆن

ته‌ن چون سیاسه‌نگ نه‌ هه‌ورامانه‌ن

پاشکسته‌ی دهره‌ دمای یاران‌ه‌ن))^(۲)

واته: دله‌ی دیوانه‌ی ناواتی تۆی خواستوو، هاوار هه‌ی هاوار بی‌جیگه
ماوه‌ته‌وه وه‌ک بیماران، دل‌م دايم به‌شۆین تۆو‌یه، به‌نده وه‌تای به‌هۆناوی
تۆدا ویله، جه‌سته‌م وه‌ک به‌ردی ره‌ش له‌هه‌وارانه‌ن، دايمه‌ دهردی دووری
دوای یاران‌ه‌ن.

نامه‌ی سێیه‌م /

نه‌م نامه‌یه میرزا نه‌ولقادی پاوه‌ی نه‌م چواربه‌یته‌ی بۆ مهولهوی
نووسیووه، له‌وکاته‌دا مهولهوی له‌مائی حاجی به‌گی کورپی وه‌سه‌مان پاشای
جاف ده‌بی، باسی میرزا نه‌ولقادی پاوه‌یی ده‌کریت، مهوله‌ویش ده‌فه‌رموویت
بۆ نه‌وه‌ی باوه‌رتان به‌و زیاتر بیته، که میرزا شاعیریکی باشه‌ من نه‌و دوو
دیژه‌ی بۆ ده‌نوسم له‌ جواب‌دا نه‌وه‌مان بۆ روون ده‌بیته‌وه نه‌مه‌ش نامه‌که‌ی
میرزا نه‌ولقادی پاوه‌یی یه‌ که ده‌ئیت:

(۲) مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی مودهرس، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو ل ۴۱۲.

(هه‌وای باده‌ی نو سه‌لته‌ته‌ت وەردەن)

تاجی کافوریش ناماده کەردەن

ها وەختەن شه‌وی جه شیرین خاوان

بەنیۆش نه‌فەر قۆله‌ی سەرکاوان

هەر وەختی مه‌یۆ هه‌وای تو سەرد

سەنگ مه‌بۆ به‌ ناو مه‌بۆ به‌ بەرد

هەر وەختی مه‌یۆ هه‌وای ستیزه

میر جه‌ موغان مه‌که‌رۆ ریزه))^(١)

ئەمە دەقی ئەو نامەییە، کە میرزا بۆ مەولەوی نووسیووە، دیارە ئەم دوو شاعیرە نامە لە بەینیاندا زۆر هەبووە، هەرچە‌ئەندە مەولەوی لە پەرووی تەمەنەووە لە میرزا گەورەتر بووە، چە‌ئەندان جار سەردانی یە‌ک‌تریان کردووە بۆیە میرزا مەولەوی بە میری (موغان) دەزانی.

نامە‌ی چوارەم /

ئە‌حمەد پرسیسی دوو خوشکی بوو، (لە‌یلی) و (بە‌هیجە) مەولەوی هە‌زی لە لە‌یلی کردووە، بە‌لام ئەو شووی کردووە بە‌ یە‌کیکی تر، ئە‌م‌جا مەولەوی دە‌یه‌وی بە‌هیجە‌ی خوشکی بینی، مەولەوی نامە‌یە‌ک بۆ ئە‌حمەد پرسیسی دە‌نووسی، ئە‌یلیم دە‌س نە‌کە‌وت، ئە‌م خوشکە‌تم بە‌دە‌ری ئە‌حمەدیش لە‌ وە‌لامدا بۆ مەولەوی ئە‌نووسی‌تە‌وه‌.

(١) میرزا ئە‌ولقادی پاهویی، (دیوان) محە‌مەد رە‌شیدی ئە‌مین، چاپی یە‌کە‌م، سلێمانی، سالی

٢٠٠٨، ز. ١٩٠.

((قسه ئى نەكەى پى رى و جى بى))

تۆكە مەجنوونى چۈن بەھىجى بى؟)) (۲)

واتە: مەجنوون ئەبى ئە ئەيلى بەولاولە كەسى نەوى ئىتر تو چۈن داواى بەھىجە دەكەى، ئەم نامەيە واتاى دژيەكى تىدايە لەرووى واتا سازيىەو، ھەروەھا شيعرەكەى ئە ھەد پريسى ھەمان وەلامە، واتە بە بەيتىك نامەى بۇ مەولەوى نووسيوە، چونكە مەولەويش بەھەمان ھۆ وەلامى بۆ نە ھەد پريسى نووسيوە. مەولەوى بە ئاشكرا داواى خوشكى نە ھەد پريسى كر دوو، ھەرچەندە ئە خوشكى يەكەمیان نامەى نووسيوە، بە لام پەيوەندى رۇحى مەولەوى نزيك بوو، ئە رۇحى پريسيەو، ھەروەھا مەولەوى خۇى ئە كۆنە پەرستى بە دوور زانيو.

نامەى پىنجەم/

(بولبول) يەكەك بوو ئەو شاعيرانەى سەردەمى مەولەوى، ديارە بولبولى شاعير ھەز ئە خوشكى مەولەوى دەكات، بە لام بۆى نابى، بۆيە نامەيەك بە شيعر بۆ مەولەوى دەنووسى، (بولبول) دووجار نامەى بە شيعر بۆ مەولەوى نووسيوە:.

((سەرشار سەرخۇشى مەيخانەى (الست)

وہ نە شئەى مینای دەس ساقى مەست

(۲) ۴۸۷ عەبدولکەریمی مودەرس، مەولەوى(ديوان)، چاپى سنيەم، سنە، کوردستان، سالى ۱۳۷۸ھ تاوى، ل ۳۶۳.

پا به سته به قه‌ید سه بیادی مه‌عنی
 فارغ نه سوره‌ت فیرقه‌ی (لایعنی)
 سینه خه زانه‌ی نازک خه یالان
 نازک تهر جه ناز نازک نه وهالان
 شیویای شانای شیرین نه تواران
 شه‌ریک تائی و شادی خه مباران
 راسته‌ن نه تیجه‌ی قیاست سه خته‌ن
 موده‌عات نیلزام خه ستم به‌د به خته‌ن
 به‌لام ده‌عوای به‌خت جه ده‌لآ لانه‌ن
 قیاست مه‌جموع موغاله تاته‌ن
 به‌کسه‌ر عه‌میقه‌ن قه‌زایای ته‌حریر
 غه‌یر جه وه‌سیله‌ی ده‌لیل ته‌قدیر
 خومن نه‌زانم نه‌ده‌ب ته‌قسیره‌ن
 واته‌ی به‌دکاران جه‌لات دلگیره‌ن
 بدیه بی مه‌یلبت وه‌جایی ییاوان
 به‌واته‌ی به‌ریم مه‌گیریم تاوان
 سه‌د نه‌وبه‌ت ییاوان قرینه‌ی حائی
 نی‌حجاج چی‌ش بی هانای مه‌حائی؟
 ناخ جه‌ حال زانیت خه‌یلی نی‌شکانه‌ن
 حال نه‌زانات موناخی حاله‌ن
 په‌ی ته‌تمه‌ی رهد مه‌ولام کافی یه‌ن
 بی باکیت جه‌ روی بی نی‌نسافی یه‌ن

نهر بی و دفایی، وهر بی مه یلیت کهرد

جه بهد به ختی من ههرچی بی ویهرد

نه ما حه یف ((بولبول)) جه ویت ههراس کهرد

په ی ته نیا گوئی ویت کهس نه ناس کهرد))^(۱)

نهم نامه یه ی (بولبول) گله یی و بناشت له مهولهوی دهکات، که دوو جار نامه ی بو نار دووه که خوشکه که ی بداتی، به لأم مهولهوی گوئی نه داو دتی، داواکه ی (بولبول) ی فه راموش کردووه. بویه مهولهوی به سه رخوش ده داته قه لهم، واتای مهولهوی ناگای له عاشقان نییه چونکه سه یادی راستی یان عیشتی دل بهری له لای بولبوله ویه دیاره نارام و هوشی ناسک نازداری، بالآ نه وهائی دهر وونی قیاسی نه پیوانه ی راستیه کان، بویه بو جاری دووم وهک داواکاریکی به رده می دادگا هاوار له مهولهوی دهکات، وه دهلی خو من ده زمانم نه ده ب پیوسته، به لأم تو به گفتی به دکاران ده که ی، تو بی مه یلی جارانتی فه راموش کردووه، تو خوت باکت نییه، نیدی گوئی ناده دیته ناهو حه سره تی خهم کیشانی وهک رووی دوو که ل به رزه ناسمانان، به لأم بولبول بو وا خوت ههراس کرد، بو تاقه گوئی خوت نامو کرد.

نامه ی شه شه م /

دوستیکی مهولهوی، که مه حمود به گه، نهم مه حمود به گه نامه یه کی دوور و دریزی بو مهولهوی نووسیوه، دیاره نهم مه حمود به گه، خزمی مه حمود

(۱) مهولهوی (دیوان) مه لاهه بدولکه ریمی موددرس، چاپی سنیه م. سنه ی کوردستان، سالی

پاشا بووه، که ههردووکیان دۆستی مهولهوین، ئه مه دهقی نامه که ی مه حمود به گه ده ئی: .

((شمالا عمر افزائی و جان بخش

که هستی چون دم عیسی روان بخش

سیه ابر تو چون سیمان گردد

زفرت کوه برفین اگردد

که دارم عرضه ای دل نوازم

تحمیل کن که بنده عرض سازم...))^(۲)

مه حمود به گ نه م پارچه شیعره ی له م باره وه بو مه وله وی نووسیوه له سه رتایه وه باسی نازاوه ی محمه د پاشا سه ردار و سووتاندنی چرۆستانه و بارکردنی مه وله وی له گه ل خه ئکی ده ور ووبه ردا بو شه می ران ده وار هه ئدانیان له (ول بهر) ده کا، پاشانیش باسی ژنیکی ده نگ خو ش ده کا، که ناوی (تاوس) ه، له ناو زماوه ندا گۆرانی ده ئی: هه رچه بنده نامه که چ له بووی ناوه رۆکه وه چ له بووی روخساره وه ته رازوو به کن. نامه ی جه وته م/

ئهم نامه یه له لایهن (شیخ سیراجه دین) وه بو مه وله وی ناردوووه، که دووم نامه ی (شیخ) ه که ئهم نامه یه ی زۆر به زمانیکی پارا و نووسیوه، به لام به زمانی فارسی وا دیاره نه و سه رده مه ش زمانی فارسی بره وی هه بووه، شان به شانی زیده زاده ی ئاریزانته کان، که به هه ورامانی ناخافتنیان کردوووه، نه مه ش دهقی نامه که ی شیخ (سیراجه دین) ه: .

(۲) مه لاهه بدولکه ریمی موده رس، یادی مهردان، ل، ۲۸۱-۳۸۵.

((خلق در اوضاع و اندر کار من
هر کسی از ظن خود شد یار من
چشم بیرون بر قیاس خود گشاد
از درون من بجست اسرامن))^(۱)

خوره‌وشت و خوشه‌ویست، شایانی مه‌وله‌وی یه، چونکه مروقیکی پاکی
وهک مه‌وله‌وی، که له‌سه‌رتاسه‌ری زانست و زانیاری له‌سنگی نه‌م مروقه‌مه‌زنه
کو بووده‌ته‌وه.

دیسان شیخ ده‌فه‌رموویت:

((گر گزندت رسد ز خلق مزنج

که نه راحت رسد ز خلق نه‌رنج

بهر پرده که بینی پردکی او است

قضا جنبان هر دل بردکی او است))^(۲)

(لا تنکر الباطل فی گوره، فانه بعض ظهوراته، و شان من شوونه، و حیثه
من حیثیاته). ظرفرا گذاشته، بین آنچه در ظروف است، که اسایش دو گیتی
تفسیر این دو حرف است، با دوستان مروت، باد شمنان مدارا، عامل به این
مضمون که دری است در صدف مکنون، اسپ گریرا پروانه، و خودرا به منزل
برساند. چنان بانیك وید (عرفی) بسر بر کز پس از مردن مسلمانان بزمزم
شوید و هندو بسوزاند. والسلام.

عوسمان النقشبندی.

^(۱) مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، چاپی سنیه‌م، سنه‌ی کوردستان، سالی
۱۳۷۵ه‌ت‌اوی، ل ۲۸.

^(۲) مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۲۹.

به نیشانه‌ی نهو پارچه شیعرانه‌دا، که مه‌وله‌وی بو شیخ عوسمان سیراجه‌دینی نووسیون، دیاره که نه‌میش نامه‌ی زوری بو نهو نووسیوه، به‌لام به داخه‌وه، تا نیستا هیج کام نه‌ونامانه به‌دهست نه‌گه‌یشتون هر به وه‌لامه‌کانی مه‌وله‌وی دا گه‌رانه‌وه‌یه‌ک بو‌باسی نهو نامانه ده‌بیت. شاری ته‌ویلله* - چه‌می زاوهر* - دهره‌ی ته‌رتیبا* - چله‌خانه* خانه‌قای‌وه‌راوهر* - چلان‌هی چل کناچا* به‌لام نازانم بوچی زوربه‌ی نووسینی، یان نامه‌کانی شیخه‌کانی شیخه‌کانی هه‌ورامان به‌زمانی فارسی بووه؟

نامه‌ی هه‌شته‌م/

شیخ عه‌بدوئالی داخی، که نامه‌که‌ی مه‌وله‌وی ده‌گاته‌هستی، به پارچه هه‌ئبه‌ستیکی جوان وه‌لامی ده‌داته‌وه. هه‌ئبه‌ته شیخ عه‌بدوئالی داخی رۆئیکی کاریگه‌ری هه‌بووه له جیهانی نه‌ده‌یدا، دیاره نامه‌ نووسین له و ساته‌دا گرنگی و به‌هاو نرخیکی تاییه‌تی خو‌ی هه‌بووه. له گۆقاری رامانی ژماره (۱۴) له لا پهره (۳۱) ده‌ئیت: ((بیجگه له شیعر هه‌ندی نامه‌ی (مه‌وله‌وی) ماون که بو شیخی سیراجه‌دین و به‌هائه‌دین و زیا نه‌دین، نامه‌ی تیدایه که بو شیخی سیراجه‌دین که راده‌ی خوشه‌ویستی و ریزی شاعیر بو نهو زاتانه

-
- * ته‌ویلله: نه‌وشارۆچکه‌یه، که ده‌که‌وئته هه‌ورامانی له‌ونه‌وه.
  - * چه‌می زاوهر: نهو چه‌مه‌یه ده‌که‌وئته رۆژه‌لاتی شاری ته‌ویلله‌وه.
  - * دهره‌ی ته‌رتیبا: بیشت به شارۆچکه‌ی ته‌ویلله‌یان وتوو ته‌رتیبا، یان نهو نافره‌ته‌یه که ته‌ویلله‌ی دروست کردوه.
  - * چله‌خانه: نهو شوینه‌یه که شیخ عوسمان بو ماوه‌ی چل رۆژ لهو شوینه‌ ماوه‌ته‌وه بو په‌رستی یه‌زدانی مه‌زن.
  - * خانه‌قای‌وه‌راوهر: گه‌ره‌کی ته‌ویلله‌یه له‌هه‌مان کاتدا نارامگای شیخ عوسمانه.
  - * خانه‌و چل کناچا: که‌ر-یکه ده‌که‌وئته شارۆچکه‌ی ته‌ویلله‌وه.

به هیز و قه لَه م رهنگینی مهوله ویمان بو ددرده خهن... (۱) و هلام دانه وهی
 نامه هه ئویستی شاعیر بو له و مروقهی که نامه ی بو دهنیری، نه وهش وه قوا
 رۆحی ههردوولا به زیندوویی دههیلایته وه، جگه له وهش نه و نامه به لگهی
 زیندووی ههردوولا بو مینزوو تو مار دهکات، نه نامه یه ی شیخ عه بد لای
 داخی دیسان راده ی بهرزی ههردوولا دیاری دهکات، نه مهش دهقی نامه که یه
 که ده ئیت:

((ته سکین به خشی دهرد (داخی) داخ نه دل))

داماو وه هوناو ریشه ی دل گۆن، گۆن

یه ک رۆچهم نه چه م گرده بهرده بی

سه یل خه م یانه م ویران که ر ده بی

نیشته بی م چون ته یر دور وامه نده گۆن

په شیوخا ل خه مناک چون سازده دی دل

ناگا دهوای دهرد دهرن پر خاران

نۆش داروی زامان زامهت نه و گاران

یانی نامه که ی خاهه ی خه م ره قه م

مه نزوچه ی مه عدوم چه نی خه م هه م ده م

یاوا وه سه ر دار دهروون پر داخان

په روانه ی پای شه م سالار نۆ تاخان

نه ر سه د شه راره ی نا ئیره ی دوری

تاو دابی و دئاو کوره ی مه هجوری

(۱) گۆنقاری رامانی ژماره (۱۴) وتاری (به لگه نامه یه کی نوی له باوه رنامه ی خه لیشه یه تی

(مه وه له وی) نازاد عه بدالواحد، هه ولیر، ۱۹۹۷، ل ۳۱.

گهرمی ته وهن تاو دهر دته نیاییم

به رده بی یه کسهر سومای بیناییم

سانام جه قاسید ساکن بی دهر دم

وه دیددی بی نور موتالاش که ردم

نمهز چه رخ چه پ چه واشهی چه پ که رد

پهی کام دهردی سهر نیگاداریم که رد

ودرنه مهویا و دخت وانای نامه که ت

گیان کهروام فیدای ره خشهی خامه که ت

رووی نه جه ل چون به خت سیام سیا بو

ناما گیان جه و دم جه تهن جیا بو))^(۱)

نهم نامه یه چ له رووی ناوهر پوک، وه چ له رووی بوخساره وه نامه یه کی
واتاداره له رووی بابه تی ناوهر پوک وه هه روه ها دیمه نی نامه که شیوهی
وینه یی دنوینیت، هه ندی جار له رووی ناوهر پوک وه زور واتاو مه به ست دها،
له م نامه یه دا شاعیر هه ست به ته نیایی دهکات وه که له ناو خار خارانی
درکدا، له پر خونچه یه ک پر به کراوه ی بی به گول، وه دهردی دووری و
ناموی له هه سستیکی پر ناهی سه رده وه، بو جوش و خوشی به هاتنی نامه
دهروون ده جه ویتته وه.

(۱) مهولهوی (دیوان) مهلا عه بدولکه ریمی مودهرس، چاپی سیدم، سنهی کوردستان، سانی

۱۳۷۸هه تاوی. ۱۰۲-۱۰۳.

نامه‌ی نویه‌م /

ئه‌م نامه‌یه (مه‌حروم) بۆ مه‌وله‌وی ناردوو، کاتی خۆی (خانای قوبادی) که شاعیریکی گه‌وره‌ بووه، پاش ئه‌وه شاعیریکی تر که ناویانگی (مه‌حروم) بووه، به‌ر به‌ره‌کانی (خانای قوبادی) کردوو، چوار شیعره‌که‌ی (مه‌حروم) که هی خۆی بوون، له‌گه‌ل دوو شیعره‌که‌ی (خانا) ناردوونی بۆ مه‌وله‌وی تاوه‌کو بریار بدا مه‌وله‌وی کام له‌و شیعرانه به‌رزن، دیاره مه‌وله‌ویش پاش به‌راورد کردنی هه‌ردوو پارچه شیعره‌کان، له ئه‌ نجه‌مدا مه‌وله‌وی بریار ده‌دات، که شیعره‌که‌ی (مه‌حروم) به‌رزتره، تا شیعره‌که‌ی (خانای قوبادی) به‌که‌میان خانا له لا په‌ره ٤٤٧ ده‌ئیت:

((به‌رق سه‌یف ناز ئه‌ برۆ خه‌مینان

عه‌کس ماوی خال خورشید جه‌مینان

ئه‌ر بگنۆ وه‌کۆی قولله‌ی قه‌زانه

مه‌که‌رۆش وه‌ بۆل سفته‌ی سه‌د سانه))^(١)

واته: ئه‌گه‌ر ببنوو تیشکی شیری نازی یارانێ برۆ که‌وان و عه‌کسی خانی ئاوی جوانه، ناوچاو وه‌ک رۆژه‌کان، بدا له قولله‌ی کینوی قه‌زانه، ئه‌یسووتینی وه‌ک خۆنه‌که‌وه‌ی سه‌د سال له‌مه‌وه‌ری ئی ده‌کا.

وه مه‌حروم له هه‌مان لا په‌رده‌ا ده‌ئیت:

((به‌رق برقه‌ی ناز عیشه‌ فرۆشان

چه‌ خماخه‌ی له نجه‌ی ته‌ لا نه‌گۆشان

^(١) مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودهرس، ل ٤٤٧.

بزیسکه‌ی نیگای دیده شا بازان

بریقیه‌ی غه‌مزهی شه‌که‌رین بازان

نهر بگنو وه سه‌نگ جای ته‌جه‌لای نور

مه‌که‌رؤش وه گهرد چون سورمه‌ی کوی نور

(مه‌عدوم)، راس (خانا) سؤزان عه‌شق بی

که‌ی وینه‌ی (مه‌حروم) ههر عه‌شش بی^(۱)

واته: نه‌گهر بیت و شه‌وق دانه‌وه‌ی چار شیوه‌ی نازداره ناز قرؤشه‌کان و چه‌خماخه‌ی له‌نجه و لاری گواره زیرینه‌کان و تیشکی یاره‌چاو بازه‌کان و برقه‌ی نیشاره‌تی شیرین گوفته‌کان، له‌جیاتی نوری خودا بدا له‌بهرد، وه‌ک به‌رده سووتاو‌ه‌کانی کیوی نوور ده‌یکا به‌خۆل. مه‌حروم راسته‌خانا، سووتای عه‌شق بووه، به‌لام که‌ی هه‌میشه وه‌ک من ههر مه‌شقی عه‌شقی کردوو. دیاره به‌راوردی نه‌ده‌بی، راسته‌دوای له‌دایک بوونی شیعر هاتوو‌ته مه‌یدانه‌وه، به‌لام که‌ه‌دقی چاک هه‌بوو نه‌وا ره‌خنه و نه‌ده‌بی به‌راورد، له‌و مه‌یدانه‌دا دینه‌کایه‌وه ههر بویه مه‌وله‌وی هه‌م وه‌ک ره‌خنه‌گر هه‌م وه‌ک به‌راوردکاریکی نه‌ده‌ب و لیکۆنه‌ره‌وه، له‌و دوو ده‌قه شیعرییه‌دا دادی خوی داوه وه‌ک داد وه‌ریک، له‌هه‌مانکاتیشدا نه‌وه یاد کردنه‌وه‌یه‌ک بووه، که‌مه‌حروم وه‌ک شاعیریکی نامه‌ی ناراسته‌ی مه‌وله‌وی کردوو و له‌هه‌مان کاتدا وای نیشانداوه که‌(مه‌حروم) هاوته‌مه‌نی (مه‌وله‌وی) بووه.

^(۱) هه‌مان سه‌رچاوه، ل ۴۴۸.

نامەى دەيەم/

ھەرچەندە وردبېنەوہ لہ سەرچاوہ و کانزاکان، ئەو دەمان بۆ دەردەخسى،
کە مەولەوى زۆر برادەر و دوستى ھەبوو، ئەو برادەر و دوستانە زۆر بەى
زۆريان نامەيان بۆ مەولەوى نووسيوو، راستە (مەولەوى) خوشەويستى
شيخەکانى رڤيازى نەقشبەندى بوو، بەلام ئەوئەندەى مەولەوى نامەى بۆ
شيخەکان نووسيوو، وەك پڤيوست ئەوئەندە شيخەکان نامەيان بۆ ئەم مروقە
رۆحيبە نەنووسيوو، زۆرى سەرچاوہ و کتیبخانەکانيش گەر اوام بۆ ئەوہى
زياتر لەبارەى ئەو نامانەى کە بۆ مەولەوى ھاتوون، ئەوئەندە وەك وەلام بۆ
مەولەوى نەھاتوون، لەگەل ئەوئەشدا مەولەوى ئەوئەندە زانا و شارەزا بووہ لە
ھەموو زانستەکانى ناڤيدا ئەوئەندە خەلکى تر بەگويەرى مەولەوى شارەزا
نەبوون. ھەر دوستيکى بەسەر ھاتيکى بەسەردا ھاتبى، مەولەوى بەبى سى و
دوو نامەى بۆ نووسيوو، يا نامە بە پەخشان وەك نامە فارسىيەکانى يان نامە
بە شيعر چ بە کوردى چ بە عەرەبى يان نامەى ناسايى، ھەريەکە لەو
نامانەش بوار و ھونەرئىكى زمان پاراويان تيدا بەدى دەکرئت، ديارە ھەناسە
و گروکلپەى مەولەوى چ لەبارەى نامەى شيوون، يان نامەى خوشى، يان ئەو
نامانەى کە بۆ ھەر بۆنەيەك ھەبووبى، مەولەوى ئەسپى خۆى بەخامەى
رەنگينى تاو داوہ، لە گۆقارى پامانى ژمارە (١٤) لە لا پەرہ (٢٧) دەئيت:
(خەم و پەژارە و فرميسک و ژانەکانى (مەولەوى) نەك زادەى سۆز و
عاتيفەى رپوتن بە تەنيا، بەلکو زۆر جار ھۆش ئامپزن...) (١١) لەيادى
(مەردان) دا لە لا پەرہ (٤٥٧-٤٥٨) ھاتووہ و دەئيت: ((موسا مۆسەتتەنە
براى فەرھاد ميرزا و مامى ناصر شاولەقەبى مراد ميرزا بووہ، لە (١٢٩٣) ى

(١١) گۆقارى پامان ژمارە (١٤)، ليکوئينەوہ، عەنڤەر خاتوون لە فرميسکە نەمرەکانى (مەردان) دا،
بووف عوسمان، سلیمانى، ١٩٩٧ز، ل٢٧.

ھيجرييەھو ە تا (۱۲۹۵) ھوكمړانى ناوچەى كرامشان و سنه و دەوروپەر بووہ .
ئەميش وەك فەرھاد ميرزای براى زانا و ئەدەب نووس بووہ . ئەگەل مەولەوى
زورجار نامەيان بۇ يەكترى نووسيووہ ، نامەيەكى بۇ مەولەوى نووسيووہ ، ئەم
دوو بەيتەى بە فارسى بۇتيا نووسيووہ و دەئيت :

((اى تو زانت ھمچون زات مەولەوى

وى كلامت چون كلام مثنوى

سلگنت را گر شدستم چون حسام

اندريں دوران حسام الدين توى))^(۲)

ديارە پووختى نامەكە ئەوہ دەگەيەنى كە مەولەوى وەك كەسيكى شاعير
و بەيتى دوانى ھونراوہى بۇ ميرزا نووسيووہ ، و ميرزاش دەلى تو خوت
سەنتەنتت وەك من وايە ، ھەروھەا حسام الدين ھەر توى ... . ھەرچەندە
نامازەم بەوہ داوہ ، ئەگەر يەكى خوشەويستى يەكدى نەبى شىوازى نامە
گۆرپنەوہ دروست نابى ، بۇ نامە نووسين سۆز و ئەوينى پووخت و بيگەردى
دەويت .

نامەى يانزەھەم /

ئەم نامەيەى ئە ھەد پريسى ، كە بە (مەجزوب) ناسراوہ لەنيوان
(مەولەوى) و (مەجزوب) دا نامە گۆرپنەوہ بە شيعر ھەبوون ، ديارە
(مەولەوى) ديارىكى ھاوينە بۇ (مەجزوب) دەئيريت ، مەجزوبيش
ديارپيەكەى زۆر پى خوشە بووہ كە ئەويش ەبايەكى ھاوينە بووہ ، بەلام ئە
ديوانەكەى مەولەوى دا ناوى دۇستەكەى نەھيناوہ كە لە لاپەرە (۱۴-۱۵)

(۲) مەلا ەبدولكەرىمى مودەرس ، يادى مەردان ، بەرگى دووم ، چاپى يەكەم ، كوردستان ،

۱۳۸۵ھ تاوى ، ل ۴۵۷-۴۵۸ .

دهقى وه لآمه كهى مه وه لوى هه يه به بؤ دؤسته كهى، به لام (مه جزوب) له
لا په رهى (۵۲) ديوانه كه يدا زورچاك وه لامى مه وه لوى ده داته وه به و
سه وقاته ي كه عه با كه يه كه بؤ (نه حمه د پريسى) نار دو وه نه مه ش دهقى
نامه كه يه له لا په ره (۵۲) ده نيت .:

((عه بام كياسته ن تان و پؤ بى عه ييب

سه وقاته ن په ريت توى (رجال الغيب)

ورازيان وه زونف نه وه عه روسى دل

بؤش گيرته ن نه ناف ناهوى نه سا سل

هه ر تانه يش زي له ي سه متورى دارؤ

هه ر نانه يش نامى دل به ر مه شمارؤ

هه ر شه و وه مه خفى زي كر له يل مه كه ي

قامت وه سه با ي مؤ به ت كه يل مه كه ي

نانه ي بى سه دات نه سه قفى گه ردون

به ر مه شو، مه شو وه كوى فه نا بوون

نه وساته وه خته (مه جزوب) ت وير بؤ

با نيمه يچ دل مان هه دهقى تير بؤ^(۱)

نامه ي دو انزه هه م/

مه لا عيسا جوانرؤيى، مامؤستاي (مه وه لوى) بووه، واته له كاتى
فه قيه تيدا له سه رده ستى نه ودا خوئندويه تى، مه لا عيسا به م شيعره ي
خواره وه داوا له (مه وه لوى) ده كات، كه تاقيبى كچيكي بؤ بكات. به

^(۱) مه جزوب (ديوان) جه كيم مه لا صالح، چاپى يه كه م، هه وئير، ۲۰۰۱ زايىنى، ل ۵۲.

مه به سستی نه وهی نه گهر شایانی نه و بی بیخو ازیت نه مهش دهقی نامه
شیریه که یه که ده نیت :

((رۆله بزانه رۆله بزانه

نه حوائی یارۆ پهریم بزانه

همم جه خویشانت، همم جه بیگانه

پرسه بزانه نه و جه مه گانه

خاسیش، خرا پیش نه توارش کالاش

په سستی قامه تش، بلندی بالاش

نه حوائش پهریم ته حقیق بکیانه

مه که ره درۆ، مه دهر ویانه

خاس، جه لات خاس بو خراپ خراپ بو

تاواته ت قبول اولوالاباب بو

با که س نه زانو به گفتو گو مان

نه شو به عه به س گشت نابرومان

هر که س عاقله ن نیشاره ت وه سه ن

چه نی جاهیلان واتهی عه به سن

نه گهر عاقلی نایه ت ببینه

((الطیبات للطین))^(۱)

دیاره مه وه وهی نه و نامانه ی که بوی هاتوون زور گه ران و لیکۆنه وهی یان
تویژینه وهی مه بده نی دهویت، بو نه وهی بزانه نیت، نایا هه موو نه و شاعیر و

^(۱) مه وه وهی (دیوان) مه لا عه بدولکه ریمی مودرس، ل ۵۹۴-۵۹۵.

شاعيرانه، نامه‌يان بۇ ئەم مرقۇشە زاناو عارفە رەبانييە ناردووه لە ناو شاعيرانى ھاوچەرخ و ھاو شيوەزارى مەولەوى بریتين لەمانە لە لا پەره (۵۷) ی (مەولەوى و تەقینەوى زماندا (حەكىمى مەلا صالح) دەئیت:

(مەهجورى، سەیدی دووم، مەلای جەبای خانۆى كۇماسى، شیخ یوسفى نۆسمە، مەحروم، داخی، فەخرول عولەمان (حەيران) شیخ عەزیزى جانەوهر كه یخسەرە بەگى ئىمامى، عەبدوللابەگى شەرەف بەیانى، میرزا عەبدولقادرى پاوهیى، شیخ عەبدولرەحمانى جانەوهر، میرزا یعقوبى جاف، خەستەى خانەگایى، مەلانیزام، حاجى مەحمودى یاروهدیس، ئەحمەد پریسی (مەجزوب) بولبول، مەلا ئەحمەدى نۆدشەیی، میرزا محەمەدى میراودەلى، یوسف بەگى شەرەف بەیانى، مەلا وەلەد (خان))^(۲) ئەو شاعیرانەى كه ھاوتەمەنى مەولەوى بوون ژمارەیان (۲۳) شاعیرە رەگۆیرەى ئەو نامانە كه بەردەست كەوتوون ژمارەیان كەمە، چونكە مەولەوى لە دیوانەكەیدا، زۆر نامەى نوسییووه بۇ ئەو شاعیرانە و ئەو كەسایەتیه ناودارانە، بەلام وەلامەكانى ئەو نامانە زۆریان نادیارن. دیارە ئەو نادیارى نامانەش بۇ ئەوه دەگەرپیتەوه كه زۆربەى شاعیرەكانمان، بەشوین بژئوى ژیان و تەنگ و چەئەمەى ژیان زۆربەى زۆریان دەستخەتەكانیان لەناوچوون، ئەمەش دەگەرپیتەوه بۇ میژوو. مەولەوى ئەوهەندە سەربەست بووه لە رادەربریندا، چونكە خودى واتەزانى زۆر بە نازاد زانیوه، بۆیه خۆشەویستی لا یەكسان بووه، واتە نازادى پیاو نافرەتى چوون یەك تەماشا كرددووه. بۆیه لە زۆربەى شاعیرەكانیا شیوهن بۇ عەنەبەر خاتوون دەگێرپى لە رامانى

(۲) حەكىم مەلا صالح، مەولەوى و تەقینەوى زمان، چاپى یەكەم، ھەولێر، ۲۰۰۸ز، ل ۵۷.

ژماره (١٤) له لا پېره (٢٧) ده ئیت: ((له نه ده بی فیرعه ونه کاندایه گه لیک
بایه خ به نه ده بی شیوه ن دراوه))^(١)

نامه ی سیانزه هم /

نهم نامه یه له لایهن شیخ عوسمانی ته ویله وه، یان به واتایه کی دی
(شیخ سیراجه دین) دوه، ناردوویه تی بو مه وله وی زانا و بلیمه ت، نامه که به م
شیوه یه ده نووسی و ده ئیت:

((یا کاغزه ز بریان، یامه لا مه رده ن

یا هه ر عارته ن دوس وه یاد که رده ن

غه مگین مه نیشو غه م بده ر وه باد

فه له ک نمازو که س وه خاتر شاد))^(٢)

نهم نامه یه شیعی دی پیری یه که می هی شاعیری زمان پاراو بیسارانی یه
دیپره دی دووه همیشه له وه ده چی که شیخ خوی فهرموویتی، یا کاغزه ز براوه یان
(مه لا) به هه ورامانی نه و (٧) ده چیته سه ر پیتی (لا) مه که یان مه لا
مردووه، دیاره مه لا له وه سه رده مه دا هه ر نه و تویره خوینده وارییان باش بووه،
بویه له حوگره و مزگه وته کاندایه وانهی نایینی زور بره وی هه بووه، یان نه ی
مه وله وی له بیرت چوووه، نامه نووسین بو دۆستان، به غه مگینی و به ته نیایی
دامه ده ئیشن، خه م وه دهم وه بادا، چونکه خوی گه وره که س بی خاتر

(١) گۆشاری پامان ژماره (١٤)، لیکۆئینه وه، عه نبه ر خاتوون له فرمیسکه نه مه رکانی (مه ردان) دا،
رووف عوسمان، سلیمانی، ١٩٩٧ز، ل ٢٧.

(٢) عه لانه دین سجادی، میژووی نه ده بی کوردی، چاپی یه که م، چاپخانه ی مه عاریف، به غداد،
١٩٥٢ز، ل ٢٧٤.

ناکات، هه تاوه کو سه ر له دیره که دا، واته دیری یه که م له شیعره که دا له
میژووی نه ده بی کوردیدا وانوسراوه:

((یا کاغه ز وریان، یامه لآ مهردن

یا هه ر عارته ن دؤس و دیاد که رده ن))^(۳)

بۆیه وریان به واتای خواردن دیت، به لآم (بریان) به واتای کۆتایی دیت،
یان کاغه ز نییه. هه لبه ته نه مه دووه مین نامه ی شیخ عوسمانه بۆ مه وله وی
ناردوه یه که میان به فارسی و دووه میان به هه ورامانی.

^(۳) عه لانه دین سجادی، هه مان سه رچاودی ینشو، ل ۲۷۵.

نامە شېئىر بەگانى مەولەۋى بەزمانى عەرەبى

ھەرچەندە ئەم زانايە، يان ئەم شاعىرە ۋەك چۈن زمانى زىدزادەى خۇى زانيو، ھەر بە ۋ جۆرەش زمانەگانى فارسى و عەرەبى زانيو، ديارە مروۇق چەند شارەزابىت لە زمان و ئەدەبى بېگانە، ناراستە ۋ خۇ ئە ۋ شارەزايىە كارىگەرىى دەبىت لەسەر ئە ۋ زمانەى كە زمانى دايكىتى و پىسى دەدوئىت، چونكە زانينى زمان ۋەك درەختى پىر سەمەر وايە، بۇيە مەولەۋى شاعىر بە شىۋەيەكى زۇر جوان نامەى بەزمانى عەرەبى نووسيو.

لېرەدا مەبەستەم لە بايەخ و بەھاي ئەم شاعىرە ئەۋەيە، كە ھەتا توئىزىنەۋەى بەر فراۋانى لەسەر بىكرىت، ئەۋەندە ۋا تا و وشەگانى ناۋ دېرە شىعەرەگانى چ بە زمانى شىرىنى كوردى، يان فارسى و عەرەبى، ئەۋەمان بۇ دىيارى دەكات كە چۈن ئەۋسەردەمەدا فىئىرى ئە ۋ زمانە بوو؟ ۋەك زمانى خۇى نامەى شىعەرى، يان نامەى پەخشانى بنوسىت! ئە ۋ نامەش كە بەزمانى عەرەبى نووسيو، ئەۋەندەى تر زمان پاراۋى مەولەۋىمان بۇ روون دەكاتەۋە كە ژمارەى نامەگانىش ۱۲ نامەيە. ئىمەش ۋەك ھەموو

نه ته وه كانی جیهان هه ره له میژدوه چه زمان به ناشنا بوونی نه و زمانانه هه بووه، بویه فه قهیکانی کوردستان له و سه رده مانه دا، گوند به گوند و شار به شار گه راون به شوین خویندندا، چوونه ته لای نه و ماموستا ناینیانه بو نه وهی فیزی نوسونی زمانی عه ره بی بین وه له هه مان کاتدا زمانه که ی خویشیان بایه خ پیداوه.

نه و نامانه ی مهوله وی که به زمانی عه ره بی نووسراون، گه ئی لایه نی میژوو ی نه و سه رده م و رۆزگار به رچاو ده خه ن، هه روه ها په یوه ندی مهوله وی به و زاناو دۆستانه ی که له و سه رده مه دا دۆست و یاوه ری مهوله وی بوون، دیاری ده که ن.

((نه م دوانزه نامه یه ش، که ئیه له شاری _ سنه ، ده ستمان که وتوون، هه موویان به زمانی عه ره بی نووسراون و له مانیشدا تواناو ده سه لاتی شاعیر ده رده که ویت به سه ر زمانی عه ره بیدا، به پیویستم زانی له م کتیبه دا به سه ریان بکه مه وه، به هیوا ی نه وه ی لیکو ئه ران سو دی لیوه ر بگرن))^٢.

واتا و بوچوو نی نامه کان زۆر دیارن و له و نامانه دا ده رده که ویت که مهوله وی بو کیی نووسیوون. نه وانیش بو مه لای گه وره یه ، که هاوشانی مهوله وی بووه له زانیی زمانی عه ره بیدا، هه موو نامه کانیش بو (مه لا محه مه دی مینه ره ی ئیه ره ی) نووسراون. نامه کان زۆر به شیوازیکی راست و دروست دوور له هه ئه ی زمانه وان ی، نزیک له زمان پاراوی و په وان بیژی، وه ک زانایه کی زمانی عه ره بی نامه کان ی نووسیوون.

^٢ - حکیم مه لا ساج، مهوله وی و ته قینه وه ی زمان، ل ١٢٥-١٣٦

(سەرنجی ووردی رەخنە گرانە لە بابەتە سروشتییەکانیدا، مەولەوی
 گەیاندۆتە نەو و نە نجامە، کە مەولەوی لاسایی سروشتی نەکردۆتەو،
 واتە پشیتی کردۆتە بیرو بۆچونە کە ی نەرستۆ (هۆنراوە لاسایی سروشت
 دەکاتەو) بە ئکو جارێکی تر لە روانگە ی بیر و فەلسەفە و خە یائی خۆیەو
 سروشتی درووست کردووەتەو و گە یاندوو یە تیه چلە پۆ یە ی جوانی).^۲
 مەولەوی ئە نووسینی شیعر و نامە دا بیرو هزر ی تایبە تی خۆ ی هە بوو،
 لە کانگایە کی قوول و بەر فراوانەو، پە رە ی بە بابە تە کانی خۆ ی داو.
 بە تایبە تی ئە نامە نووسیندا، وا ئیمە ش چە ند نموونە یە کی نامە
 عەرە بیە کانی دە خە ی نە بەر دیدی رۆ شنبیران، لە هەر نامە یە کدا چە ند
 دیر یکی دە نووسینەو.

نموونە ی یە کە م :

(نسیم الشمال وربع الصبا، مرحبا بك الف مرحبا، تفرق واشماز من
 هبوبك قلوب الكرب والبلبال، تورق واستهز افنان الاماني واغصان الامال.
 كانك هيت من سبأ بنبا يقين، أو اتيت من تلقاء ذلك الجناب برق بخطه
 الرائق رقين، فقيم أنت أيها البريد اللامين، أن الانتظار قد قطع مني
 الوتين، فانباني به أن النبا الأهتاء بساهرة قيامه الحرمان حياة عظمي
 الناخرة الرحيم، وهناني به انه ترياق لرغة ثعابين مضجع برزخ الهجران
 لقلبي السليم، .....)^۳

عبدالرحيم المدوم

³ - ميهردجانی مەولەوی- کتیبی ژمارە یە ک، گۆ قاری رۆ شنبیری نو ی، چاپخانە ی الزمان، بغداد

۱۹۸۹ رووف عوسمان ل ۷۷.

⁴ - حە کیم مە لا سالح، مەولەوی و تە قینەو ی زمان، چاپی یە کە م، هە ولیر ۲۰۰۸، ل ۱۳۶

نامه‌کە‌ی بە‌شێ‌وه‌ی پە‌خشان نووسێ‌وه، خائە‌به‌ندی ئە‌ نیوان وشە‌و رسته‌کاندا زۆ‌ر بە‌ جوانی دەر‌خستوو، زمانە‌کە‌ی ئە‌ ناستیکی بە‌رزدايه‌و زۆ‌ر جوان و زە‌ریفه‌ مه‌گەر هەر مه‌وله‌وی توانییتی به‌‌جووره‌ نامە‌ی پە‌خشانى بنووسیت، وه‌ك چۆ‌ن شنه‌بای به‌‌یان هه‌‌ئده‌کات و وورده‌ وورده‌ تیشکی هه‌‌تاو ئە‌ ناسۆ‌ی سپێ‌ده‌ی به‌‌یان دەر‌ده‌که‌ویت، مه‌وله‌وی به‌‌ جوانی چۆ‌نی و چاکی ده‌‌کات، که‌ چۆ‌ن دارو دره‌خت به‌‌و شنه‌ی به‌‌‌یانه‌ دئه‌‌کان ده‌‌گه‌‌شینیته‌وه.

نموونه‌ی دووم:

(من عشق الی صديق، وبعد... فقد منعی مابي من الأسقام وما وقع من مصائب الأيام، عن كتبه العرائض كل واحد من المخاديم الكرام. فاعتمادي علی مرحمتكم في تبليغ السلام، الی سماحة كل من أولئك الاجله العظام، وفي الالتماس عنهم دعاء لي والسلام والاکرام).⁵ المعدوم عبدالرحيم

واتاکە‌ی: (ئە‌ نه‌وینیکی خاوینه‌وه‌ بۆ‌ هاوڕێ‌ی نازیزم، دوای رێ‌زو وه‌‌قام، به‌‌راستی ئە‌ دوورکه‌‌وتنه‌وه‌ی، ئە‌و رۆ‌ژانه‌ی به‌‌سه‌‌رمدا به‌‌ناخۆ‌شی گوزه‌‌ریان کرد، ئە‌و سکا‌لایانه‌ی که‌ ئە‌‌لایه‌‌ن نازیزانه‌وه‌ بۆ‌مه‌‌هاتن باوه‌‌رم وایه‌‌ ئە‌‌ سایه‌‌ی ئێ‌وه‌‌و سا‌لوم نارا‌سته‌‌ی هه‌‌موو ئە‌‌و به‌‌رپزانه‌‌ که‌‌ پە‌‌یوه‌‌ندی وه‌‌‌فادارییان ئە‌‌گه‌‌ن من نواند پارانە‌وه‌‌م ئە‌‌وه‌‌یه‌‌ که‌‌ ئە‌‌ ناستی خو‌شیدا بن).

⁵ - هه‌‌مان سه‌‌رچاوه‌‌ی پێ‌شوو، ل ١٤٢.

نموونه‌ی سی‌یه‌م :

(یا من دموع فراقك جسمي يفي والا فلظي هجرک انا فانابي يرتقى،
جعلت هذا البيت وردا، ونفسي من لوعتي تنقي، فراق يوم هاج قلبي الشقي،
فكيف بيشهرين ان لم نلتقي، فالتفت واغت الرحق كيلا احرف وأغرق
والسلام).^٦

هەرچه‌نده هه‌موو نامه‌کانی مه‌وله‌وی به زمانی عه‌ره‌بی بۆ (مه‌لا
مجه‌مه‌دی مینبه‌ری نییه‌وی) * نووسیوه، به‌لام له‌م نامه‌یه‌دا و له‌رسته‌یه‌کی‌دا
ئه‌وه‌ ده‌رده‌خات، که‌ مانه‌که‌ی بۆ برازینیته‌وه‌ به‌ گول و گولزار، چونکه‌ دل و
ده‌روونی مه‌وله‌وی وه‌ک ئاوینه‌ی بیگه‌رد بووه‌ هه‌رده‌م چه‌زی له‌ ناشتی و
وه‌فاداری بووه‌ بۆ دو‌ست و براده‌رانی.

^٦ - هه‌مان سه‌رچاوه‌ی ینشوو، ل ١٤٢

* حاجی مه‌لا مجه‌مه‌دی مینبه‌ری نییه‌ری (؟ - ١٨٧٧) له‌ گوندی نییه‌ری سه‌ر به‌ ژاوه‌رۆی ناوچه‌ی
هه‌ورامان - کوردستانی رۆژه‌ه‌لات، له‌ دایک بووه‌.. یه‌کیک بووه‌ له‌ مه‌لا باشه‌کانی ئه‌و ده‌ورانه‌،
خزمه‌تی زۆری زانسته‌ ئیسلامیه‌کانی کردووه‌، له‌ناو خه‌لکدا به‌ (حاجی ماموستا) ناسراو بووه‌.
هه‌شت ساڵ به‌ر له‌ مه‌وله‌وی کۆچی دوایی کردووه‌.

به شی به گم

نامه‌گانی مه‌وله‌وی به‌زمانی فارسی

زانایی و بلیمه‌تی مه‌وله‌وی له‌وه‌دایه‌ توانایه‌کی راده‌به‌ده‌ری له‌زمانی فارسی‌دا هه‌بووه، نه‌مه‌وای کردووه به‌هوی شاره‌زایی و کارامه‌بیه‌وه نه‌م شاعیره زالبوو به‌سه‌ر هه‌موو کون و قوژبنی زمانی فارسی‌دا دیاره نه‌گه‌ر یه‌کیک شاره‌زا نه‌بییت ناتوانییت نامه به‌غیری زمانی خوی بنوسی نه‌م وه‌ک زیدزاده‌ی نه‌و زمانه هه‌موو توانا هونه‌ریه‌کان له‌ناو نامه فارسیه‌که‌دا به‌کاره‌یناوه.

(له لیکوئینه‌وه‌و پشکنین و شیعی‌ری بلاو نه‌کراوه) دا هه‌کیم مه‌لا سائج، ده‌ئییت (مه‌وله‌وی کاتیک که‌گه‌وره‌بووه و پیگه‌یشتوو واته له‌سنووری ژیانی مائی باوکی ده‌رچووو ئیتر خوی به‌هوی زانست و به‌هره‌که‌یه‌وه بوته هاوخوانی شیخه‌کانی هه‌ورامان و پاشاکانی جاف والیه‌کانی نه‌رده‌لان و پاشاکانی

بابان که له و پوژگارهدا نه مانه گه وره ترين دسه لاتى مه زه به بى و سياسىيان
بووه))^(۱).

نه و نامانه ش زياتر نه وده مان بو روشن ده که نه وه که هه ول و کوششيان
نه وديه که له مه وه لوى ناسيدا له درزى دبرونى مه وه وييه وه لى بکونه وه
به شيوه زانستى و نه ده بى وه به شيوه زور وورد له و بوارددا به
هه نه نگاندى له راستى نامه کان بگه ن. عه لانه دين سه جادى له ميژووى
نه ده بى کورديدا، ده لى ت: (شهيدا به نوورى پاکی يه زدان، مه فتونم به سوژى
نالهى ده رویشان، پيشه نگى کاروانى ده روونناسان، فه رقه ش پوشى ناهه نگى
مه لى نوشان، مه له وانى ده رى بى بيرتيژى، شوژه سوارى ساراي نوکته بى ژى))^(۲)
دياره نامه ش جوړاو جوړى تاييه تى خو لى هه يه مه رج نييه هه موو
نامه کان چوون يه ک بن بگره له نه ته وديه ک بو نه ته وديه کى دى مانا و واتى
خو لى هه يه نه و نامانه لى مه وه لوى هه ندى واتا له خو ده گرن وه ک لاواندنه وه
يان شيوه دن... ره ووف عوسمان له گوڅارى راماندا ده لى ت: (له نه ده بى
فيرعه ونه کاندا گه لى ک بايه خ به نه ده بى شيوه دن دراوه) به لام نامه کانى
مه وه لوى به تاييه تى نامه فارسىه کانى که به شيوه په خشان يان به شيوه
شيعره يا نامه لى ناسايى نووسراون هه موو بابته کانى فه رهه نگى و نه ده بى
کوهمل له خو ده گرن.^(۱)

^(۱) حکيم مه لا ساج، مه وه لوى، ليکونينه وه، پشکنين، شيعرى بلاونه کراوه، چاپى يه کهم-سنه،
۱۳۷۶هه ناوى، ل ۷.

^(۲) علا الدين سجادى، ميژووى نه ده بى کوردى، چاپى يه کهم، چاپخانه لى مه عارف، به غدا، ۱۳۷۱هـ -
۱۹۵۲ زائينى، ل ۲۴۵.

^(۳) گوڅارى رامان لى ژماره (۱۴) وتار، له ژير ناو نيشانى (عه نه به رختا توون له فرميسکه نه مره کانى
مه وه لوى) ل ۱۵، ره ووف عوسمان، هه ولير، ۱۹۹۷ زائينى، ل ۲۷.

له سه چاوهی پيشوودا له لاپه ره ۲۷ د ده لیت: (یه کیک له باب ته ناوازه و دیارده کانی دنیای داهینانی نه دهب به دیرنژایی چاخه میژوو یه کانی مرو قایه تی هونراوهی شیوه نه.^(۲) نامه کان که مه وله وی نویونی به سی زمان بوون کوردی فارسی عه ره بی به لام هه ورامان زینزادهی نامه ی شیعری مه وله وی یه که به هه ورامی هه مووی فه رموون، به لام نامه فارسیه کانی که ژماره بیان (۳۸) سی و هه شت نامه ن نه و نامه ش (۲۳) نامه بیان ده زانری بوکی نویونی به لام (۱۶) نامه بیان نازانری بوکی نویونی، هه چه نده زوربه ی نامه کانی مه وله وی چ فارسی، چ عه ره بی، چ کوردی له ناوچوون جیهانی نامه نووسین له هه موو نه دهبی که لاندایه دی ده کریت به لام هه روه ک ناماژم پیدا هه ریه ک به شیوه ی خوی نامه ده نووسی، نامه ی وا هه یه باسی واقع ده کات، نامه ی وا هه یه کوته به نه دهبی کلاسیکه وه، نامه ی واش هه یه به شیوه ی رومانیک، بیان ریالیزم ده نووسری رووخساری نامه تاراده یه ک له یه که وه نزیکن به لام له واتاو ناوهر وکدا جیاوازن.

نه و نامه ی که به زمانی فارسی نووسراون ژماره بیان (۳۸) سی و هه شت نامه یه که هه ریه که له و نامه بو که سایه تیه کانی ناردوون هه یانه به یه ک نامه هه یانه به دوو نامه هه یانه سی نامه هه یانه چوار نامه تا پینج نامه بو یه ک که سی نویسیوه، دیاره هه ندیکیان وه لامی مه وله ویان داو ده ته وه به گویره ی نه و سه چاوا نه ی که ده ستان که وتوون هه چه نده زوربه ی نامه کان به هوی سووتانی کتیبخانه که ی زوربه ی نه و نامه که به هه ر سیزمانه که نووسراون له ناو چوون دیاره نمونه ی مشتیک خهرواریکه بو یه به گویره ی پیویست چهند نمونه یه ک له و نامه فارسیانه ده نووسینه وه به لام

^(۲) سه چاوهی پيشوو، ۲۸.

وہك له كوٽايى نامه كاندا هاتووہ (المعدوم) ددنوسى، به لام هه ندى له نامه كانى دى (المعدوم، عبدالرحيم الحسينى)، ناوهرؤكى نامه كان هه ريه كه يان بؤمه به ستى نووسراون نهم نامه يه ي شيخ سيرا جه دين ده نووسينه وه كه به زمانى فارسى نووسيوه تى كه لا پهره ٤٢٤ له يادى مهرداندا به رگى دووهم ده نيت: (مخدوم مطايع مهربان، وقطب دائره حق شناسان، وضيا بخش دل ناتوان، و روشنى ده ديده پير و جوان، اعنى به شيخ عثمان كه حديث (الحياء شعبة من الايمان) درشان او جويان است به قادر منان ميسپارم تا مديد الزمان در امان خود نگه دارد و از جانب ان مركز دائره امن و امان، و از كلك در سلك دبير عطار د نشان نامه عنبر فشان به ياد اورى مخلص استان روانه فرموده بودند، در اسعد زمان و امجد اوان چون و وحى اسمان مقوى عقيدة ايمان گرديد. و از خصوص عزاي ما انمائى رفته بود، به موافق ايه (انا لله وانا اليه راجعون) ديده رانورى و جان راسورى و دل غم ديده داصبورى حاصل شده. و باقى بنده اخلاص كيش و معتقد عقيدة انديش اخلاص ش زياد از حد و بيش است. والسلام ختام))^(١١) المعدوم.

دهقى نامه كه وه وه لاميكى پريستى شيخ عوسمانى داو هته وه دياره نه و كاته مائى مهوله وى له گوندى (گونه)^(*) بووه، كه نزيك گوندى (سهراوه)^(*) له نزيك شارى هه نه بجه. له و سهرده مه دا كوريكى مهوله وى

^(١١) ملا عبدالوڪريمى موددرس، يادى مهردان به رگى دووهم، چاپى يه كه م. سنه كوردستان، سانى ١٣٨٥ هه ناوى، ل (٤٢٤).

^(*) گوندى گونه: نه و گونده يه كه مهوله وى بؤ ماوه يه كه له و گونده دا نيشته جى بووه، هه روه ها نه و گونده نزيك شارى هه نه بجه يه.

^(*) گوندى سهراو يش، نه و گونده يه، كه نزيك گوندى گونه يه نه و يش هه ر نزيك شارى هه نه بجه يه.

به ناوی (سه‌ید موجه‌مد) بوو مردووه وادیاره شیخ سیرا جوددین نهم نامه‌یهی
 بو پرسه به بونهی مهرگی نه و کورده‌یه‌وه بو نووسیوه بویه مه‌وله‌وی
 نه نامه‌که‌یدا وادرده‌که‌ویت وه‌لامی شیخی داووته‌وه بویه له‌ده‌قی نامه‌که‌دا
 نامه‌زه به فه‌رمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (د.خ) و نایه‌ته‌کانی قورن‌ان داوه وه
 هه‌روه‌ها وه‌ک داب و نه‌ریتی ناو کورده‌واری که‌یه‌کینک ده‌مریت نه‌وه‌که‌سه‌ی
 که‌نامه‌ده‌نوسیت داوای نه‌وه‌ده‌کات له‌یه‌زدانی مه‌زن که‌خوا سه‌بووری
 که‌سوکاری کوچ‌کردوو بدات هه‌روه‌ها نامه‌که‌ زور به‌ جوانی و شیوازی
 مه‌وله‌وی دهرده‌که‌ویت که‌چون له‌ده‌قی نامه‌که‌دا ره‌وانبیزی و زمان پاراوی
 به‌کار هیئاوه؟ هه‌روه‌ها شاره‌زایی و کارامه‌یی مه‌وله‌وی له‌م نامه‌یه‌دا زور
 به‌باشی دیاره، له‌روی زمان و چونییه‌تی رینوس و خانبه‌ندی که‌نه‌مه‌ش
 نیشانه‌ی نه‌دیئی سه‌رکه‌وتوو دهرده‌خات.

ده‌قی نه‌و نامه‌یه‌ که‌ده‌کاته نامه‌ی شازده‌هم به‌زمانی فارسی
 نووسیویه‌تی بو مه‌حموود پاشای جافی نووسیوه که‌لا په‌ره ۶۷ له‌یادی
 مه‌رداندا ده‌لیت:

((افواهی از سفر بغداد یم آگاهی دادند، از بیم دوری چنانکه از حله به
 کوفه می‌رود، آب سرابها از چشمه چشمم باشتاب و تاب روان است، اگر راست
 است اگر چه حسرتها خوردم، لکن تدارک سفر خیریت اشرت دا اما
 ده‌ام. رو با خدا، بی ناخدا، بسلامت روی و بازایی. خگم بجای مہراست و جفایت
 بجای مهر))^(۱)

المعلوم

^(۱) مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، یادی مه‌ردان، به‌رگی دووهم، چاپی یه‌که‌م، سنه - کوردستان،
 ۱۳۸۵ه‌ت‌اوی، ل ۴۲۴.

پوختی نامه که نه‌ودیه که مه‌حموود پاشای جاف سه‌فهری بو به‌غدا کردووه له‌ویشه‌وه له‌پئی حله وه بو کوفه هه‌رچه‌نده مه‌وله‌وی سه‌سه‌رتی زۆری کیشاوه بو نه‌و دورییه‌ی پاشای جاقان به‌لام له‌نامه‌که‌یدا هی‌وای نه‌ودیه که گه‌شته‌که‌ی به‌خیربیت روو به‌خودا ...)

ده‌قی نه‌و نامه‌یه بو سه‌ید عبدالو‌لای کوری نو‌سیویه‌تی که نامه‌ی بیست و یه‌که‌م ده‌کات له‌ریز به‌ندی نامه فارسیه‌کاندا نه‌مه‌ش گه‌وره‌یی مه‌وله‌وی دهرده‌خات که به‌و نا‌کاره‌ جوانه نه‌و نامه‌یه‌ی نو‌وسیوه نامه‌که‌س له‌لا‌په‌ره ٤٧٤ له‌یادی مه‌ردان به‌رگی دوو‌م. ده‌لیت:

((فرزندی عبدالله، نور چشمنا سلمك الله، سرکار بندگان عالی محمه‌د پاشا سلمه الله چند سال است ابن فقیر را بخون جگر و برحمیت پرورده کرد و انواع نعمت کرم فرمود، سرکار رئیس العشائر سلمه الله هزار کس مل پاشا را خورد، برای صد تغار غله مرا به‌کاروان فرستاد و رحم از تونکرد، و جالا این است هم گرفتار کار شرف پادینی کافر گشته شده ام، نمیدانم افرش چه طور میشود، باری آنچه رای سرکار پاشا است همچنان عمل بکنید، بلکه برحمیت قدیمی وجدیدی خودش عسرف وقرصداری تو درست شود، زیاده نمیدانم آخر کار شرف پادینی چگونه صوت پزیر میشود))^(٢)

المعدوم

عبدالرحیم الحسینی

^(٢) هه‌مان سه‌رچاوی پێشو، ل ٤٧٤.

نامه‌ی هدا که بو عبدولای کوری نووسیوه له نامه‌که‌دا نه‌وه دیاری ده‌کات کورده‌کی سه‌رکاری خه‌له و خهرمانی پاشای جاف بووه بویه مه‌وله‌وی ده‌ئی ناگات له‌ده‌ست کورت و نه‌داره‌کان بیت رۆژانه به‌سه‌دان ته‌غار که‌نم له مائی پاشا خه‌ئکی ده‌یخوات.

نامه‌یه‌کی دی مه‌وله‌وی که‌له ریزبه‌ندی نامه فارسیه‌کاند به‌زنجیره‌ی (نامه‌ی بیست و چوارم) ه، که‌نازانی بوکئی نووسیوه نه‌مه‌ش ده‌قی نامه‌که‌یه له لا په‌ره ۴۷۸ له‌یادی مه‌رداندا ((در زمانی که گوش هوش اشتیاق اواز داشت، و دیده فکر ت نظر بیچونی چون نائی نی میگماشت، ناگا از صدای نوای نی، واز ندای نائی بی نیشانی از بی نیشانی بگوش رسید آری: نی نشان از چون بیچونی دهد

عاشقان را شور مجنونی دهد و مذاق قوه، استعداد را لذتی و کیفیت چنان بخشید که زبان و دست و قلم مکیف از تقریر و تحریر و تصویر چگونگی ذوق آن ندا و صدا که بسته و خسته و شکسته ماند. بیت:

گرچه تقریر زبان روشن گراست

لیک عشق بی زبان اولی تراست

مصدق اهل احوال احد. بنابر این در زوایه خمول گشاده، ومهر خاموش بر لب، وسد بزانونی حیرانی نهاده و السلام))^(۱)

المعدوم

^(۱) هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل ۴۷۸

نه گهر يه کيک نه ناسی چؤن نامه ی بؤ دهنووسی؟ راسته ناوی مروقه که ی
تیدا نییه، به لام له نامه که دا وادرده که ویت که مهوله وی نه و که سه ی ناسی
که (مهر) ه وده نامه که دا باسی زمان و دست و قه له م ده کات که چؤن نه و
را پورته ی بؤ نووسیوه، به وینه یه کی پر زوق وه بیجگه له نامه که به
په خشان نویویه به لام له دهقی نامه بهیتی شیعی هیه نه مهش به لگه ی
خوشه ویستی مهوله ویه بؤ نه و مروقه.

نامه یه کی تر که نازانری بؤ کی نویسیوه که نه ویش نامه ی بیست و
پینجه مه له ریزه ندی نامه فارسیه کاند له لاپه ره ۴۷۹ ده نیت: ((فقیر
خلوصیت خصال، مخدوم حسن الفعال دامینماید که نامه ننوشتنت اگر به علت
نبودن کانداست، الحمد لله کاغذ ارزان است، و اگر به سبب عدم آمد
و شد است، از کثرت مرور قاصد رادست نمی افتسد، خلاصه به قدر فراموش
کاری شما درویشان را اخلاص است.

چون خه یال وه ماچ پات و دش مال مبی

کاش جه کؤن نه و به خت له ب خه یال مبی

گرمیانی دل گرمی و نیلاقی دل سردی اب و هوای ولایت شما همچنین است،
سردی مقتضای ذات ایشان است. گله را فانیده نیست، ایزد تعالی توفیق
کامل و عمر دراز و علم و عملت را رؤزی فرماید. (والسلام))^(۱)

المعدوم

^(۱) هه مان سه رچاودی پیشو، ل ۴۷۹

پوختی ئەم نامەییە گەیی ئە دۆستیکێ دەکات کە نامە ی بۆ ئە نارادوو
 ئە نامە کە دا پینی دەئی خوا دەزانی کاغەز زۆر هەرزانه بە قەدەر ئەووی نیو
 فەرماوێش کاریتان کرد بە لای دەرویشان دلسۆریان هەییە بۆتان هەرودەکو ئە
 دیرە هونراوە کە دا هاتوو:

(چون ئە نەندیشە ت بە ماچ خوشحال دەبی)

کای کۆن بە باکردن ئە و کات ئە ئە نەندیشە دەبی)

گەرمی دل ناو و هەوای ولاتی نیو چون چۆنییە ساردی رەزای نیو
 گەیی کە ئکی نییە... دوا جار سلام. ئەم نامەییە ئە گەییە کە ی شیخ
 سیرا جوددین دەچی کە ماوەییە کە مەو ئەووی نامە ی بۆ شیخ نە نووسی بوو.

نامە ی بیست و هەشتەم کە نازانری بۆ کئی نووسیو، ئەم نامەییە
 هەرچە نە دەقە کە ی کە مە بە لای ناوەرۆکی نامە کە زۆر بە پیزە، هەرچە نە
 نامژمان بەو کردوو کە یەکی نامە بۆ کە سینک بنوسی واتە ی ئەو هیە کە
 ئەو کە سە ئە ناسی بۆییە نامە ی بۆ نووسیو، بە لای بۆ ئەو مە بە سته ی کە
 مەو ئەووی ناوی کە سە کانی ئە هیناوە، چە نە دین سەرچاوەم خۆ نە دەو بە لای
 بە داخەو کە ناوە کان دیار نین، ئە مەش دەقی نامە کە یە:

تا بە سبب دیگران یادم کنید، باز شکر شمارا و اب سرد ییلاق و ،مادا و
 کرسی دل مشتاق.

(الفراق..... الفراق..... الى يوم التلاق).

مراکم بود داغ بی نصیبی فزون کردب برات درد غریبی والسلام))^(۲)

المعدوم

^(۲) هەمان سەرچاوە ی پیشوو ، ٤٨١.

به هوی نهوه که یادم کردیت به لآم سوپاس هرچه نده نیوه وهك ناو سارد و سرن. به لآم دل موشتاقی نیوده، هر به دبه ختی، به د به ختی تا رۆژی جیابوونه وه نهو ساته وه، به که می بووه به نسیمی که س و کاری هه مووی کورد، به لآم نهو ناھی غه ربیی و نامویی ده چیژیت، هرچه ندهی دی له م نامهیه بکۆلریته وه نهوه ندهی دی له واتای وشه کانی ده گه ی چونکه جیابوونه وهی دوو برادر یان دوو خوشه ویست که به هه زاران وتهی جوان و رهنگین تا که سینک ده که یته برادر به لآم به یهك قسه ی ناخوش دهردی دووری ده خاته دل و به جیابوونه مهی ناخوشی کۆتای دیت.

نامهیه کی تری مه وه وهی له ریزبه ندهی نامه ی سی و دووم دادیت که نه م نامهیه له هه مان سه رچاوه دا له لاپه ره ٤٨٢ هاتووه :

((جان عزیزم! به رسیدن عریضه آمدن را فریضه دانید، خیلی دل تگ و ناله ی فرسنگ به فرسنگ، ساز عا جزیم دراهنگ، و با بخت بد دل در جنگ است زود بیایند زود، دریغی نباید نمود. والسلام))^(١)

المعدوم

گیانی نازیزم نه م نامهیه ت بو ده نیرم زۆر ناشادم ناله م هاوار به هاواره زۆر دلته نگم به و ناهه نگه وه به دبه ختی دل دهر باره ی خوی له ناخوشیدایه زۆر بیت زۆر دریخی نه که ی له نه هاتنت هیوای ناشتی بو ت. له کولتووری کوردیدا هه ر که سینک بو ماوه یه که یه کتر نه بینن یان نیی دور که ویته وه نه وه ناھی ناموی دلته نگی نه و مروقه داده گریت به لآم کاتیک

^(١) هه مان سه رچاوه ی پینشو، ل ٤٨٢.

به‌یه‌کتری شاد دهنه‌وه وهک گوئی به‌هار هه‌ردوو لا ده‌گه‌شیننه‌وه بویه
په‌یوه‌ندی کردن به‌خزم و خویشان کاریکی ره‌وایه و په‌یوه‌ندی کومه‌لایه‌تی
قوول و پته‌وترده‌بیته جا لی‌رده‌ا گله‌یی و بناشت له نیو دوست و نازیزاندا
ده‌کریته.

((دیاره نه‌و نامه‌یه‌ی (شیخ سیراجوددین) بونی گله‌یی لی‌هاتووه هه‌ر بویه
مه‌وله‌ویش به‌نامه‌یه‌کی پر هه‌ست و سۆز په‌یوه‌ندی رۆحی مورید بو پیره‌که‌ی
وه‌لامی ده‌داته‌وه...))^(۱)

نامه‌یه‌کی تری مه‌وله‌وی که‌به‌زمانی فارسی نووسیوه نه‌و نامه‌یه‌ش سی و
پینجی نامه‌کانه که به فارسی نووسیویه‌تی و نازانری بۆکی نووسیوه،
ده‌لیته:

((عرض میشود: جو‌نمرد جهان حاضر و برقدار و پایدار و باقتدار
، ومن که دعا گوی غائبم بدین مصیبت گرفتار روزگار غدار ناپایدا ، غیرت
جو‌نمردیت چرا بحرکت نمی آید؟ آزین زیادتر فقیر عرچ نمی نماید ،
خودت و غیرتن. والسلام))^(۲)

المعدوم

عبدالرحیم الحسینی

---

^(۱) نه‌یوب رۆسته‌م، هه‌ورامان لی‌کۆلینه‌وه‌یه‌کی میژووی-کولتوریه، به‌رگی یه‌که‌م - به‌رگی
دووهم، چاپی دووهم، سلیمانی، سالی ۲۰۰۸ زاینی لا په‌ره ۲۲۸
^(۲) مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، یادی مه‌ردان، به‌رگی دووهم. بی‌یه‌که‌م، سنه - کوردستان،
سالی ۱۳۸۵هه‌تاوی، ۴۸۴.

ریز و وفات ناراسته بیت، نه مریت جیهانی نیستا بهرقه رارو پایه دار و به توانایی، وهمن که دوعای چاکهت بو ده خوازم هه رچه نده من له وینیم، له چنگ به سه رها ت و ته نگ و چه له مەه ی ناخوشی رزگارت بکات له دهستی ناپاکان و پیس و خراپان، غیرهت جوانترین چون ناجوئییت؟ خوت به هه ژار و نه دارا نیشان مه ده خوت و غیرهتت، هه رناشتی. لی ره دا پرس یاری دیت، نه ویش نه وه یه بوچی مه وله ی نامه ی بو شیخه کان و کوره که ی و پاشای جافان به فارسی نووسیوه؟

((به کارهینانی لقه کانی جوانکاری (بدیع) وهک جیناس و طیباق و ته وریه و مه جاز و کینایه و ته شبیه نیستعاره و به تاییه تی ته شبیهی وا که کۆمه ئی بداته وه... به لام بوچونی خۆمان له سه ر به کارهینانی زمانی فارسی دهگه ریتمه وه بو دوو هو:))

۱- توانای مه وله ی له هه موو بواره کانی نه ده بی رۆژه له لاتدا، شاره زا بوونی له و بواره دا.

۲- میرنشینی نه رده لان و کاریگه ری له سه ر مه وله ی له هه موو بواره کانی نه ده بدا وهک زانایه کی پایه به رزو په یام دار و لیها توو، له فه ره نگ و کولتوری هه وراماندا. ((^(۳))

^(۳) گۆفاری میهره جانی مه وله ی، وتار، گه شتیک به ژبان و شیعری مه وله ی دا، محه مه دی مه لا که ریم، چاپی یه که م.

ھەزمار كىردى نامەكانى مەۋلەۋى بە زمانى فارسى.

نامەى يەكەم: - بۇ شېخ عوسمان سىراجودىنى نووسىۋە
نامەى دوۋەم: - بۇ شېخ موحەممەد بەھائودىنى كورى شېخ عوسمان
سىراجودىنى نووسىۋە.
نامەى سىيەم: - بۇ شېخ موحەممەد بەھائودىنى نووسىۋە، ئە ۋەلامى
نامەكەيا.

نامەى چوارەم: - بۇ شېخ على حوسامودىنى نووسىۋە
نامەى پىنچەم: - بۇ كاك ئەحمەدى شېخى نووسىۋە
نامەى شەشەم: - بۇ شېخ عەزىز جەناۋەرىنى نووسىۋە
نامەى ھەوتەم: - بۇ مەلا موحەممەد صالحى فەخرولئولەماى نووسىۋە
نامەى ھەشتەم: - بۇ شېخ موحەممەد جەسىمى مەردۇخى نووسىۋە
نامەى نۆيەم: - بۇ فەرھاد مىرزى والى سەئى نووسىۋە

نامەى دەيەم : - بۇ موعتەمودولدىلە قەرھاد مېرزاي نووسىيوە
 نامەى يانزەدەيەم : - لە ولەمى حوسامولسەلتە نەدا نووسىيوە
 نامەى دواز دەھەم : - بۇ غەلى ئەكبەر خانى شەر فولىلوكى نووسىيوە
 نامەى سيانز دەھەم : - بۇ مە حمود پاشاي جافى نووسىيوە .
 نامەى چواردەھەم : - بۇ مە حمود پاشاي جافى نووسىيوە .
 نامەى يانز دەھەم : - بۇ مە حمود پاشاي جافى نووسىيوە .
 نامەى شانز دەھەم : - بۇ مە حمود پاشاي جافى نووسىيوە .
 نامەى حەقدەھەم : - بۇ مە حمود پاشاي جافى نووسىيوە .
 نامەى ھەژدەھەم : - بۇ حاجى مە حمودى ياروۋەيسى خەزنىدارى مە حمود
 پاشاي جافى نووسىيوە .

نامەى نۆزدەھەم : - بۇ حاجى مە حمودى ياروۋەيسى نووسىيوە .
 نامەى بېستەم : - بۇ سەببىد غەبدوللاى كورى نووسىيوە .
 نامەى بېست و يەكەم : - بۇ سەببىد غەبدوللاى كورى نووسىيوە .
 نامەى بېست و دووم : - بۇ حەببىوللا خانى قوبادى نووسىيوە .
 نامەى بېست و سېيەم . - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى بېست و چوارەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى بېست و يېنچەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى بېست و شەشەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى بېست و حەوتەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى بېست و ھەشتەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى بېست و نۆيەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟
 نامەى سېيەم : - نازانرى بۇ كىيى نووسىيوە ؟

- نامەى سى و يەكەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و دووم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و سىيەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و چوارەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و پىنچەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و شەشەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و ھەوتەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟
- نامەى سى و ھەشتەم : - نازانرى بۇكىى نووسيووه ؟

رېزبەندى نامەگان لە (۱- ى).

نامە نووسىن لە ئەدەب و فەرھەنگى ئىمەدا رۆئىكى گىرنگى ھەيە، ئەگەر تەماشاي ديوانى مەولەوى بگەين زۆر بەي ديوانەكەي بە نامەي شيعرى دەست پىدەكات (۸۸) غەزەلى ھەيە كەدەكاتە (%۴۰) ى سەرچەم غەزەلەكانى لە پەرەپىدان و خولقاندنى ئەم دياردەدا، ژانەرى نامەي شيعرى دەتوانرى رىيازى بازوى ھونەرى (مەولەوى) دەست نىشان بگىت بە بۇچونى ھەندى لە نووسەران (۴۰) نامەيان زانراو، بۇ كىي نووسيوە! (۱۸) يان بۇ شىخەكانى ھەورامان (۳) يان بۇ شىخ عوسمان و (۱۰) يان بۇ شىخ بەھئودىن (۴). بۇ زىائەدىن (۱) يان بۇ تاجەددىنە.

مەولەوى چەندىن نامەي نووسىيى چەندىن تابلوى جورا و جور بەدى دەگرىن، دەتوانىت لە ھەر نامەي كدا چەندىن تابلو و وىنەي ھەمەرەنگ بەدىيەكەيت، نامەگان جورە پەيوەندىەكى رۇحيان تىدايە كە مەولەوى داواي ئەو دەكات كە دەبى خودى مروؤف دەرونى نازاد بىت راستە نامەگان

هه‌ریه‌که‌یان بۆکه‌سیکی گه‌وره‌ یان شیخ یان بۆسه‌روکی جافه‌کان یان بۆ شیخه‌کانی ریازی قادری. تاد، به‌لام واتا و ناوه‌روکی نامه‌کان زۆر بواری کولتوریان له‌ نامیز گرتووه، محهمه‌دی مه‌لا که‌ریم (له‌ژیان و به‌ره‌می مه‌وله‌وی) دا، له‌ لا په‌ره (٢٦) ده‌ئیت ((مه‌وله‌وی یه‌که‌مین که‌سه له‌ شیعیی دیالیکتی گۆراندا شیوه‌ی (سۆنییتی) به‌کاره‌ینابی که‌ نه‌وه‌یه قافییه‌ی یه‌که‌م و سییه‌م نیوه به‌یتی چوارینه‌ی قافییه‌ی دووهم و چواره‌م نیوه به‌یتی وه‌کیه‌کن))^(١) نه‌مه‌ش راده و توانا و به‌هره‌ی نه‌م شاعیره‌ دهرده‌خات له‌هه‌موو بواره‌کانی نووسینی نامه‌دا.

له‌ نامه‌کاندا مه‌وله‌وی وه‌ک پێشبرکیی له‌گه‌ل شاعیرانی هاوته‌مه‌نی خۆی کردووه‌ ئاشکراشه‌ نه‌م دیارده‌یه له‌ رۆژه‌لاتی ناویندا کاریگه‌ری خۆی هه‌بووه. مه‌وله‌وی روو ده‌کاته‌ زیبا خانم و ده‌ئیت:

((خاست فه‌رماوان نه‌ر بابه‌که‌ی خه‌م

ساکن له‌ گۆشه‌ی بالا خانه‌ی چه‌م))^(١)

نه‌مه‌ جو‌ره‌ نامه‌یه‌که‌ یان ناخواتنی خیرای به‌ شیعر که‌ نه‌ویش زانایی و توانای شاعیر دهرده‌خات هه‌روه‌ها کاتیک نامه‌ی بۆهاتنی به‌بی سی و دوو وه‌لامی نه‌و نامه‌نه‌ی داودته‌وه.

^(١) محهمه‌دی مه‌لا که‌ریم، مه‌وله‌وی-ژیان و به‌ره‌می، چاپی یه‌که‌م، هه‌ولێر، سالی ٢٠٠١ زاینی، ل ١٨.

^(٢) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی مودهرس چاپی سییه‌م، سنه‌ کوردستان، سالی (١٣٧٨) هه‌ناوی ٢٩-٣٥

نامه‌ی یه‌که‌م :

یه‌که‌م نامه له پیتی (نه‌لف) دایه بو (شیخ عزیز جان‌ه‌وه‌ره‌یی نووسیوه
که‌ه‌ردووکیان فه‌قی بوون به‌لام له‌یه‌ک جودابوونه‌ته‌وه که‌سه‌رجه‌می
نامه‌که (۲۰) دیره یان (۲۰) به‌یته له د. مه‌وله‌وی ل ۲۹ ده‌نیت :

((۱- نازیز! دیارن واده‌ی نوامهن

نه‌لوه‌دای ناخر نه‌وه نامه‌ن

۲- ده‌وله‌ته‌که‌ی وه‌سل پانه زه‌والهن

جاریوته‌ر دیدهن بالات مه‌حاله‌ن

۳- سادلم وه‌شکه‌ر وه‌ئیلتیفاتی

بدیه وه‌لاوه بوینیوت ساتی

۴- با به‌یوشنوی شیرین رازه‌که‌ت

گوش دهرؤ لادی مه‌ینه‌ت گازه‌که‌ت

۵- ناخر سه‌فه‌ره‌ن راخه‌یلی دووره‌ن

مه‌نزل بی پایان تۆشه‌زه رووره‌ن))^(۲)

واته‌که‌ی: نازیزه‌که‌م واده‌رده‌که‌وی کاتی رۆیشتنم هاتووه مه‌به‌ستی
کۆچی دوا‌ییه خوا‌حافیزی یه‌کجاره‌کیم له‌وه‌دایه نامبینه‌ته‌وه، نه‌وکه‌ین و
به‌ینه‌که‌ه‌کی خوی پیاده‌نازی جاریکی تر نایینه‌ته‌وه به‌لام، هاتنی
نامه‌ت لاکردنه‌وه به‌لای هاوری ی نه‌دیوتنا نه‌وه نارامی به‌من ده‌به‌خشی قسه
خۆشه‌کانت چیرۆکه‌کانت بو سه‌فه‌ری کۆتایی هر تویشه‌ باشه .

^(۲) مه‌وله‌وی (دیوان)، سه‌رچاوه‌ی پیشوو ل ۳۹-۴۰

نامه‌ی دوووم :

نامه‌ی دووومی، هەر له پیتی (ئه‌لف) دایه، له لا پهره ٣٥ دیوانی مه‌وله‌وی دا، که ئهم نامه‌یه‌ی بو دۆستیکی نووسیوه و گله‌یی تیادا کردووه ده‌قی نامه‌که ١٨ دیره که ده‌ئیت :

١- ئیجیا نه‌بوون، سا نه‌شوون مه‌رده‌ن!

نامه‌که‌ش ئامان، گله‌بیش که‌رده‌ن

٢- قاسید! شو وه‌لای ئه‌و نو‌نامه

چۆن یا‌وا‌ی، پیش دهر ئه‌ی جوا‌ونا‌مه

٣- جه‌و نه‌سکه بجه‌مین ده‌س سو‌روشته‌که‌ت

یا‌نی! نامه‌که‌ی زی‌با‌و زوشته‌که‌ن

٤- به‌با‌ده‌که‌ی ویت جام جام وه‌رده‌وه

تائی سه‌فرای دهر د رووریش به‌رده‌وه^(١)

واتاکه‌ی! چۆن زیندوو نه‌به‌وه له پاش مردن له‌به‌ردووری ئه‌و که‌نامه‌ی هاتوو به‌م؟ وه‌چۆن نه‌مرمه‌وه که‌گله‌یی ئی کردووم؟ خیرا برۆ بو‌لای ئه‌و نو‌نامه‌مه، نامه‌که‌ی دوو واتا ئه‌دا، خو‌شی و ناخو‌شی، دهردی دووری لا‌به‌ره ناخو‌شی با‌نه‌می‌نی خو‌شی با‌ده‌ی جا‌ران بیته‌وه ئه‌م نامه‌یه‌ نا‌ما‌ژیه‌ بو‌ئهم دیره فۆلکلورییه که ده‌ئیت :

((وه‌شله‌یم به‌دا‌ران مرا‌و ژیا‌وه

به‌سائی جا‌ری و گه‌لا که‌راوه))^(٢)

^(١) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریمی موده‌رس چاپی سنه‌ی ١٣٧٨ (ه‌ه‌نا‌وی دارا محممه‌د عوسمان، فۆلکلوری هه‌ورا‌مان، ده‌ستخه‌ت چاپ نه‌کراوه.

واته :خوزگه م به دارو درهخت و گژوگيا كه له پايزدا دهرن له به هاراندا
سه رله نوێ سهوزيان شين ده بنه وه به لام مروڤه كه له دايك بوو كوئاي ژياني
هات له رۆژي په سالن زيندوو ده كرينه وه وهك درهختان نين , كه هه موو سائيك
سهوز ده بنه وه.

نامه ی سيبه م :

ئه م نامه يه له تيبی (ئه لفا) دايه له ديواني مهوله وي ل ٣٩ , كه ده ئيت :
به ناو نيشانی (ناره زوو مه ندیم) :

١- ناره زوو مه ندیم جه هه د و به رده ن

فراوان خه یلی تاسه ی تۆم كه رده ن

٢- قيبه لم به و نه هه د بی هامتای فه رده ن

سه وگه ند به كينه ون چه نی تۆم وه رده ن

٣- فكه رو خه یالان وه سواسه ی وه فات

دايم نه دلهن نه رووی سه ربیسان

٤- شه وان تا وه رۆ فكه رم جه لاتهن

رۆحی ره وانم نه خاكی پاته ن^(١)

مهوله وي ئه م نامه يه ی بو شیخی سیرا جوددینی نووسیوه دیاره
خۆشه ویستی شیخ بو مهوله وي له تاي ترازووی به راوردابوون هه ر دووکیان
لاسه نگ نه بوون دیاره ریبازی نه قشبه ندی كه نوپکه ره وه که ی شیخ
بووه , له هه ورامانه وه ریچکه ی عیشقی سۆفیگه ری زوه د و ته وه گول له کانگی

(١) مهوله وي (دیوان) مه لا عه بدولکه ریمی مودرس چاپی سيبه م, سنه
كوردستان, سالی (١٣٧٨) هه ناوی ل ٣٩.

خاوینه وه هه ئقولا وه. هه رچه ند نامه کانی مه وله وی زۆریه یان بو شیخه کانی
ناردوو، له هه مان کاتدا که سایه تیه ناوداره کانیشی فه رامۆش نه کردوو ه
به تاییه تی (مه حمود پاشای جاف).

نامه ی چوارم:

به ناو نیشانی (نه یاز هه مران)

ئه م نامه شیعریه به بو مه حمود پاشای جاف نووسیوه له مانگی ربه مه زانا
نووسیوه، نه که بو سولتان مه حمودی کوری سو بوگته گینی غه زنه وی نامه که له
تیبی (نه لفا) دایه، له دیوانی مه وله وی له ۴۸-۴۹ که ده ئیت:

۱- نه یاز هه مران نا ئه و ناخ و دهد

عه رزش هه ن وه خاک ئاسانه ی مه حمود

۲- یاوا وات نامه ی شیرین نینشادت!

ئه ی ربه زامه ندا نه شوون جه یادت

۳- نه که رده ن ئیفتار، دۆسه که ی کامل!

سیوای وه مه ی کوس خه یانه که ت، دل

۴- فاتیه ی کتاب دوعام، شه و ئه و رۆن

ئیلتیماس حوسن خاتمه که ی تۆن^(۲)

---

(۲) مه وله وی (دیوان) مه لا عه بدولکه ریمی مودرس چاپی سینه م، سنه
کوردستان، سالی (۱۳۷۸) هه ناوی له ۳۹.

نامه‌ی پینجه‌م:

به‌ناونیشانی (نای کی بی هه‌وال) نهم نامه‌یه بو حاجی مه‌حمود کوری یاروه‌یسی پیاو ماقوولی مه‌حموود پاشای جاف نووسیوه، له‌لاواندنه‌وه‌ی عه‌بدلره‌حمان ی کوری دا وه‌ک چۆن ناوی (رحیم) له (بسم الله الرحمن الرحیم) دا دهروانی به‌دوای (ره‌حمان) دا نهم شیعره نه‌زاکه‌تیکی جوانی تیدایه چونکه مه‌وله‌وی خوی ناوی (عبدالرحیم) هونه‌و که‌سه‌ش نه‌و پارچه شیعره‌ی بو نووسیوه ناوی (عبدالرحمان) بووه، نامه له‌پیتی (نه‌لف) دایه له‌دیوانی (مه‌وله‌وی) دا، له ۵۶-۵۸، که‌ده‌ئیت:

۱- نای کی بی هه‌وال لوی تو ئاوه‌رد؟

به‌ختش به‌رگه‌شت بو هوشم وه‌حشی که‌رد

۲- مدیا نه‌و شۆنت دل نه‌په‌نه‌اندا

چون ئیسم (رحیم) وه‌شۆن (رحمان) دا

۳- کۆتره‌که‌ی نازاد هه‌ریم دل به‌یت

دانه‌ی موبه‌ت چین په‌ی ویت غافل به‌یت

۴- سه‌یاد چه‌پ که‌رد ناخر فرسه‌ت سه‌ند

ناکاو دوور نه‌نداز دووریت وه‌ دل سه‌ند...))^(۱)

نامه‌ی شه‌شه‌م:

به‌ناونیشانی (ئیمسال نه‌و وه‌هار)

نهم نامه‌یه له‌لاواندنه‌وه‌یه بو عه‌نبر خاتوونی خیزانی دیاره نامه نووسین یا که‌سیکت لی دوورده‌که‌وئته‌وه یان بۆنه‌یه‌کی هه‌یه یان کۆچی دوای

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو. ۵۶-۵۷.

دهکات... تاد ئەم نامەییە ئە پیتی (ئەلف) دایە ئە دیوانی مەولەوی دا
لـ ٦٨-٦٩، دەئیت:

١- نیمسال ئەو وههار چون خەزان زەرد

بەرگ وەرد باغ ((مەعدوم)) بەرد پەیی هەرد

٢- مشیو تالەیی من خیلاف ئەنگیز بو

وەرنە، کەیی؟ کۆیی؟ وههار گۆل ریزبوو!

٣- دڵ وەگنج بازی چه پگەرد بازیش کەرد

جفت ناره زوو کەرد چه پگەرد تاق ناوەرد

٤- بۆی ((عەنبەر)) ئە تۆی دەماخم دوور کەرد

فرسەتش ناوەرد هەوای وهبای دەرد^(٢)

نامەیی حەوتەم:

بەناونیشانی ((ناخ، چراخ! چ ناخ!))

ئەم نامەییە بۆ مەلا ((چراغ)) نووسیوه، ئە پیتی (ئەلف) دایە ئە دیوانی

مەولەوی لـ ٧٧، کە دەئیت:

١- ناخ! چراخ، چ ناخ؟ ناخ پەیی داخ داری

چوون من خاتر خار خەمبار داخ داری

٢- بشیامی وه سەیر سەر سەراو چه مەن

چ ئەو چراغم ئەو چه مەن، چ مەن

٣- نالەمان کەردا چەنی بولبولان

چەنی نالەیی؟ چون سفته دلان

^(٢) مەولەوی دیوان، هەمان سەرچاوهی پیشوو. لـ ٦٨-٦٩.

٤- تا نه قه قه س دا مانمان نه قه سی

نه وان په ی گولان نیمه په ی که سی^(١)

واته: ناخی بو برادره یکی هه لکیشاوه داخ له دئی وهک درک دئی بریندار کردووه، هه روه ها ده لی: چ من و چ چراخی برادره من له گه ل بولبولان ده ستمان بگردایه به ناله و خونیدن، وهک دل سووتوان، تاقه فه زه ی سنگمان هه ناسه یه کی لیدی نه مان بو گولان و نیمه ش بو یاد. نیمه لیره دا و اتاو نووسینی نامه کان به کورتی ده نووسین بو نه وه ی بتوانین هه موو نامه شیعریه کانی مهوله وی ریزبه ند بکه یین ده توانین بلین له (٩٠٪) دیوانی مهوله وی نامه ی شیعریه چونکه لاواندنه وه پیشوازی کردنیش هه رله خانه به ندی نامه کاندایه.

٧- نامه کانی پیتی (با):

نامه ی هه شته م:

به ناویشانی بی شهرت.

نه م نامه یه بو دوستیکی نووسیوه که گله یی و بناشت و زویری خو ی ده نوینی به رامبه ر به برادره که ی نامه که له پیتی (با) دایه ، له دیوانی مهوله وی له ١٠١، نامه که (٧) به یته ده نیت:

(١١- بی شهرت و شونیت جه حه د نه و دهره ن

ره حه مت نه و یادت وه فادار تهره ن

٢- دیدم چون میقراز بی شهرتیت تیژ که رد

^(١) مهوله وی دیوان، هه مان سه رچاوه ی پیشوو. ل ٧٧.

دات جه تانتهی وه سلّ جه و پهرش و یهرد

۳- شهر بۆ تاجه ستهی خه ستهی مه هجوریت

پاکتاوش که رۆ مه ردهن جه دووریت

۴- جه شووم په رشووم نه لجه د سه رای خه م

جه سه روازه ی هون جو ی سه رچه مه ی چه م^(۱)

مه وه وی له م نامه یه دا هونه ری نه لف و نه شری مرتب ی به کارهیناوه
که یه کیکه له هونه ره کانی (بدیع) به رامبه ر به بالآ، سه رو، وه به رامبه ر
به خه ت، سه روز وه به رامبه ر به کوئم، گون، وه به رامبه ر به خه م، خونچه ی
داناوه.

نامه ی نۆیه م :

به ناو نیشانی خانۆکه م.

نه م نامه یه له پییتی (با) دایه له دیوانی مه وه وی له ۱۰۳-۱۰۴ مه وه وی
نه م نامه یه ی له وه لآ میکی دۆستیکیا نووسیوه، که هه ندی که بابی بۆ ناردووه
داوای هه ندی خویشی ئی کردووه :

((۱- به ئی خانۆکه م قه دیم ده ستوورهن

په ی مه ی زه رده ی مه ی که باب زه روورهن

۲- نامه و که بابت وه مه عدوم یاوا

نه وش نه رووی چه م ئید وه دم ساوا

^(۱) مه وه وی (دیوان) مه لا عه بدولکه ریمی موده رس چاپی سینه م، سنه
کوردستان، سالی (۱۳۷۸) هه ناوی، ل ۱۰۱.

- ۳- گەرد دەرد نیش دەروون بەردەوہ
 عەشقە کەی قەدیم تازە کەردەوہ
 ۴- سیرت جە نیشای زام نە وەردەبی
 نیزھارت پەری نەمە کەردەبی
 ۵- جەمەن نەمە کە دای جە قاسید کیشان
 جە تۆ زامەت دای جە زامەت نیشان ((^(۲))

نامە ی دەییەم: بە ناو نیشانی بەیتە کارخانە ی، ئەم نامەییە لە
 پیستی (با) دایە لەدیوانی مەولەوی لا پەرە ۱۰۴-۱۰۵ کە بەم لە وەلامی
 دۆستیکیا کە ئەو دۆستە ی کاک ئە حمەد پریسی یە لەدیوانی مە جزوب دا
 ھاتووہ ئەو دۆستە ی کە ئەم نامەییە ی بۆ ناردووہ ئە حمەد پریسی یە .

- ۱- بەتییە کارخانە ی نۆسای بە غدادی
 دروومان وەتای نە ی ناشنایی
 ۲- سفیدتەر جە جەرگ مەینەت گازە کەم
 نازک تەر جە ناز جای نیازە کەم
 ۳- چوون لۆنگ مە جنوون بەدەوش وە کۆلدا
 بگیلۆ وە دەشت پای سارای چۆلدا
 ۴- جار جار بە وگشت دەرد نە دامە تەوہ
 بەو قامەت وشک پەر زامتەوہ
 ۵- شنۆی ھەناسان نە سەر دیاران
 شانۆش چون بەیداخ نە سەر مەزاران ((^(۱))

^(۲) مەولەوی (دیوان) مەلا عەبدولکەریمی مودەرس چاپی سننیم، سنە
 کوردستان، سالی (۱۳۷۸) ھەنای، ل ۱۰۳-۱۰۴ .
^(۱) مە جزوب (دیوان) جە کیم مەلا سالج، چاپی یە کەم ھەولیر، سالی (۲۰۰۱) زاینی، ل ۵۳ .

بهریز جه نابی ماموستا مه لا عه بدولکه ریم له په راویزی شیعره که ی
 مهوله ویدا نووسیویه: مهوله وی نهم پارچه شیعره ی له وه لایمی دوستیکیا
 نووسیوه که عابایه کی هاوینه ی بوناردووه (۲) گورانی شاعیریش له گؤقشاری
 هه ولیر ژماره ۷ له سالی ۱۹۵۱ له سه ری نووسیوه (مهوله وی پارچه کالایه کی
 ملیچی ده ستوری بو دوستیکی ناردووه. دیاره نهم دوو بؤچوونه،
 هه ردووکیان، مه به ستیان له و دیارییه یه که مهوله وی مه به ستیه تی که
 نه ویش مه لایه کی هاوته مه نی خوی بووه)).^(۲)

نامه ی یانزه یه م: نهم نامه یه به ناویشانی (بکیانه په یکی).

نامه که له پیستی (با) دایه له دیوانی مهوله وی لا په ره ۱۰۶ نهم نامه ی بو
 شیخ به هانوددینی ته ویله ی ناردووه، داوا ی لی ده کا بنیری به داوا ی شیخ
 (ضیاء الدین) ی بریا که تۆزیک دلگیر بوو بووله کاکی بویه شیخ (ضیاء
 الدین) چوو ه بو مه ریوان نه مه ش ده قی نامه که یه ده ئی:

۱- بکیانه په یکی وه پارانه وه

په ی کی؟ په ی مه جنوون بیادانه وه

۲- مایه ی بی مه یلیت بشارانه وه

با باست نه شو به شارانه وه^(۳)

واته، ته ته ری بنییره به زمانی تۆوه بیارته وه له شیخی برات که
 نه وه نده ی خو ش ده ویسی، وه ک مه جنوون بو له یلا به لکو بگه ریته وه

^(۲) مه جزوب (دیوان) هه مان سه رچاوه ی پئشو، ل ۵۳.

موده رس، چاپی

عه بدولکه ریمی

(دیوان) مه لا

مهوله وی

^(۳)

سینه م، سنه، کوردستان، سالی (۱۳۷۸) هه تاوی له ۱۰۶.

ناوتان، ناوتان له شاراندا نه زری چونکه بۆ گه‌وره شیاو نییه قسه دابیرین له‌گه‌ن یه‌کتیدا.

جوانی حه‌قیقه‌ت له‌نامه‌دا زۆر دروسته، چونکه نه‌و نامه‌یه که‌ده‌نووسری ناسایی یان به‌شیوه‌ی په‌خشان یان شیعر، ده‌بیته راستی و دروستی دیاری بکات چونکه راستی مرو‌ف ده‌گه‌یه‌نیته‌وه حه‌قیقه‌ت حه‌قه‌تیش به‌رده‌و ناواتی جوانی راستگۆی به‌ره‌ ناکاریکی ژیرانه‌ نالو‌گۆر له‌گه‌ن گو‌نجادی جو‌ری نامه‌کاندا ده‌کات.

۳- نامه‌کانی پیتی (پ).

نامه‌ی دوازه‌یه‌م: نه‌م نامه‌یه به‌ ناو‌نیشانی (په‌شیو وینه‌ی ویم) نه‌م نامه‌یه له‌ پیتی (پ) دایه‌ له‌ دیوانی مه‌وله‌وی لا‌ په‌ره ۱۱۰ نامه‌که‌ی مه‌وله‌وی بۆ نه‌حه‌مه‌د به‌گی کۆماسی نووسیه‌وه که‌ خاتۆی کۆماسی شاعیر هام‌رای مه‌وله‌وی بووه، له‌گه‌ن مه‌وله‌وی دا دو‌ستایه‌تیان زۆر به‌هیزبووه بۆ ده‌لیت:

۱- په‌شیو وینه‌ی ویم نیشته‌بیم خه‌جل

دیم شادی ده‌س دا نه‌ ده‌روازه‌ی دل

۲- واتم نامانی هه‌رگیز های چیشه‌ن

له‌ب به‌رده‌وه چیش نامه‌یی پیشه‌ن

۳- نه‌تاریکی خه‌ت مه‌عناش مه‌جوشا

چون ناو حه‌یات دلخاس خاس نؤشا

۴- ناخ قووه‌ی زه‌مین ده‌روونم که‌مبی

پوو‌له‌که‌ی سفته‌م سه‌ره‌رای خه‌م بی

۵- ودرنه‌ نه‌و شه‌ونم جه‌سه‌ردا مه‌وه‌شت

مه‌شیا که‌ردا بایش وه‌ره‌وزه‌ی به‌هه‌شت ...))^(۱)

^{۱۱} مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریسی مو‌ددرس، چاپی سنه‌م، سنه، کوردستان، سالی (۱۳۷۸) هه‌تاوی، ل. ۱۱۰.

يار وهكو جاران نيبه گه لى شوخ و شه ننگتره له جاران دياره هه ميشه دوست
 و برادره به تاييه تي شاعيرانى نه و سه رده مه نه وه نده خوشه ويستی خاوين
 له نيوانياندا هه بووه نه گهر يه كيكيان شتى جوانى هه بووايه هه موويان دليان
 بيخوشبووه. به لام نه گهر به بيچه وانه وه بووايه نه وا هه موويان دليان تهنگ
 ده بوو مهوله وى له نامه كه يا ده پرسى بوجى ناديارى؟ بوجى نه هاتوى؟ به لام
 كه در كه وتى دلم وهك ناوى ژيانى جوشا، چونكه من گيانم سووتا بوو.
 به خوئه ميش نه خوازه لا خوئه ميش گيا ناروينى نه خوازه لا نه گهر
 له مه بيدانى هاتوو چوى ريبوار نشيدا نه وه ناوى حه ياته نه بارى به سه ر
 ده رونما، نه مه ش شادى خوشى بو من كرده به هه شت.

نامه‌ی سیازده‌یه‌م :

ئه‌م نامه‌یه ناونیشانی (پۆی خه‌یاته‌ی قه‌رد).

نامه‌كه له لاپه‌ره ١٢٤ له دیوانى مه‌وله‌وى له پیتی (پ) دایه له‌م
 نامه‌یه‌دا مه‌وله‌وى وه‌لامى (شیخ عه‌بدولا) داخى یا نووسیه كه شاعیرى كى
 به‌رز بووه زۆر جار نامه‌ی به‌هه‌به‌ست بو مه‌وله‌وى نار دووه نه‌ویش وه‌لامى
 ده‌داته وه جارێكیان مه‌وله‌وى له وه‌لام دانه‌وى نامه‌یه‌كیدا دواده‌كه‌ویت
 (داخیش) غه‌زه‌ئى كى بو ده‌نیریت وه‌گله‌یى لینه‌كات به‌رامبه‌ر به
 دواكه‌وتنه‌كه‌ى وه تاقه‌ شیعیرى كى مه‌وله‌وى ده‌خات ناو شیعیره‌كانى و
 مه‌وله‌ویش له وه‌لامدا ده‌ئیت :

(١-١) پۆی خه‌یاته‌ی قه‌رد بو عه‌به‌رینت

ده‌س رێسكه‌ى فیکر بیکر شیرینت

٢- چون ئاره‌زووى وه‌سل نه‌توى مه‌حرومى

تهنده بیټ وه تان فەرد مه عدومی

۳- چون شه به نده رۆژ سه د ته رزه رنگ دا

ته وهن دان وه تال دبیای فەرهنگدا

۴- پهی دهف سه و دای دهر د نه مامانهن

به رگی بی پهی دل سه رتا وه دامان

۵- دل نهو به رگ و بۆی جارانش نه بی

رووی لوی مه جلیس یارانش نه بی... (۱)

هه چه نده نامه کانی مه وه لوی هۆزانی بیریکیان تیدایه له هه مان کاتدا
نهو نامه شه خوشی و شادی له نامه کانی به شیوازی فره جوان سوودی له
فۆرم و قالبی غه زهل وهر گرتووه له وهو به ممان دهر ده که وهی، که مه وه لوی
ناگای له رابوردووی خۆی هه بووه (سوودی له به ندی هه شه ت نیوه به ییتی
بینیوه) (۲).

نامه ی چوارده م:

به ناو نیشانی (په یغام) نه م نامه یه له پییتی (پ) دایه له دیوانی
مه وه لوی دا له لاپه ره ۱۳۳، مه وه لوی نه م نامه یه ی بۆ لۆمه ی دۆستیکی
نووسیوه ، که ده بیټ :

---

(۱) مه وه لوی (دیوان) ۴۴ لا
عه بدولکه ریمی موده رس، چاپی
سنیه م، سنه، کوردستان، سالی (۱۳۷۸) هه تاوی، ل ۱۲۴
(۲) پوکنه ر دترایک، میژووی نه ددیباتی جیهان، به رگی یه که م، وه رگیرانی له فارسیه وه بۆ
کوردی، جه مه که ریم عارفا چاپی یه که م، دهۆک، سالی ۲۰۰۸ زاینی له ۲۲۹.

۱- په پيغام بالای خه مباره که ی تو

خه میای حه لقه ی گۆشه واره که ی تو

۲- چه ند وه سه ر گۆشی وه گۆشت ناوهرد

چون به دبه خت بيم تو گۆشت نه که رد^(۱)

واته که ی: راسپنریه که ی منی خه فته تباری توو چه ماوه ی نه لقه ی
گواره که ت چه ند جار به چپه درا به گویتدا، به لام چونکه من به دبه خت بووم،
تو گویت نه دایه، دیاره ناموژگاری گه وره بیواون و دنیا دیده کان.

نه و که سانن که باری کومه لایه تی و ژیریان یه کجار ته واوه نه م
شاعیره شیعه رکانی که له شیوه ی یان هر لیرکی ته واون مه وله وی به میری
شاعیران داده نریت چونکه له هه موو بواره کانی شیعه ردا به تاییه تی کیشی
په نجه که نه م شاعیر تو زقائیک له کولتووری نه ته وه ی خوی لای نه داوه له
نه ده بیاتی گه لاند ا زور شاعیر هه ن، به لام له ناویاندا یه کیکیان یان دوان
زیاتر هه لکه وتووتر ده بن له کتییی میژووی نه ده بیاتی جیهان باکنرب-
تراویک وه رگی رانی م. جه مه که ریم عارف له لاپه ره ۳۴۱ ده نیت: شاعیری
لیریکی نینگلستان له سالی ۱۹۱۳ دابوو به میری شاعیرانی
ولاته که ی... گرنگترین کاری (بریجز). به ره هه می شاعیرانه (شاهش به رگ
۱۸۹۸-۱۹۰۵ بریتیه له جوانترین شاعیری لیرکی)^(۲)

^(۱) مه وله وی دیوان، مه لا عه بدولکه ریمی موده رسچایی سنیهم، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۷۸ هه تاوی
۱۳۶۸.

^(۲) مه وله وی دیوان، مه لا عه بدولکه ریمی موده رس، هه مان سه رچاوه ی پینشو، ل. ۱۴۰.

نامه‌ی پازده‌یه‌م:

ئهم نامه‌یه به ناو‌نیشانی (ته‌ژنه‌ی گیان).

مه‌وله‌وی ئهم نامه‌یه‌ی له وه‌لامی براده‌ریکی نووسیوه، نامه، له دیوانی

مه‌وله‌وی یه، له لاپه‌ره (۱۳۶) له تیپی (تی) دابه که ده‌ئیت:

۱- ته‌ژنه‌ی گیان وه‌له‌ب سه‌ودای سه‌بووری

که‌فته‌بیم نه‌ گنج ده‌ریاکه‌ی دووری

۲- دیم نه‌شنه‌ی فینک سیراوی سه‌ردا

شنوی زینده‌گیم ناماوه‌به‌ردا

۳- چیش (خضر) نامه‌ی توش ناوه‌رده‌وه

ده‌ک رستگار بو ئیجیام که‌رده‌وه

۴- یاوا بیم په‌ریم زایله‌ی زاریت

زگاری زامه‌ت بی ده‌وای کاریت

۵- مزانو‌هام فه‌رد په‌رشته‌ت و شوئی

یارم دلدارم خه‌مخوارم تونی^(۱)

هه‌رچه‌نده ئهم نامه‌یه‌ی مه‌وله‌وی بو ئه‌و براده‌ریه‌تی سه‌فه‌ریکردووه و
له‌یه‌ک دابراون مه‌وله‌ویش به‌هه‌مان ده‌ستور بیی ناخوش بووه تینووم بوو له
خوراگرتنم له‌به‌ر ده‌ردی دووری دۆست گیانم که‌یشته‌بووه کونه‌ لوتم
وه‌که‌وتبووه گیزاوی ده‌ریایی دووریه‌وه له‌ ناکاو دیم نه‌شنه‌ی فینکی تیرو

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودرس، چاپی سنیه‌م، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۷۸

هه‌تاوی ۱۴۰.

بوون سه‌ری داو شنوی ژیانم هاته‌وه به‌به‌ردا چونکه خدری فروستاده‌ت نامه‌ی
توی هیئا دهک خوا رزگاری کا وازیندوی کرده‌وه.

نامه‌ی سازده‌یه‌م :

۱- نامه‌ی به‌ ناویشانی (ته‌دریس و ته‌قدیس). نامه‌که له‌دیوانی
مه‌وله‌وی له‌ لا‌په‌ره ۱۴۰ له‌ بییتی (تی) که ده‌ئیت :

۱- ته‌دریس و ته‌قدیس، مه‌جید بی‌ ده‌نگه‌ن

چه‌ساده‌ی ته‌قدیر ته‌وحید بی‌ ده‌نگه‌ن

۲- پارچه‌ی ته‌ئلیفات شیخ ((مهاجر))

گران‌ه‌ن شییه‌ن مشتیری و تاجر

۳- کسف الخطا سه‌در موچه‌مه‌د جه‌سیم

غونچه‌ی نه‌شکه‌فته‌ن بی‌ شنوی نه‌سیم

۴- بی‌ نازهن کیتاب ((عطا)) ی ((دولتین))

یه‌ند ریزان فه‌تره‌ی خوم جه‌عین عه‌ین

۵- ته‌فاوت نییه‌ن تیش دا جه‌مابه‌ی

شویه‌هی شین و سین میسل عه‌ین و عه‌ین..^(۲)

ده‌نگی دهرس و ته‌وه‌و ته‌قدیس ته‌مجید کردنی خوا نایه‌ت له‌
خویندنگاکه‌مه‌وه به‌ هو‌ی کویربوو‌نمه‌وه شوره‌ی خویندنگای عیلمی ته‌وحیدم
ره‌نگ و رووی نییه‌ شیخ مهاجر، زانای به‌ناوبانگ شیخ عه‌بدولقادر موهاجر،

(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودرس، چاپی سینه‌م، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۷۸

نهم زاته كورى زانای گهوره ((شيخ موحه مه د ته ختييه)) موده ريسى مزگه وتى
(دارالاحسان) بووه له سنه وه سى برى وهك خوى زانا بوون نهم سى برى
يه كيكيان سنه ي به جيئيشتووه له كاتى كارساته كه ي (كاروان سهرا)
كه له نيوان شيعه و سونه دا قه وماوه ... نهم نامه يه دوور و دريژه .

نامه ي جه قده يه م :

به ناويشاني (ته خته ي مؤبته ت تاش) .

نامه كه له ديوانى مه و له وى دايه له لا په ره (١٤٥ - ١٤٦) له پييتى (تى) دا
نهم نامه يه بو (مه لا عبدالرحيمي نجارى) نووسيوه له نامه كه دا باسى سوژى
دنى خوى كردوو ه نهمه ش دهقى نامه كه يه كه ده نيوت :

١- ته خته ي مؤبته ت تاش نه جار دل ته ننگ

گير گيج دام كلافه ي شه و ره ننگ

٢- نامه ي نايرين گه رمى نه ننگيزت

دورى پووش جه سته ي دهردينان خيزت

٣- ياوا و حالييم بى يه كه يه ك نيشاران

خه ندهم كه رد هه ي هاى دهرده كه ت ياران

٤- نه ر راسته ن دوسته كى گيانى

من وه دار كو له كه خه مان مزاني

٥- هون بى پايان دهردم ودرده بو

ته جرده ي تو بردام عه شقم كه رده بو ...^(١)

^(١) مه و له وى ديوان ، مه لا عه بدولكه ريمى مودرس ، چاپى سنه م ، سنه ، كوردستان ، سالى ١٣٧٨ هه تاوى

له ١٤٥ - ١٤٦ .

نامه‌ی هه ژده‌یه م :

نهم نامه‌یه به ناو نیشانی ((تاجه داخی تاق))
نهم له دیوانی مهوله‌وی دایه له لاپه‌ره ۱۵۱-۱۵۲، له پیتی (تی) که بو
شیخ عه‌بدو لای داخی نووسیوه، که نهم زاته براده‌ری نازیزی مهوله‌وی بووه
به‌م شیوه‌یه ده‌ئیت :

۱- تاجه (داخی) تاق، جفت خه‌مه‌نان

راس بالا چون چه‌وگان چه‌مه‌نان

۲- شه‌مال وه خزمه‌ت نه‌و زامان خه‌ته‌ر

بشو نه‌ر په‌رساش ئیدش جواو دهر

۳- گپورده‌ی نازار سه‌خت فیراقه‌ن

هه‌رچه‌ند موشتاقی ئینده موشتاقه‌ن

۴- به‌لام تاو سه‌یل دهرده‌که‌ی دووریت

لافاو هوناو ره‌نج مه‌هجووریت

۵- تا نجه‌رو‌ی نه‌ی چه‌م سیروان نه‌و چه‌م

جوشاوی وه هه‌م هه‌ی چه‌م تا نه‌و چه‌م

۶- که‌ئه‌ک هورمدا نمازا ده‌ولیش

رای نامام نه‌وی پابنیه نه‌و پینش.^(۱)

نهم نامه‌یه چونیه‌تی داب‌ران له نیوان داخی و مهوله‌وی دا باس ده‌کات

له کتیبی حه‌قیقه‌ت و جوانی له لاپه‌ره ۵۹۱ دا ده‌ئیت :

(۱) مهوله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی موده‌رس، چاپی سنیه‌م، سنه، کوردستان، سانی ۱۳۷۸
هه‌تاوی، ۱۵۱-۱۵۲.

دابىران بانگه وازىگه بۇ جيهاننىكى لىل و ناروون و نەك بەم
نەرخە يانئىيەو ەكەھىچ چەشنىە واتايەك ئىيە ((^{۲۱})).

نامەى نۆزدهەم :

بەناونىشانى (جەرگت لەت لەت بۇ).

لە ديوانەكەيدا لەھەر رېزبەندىەكى پىتتىكى ناو ديوانەكە لە ھەر
نامەيەكدا جۆرە پستەيەكى بەكارھىناو، مەگەر ھەر نەو لە دەرياي يان
رووبارى سيروانى دابىت كە لە نامەكانيا نەو ەمان بۇ دەردەكەويت، كە نەو
جوانكارىيەى، كە مەولەوى كردوويەتى كەم وينەيە لە جيهانى نەدەبدا
نامەكە لە پىتتى ((جىم)) دا لە ديوانەكەيدا لە لا پەرە (۱۶۰-۱۶۵) دەئىت :

۱- جەرگت لەت لەت بۇ چەواشەى چەپ گەرد

خائۆت جياكەرد يەكار بى تۆكەرد

۲- ديدە وادەى سەيل ھونەى ھوناوون

دئە وەخت بەزم نۆشاي زوخاوون

۳- وەش پەنگى بازەم سادەى بېرەنگى

شادى با وەس بۇ وەختەن دل تەنگى

---

^(۲۱) بابەگ نەحمەدى، حەقىقەت و جوانى، وەگىرانى لە فارسىيەو بۇ كوردى، مەسعود پاپاي، چاپى
يەكەم دھۆك، سالى ۲۰۰۸ زايىنى ۵۹۱.

* نەجار گوندىكە لەوبەرى رووبارى سيروان، كە گوندى شىخ قادارى نەجارە.

* تانجەرۇ نەو چەمەيە كە نزيك گوندى مىراوا دەرژىتە ناو سيروانە، لە نزيك قەرە گول خوار
عەرەبەتى كۆن.

* سيروان نەو چەم نەو بەشەيەكە لە نزيك نىمامى زامن.

۴- وهشی وادهت شی ودهش نامای به خهیر

شهوقه وه تهوق بای تاکه‌ی هه‌وای سه‌یر

۵- مانیای مه‌ینهت سه‌ره‌و کۆی سته‌م

((مه‌عدومی)) به‌رکۆی سه‌ره‌و چیره‌ی خه‌م^(۱)

پوخته‌ی نامه‌که نه‌وه‌یه که مه‌وله‌وی به هۆی دوور که‌وته‌وه‌ی نه‌حمه‌د
به‌گی کۆماسی بو‌ناوچه‌ی ((دهشت)) و ((گیلان)) شادمانی به‌سه‌رچوو به‌خه‌یر
هاتی نه‌ی شه‌وق یاخووا ته‌وق بچینه‌ی ملت تاکه‌ی ئاره‌زووی ته‌ماشاکردنت، له
که‌له‌ده‌رناچی له‌گۆقاری میه‌ره‌جانی مه‌وله‌ویدا له‌لایه‌ره‌ ۸۸-۸۹ ده‌نیت:
(له‌م بۆنه و ناقاره‌دا مه‌حمود پاشای جاف و نه‌حمه‌د پاشا و عه‌بدو‌لا
پاشای بابان و خالۆی کۆماسی نابێ له‌یاد بکرنین که‌چه‌ند خۆشه‌ویستیان
هه‌بووه‌ بو‌مه‌وله‌وی))^(۲)

نامه‌ی بیسته‌م:

نه‌م نامه‌یه به‌ ناویشانی (جه‌گیان سی‌روه‌ده‌ی).

نامه‌که له‌ دیوانی مه‌وله‌وی به‌ شیعری دوور و درێژن، به‌لام من هه‌ریه‌که
له‌ نامه‌کان به‌ گۆیره‌ی واتاکه‌ی ده‌نوسینه‌وه.

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریمی مودرس، چاپی سنه‌م، سنه‌ کوردستان، سالی ۱۳۷۸
هه‌تاوی ۱۶۰-۱۶۵.

^(۲) گۆقاری، میه‌ره‌جانی مه‌وله‌وی، وتار شاعیره‌تی مه‌وله‌وی م. مه‌عرووف عوسمان، چاپی یه‌که‌م
به‌غدا، سالی

۱۹۸۹ زاینی، ۸۸-۸۹.

(۱- جه گيان سېرووددهی جه تن هه راسان

خانۆی خه میای خه م خال خال خاسان

۲- نامه ی چون یاوا مه لاجه زه ت که رد

بشو وه پا بۆس عه زه ر که ر جه پرووی دهر د

۳- واجه هه ی سه رجار (مه عدومی) توفه یل

په رسا بی جه پرووی که رمی کوره ی مه یل

۴- کۆجه دووری من چ ته وره ن خانش

کی به رمه که رو خه م نه خه بانس

۵- چون نه وی جه دین چون توپی دووربو

چه م لیلا و دلتنه نگ ته ن سفته ی دووربو...))^(۱)

هه موو دیوانی شاعیره کان و هه موو به ره مه کانیان و هه موو شیعه ره کانیان

یه که تا دوو نامه ی شیعیان هه یه ، به لام مه وله وی به سی شیوه شیعر و نامه

و په خشان نامه ی هه یه . نه م نامه یه ی بو شیخ یوسف ی خه لکی دی

ی (نۆنسه) نووسیوه .

نامه ی بیست و یه که

به ناویشانی ((جه من تا دووری)) یه .

له دیوانی مه وله وی له لا په ره ۱۷۱-۱۷۵ له بیستی (جیم) دایه که ده ئیت :

۱- جه من تا دووری نه رسه د فرسه نگ بو

نه ر بو رازی بوو زوانم له نگ بو

^(۱) مه وله وی دیوان ، مه لا عه بدولکه ریمی مودهرس ، چاپی سنیه م ، سنه کوردستان ، سالی ۱۳۷۸

هه تاوی ۱۶۵-۱۶۸ .

۲- به لّام چیش که روون به لّام هه م پازهن

فه لهك كه لهك چين چه نيم كه چ بازهن

۳- كارد مهينه تش نيستتيخوان كاوان

((ضياء)) ي ديده و دل مه گيردم تاوان

۴- قه لای ويرم سهيل هونا و بهرده بي

بورج ناگاييم ويران كه رده بي

۵- كيشك چي خه يال خه م فام سه نده بي

دووكانچه ي به دهن بي كه س مه نده بي^(۲)

نهم نامه يه بو شيخ ضياء الدينی ناردووه، واته بو شيخ عومهری بياره
من له گه ل دووری دوستانا ناشنايم نييه هه تاوه كو ماوهی دووری من و تو
بگاته نهو په ری دووری و بنبهس، به لّام چيبكهم به لا و مهينهت هاوپيه
گهردوونی فيل باز و كه لهك نه ره وه له گه نما ريك نييه بويه نهم توانيوه
خزمت بكهم له نيوان دوو وشه ي ((به لّام)) دا ((جناسی تام)) هه يه، به پيني
عيلمی به ديع دهرد و مهينهت وهك چه قو له شمی لهت لهت كردووه هه رچه نده
نامه كه دوور و دريژه به لّام كورتی و پوختی وته نهويه كه م بوتری و پروتا
هدات به دده سته وه.

(۲) مهولهوی دیوان، مهلا عهبدولکه ریمی مودرس، چاپی سنیه م، سنه کوردستان، سالی ۱۳۷۸

هه تاوی ۱۷۱-۱۷۵.

نامەى بىيىست و دوو:

بە ناو نىشانى ((جليووى جە لاي جام)) .

ئۇم نامەىيە لە مەولەوى ديوان دا لە لا پەرە ۱۷۴-۱۷۵ ھەمان پىيتى (جىيم)
دايە كە ئۇم نامەىيەى بۇ شىخ عوسمان سىراج الدىنى تەويىلە ديارە شىخ داواى
تەزىيىك لە مەولەوى دەكات ديارە تەزىيىك لە لاي شىخ بۇ تە سىبيحات بۇ
پاك كوردنەوى دُن و دەروونە بۇ مەى حە قىقىيە بۇ رىگەى راستىيە ئۇ مەش
دەقى نامەكەىيە :

۱- جليووى جە لاي جام دلەى پەر جە دەرد

فەر مات پەى تە زىيىك ھارە وانەم كەرد

۲- پەرى تۇ خاسەن ھەرشام تاسەرحەر

ھەر ژمارەى و دەسل بالاي دئبەر كەر

۳- نەك چون من ((وضو)) وە ھوناو ئۇستە

خەم سيواك نەمەى مەينەتان بەستە

۴- نىشتەى گۆشەى تار نماز خانەى دەرد

پوونە پای ميجراو ھەناسان سەرد

۵- ودى ((وچو)) و نماو وەى سيواكە وە

جە گۆشەى ميجراو مزگى پاكە وە ...

۶- دانەى مەر جانى ھەرس مەھجورى

ھونىيەى تاي گرژ رشتەكەى دوورى

۷- پەى ژمارەى زىكەر كزەى نىش و نىش

قافىيەن ديدەم تە زىيىكەم پەى چىش ؟))^(۱)

^(۱) مەولەوى ديوان، مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس، چاپى سىنيەم، سنە كوردستان، سالى ۱۳۷۸

ھەتاوى ۱۷۲-۱۷۵.

نامه‌ی بیست و سیه‌م:

به ناو نیشانی (جه ووریت).

هه‌م دیسان مه‌وله‌وی دۆستی گه‌وره‌ی یاد ده‌کاته‌وه که نه‌ویش مه‌حموود
پاشای گه‌وره‌ی جافه نه‌م نامه‌یه له دیوانی مه‌وله‌وی له‌لا په‌ره ۱۷۵-۱۷۶ له
پیستی (جیم) دایه که ده‌ئیت:

۱- جه‌دووریت ده‌روون مه‌وج ده‌ریای هون

مدو وه جه‌مدا به‌لام چیش که‌رون

۲- پاته‌خت مه‌حموود ((دارالسلام)) هن

منیج که‌می فام نه‌یاز جه‌لامهن

۳- نه‌یاز قاماش ته‌فانول که‌رده‌ن

سلامه‌تی تۆش وه یاد ناوهرده‌ن

۴- وه‌خار و خاشاک موزه‌ی چه‌سپیده

سه‌د به‌سته‌ن نه‌ده‌ور سه‌رچه‌مه‌ی دیده

۵- وه‌رنه ده‌جله‌ی غه‌م توغیان که‌رده‌بی

تانیسه چه‌نده‌جار به‌غداش به‌رده‌بی.^(۱)

نامه نووسین هونه‌ره هونه‌ریش هه‌موو به‌شه‌کانی واتاو مه‌به‌ستی
تاییه‌تی خویان هه‌یه.

---

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی موده‌رس، چاپی سیه‌م، سنه کوردستان، سالی ۱۳۷۸
هه‌تاوی، ل ۱۶۵-۱۶۷.

نامه‌ی بیستا و چوار:

به ناو نیشانی (چون وه لگ شادی)

نامه‌که له دیوانی مه‌وله‌وی له لاپه‌ره ۱۸۰-۱۸۵ که له بیستی (چیم) دایه
نهم نامه‌یه مه‌وله‌وی بۆ دوستیکی ناردوووه که له‌گه‌ل (عیل) دا نه‌گه‌راوته‌وه
گهرمه‌سیر بۆیه نامه‌که شیوه‌ی داستانی و قاره‌مانی له خو‌گرتوووه، نهم
نامه‌یه له‌شانۆ نامه‌وه زۆر نزیکه وه‌ک چون له نه‌ده‌بیاتی گه‌لاندا به‌دی
ده‌کرتیت، نه‌و جوړه شیعرانه وه‌ک شانۆ نامه، له‌ناو کولتووری نیمه‌دا هه‌یه و
هه‌بوونی حه‌قیقه‌تی ده‌سه‌لینی جا نه‌و شانۆیه به‌ نامه‌ی کۆمیدی یان
تراژیدی یان نامه‌ی ناسایی یان نامه‌ی شیعی له میژووی نه‌ده‌بیاتی جیهان
له‌لاپه‌ره ۲۱۶ ده‌ئیت: ((شانۆنامه‌ی ده‌فروراز له‌ته‌وراته‌وه هه‌ل‌ده‌هینجران
شانۆ نامه‌ی معجیزات له‌سه‌ر بنه‌مای معجیزات و کاراماتی مریه‌می مقه‌ده‌س
قه‌دیسان رۆنرابوون))^(۱) نه‌ی شانۆ و نامه‌ی نیمه‌ له‌سه‌ر بنه‌مای چی رۆنراون
دیاره بنه‌ماکانی ناقتیستایه نه‌مه‌ش نه‌و نامه‌یه‌یه که مه‌وله‌وی
نووسیویه‌تی:

۱- چون وه‌لگ شادی من وای دووری له‌یل

وه یشووم به‌رد نه‌و هه‌رد نه‌و رشته‌ی سوهدیل

۲- گنج سه‌رکاوان جه‌سه‌رده‌ی بین که‌یل

بۆ مه‌دان چون بۆی بی وه‌قایی له‌یل

۳- بی ده‌س بی چنار زیز خاتر ریش

به‌ل خاکیش که‌رۆ وه‌سه‌ردا په‌ی ویش

۴- وه‌ی کۆل وه‌ی وه‌کۆل په‌ی زه‌ردان ده‌رد

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی مودهرس، سه‌رچاوه‌ی پینشو، ۱۸۰-۱۸۵.

ماسا و نه سه راو ریزان هه رزان که رد

۵- کۆچ که رده ن خاسان چیه ره ی نیلا خان

داوو وه هه مدها دیسان نه داخان.^(۱)

نامه ی بیست و پینج:

به ناو نیشانی (چه رخه یه تۆنی)

نهم نامه یه له دیوانی مهوله وی له لاپه ره ۱۸۶-۱۹۰ له پیتی (چیم) دا
مهوله وی جاریکیان ده چیت بو ته ویله بو سه ردانی شیخ (بها الدین) چه ند
روژی له وی ده مینیتته وه، به لام چونکه شیخ نه خوش ده بیت، ناتوانی چاوی به
مهوله وی بکه ویت، له وه یه نه دا شیخ نامه یه ک بو مهوله وی ده نی ریت، هه وائی
ده پرسی مهوله ویش نهم نامه یه ی بو ده نی ریت و ده لیت:

۱- چه رخه یه تۆنی نه ی مه یله که ردی

به خته یه تۆنی شادی ناوهردی

۲- خه مه فرسه تی نامانه ت زامان

ده رده مؤلته تی نامه ی له یل نامان

۳- ته حریر خورده ی ریجان بیزه که ت

ته قریر شیرین شه که ر ریزه که ت

۴- یاوا وه سه ر وه خت خه سته ی ده رده که ت

مه نه هم دانه زام دووری که رده که ت

۵- من کینان خامه ت وه یادم که رده ن

حوسنت زیاد بو په ی دلان به رده ن...^(۲)

^(۱) بانکر ب تراویک، میژووی نه ده بیاتی جیهان، بهرگی سنیهم، وهرگیرانی له زمانی فارسیه وه بو
زمانی کوردی حه مه که ریم عارف، چاپی یه که م، هه ولیر، سالی ۲۰۰۷ زاینی، ل ۲۱۶.

ئەي چەرخ ئەمە تۆي ئەم ناره زوودەت كەردووە بە ختیش ئەو دەيە كە شادی
 هینا بابەس خەم بی نامان بۆ ئەم ئیش و زامە دەردەم بیەم بدە و چانی نامەي
 (لەیل) هاتوووە ئەو نووسینە كە خەتی ریحانی ئەو و وتانەت شەكریان
 ئیدەوهریەت خوشەوئیستە كەم نامە خەت وردەكەت گەیشت خەتی ریحانی
 لەبەر چاوە دەخست مەرھەم بۆ ئەو زامەيە كە لە دووری تو پەیدا بووە من كیەم
 خامەت وە یادم دەكەي خوشەوئیستیت زیادبیت بۆ دلان بەردووتە .

نامەي بیست و شەشەم :

بە ناو نیشانی (چیشەن پەشیویم) .

ئەم نامەيە بۆ بولبولی شاعیری نووسیوە ئەم نامەيە لە ۱۹۰-۱۹۵

لە بیستی (چیم) لە دیوانی مەولەوی كە دەئیت :

۱- چیشەن پەشیویم ماتەمی دلەن

یاكزەي نامای نامەي بولبولەن

۲- شاھید دانای گردین ئەحوالان

وہستەن پەي راستی عەرزەي مەلالان

۳- ئیش هام فەردم ئیش ویم زامان

دەرد هام دەردم دەرد ویم زانان

۴- بەلام تۆقەزاو بی تەدبیری ویت

كەردەن بیەت نانا هەرچی كەردەن بیەت

(۲) مەولەوی دیوان، مەلا عەبدولكەریمی مودەرس، چاپی سنه ۱۳۸۷ھ سانی ۱۳۸۷ھ تاوی

۱۸۶-۱۹۰ .

۵- کهی تو خه یائیت وه دهر وون ناو درد

هانات کهر نه و من من بی مه یلیم کهرد...^(۱)

نامه‌ی بیست و جهوت:

به ناو نیشانی (چیش واچو مه عدوم) نه م نامه‌یه له لاپه‌ره (۲۰۲) دایه
له بیستی (چیم) له دیوانی مه وله وی دا ده ئیت:

۱- چیش واچو مه عدوم خه سته‌ی مه هجوریت

حان دیدهو دل جه دهر دووریت

۲- بدیه به و دجله‌ی بی که ناردا

ره وانن وه بهین به غذا شاردا

۳- سه‌یر کهر نه و گهر ماو شه‌راره‌ی تاوه

هوه‌یدان هامن جه‌لای به غذاوه

۴- نه و ناخر وشکاو نه‌س‌رین دیدهم

ئید دما نه‌سه‌س دله‌ی خه م دیدهم

۵- جه و گهر ماو جه و ناو به‌رگوزیده‌که م

ته‌فتیش کهر حالان دله و دیده‌که م.^(۲)

مه‌وله‌وی له ۱۲۹۲ ی هیجریدا نه م نامه‌یه‌ی بو مه حمود پاشای جاف

نووسیوو.

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ۱۹۰-۱۹۵.

^(۲) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ۲۰۲.

نامه‌ی بیست و هه‌شت :

به‌ناو‌نیشانی (خامه‌ی سه‌راویز).

ئه‌م نامه‌یه له بیستی (خ‌) دایه له لاپه‌ره‌ ۲۰۹-۲۱۱ له دیوانی مه‌وله‌وی که مه‌وله‌وی بو براده‌ریکی نووسیوه و گله‌یی ده‌کات و ده‌لیت :

۱- خامه‌ی سه‌راویز نه‌جای سیایی

مه‌ریزو نه‌س‌رین شه‌ک‌وای جیایی

۲- نامه‌ی سه‌د شه‌که‌نج وه هه‌م پیج وهرده‌ن

چون من سه‌رتا پاش شه‌کسته‌ی ده‌رده‌ن

۳- ده‌وات دووی سیاش جه‌ده‌م مه‌خیزو

نامه‌ی سیا خا‌ک وه سه‌ر مه‌ریزو

۴- ده‌وات دووی ده‌روون گیج دانه‌ وه‌هه‌مدا

لیقه‌ویش کیشان وه لیته‌ی خه‌مدا

۵- خامه‌ی شه‌ق وهرده‌ن ده‌م مه‌که‌رده‌وه

زار زار مه‌نالو وه ده‌م ده‌رده‌وه...^(۱)

ئه‌م نامه‌یه خو‌ی له‌خودی شیع‌ره‌کانی مه‌وله‌ویدا سه‌راویزه له جی‌گه‌ی ره‌شی فرمیسه‌ک ده‌ریزری له‌ دوای جیایی، خامه‌ی سه‌ر خواربووه شوشه‌ی مه‌ره‌که‌ب له‌ داخی دووری دو‌ست سکا‌لای خو‌ی ده‌نووسی شوشه‌ی مه‌ره‌که‌ب دووکه‌لی ره‌ش له‌ده‌م ده‌رده‌چی کاغه‌زه‌که‌شم خو‌لی ره‌ش ده‌کا به‌سه‌ری خو‌ی‌دا خامه‌ش که ده‌نووسی له‌ داخی له‌و مرو‌فانه‌ی که نازانن خامه‌ی بگرن

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریمی مودرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ۲۰۹-۲۱۱.

بەدەستەو بە تاييەتى مەوقى نەزان خامە بگرنىت بەدەستەو، وەك ئەو
تارمايە وايە ..

ئىربكاي شاعىرى گەورەى كورد دەلى: (شيعرى نامە نووسىن ئەنەدەبى
كوردىدا زۆر باونەبوو كە چى ئەم بابەتە ئەشيعرى مەولەويدا زۆر بەرفراوان
گەشەى سەندوو...)^(۲)

نامەى بىست و نۆ:

بەناونىشانى (خاك و دەس).

ئەم نامەيە ئە پىيتى (خى) ئەلا پەرە ۲۱۸ لەديوانى مەولەوى ئەم نامەيە
بۇ دوستىكى نووسىوو دەلىت:

۱- خاك و دەس زۆر زنجىرەم كەردەن

ياد هەمپازان جەيادەم بەردەن

۲- ھاوقەد خاك وسەنگ وە جەسەم بارەن

ئە راگەى جواب ئە جاي گوختارەن^(۱)

خاك بەدەستى زۆر و تواناي خۆم تووشى كرددوم و يادى برادەرانى لەبىر
بردوومەتەو بە بەرزى بالاى خاك ئەسەرى كە ئەكە كرددوو، رېگەبدە وەرامى
بەدەمەو. مەولەوى خەندەقى بۇ خانووى خۆى كرددوو.

^(۲) ئەنەر قادر مەمەد، ئىربكاي شاعىرى گەورەى كورد (مەولەوى)، چاپى سىنەم، سلىمانى، سالى

۲۰۰۷ زاینى ل ۱۸۶

^(۱) مەولەوى ديوان، مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس، چاپى سىنەم، سە، كوردستان، سالى ۱۳۸۷ هەتاوى

۱۸-۱۹۰

نامه‌ی سی :

به‌ناونیشانی (دل‌ه‌ی دل) نهم نامه‌یه له پیتی (دال) دایه ۲۲۲-۲۲۷
له دیوانی مه‌وله‌وی دا ده‌ئیت :

۱- دل‌ه‌ی دل و مه‌وی مه‌یل له‌یلی که‌یل

مه‌هره‌م وه رازان خه‌ئوت خانه‌ی له‌یل

۲- لانه نه‌لقه‌ی زولف عه‌نبر بوی شه‌و ره‌نگ

هام دهم جیای ته‌نگ نه‌لحه‌د سه‌رای سه‌نگ

۳- په‌روانه‌ی مه‌زار نه‌و ناوات واسته‌م

ته‌رجه‌مه‌ی حالات په‌شیوی جه‌سته‌م

۴- عه‌رز کور وه له‌یلا وه سه‌د خه‌مه‌وه

چه‌م وه‌نمه‌وه دل وه ته‌مه‌وه

۵- دیوانه‌که‌ت دیم بلنسه‌ش به‌رزی

به‌رزی بلنسه‌ش هه‌رسات سه‌د ته‌رزی...))^(۲)

له‌لا په‌ره ۱۸۶ له‌لیریکادا ده‌ئیت ((نهم غه‌زه‌لانه پرن له‌ریزو
خۆشه‌ویستی و سۆزی شاعیر...))^(۱) نهم نامه‌یه‌ی بو‌عه‌نبر خاتوون
نووسیوه.

^(۲) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، سه‌رچاوه‌ی پینشو، ل-۲۲۲-۲۲۷.

^(۱) نه‌نومر قادر محه‌مد، لیریکای شاعیری گه‌وره‌ی کورد (مه‌وله‌وی)، چاپی سنه‌م، سلیمان، سانی

۲۰۰۷ ل ۱۸۶.

نامه‌ی سی و یهك:

به ناو نیشانی (دل تهم كه رده وه).

نهم نامه‌یه له لا په ره ۲۲۷-۲۳۰ له بیستی (دال) دایه له دیوانی مهوله‌وی
دا مهوله‌وی نهم نامه‌یه له وه رانی دۆستیکیدا نارده وه و حالی ژبانی خوی
باس دهکات، که چون دل تهم دهکات سه‌رکیوان ده‌گریت، به لام لیسه دا
مه‌به‌ستی نه‌وه‌یه که تهم به‌رزاییه‌کانی داگرتوه نه‌مه‌ش دهقی نامه‌که‌یه:

۱- دل تهم كه رده وه گرتوه كاوان

ديسان دووی نامه‌ی تۆش وه لا یاوان

۲- مه‌زموون هه‌وای مه‌رگ زامداری تیرت

په‌نهانی قاتیل ده‌واو ته‌دیرت

۳- لال بوون په‌ی مه‌ینه‌ت جه‌سته‌ی خه‌سته‌که‌ت

بمروون په‌ری زام جی نه‌رسته‌که‌ت

۴- من و تۆ به‌لاو زام مان ناوه‌رده‌ن

نه‌چه‌شمه‌ی جه‌یات ناومان وه‌رده‌ن

۵- خه‌یال خامه‌ن نینه‌تۆ كه‌رده‌ن

په‌یما نه‌به‌بو جیایی وه مه‌رده‌ن.^(۲)

^(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، چاپی سنه‌م، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۸۷ه‌تاوی

نامه‌ی سی و دوو:

به ناویشانی (دهرمانی زامان)

نهم نامه‌یه له لا پهره ۲۳۶-۲۳۷ له بییتی (دال) دایه‌له دیوانی مه‌وله‌وی
نهم نامه‌یه‌ی بو شیخ عوسمان ته‌ویله ناردووو ده‌ئیت:

۱- دهرمان زامان دهرده‌که‌ی کاریم

هامراز نالهی شه‌وان بیداریم

۲- راحه‌تی جه‌سته‌ی مه‌ینه‌ت باره‌که‌م

ته‌سکینی دل‌هی پرجه‌فا ده‌که‌م

۳- نامه و هه‌ویه‌ی دۆسانه‌ت یاوا

ته‌سدیعیت کیشا خه‌یلی ما‌ل ناوا

۴- ره‌ویه‌ی بوزرگیت وه‌ جان‌اوهرده‌ن

غهریب نه‌وازیت وه‌ پیشه‌ که‌رده‌ن

۵- به‌لام بیناییم من دۆس گیانیم

نه‌ک چون بی‌شهرتان نانی و زوبانیم...))^(۱)

نامه‌ی سی و سی:

به ناویشانی (دورد)

نهم نامه‌یه له لا پهره ۲۴۷-۲۴۸ له بییتی (دال) له دیوانی مه‌وله‌وی نهم
نامه‌یه‌ی بو نامینه‌ خان ناردووو، که‌یه‌کینک بووه له کچه‌ به‌گزاده‌کانی جاف،
وه به‌هوی شیر خواردنه‌وه مه‌هرده‌م بووه، به‌مه‌وله‌وی نامینه‌خان گفستی دابوو،

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لاعه‌بدوولکه‌ریمی موددرس، چاپی سنیه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل-۲۳۰.

که بچیت سهردانی مهولهوی بکات، به لام نامینه خان بوی ناکری و ناتوانیت
بچیت، بویه نامینه خان داوای دوعای چاوهزار له مهولهوی دهکات، وه
مهولهویش بوی دهنیریت بهم نامهیه که ده نیت:

۱- دهرد وه بان دهرد زامان کاری

گرد جه لام جه م بی یه ته شریف ماری

۲- نای یه چیشته که رد ته شریفته ناوهرد

دهردت داوه دهرد منت ماتهم که رد

۳- نیسه یچه دیدهم چه م ها وه راوه

هه لای سه روه شم به رته مه ناوه

۴- نه مرت موقاعهن ((اطعنا)) وه ندم

دوعای چه مه زه خم جه پیران سه ندم

۵- ته عویز به ندر ریشه دلای سه دبارهم

به رگش په ره ی جه رگا وه دهرد ناوارهم^(۱)

له کتیبی حه قیقهت و جوانی دا ده نیت: ((له بهر نه وهی که یه کینک له
گرنگترین په ره و روونبوونه وه کان له ژبانی کومه لایه تیدا زهق دهکاته وه
جه خت له سه ر بوازی کومه لایه تی ناقراندن و وه رگرتنی به ره می هونه ری
دهکات))^(۲) دیاره نه مه له سه دهی بیسته مدا نه م دیارده یه سه ری هه نداوه
به لام له شیعره کانی یان نامه کانی مهوله ویدا زور نرخ و به های جوانی و

(۱) مهولهوی دیوان، مهلا عه بدو لکه ریمی مودرس، چاپی سنیه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸

هه تاوی، ۲۲۴۷-۲۴۸.

(۲) بابکه نه حمیدی، حه قیقهت و جوانی، وه رگرتنی له فارسیه وه بؤ زمانی کوردی، مه سعود بابایی،

چاپی یه که م، دهوک، سالی ۲۰۰۸، ز، ۲۰۴

نه فراندنی بۇ باری ژبیری و کۆمه لایه تی دان او له سه ده ی نۆزده هه مدا
که نه مه ش جوانکاری له بواری هونه ردا به تاییه تی بواری شیعر رۆلیکی
کاریگه ری هه بووه .

نامه ی سی و چوار:

به ناویشانی (دهلیل واده)

نهم نامه یه له لاپه ره ۲۵۲-۲۵۳ له بیته (دال) له دیوانی مه و له ویدا نهم
نامه یه ی بۇ شیخ (بها الدین) ناردوو که شیخ به دوای مه و له وی ده نیریت به لام
مه و له وی بۆی ناکری بۆیه نهم نامه یه ی نووسیوه و ده نیت:

۱- دهلیل واده ی سه ر سه راوه که م

بینایی دیدی شه و بی خواوه که م

۲- ره فیک سه ر چه د نه قلیم دهردان

نا خودای که شتی به حره که ی هیجران

۳- نو ستاد ته علیم دهرس مه جنوونیم

دهس گیر راگه ی سه ختی و زه بوونیم

۴- سه مع به زمگه ی مه هجووری و دووری

میعمار نه ساس پایه ی سه بووری

۵- مه سقه ل چی سه واد ناینه که ی دل

غه واس دانه ی دهریا چه ی موشکول^(۱)

^(۱) مه و له وی دیوان، مه لا سه بدولکه ریمی موده رس، چاپی سنیه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه تاوی، ل- ۲۵۲-

دیاره نهم نامه‌ی‌یهی نه‌وه ده‌گه‌یه‌نیت که مه‌وله‌وی خه‌ریکی کار و فرمانی
خوی بووه جگه له‌وه شیخی به ماموستای خوی ناوده‌بات هرچه‌نده مه‌وله‌وی
به‌ته‌من تریووه.

نامه‌ی سی و پینج :

به ناویشانی (ده‌خیلم خانۆ)

نهم نامه‌یه له‌لا په‌ره ۲۵۴-۲۵۵, له پیتی (دال) له دیوانی مه‌وله‌وی دایه
نهم نامه‌ی‌یهی بو شیخ (یوسفی نوسه‌یی) ای براده‌ری نووسیوه. نه‌مه‌ش له
وه‌رامی نه‌وه براده‌ریا که هاوکاری مه‌وله‌وی کردووه ده‌نیت :

۱- ده‌خیلم خانۆ زه‌ده‌ی زام سه‌خت

حال شیوینه‌که‌ی مه‌عدومی به‌دبه‌خت

۲- راز ریزه‌ی شه‌که‌ر شای شه‌که‌ر رازان

قتیله‌ په‌ی زام که‌سی سازان

۳- وه‌ختی دل وه‌تیر مه‌ینه‌تان ریش بو

جه‌وه‌ده‌ما ته‌مای سارپیشی پیش بو

۴- خو‌جای په‌یکانان ژار وه‌رده‌که‌ی تو

تابه‌ر په‌ره‌ی دل په‌ی که‌رده‌که‌ی تو

۵- وه‌ختی فواره‌ی هوناوان پیشه‌ن

زوخواو جوش بدو نانه سارپیشه‌ن... (۲)

(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدونکه‌ریمی مودرس، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پینشو، ل ۲۵۴-۲۵۵.

نامەى سى و شەش:

بە ناو نیشانى (دیدیەم ئەو نەمام)

ئەم نامەى ئەلا پەرە ۲۶۱ لە پىتى (دال) لە دیوانى مەولەوى دا، دەئیت:

۱- دیدەم ئەو نەمام ئەو تۆول ساوا

نامەت پەى خەرجى وەلاى من یاوا

۲- ئەمەرت دنگیرەن فەرموودەت خاسەن

بى شك ماھەنى ماھانەت راسەن

۳- بەلام جەدووریت ھۆشەم دەم كەردەن

ئاگاھىم نىبەن چەن رۇ وىەردەن

۴- ھەر ئىد مزانون نازىز گىان تۆ

ئەدەىەنم وەچەم ھەلاى ماھى نۆ

۵- شىرىن رايەتم خاسەى سەركارم

بى وادە زولمەن بەدى نازارم

۶- ھەرگا دىم ھىلال ئەو ئەبرۆى سىوونگ

یەسىم ئەسرىن بەئەشرەفى رەنگ.^(۱)

ئەم نامەىەى بۇ شىخ عەزىزى جانە وەرەبى برادەرى نووسیوہ كەنارد
بوویە لای پارەى بۇ بنیەرى ئە كاتىكدا ھەردووكیان لە
فەقىیەتیدابوون، جوانت فەرمووہ فەرمانت لەسەر سەرم تۆ خۆت وەكو مانگی
پىویستە مانگانەت بەدیتى، بەلام لەتاو دوورى تۆ ھۆشەم نەماوہ نازانم
چەند رۆژ لە مانگ بەسەرچووہ، نازىزم بە گىانت قەسەم ھەر ئەوہندە

^(۱) مەولەوى دیوان، مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس، چاپى سىنەم، سنە، سالى، ۱۳۷۸ ھەتاوى،

دهزانه هیشتا مانگی نویم به چاوی خوم نه دیوه په عیه تی فه رمان بهرم و
 نوکری تاییه تیم زولمه بی واده نازارم بدهی. شیخ عزیز و مهوله وی کاتیک
 فه قی بوون، نه وهنده په یوه ندیان به هیز بووه، هه ردهم ناگای گیانی
 به گیانی له نیوانیانه، وهک، باخی پر سه مهر، له ناراسته کردنی نه و
 خوشه ویستییه، به ناکامیکی ته بایی له شیعه کانیاندا به نامه نووسین تین
 و ته وژی یه کترین شکاندووه.

نامه ی سی و جهوت:

به ناو نیشانی (راجه عفره نآباد)

نه م نامه یه له لا په ره ۲۷۲-۲۷۷ له پیستی (ری) لایه له دیوانی مهوله وی
 نه م نامه یه ی بو (خواجه حافظی شیرازی) یه دیوانه کدی ده کاته وه به نیازی
 نه وه وه بزانی بو نامه ی یاد دیار نییه، ده نیت:

۱- راجه عفره نآباد سارای گهرم مهیل

مه نزل شیراز، شار سه و دای عشق لهیل

۲- دهس و دیم وه ناو بوکن نآباد شهوق

نیمام میجراب سهر (مصلا) ی زهوق

۳- خواجه ی سهر جه لقه ی به زمه کدی (اوست)

ده ماغ وه نه شنه ی باده ی فه نامه ست

۴- خه یلیومن نازیز شای نه و نه مامان

په ی شیقای زامان نامه ش نه یامان

۵- هیج نه به ردهن تام خه سته ی دهرده ککش

نه که ردهن خه ییال مهینه ت ودرده ککش^(۱)

^(۱) مهوله وی دیوان، مهلا عه بدولکه ریمی مودرس، چاپی سنه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه تاوی، ل ۲۷۷.

کاتی خویندنی مهولهوی، به شهوان، به ردهوام بووه به دیار چرای
 فانوسی نهو سهردهمهوه، که چره دووکه‌لی خانووی ته لاری قامیش به ندی
 کردووه، به سیای ساج. مهولهوی زور شاره‌زایانه، سه‌واو مامه‌نه‌ی نه‌گه‌ل
 میژوو، فه‌سه‌فه، کردووه، وه خواجه‌ی به‌سهر خه‌لیفه‌ی سو‌قیان و ده‌رویشان
 دانوه، له‌و زی‌کانه‌دا مهولهوی داوا له حافظ دهکات و بیی نه‌ئیت: ماوه‌یه‌که
 نامه‌م له‌لای نازیزی وه‌کو تووه بو نه‌هاتووه.

نامه‌ی سی و هه‌شت:

به‌ناو‌نیشانی (ره‌فییق مه‌حردم)

ئه‌م نامه‌یه‌ له‌ لاپه‌ره‌ ۲۷۸-۲۸۱، له‌ پییتی (ری) دایه‌ له‌ دیوانی
 مه‌وله‌ویدا بو‌ شیخ (سیراج الدین) ی ته‌ویله‌ی نووسیوه. ده‌ئیت:

۱- ره‌فییق مه‌حردم عیجزووم سروورم

چه‌کیمه‌که‌ی نیش زام ناسورم

۲- ناو‌بارده‌که‌ی سه‌وزه‌ی شاره‌زوورم

دانا به‌گردین راز کۆنه و نۆم

۳- ده‌ماخ وه‌نه‌شه‌ی سه‌ربه‌رزان که‌یل

مورشید میراو سه‌رجوی باده‌ی له‌یل

۴- نه‌نیس مه‌جلیس عه‌یش و نیشاتم

ده‌سگیر راگه‌ی هات و نه‌هاتم

۵- جله‌و کیش زه‌وق ناهوی ره‌ویلم

به‌زم نارای مه‌جلیس که‌مه‌ن وه‌ پیلم.^(۱)

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، چاپی سنه‌م، سنه، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل ۲۷۸-

نامه‌ی سی و نؤ:

نهم نامه‌یه به ناونیشانی (ریازت کیشان)

نهم نامه‌یه له لا په ره ۲۸۲-۲۸۳ له بییتی (زی) له دیوانی مه‌وله‌وی، بؤ
فه‌قییه‌کانی هاورپی وتوو که له ئیرانه‌وه هاتوونه‌ته‌وه بؤ عیراق ده‌ئیت:

۱-ریازت کیشان...ریازت کیشان

سه‌یدان ناس ریازت کیشان

۲-جه‌ماعت قه‌ومان رای خه‌یر نه‌ندیشان

جه‌رگه‌ی هاسه‌ران دل ریشان خویشان

۳-ها هه‌وای ته‌حسیل دل وه جؤش ناوهرد

نسیو عه‌زهم سه‌یر ولا تانش که‌رد

۴-نه‌رجاری راگه‌م غه‌له‌ت که‌رده بؤ

زام وه سه‌ر ناداب هیچ نه‌به‌رده‌بؤ

۵-هه‌رکه‌س خاترش جه‌من ئیشابؤ

یاهوره‌نجیوه‌ش په‌ریم کیشابؤ.^(۲)

نامه‌ی چل:

به‌ناونیشانی (زیله‌ی ته‌ئیت بار).

نهم نامه‌یه له لا په ره ۲۸۸-۲۹۱ له بییتی (زی) دا له دیوانی مه‌وله‌ویدا

نهم نامه‌یه‌ی بؤ دؤستیکی نووسیوه، که‌له‌کوئستانه‌کان ماوه‌ته‌وه که‌سه‌ردی

پایز ده‌ستی پیکردوو هه‌رچه‌نده‌نامه‌نووسین به‌شیکی گرنگه‌له‌به‌شه‌کانی

^(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی مودهرس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل

ئەدەب ھەروەھا ھونەرپەشە، ئە چۆنپەشە تى دانانى وشەو رېزبەندى وشەكان چۆنپەشە تى دەربەرىن و جوانكارى رووخسار ئە كتیبى حەقىقەتدا دەئیت: ﴿ھونەر ھەرە پېئوستىتى چەمكى جوانى، كەھونەر مەندى يەككە ئە دروستكە رانپەشە تى شتېك نپە جگە ئەودى كەبەرناسە كەى دەبى ھەستېپىكراو بى...﴾^(۱)

شاعىرىش ئەو جوانكارى ھەروە رانپەشە تى كە ئەتاكە دېرى ھونراو كە دەرىدە بېرىت تەوان و جوانى ئەو وئىنە شىعەرى تىبا بەدى دەكرىت بۇيە مەولەوى ئەم نامە يەدا دەئیت:

۱- زىلەى تەئىمىت بار كۆچ ئەو ھالان

تەئىسرىش نپەن نېمەسال چەون سالان

۲- يەقېنەن سەرخىل نازك ئەمامان

ئەكەردەن ھەوای ھەوارگەى دامان

۳- بەئى بە نامەى دل بى نېشاكەش

بەكزەى دەروون چەسەرت كېشاكەش

۴- ئەو سېنەسىم وەنگ ئاينەى جەم رەنگ

مەمانۇ ھەودەس ئەدل داى خەندەگ

۵- چەسەرتا چەسەرت ھەى چېش كەردى

چەون جى وپەردەى پېش دا وپەردى.^(۲)

^(۱) بابك ئەمەدى، حەقىقەت و جوانى، دەرىگېرانى ئەزمانى فارسىيەو ھە زمانى كوردى، مەسعود باباى، چاپى يەكەم، دەھوك، سالى ۲۰۰۸ زائىنى، ۱۲۰.

^(۲) مەولەوى دېوان، مەلا ھەبەدولكەرىمى مودەرس، چاپى سېنەم، سەنە، سالى، ۱۳۷۸ ھەتاوى، ۲۸۸-۲۹۱.

مهوله‌وی نه‌وه‌نده زال بووه به‌سه‌ر واژه‌دا، هه‌رگیز نه هیچ به‌یتیکدا هه‌ست به نامبوونی واژه‌ناکه‌یت نه لاپه‌ره ۲۱ دا ده‌لیت: ((هه‌رنه‌مه‌ش به‌کیکه نه و هویانه‌ی که شیعره‌کانی خیرا نه چه‌سپین به‌دنه‌وه... نه‌م دیارده‌یه به‌لای (نالی) پیچه‌وانه‌یه زور جار واژه نه‌لای نامون و به‌زه‌حه‌تیکی زور و خومان‌دووکردنی نالی توانیویانه ببنه به‌ردی بناغه و دیواری به‌یتیک...))^(۱) نامه‌کانی مهوله‌وی زور زور به سانای واته هونراوه‌کانی نه‌به‌رده‌کرین.

نامه‌ی چل ویه‌ک:

نه‌م نامه‌یه به‌ناونیشانی (سه‌ردار زومره‌یی) نه لاپه‌ره ۲۹۶-۳۰۱ نه پیتی (سین) دا نه دیوانی مهوله‌ویدا ده‌لیت:

۱- سه‌ردار زومره‌یی موسیبه‌ت کیشان

فه‌رمان فه‌رمای موک دهره‌ون پر نیشان

۲- باده‌ی خه‌م وه‌رده‌ی مه‌رگ ناکامان

زام ناسور که‌فته‌ی دهره‌ون په‌ر زامان

۳- په‌رده‌ی پر وه‌نیش مه‌ودای خه‌م پاره

چار نه‌برده‌ی دهره‌ی دنی بی چاره

۴- وه‌ختی سه‌یل چه‌م دهره‌ون پر خاران

تاو مه‌وه‌ست چون تاوئه‌وه‌ل به‌هاران

۵- بو‌ی کزه‌ی که‌واو جه‌رگم چون جاران

هه‌م وه‌ی ته‌م مه‌وه‌ست نه‌و رووی ستاران...))^(۲)

^(۱) جه‌کیم ملا ساج، مهوله‌وی، لیکۆلینه‌وه و پشکنینی شیوه‌ی بلاو نه‌کراوه، چاپی یه‌که‌م، سه‌نه کوردستان، سالی ۱۳۷۶ هه‌تاوی ل-۲۱.

^(۲) مهوله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، چاپی سه‌یه‌م، سه‌نه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل-۳۰۱.

نهم نامهیه مهولهوی بوزانایهکی گه ورده نووسیوه وه بوزاواکی نهو
زانایهکی ناردووه خه بهری مهرگی کوره کهی مهولهوی ناردوه. نهوزانایهش
له دهشتی شاره زوردا ههر (نه حمه د پرسی) بووه.

نامه‌ی چل و دووهم:

نهم نامهیه به ناونیشانی (سه رجه لقه‌ی)

نهم نامهیه له له ۳۰۶-۳۰۷ له پیتی (سین) له دیوانی مهولهوی نهم
نامهیه له وه لای نامهیه کدا نووسیوه که دوسته کهی گله یی له مورشیده کهی
کردووه که زور کاریگری له سه رجه لقه‌ی سو فیان نییه نه مهش دهقی
نامه کهیه که ده نییت:

۱- سه رجه لقه‌ی فیرقه‌ی نازک خه یالان

دیباچه‌ی کیتاب ساحیب که مالان

۲- جلیوه‌ی جه لای دوس ته درج په یاران

مبو تا وه قه در تا قه ت بویاران

۳- گاوه (تبسم) (بیضا) بیزه وه

گاوه (تکلم) شه هدا نامیزه وه

۴- ته به سووم وه ناز زولمهت نه داوه

ته که لوم وه راز وه حشمت خزاوه

۵- نهر دس په ی نیتاب ته مام به رده وه

جه رو خساری ویش په ردهش دهرده وه

۶- فه نا په ی عالم پا منیو نه و پیش

باقی نه و مبو ویش منمانو و ویش.^(۱)

^(۱) مهولهوی دیوان مه لاهه بدولکه ریمی مودرس، سه رچاوه ی پیشوو، ۳۰۶-۳۰۷.

له مهولهوی ناسیدا له لاپه‌ره ۲۷ دا ده‌نیت: ((صوفی رنډه‌وی راگه‌ی
 حه‌قیقه‌ت و ساکی رنډازی عیرفانه))^(۲۱) له میهره‌جانی مهوله‌ویدا ده‌نیت:
 ((مهوله‌وی له عیرفاندا یان له زانیاری عه‌قیده و که‌لامدا ده‌ستی بلای
 هه‌بووه.. هه‌روه‌ها مهوله‌وی ناسین مهوله‌ویه‌کی ده‌نیت...))^(۲۲) رنډه‌ی
 حه‌قیقه‌ت و چه‌مکی راستی له‌لای نه‌و شاعیره پایه به‌رزه له‌وپه‌ری لوتکه‌ی
 زانست و زانیاریدا بووه، بویه مهوله‌وی له هه‌ردی‌رنډیک له شیعره‌کانی،
 لیکۆلینه‌وه‌ی تاییه‌تی ده‌نیت.

نامه‌ی چل و سی:

نهم نامه‌یه به‌ناو‌نیشانی (شیخ ده‌وله‌مەند).

نهم نامه‌یه له لاپه‌ره ۳۱۸-۳۲۳ له پیتی (شین) له دیوانی مهوله‌ویدا،
 نهم نامه‌یه بو (شیخ سیراج‌الدین) ی نووسیوه، هه‌رچه‌نده نه‌و نامانه‌ی
 که‌به‌شیعر فه‌موون، بو شیخ واته شیخ عوسمانی ته‌ویلله به‌شی شیر
 به‌رکه‌وتوووه، که مهوله‌وی نامه‌ی شیعی رنډی بو نووسیوه و ده‌نیت:

۱- شیخ ده‌وله‌مەند به‌هره‌ی سهرمه‌دی

یاگه‌ی حه‌قیقه‌ت جلیوه‌ی نه‌حه‌مه‌دی

۲- جه‌شه‌و هه‌وارگه‌ی فه‌نا ویه‌رده

پای هه‌رده‌ی به‌قا یا‌تاغکه‌ی که‌رده

(۲۱) سۆزان سنه‌یی، رساله‌ی عیشق له مهوله‌وی ناسیدا، چاپی یه‌که‌م، سنه، سالی ۱۳۷۰ هه‌تاوی،

۳۷ ل

(۲۲) گۆقاری میهره‌جانی مهوله‌وی، وتار صوفی گه‌ری مهوله‌وی، نه‌مین نه‌قشه‌ندی، چاپی

یه‌که‌م، به‌غدا، سالی ۱۹۸۹ زاینی، ل-۱۰-۱۱.

۳- (مصنفا) به و دسفا شه ننی و سیفاتی

(مشرف) به غه یر (تجلا) ی زاتی

۴- خه لیفه ی سه دای (اذن) شنه فته

به له د نه سارای نه توار هه فته

۵- واسته ی راگه ی به ین عیلم و عه ین

ساحب جه ناحه ین یه عنی (ذی النورین) ^(۱)

نامه کانی مهوله وی له هه موو بواره کانی نه ده بیدا، هه ر له عیلمی که لامه وه بیگره، هه تا جوانی بایز له م نامانه دا به دی ده کرین له گو قاری میهره جانی مهوله ویدا ده نیت: ((نه وانه ی که له ریگه ی ناساندنی مهوله ویدا ره نجیان کیشاوه خو یان لینه داوه نه ویش باسی ((جیناسه)) ^(۲) له شیعه رکانی مهوله ویدا به راستی مهوله وی له م هونه ره شدا ده ستیکی هه بووه. له مهوله وی ناسیدا ده نیت: ((نه ی شیخه که م نه تو هه ردوو عیلمی زا هیر و باتینت... یاهه ردوو ریگه ی شه ریعه ت و ته ریقه تت گرتووه)) ^(۳)

^(۱) مهوله وی دیوان، مه لاهه بدولکه ریمی مودرس، چاپی سنه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه تاوی، له ۳۱۸-

۳۲۳.

^(۲) گو قاری میهره جانی مهوله وی، وتار صوفی گه ری مهوله وی، نه مین نه قشبه ندی، چاپی یه که م، به غدا، سالی ۱۹۸۹ زاینی، له ۱۲.

^(۳) سوران سنه یی، رساله ی عیشق له مهوله وی ناسیدا، چاپی یه که م، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۷۰ هه تاوی، له ۵۹.

نامه‌ی چل و چوار:

نهم نامه‌ی به‌ناونیشانی (شهمال نهرجووم) مەولەویدا
نهم نامه‌ی له لاپه‌ره ۳۲۲-۳۲۶ له پیتی (شین) له‌دیوانی مەولەویدا
نهم نامه‌ی بۆ مەلا خەیاڵ که خەلکی پاوه بووه:

۱- شهمال نهرجووم ههن هه‌ی وه‌فیدات بام

وه سه‌رگه‌رد بال شانی هه‌وات بام

۲- جه‌سته خه‌سته‌ی خار خه‌م خه‌لاته‌نان

به‌یدا بیوگیل دوور ولاته‌نان

۳- شاخ و داخ و زاخ چۆن و هۆن و کاو

سه‌ر به‌رد و سه‌ره‌رد ساراو سه‌ر سه‌راو

۴- ته‌ی که‌ر وه په‌رتاو مدارات نه‌بو

چون دووی هه‌ناسه‌م شه‌وان تا به‌رۆ

۵- سه‌ر په‌ر که‌ر نه‌سه‌ر کۆی ناته‌شگاو

بدیه وه مه‌سکه‌ن (خانه‌گا) و (پاوه).^(۱)

نامه‌ی چل و پینج:

به‌ناونیشانی (شی نه‌و سه‌فاو سه‌یر).

نهم نامه له لاپه‌ره ۳۳۴-۳۳۵ له پیتی (شین) له‌دیوانی مەولەوی نهم

نامه‌ی بۆ کاک نه‌حه‌دی خه‌سه‌ره و چاوه‌ش (نه‌حه‌د پیریسی) نووسیوه:

^(۱) مەولەوی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ری می مودرس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ۲۲۲-

- ۱- شی نەو سەفاو سەیر دیدەن یاران
لوا نەو دووری و نەو وەسل یاران
- ۲- ئید نە نەو دەروون ھەر ناما و مەویەرد
نە مچار وە راستی چە پگەرد شاننا نەرد
- ۳- وەخت تەماشای سەوزە شی تەوان
سەیر شکۆفە ی پای لارە کاوان
- ۴- مەدارە نەویەزم شکۆفان چەم چەم
ھەنی شکۆفە دیدەنی وە چەم
- ۵- مەوج دجلە ی چەم توغیان کەردەو
گیج ھون دل جۆش ناوەر دەو. (۲)

نامە ی چل و شەش:

نەم نامە یە بە ناو نیشانی (شیفای نیش و دەرد).
نامە کە لە لاپەرە ۳۲۶-۳۲۷ لە پییتی (شین) دایە، ئەدیوانی مەولەوی نەم
نامە یە ی بۆ (شیخ ضیاء الدین) نووسیو، ئە وەلامی نەو دا کە نەو
چە پکە یە ک و نەوشە ی بۆ ناردووە دیارە دیاری ھەر دیارە ھەر لە باقە یە ک
و نەوشە وە ھەتا چە ند مسقائیک زبیر دە ئیت:
۱- شیفای نیش و نیش نە ی زامان سەخت
(ضیاء) ی دیدە و دل مە عدومی بە دەبەخت

(۲) مەولەوی دیوان، مەلا عەبدوڵکەریمی مودەرس، سەرچاوە ی پیشوو، ۲۳۴-۲۳۵.
*خانە گە: شارۆچکە یە ک ی ھەورامانی لھۆنە و مەولەوی لە و شارە زۆر ماو تە وە.
*پاوە: نەو شارە گە و رە ی ھەورامانی لھۆنە، بەرامبەر خانە گایە شوئینیکی بازرگانێ، زانستییە.

۲- دهسته‌ی وه‌نه‌وشه‌ی په‌ل دیزت یاوا

بۆش بۆی وه‌فای له‌یل نه‌ده‌ماخ ساوا

۳- گهرد دهرد ریش دهرود به‌رده‌وه

عه‌شقه‌که‌ی قه‌دیم تازه‌که‌رده‌وه

۴- سه‌ودای وه‌نه‌وشه‌ی په‌ل دیز باخان

هه‌وای گولا‌لان سه‌رکاوان زاخان

۵- په‌ی که‌سی خاسه‌ن نه‌وه‌ل دهردش بۆ

ئیبیتدای خیزیای دوور سه‌روش بۆ.^(۱)

نامه‌ی چل و جهوت:

به‌ناونیشانی (شادی گهرد خه‌م)

ئه‌م نامه‌یه‌ له‌ لا‌په‌ره‌ ۲۲۷-۲۲۸ له‌ پیتی (شین) دایه‌ له‌ دیوانی مه‌وله‌وی

دایه‌ ئه‌م نامه‌یه‌ بۆ دۆستیکی ناردووه‌ که‌ سه‌ردانی مه‌وله‌وی بکات ده‌ئیت:

۱- شادی گهرد خه‌م چون نه‌دۆ وه‌ باد

خه‌م چون وه‌ یاگه‌ی شادی نه‌بۆ شاد

۲- نازیز وه‌که‌رمه‌م من ته‌له‌ب که‌رده‌ن

من دهردی دووری ته‌وانا به‌رده‌ن

۳- دل چون وه‌ش نه‌بۆ گیان چون نه‌تاوۆ

له‌یل ئینتیزار بۆ مه‌جنوون نه‌یاوۆ

۴- بی نه‌میری فه‌رمان نازیز تا وه‌ که‌ی

های دهرویش نه‌ی چی مه‌ی چی دده‌ف مه‌ی نه‌ی

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریمی مودهرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ۲۲۶-۲۲۷.

۵- بهن بان به بیداخ تافهت نه و پابو

بوئی ته نسیر به زم به دره قه ی رابو.^(۱)

نامه ی چل و هه شت :

به ناو نیشانی (شنه فتم دووربا)

نهم نامه یه له لاپه ره ۲۴۱ دایه له پیستی (شین) له دیوانی مه وله وی نامه که
بو دوستیکی نار دووه که هه لاهه تی بووه که چاره سه ری تیا پیشانداوه نه وه ش
چاره سه ره که یه دنه ی وه که هه نارم که پره له دهنگی نیش و نازار له ناو
ته نووری ناگری عیشقی خویا بیپیشینی وه به تیغی برزانگی خوی کونی کاو
بوئه که ی هه ئمزی چاک ده بیته وه به کورتی هه نار بیپیشینی کونی بکاو بوئی
پنوه بکات نه مه ش ددقی نامه که یه که ده ئیت :

۱- شنه فتم دووربا له یل زوو کامشه ن

دیشوار بالای نه و نه مامشه ن

۲- هه نار که ی دل په رجه دانه ی نیش

پیشیای کووره نار عه شق ویش

۳- به مه و دای موژگان سو راخش که رو

وه که رمی نیشان ده ماخشی که رو^(۲)

^(۱) مه وله وی دیوان مه لا عه بدولکه ریمی مودرس، سه رچاوه ی پیشوو، ل ۲۲۷-۲۲۸.

^(۲) مه وله وی دیوان مه لا عه بدولکه ریمی مودرس، سه رچاوه ی پیشوو، ل ۲۴۱.

نامه‌ی چل و نۆ:

نهم نامه‌یه به‌ناونیشانی (شنه‌فتم گیانم)

نهم نامه‌یه له لا په‌ره ۳۴۱ دایه له پییتی (شین) دا له‌دیوانی مه‌وله‌وی دا
نهم نامه‌یه‌ی بو دۆستیکی نووسیوه، ده‌ئیت:

۱- شنه‌فتم گیانم بالا توول نه‌ی

نیراده‌ت که‌رده‌ن چه‌نی خه‌سته‌ت به‌ی

۲- مه‌گه‌ر پای ته‌دبیر به‌دبه‌ختی ریش بو

گیان هه‌وای سوچه‌ت جه‌سته‌که‌م پیش بو

۳- وه‌رنه‌ شینه‌ ویم دل وه‌شی دله‌ن

گیان جه‌ته‌ن به‌رشی ناماش موشکلەن. (۱)

نامه‌ی په‌نجا:

نهم نامه‌یه به‌ناونیشانی (صه‌د دووریت)

نهم نامه‌یه له دیوانی مه‌وله‌وی دا له و دانه‌یه‌ی که له سنه چاپ کراوه
پییتی (صاد) ی تیدا نه‌بووه، بۆیه، له‌دیوانی مه‌وله‌وی که لیکۆلینه‌وه‌ی
له‌سه‌رکراوه له‌لایه { محمد‌مدی مه‌لا که‌ریم، حکیم مه‌لا سانج و نه‌نوه‌ر قادر
محمد‌مدی } ه وه‌بۆیه نامه‌که له و دیوانه‌ دا هه‌یه له‌لا په‌ره ۳۲۶ له پییتی
(صاد) که ده‌فه‌رموئیت:

۱- صه‌د دووریت چون دل مه‌عدومی دل ته‌نگ

مارۆ نه‌ و فریاد دله‌ی سه‌خت سه‌نگ

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی مودهرس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ۳۲۷-۳۲۸.

۲- ستران ئەرگىرۆ تەم دئەى كاوان

هه ورنه و وه جان ريزو هوناوان

۳- به لام تاقه تى هاى هه ورنه نامان

هانه سه فه ردا شاى نه ورنه مامان

۴- نازكيش چون ناز جه حه د به رشيبه ن

خاتر داريش كه ر وئنهى كه س نيبه ن

۵- وئيش چون حه و سه ئهى و دشت و تەم دارۆ

يادش نه دلدا زه حمه ت مويارۆ... (۲)

مهولهوى ئەم نامەيەى بەهۆى سه فه ركر دنى دۆستىكيه وه نووسيووه، دياره
نامه نووسين، ئەلای ئەم شاعيره مان زۆر به سانايى بووه، وهك شاعيرانى تر
نه بووه بگره زۆر به نازايانه و به شينوازي هونه رى سه رده ميبانه نامەى
نووسيووه زمان و نه ده بى هه ورامان نه و دنده پاراوه نه و شاعيرانەى كه به
هه ورامى شيعريان فه رموووه دانه ماون، دهسته و سان بۆ وشه و دهسته واژه و پسته
بگره كه ره سه كانى زمان زۆر زۆن له م ده فه رده دا با بليمه تى مه ولهوى
سه ليقه تى زمانه وانى نه و دندهى تر شيرين بووه.

نامەى په نجا و يهك:

نه نامەيه به ناو نيشانى (ضياى دل)

چاوكى چرا و زانيارى، ئەم نامەيه ئەلا په ره ۳۴۴ له پيىتى (ضاد) له

ديوانى مه ولهوى ده ئيت:

(۲) مهولهوى ديوان مهلا عهبدالكريمى مدرس، ليكۆنه رده وان گۆران، محهمه دى مهلا كه ريم، حه كيم
مهلا صالح، نه نوهر قادر محهمه د، چاپى يه كه م، سلیمانى، ۲۰۰۶ زاینى ل ۳۲۶.

۱- (ضیا) ی دل نامەت وەلای دل ریشان

یاواو رەنگین کەرد بەزەم دەرویشان

۲- شەنە فەتم پەریت راس گێلا چە پ گەرد

بەو دەسل ئە یلا شادمانت کەرد

۳- دل وەنزیک هەر یەندە مەسرووری بی

جەسزای مەینەت رای دووری دووربی

۴- پەری تۆ راحت پەری من زامەت

وەردەبیم هەردوو تاروی قیامەت

۵- تۆنە تۆی باخچە ی دەسل دێ بەردا

من نە بیج گێج دەریای خەتەردا. ^(۱)

لە گۆقاری میهرەجانی مەولەویدا لە ۱۴۶ پەرە دەئیت:

ئەو هوشیارانە خوو خولیای عارفانی لە دلدایە خەلکی دیاری ئەوان و
بەزیوی تەبارى ئەوانە. ئەو دلتە رانە جوانی پەرستە. بۆ جوانی و دیمەنە
راژاوەکان یەك پارچە هەستە (مەولەوی لە عیشقی حەقیقەتدا پلە و پایە ی
گەشتۆتە تروپی عارفی رەبانی، لە نامە نووسیندا خامە ی نووک تیزبوو
، لە هونراودا پەنجە ی پەنجە کیشانبوو لە دیمەنی ولادت وینە ی شیعری
سەرکەوتوی هەموو تابلوکانە، لە لاواندە وەدا میری شاعیران بوو) ^(۲)
لەریسالە ی عیشقی مەولەوی ناسیدا لە ۱۴۲ پەرە دەئیت: (عاشق ئەمینی

(۱) مەولەوی دیوان مەلا عەبدولکەریمی مودەرس، سەرچاوە ی پیشوو، ۲۴۴.

(۲) گۆقار میهرەجانی مەولەوی، وتار، تاوێک، لە گەن ستایش و خەسلەتەکانی مەولەویدا، خەسردو جاف، چاپی یەكەم، بەغدا، سالی ۱۹۸۹، ۱۴۶.

باری نه مانه تی خودایه له عیشقادا کیشراون و عینایه تی مه عشوق
لازمه...))^(۲)

نامه ی په نجا و دوو:

به ناو نیشانی (فهل سل نه و پایز)

نهم نامه یه له لا په ره ۳۴۸ له پیتی (فا) دایه له دیوانی مه وله وی نهم
نامه ی بو دوستیکی نووسیوه، که پایزدا هاتووه و نه و هر له کوپستانه
که ده نیت:

۱- فهل سل نه و پایز تازه که رده ن مه یل

شه مال هرزان که رد رده شته ی نه سو دیل

۲- گنج سهرکاوان جه سهردی به یل که یل

بو ملدان چون بو ی بی وه فایی له یل

۳- نازیز تاقت شی ناخرنه فه سه ن

ره حمی که نامان نیستغنا وه سه ن

۴- بهرکه نارکزه ی دهر وون په ردا خان

په ی تو ته سد یه ن سهردی له یلا خان

۵- جه قه تاره ی خیل دیده سیاوان

باقی هه وارگه ی که رمیان ییاوان...))^(۱)

له گو قساری میهره جان مه وله وی دا له لا په ره ۱۰۷ ده نیت:

^(۲) سوزان سنه یی، رساله ی عیشق له مه وله وی ناسیدا چاپی یه که م، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۷۰ هه تاوی، ۱۴۲.

^(۱) مه وله وی دیوان، ۴۴ له عه بدولکه ریمی موده رس، چاپی سنیه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه تاوی، ۳۴۸.

((نەگەر ئەزۇر باسى سروشتدا ئە باسى پايز و خەزاند، ئە باسانەى زستاندا كە ئەمە و پەر باس كرا، يالە باس و وینە كیشان و دیمەنى بیشاندانى ئەم شوین یا ئەو شوین... ئە كاتى وینە كیشاندا ئە هەر باسیكدا شتیكى تر دیاره...))^(۲)

نامە نووسین ئە لای مەولەوى زۇر سانا بووه، چونكە ئەم زاتە ئە هەموو بواردەكانى نووسیندا وەك ئەستیرهى درەوشاودى شەوى پايز ئە ناسمانى بەرین ولاتدا دەدرۇشیتەوہ دیاره ئەمە لیوہشاودى مەولەوى ئە خەرمانى نامەى شیعیریدا پیش هەموو شاعیران كەوتووہ بۆیە میرى شاعیران پر پیستیه تی، ریتەم واتە: (بەزم و رەزم) لەناو شیعیرەكانى ئەم زاتە كەورەیه، ئەگەر هەر كۆپلە شیعیرىكى بكریت بە میلۆدى ئەوا شیعیرەكە، زەنگۆنە و هارمۆنى بۆ ئاوەزەكە و بۆ شیعیرەكەش.

نامەى پە نجا و سى:

بەناونیشانى (قبیله كەردەنى)

ئەم نامەیه ئە لا پەرە ۳۶۱ ئە پیتی (قاف) دایە لەدیوانى مەولەوى ئەم نامەیهى كەنووسیوہ ئە وەلامى دوستىكيا كەئەو دوستەى نامەى بۆ مەولەوى ناردووہ كەدەئیت:

۱- قبیله كەردەنى... قبیلهى كەردەنى

جە نامەى پەى تەور ئیزھار كەردەنى

^(۲) گۆقشارى مېهرەجانى مەولەوى، وتار، بەرھەمى شتىك دەربارەى سروشت، دكتور عېزەدین مستەفا رەسول، چاپى يەكەم، بەغدا، سالى ۱۹۸۹ زاینى ۱۰۷.

۲- نويسابى ليش تۆ دل سەردەنى

دل ھەريە كىيۈن تۆ ويت بەردەنى

۳- دوو حالەن جەلات زە نجيرت كەردەن

نەرگەرمى گەر مەت وەر سەردى سەردەن

۴- ئيت تۆ جەكەس مە پەرسە خە بەر

بىنايىم نەزەر وە حال ويت كەر

۵- راستش ھەر ئىلدەن ئىزھارم كەردەن

قەسەم بەو كەسە نەزاو نە مەرگەن.^(۱)

ديارە نەم دوو نامەيە دوو لايەنى تىايە نەگەر تۆ بەسۆز و دل گەرمى،
نەوا منيش و دەھام بەلام نەگەر تۆش دل ساردى، يان بى مەيلى، نەوا منيش
و دەھام لەكەس مە پەرسە تە ماشاي خانى خۆت بکە، نە نجا خانى من دەزانى
لە كىيى جەقىقەت و جوانى دەئيت:

(نەمرۆ زاراوہى ناوبرا و بەو چەشەنە روانگەى جوانيان سيانە دەدریتە
قەلەم بارت رەنگە، نەبەر نەم ھۆيە بەردەوام زاراوہى ((رەخنەى زانکۆى))
لەرەخنەى رۇمانتيك شياوتر دەزانى.))^(۲) ھۇنراوہکانى يان شيوہى نامە
نووسين لە بەرھەمى شيعرى مەولەويدا چ بەرئىيازى رۇمانتيك يان واقىع لە
ھەردوو بارەكەدا لەرەخنەى بەرامبەرى سەرکەوتوو بووہ.

^(۱) مەولەوى ديوان، مەلا مەبدولكەرىمى مودەرس، چاپى سىيەم، سنە، سالى، ۱۳۷۸ ھەتاوى، لى ۳۶۱.
^(۲) بابك نەحمەدى، جەقىقەت و جوانى، وەرگىرائى لەزمانى فارسىيەوہ بۆ زمانى كوردى، مەسعود
باباي، چاپى يەكەم، دھۆك، سالى ۲۰۰۸ زائىنى، لى ۱۴۷.

نامه‌ی په نجا و چوار:

به ناو نیشانی (گۆشه‌ی ناتەش خان)

هەر چه نده له بیستی (کاف) دا نامه‌ی نه نووسیوه مه‌وله‌وی دیاره زۆربه‌ی
ده‌سخت و کتیبه‌کانی له ناوچوون بۆیه له بیستی (گاف) دوو نامه‌ی تیدا یه
نامه‌ی یه که میان له لا په‌ره ۳۷۶ دایه له دیوانی مه‌وله‌وی ئەم نامه‌یه بۆ
دوستیکی نووسیوه که ده‌ئیت:

۱- گۆشه‌ی ناتەش خان دلە‌ی په‌ر چه نیش

پزیسکه‌ی داخان نایر و دردا تیش

۲- دوور حسار دوومان دوور نه‌فه‌رقم به‌رد

هه‌وای که‌ل رهمان خۆپامانم که‌رد

۳- پینج مده و چه‌نی زمانی کاری

نه‌پای نامام هه‌ن نه‌رستگاری

۴- فه‌له‌ک که‌ی به‌رشون بی‌خه‌م نه‌ده‌ستت

چیشم که‌رد که‌ی بیم وه‌با وه‌کوشتت

۵- نه‌رچون غه‌مزه‌ی دۆس په‌ر چه نیش وه‌ده‌رد

چون فرسه‌ت بازان پیش ده‌ستی به‌ش که‌رد.^(۱)

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ۳۷۶

نامەى پە نجا و پىنج :

بە ناو نىشانى (گەرمى كورەى)

ئەم نامەىيە ئەلا پەرە ۲۷۹ ئە پىيتى (گاف) داىيە ئە ديوانى مەولەوى ئەم
نامەىيەى بۇ ئە جمەد پىرسى نووسىيوە، ئە وەلامى ئەو نامەىيەى كە بۇ مەولەوى
ناردېوو بۇيە مەولەوى دەئىت :

۱- گەرمى كورەى مەيل قەيس چۆل كەردەن

تەئسىر ئە تۇى دل ئەيل ئاوەردەن

۲- بەل ئە تاو رەقىب وەدەرد مەشهورەن

وەرنە دەرد و ئەيل ھەى ئەيەك دوورەن^(۲)

نامەى پە نجا و شەش :

بە ناو نىشانى (لەقمەكەى ماسا و)

ئەم نامەىيە ئەلا پەرە ۳۸۶ داىيە ئە پىيتى (لام) ئە ديوانى مەولەوى بۇ

(يونس)ى دوور وولاتى نووسىيوە، كە داوا ئە برادەرەكەى دەكات، بەردەوام

نامەيان ئە بەيندا ھەبىت، دەئىت :

۱- لوتمەكەى ماسا و قوول دەرياي مەيل

لوخت ساي كۆئەى ساراي دەرد ئەيل

۲- ياوا پىم نامەى وەش تە حريرەكەم

ئىشئايى دەروون سۆز پەر تەئسىرەكەم

---

^(۲) مەولەوى ديوان، ئەلا بەلدولكەرىمى مودەرس، سەرچاۋى پىشوو، ۱۳۷۹.

۳- حاسلش نه بو فه راموشيمان

وادهی بهزم گهرم باده نوشيمان

۴- چهنی هام فهدرد گهرد جیای شییهن

من و تو جه بین من و تو نییهن

۵- ساقی جام بهدم نهی یهک وه پزئو

نه شنهی مهی نه دل نهویهک مه خیزو.^(۱)

نهی پارووی دمی ماسی ناو ده ریای قوونی خوشه ویستی وه نهی به رووت و قووت داکه و تووه له سیبیه ری دارکووله کهی چه شینی دهرد و مهینه تی له یل دا مهوله وی له شیجری یه که مادا ئیشارهت بو جیکایه تی که زره تی (یونس) کردووه، که نه و نه ته وه کهی فرنیاندا یه ناو ده ریای ماسی قووتی داو پاشان هه ئی هینایه وه وه فرپی دایه گوئی ناو نه ویش به رووتی له بن سیبیه ری دار دارکووله ک لینی راکشا پووخته ی نامه که نه وه بوو له کاتی ناههنگی گهرمی مهی خواردنه وه دا له بیرت نه چین.

نامهی په نجا و ههوت:

نه م نامهیه به ناو نیسانی (من پیسه م زانا)

له لا په ره ۳۹۰ له پیستی (م) له دیوانی مهوله وی گله یی له بیوه فایلی

دوستیکی دهکات، که دوست و برادره خوشه ویسته کهی بووه، که نه ویش،

شیخی سیراجودین بووه، ده ئیت:

^(۱) مهوله وی دیوان، مهلا عه بدولکه ریمی مودهرس، چاپی سنیه م، سنه، سانی، ۱۳۷۸ هه تاوی، ۳۷۶.

- ۱- من پېښه زانا تۆ په پرمه يله نى
دروون جه باره دى دروون كه يله نى
- ۲- دووى كورى دووريت مشؤ وده تون دا
به ردت دان وه پياى وه قاي مه جنووندا
- ۳- ئيسه ديده كه م ئيد دياريه ن
نهر چيويت كه م بو وه فاداريه ن
- ۴- ناموشوى وه گهرم ياراني گياني
وه بار خاتر نازك مزاني
- ۵- بوى بيوه فاييت چون بوى وهر زاخان
مدو نه دده ماخ به ختان قولا خان^(۲)

نامه دى په نجا و هه شت:

نهم نامه يه به ناو نيشانى (موباره كت بو).

له لا په ره ۴۰۱ له پيى (ميم) له ديوانى مه وله وى نهم نامه يه بو مه حموود
پاشاى نووسيوه، به بو نه دى ژنه ينانه وه، وهك له حسه ين به گى حسه ن به گى
جافه وه بيستراوه نهم زه ماوه نده بو يه كه م ژنه ينانى مه حموود پاشا بووه، كه
نهمه خانى كچى قادر به گى روسته م به گى وه نه د به گى هيناوه. له و
شاديده دا نافره تيكى گوران بيىژ، كه خه ئكى (كرند) بووه، كه ناوى
(تاوس) بووه، گوراني بو ژنان و تووه مه وله وى پيروزبايى ليده كات و ده ئيت
له باتى من ته ماشاى هه ئپهركى كه ران بكه تاماشاى نه و زاوايانه بكه، كه
روويان وهك ناوينه روشنه، ده ئيت:

^(۲) مه وله وى ديوان، مه لا عه بدو لكه ريمى مودرس، سه رچاودى پيشوو، ۱۰-۳۹۰.

۱- موبارهکت بؤ بهزم نه و وه خه یر

توخوا ته نخوای من خاس , خاس بکه سه یر

۲- سه یر که ره ته ماشای نه و جه مین جامان

وه خوسوس نازیز شای نه و نه مامان

۳- وهخت ناموشوی ناما و لواشه ن

ته رزه که ی وه به رز ده وره ی سه ماشه ن

۴- گرمه ی نقاره و لرقه ی شهروالان

خشیه ی پامووره و زرنگه ی خرخالان

۵- چریکه ی سرناو پریکه ی خه نده

په شیوی زولفان ریشه ی دنکه نده^(۱)

نامه ی په نجا و نو:

نهم نامه یه به ناو نیشانی (مه یلت نارزه زوی).

نهم نامه یه له له ۴۰۵ له پییتی (مییم) دایه له (د.م) دا نهم نامه یه له گهن

نامه یه کی بی نوخته ی دا له وه لاهی نامه یه کی جه مه پاشای جافا دا

نووسیوه، جه مه پاشا ده لی مه وه وه ی تو نه ت ویستوه نامه بؤ من بنیری

به لام نیشی نهم پییاوه ناچاری کردووی، نهم گله بیانه نه وه نیشانه دده ن

که مه وه وه ی مروقیکی خاوه ن زات و باوه ربه خو بووه، له هه مان کاتدا باری

کۆمه لایه تی مه وه وه ی زور له سه رخو و هیمن بووه نامه که ده نیت:

(۱) مه وه وه ی دیوان، مه لا عه بدولکه ریعی مودرس، سه رچاوه ی ینشو، ۴۰۱.

۱- مه‌یلت نارەزوی ئە‌غبار کەردەبی

چیش خامە کەم نام مه‌عدوم بەردەبی

۲- بی‌منەت جە‌مه‌یل نامای نامە‌تم

مه‌منون جە‌و‌د‌فای رە‌شمە‌ی خامە‌تم

۳- پە‌رسا بی‌ت چونی؟ ویت ئە‌ت کە‌ردەن

مەر ئە‌م‌زانی دووریت چ دە‌ردەن

۴- گە‌رمی بلی‌سە‌ی دە‌روون دە‌ماخ

دیو‌ه لوول ناخ دلە‌ی پەر جە‌داخ

۵- ئە‌و بە‌ردنم ئە‌چە‌م دیدە‌ی پەر جە‌ دە‌رد

ئیند مالا‌ رووی حە‌رف خە‌یال بی‌ گە‌رد.^(۱)

ئە‌م نامە‌یە کە مه‌ولە‌وی بە‌بی' نوختە نووسیویە‌تی کە چۆن؟ ئە‌هە‌ندی شی‌عیریا یان هە‌ندی' نامە‌کانی چ بە‌زمانی فارسی یان بە هە‌ورامانی ئە‌وه نیشانە و بە‌نگە‌ی سەرکە‌وتووی مه‌ولە‌وی دیاری دە‌کات، ئە‌و نامە‌یە کە نوختە‌ی تێ‌دانییە.

دیسان توانای شاعیر، ئە‌وددا دە‌ردە‌کە‌وی ئە‌و هۆ‌نراوانە‌ی کە‌و‌دە‌ک ناوری‌شم پینچ وشە، وە‌ک تە‌یمان یان تیغی ئە‌یجە کە‌بوو‌تە پە‌راویزی هە‌موو بوارە هۆ‌نە‌ری و ئە‌دە‌بیە‌کانی مه‌ولە‌وی لێ‌ردا پرسیا‌ری' گۆ‌شە نی‌گای بابە‌تە‌کە وە‌ک فە‌رشی بی' وینە کە بە ناوری‌شم تە‌نراو‌ه نائە‌واش بی‌جگە ئە‌مه‌ولە‌وی ئە‌ ئە‌دە‌بیاتی کوردیدا توانیویە‌تی نامە‌ی بی' ئە‌ختە بنووسی

^(۱) مه‌ولە‌وی دیوان، مە‌لا عە‌بدولکە‌رمی مودە‌رس، سەرچا‌و‌ی پینشو، ۴۰۵.

هیچ یهك له شاعیرانی دی جیهان نامه‌ی بی نووخته‌یان نییه بویه جهزم کرد، هرچه‌نده نامه‌که په تشانه یان نامه‌یه‌کی ناسایی به‌لام له واتای وینه‌ی له هونراوه‌ی مه‌وله‌وی دا واتای شیعریه‌کانی ددات که ده‌قه‌رموویت: (مرسول کالوصول را آماده و طرح اهل و دادرا دردل آورده که همراه اه دل مکدر درهر مساء وهر سحر سرکار مکرّم و سرور اکرم و اولوالامر و المکارم و المرحوم همه را ادام الله عمر طوعا وروها مرسل رسائل دعا و سلام معلوم سرکار آمده که ولد آدم و حوا و ولد داو انا اطر همه عالم کالهاواء امروزام حکم او طرده درمال کار کر و کور و محل او طورو سحر او سور طردد) ^(۱)

به‌راستی مه‌وله‌وی بلیمه‌تیکی کهم وینه بووه، له هه‌موو زانستی‌کدا شاره‌زایی و نیهاتووی خوی به جوانترین شیوه پیشانداوه، له‌م دوو به‌یته‌دا جوانترین (مانا) ی دهر خستوو که ده‌ئیت:

له و دئی ناجنس ره‌نگی تهر ناوهرد

زینده‌ی نه‌به‌دبوو تییدا زیاد که‌رد

په‌نج بیهن وه‌شش، شش روکه‌رد په‌نج

حه‌ریر نه‌ما به‌ین بیهن گه‌وه‌هر سه‌نج ^(۲)

نه‌مه نامه‌یه‌کی فه‌سه‌فیه، که مه‌وله‌وی باسی خامه و باسی وینه به وینه له‌یه‌ک ده‌چوینی، له‌و په‌گه‌زه جیاوازانه، به‌ره‌ه‌میکی نوی زیندوو ده‌کاته‌وه.

^(۱) مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، (بنه‌مائه‌ی زانباران)، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی به‌غدا، سالی (۱۹۸۳) زاینی ۵۱.

^(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودرس، چاپی سینه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ۱۳۷.

نامہی شہست :

نہم نامہیہ بہ ناو نیشانی (ماموستای سہرئیل)
نامہکہ لہ لاپہرہ ۴۰۶ لہ پیستی (میم) لہ د.م دا نہم نامہیہ بؤ برادرئیکی
ناردووہ کہ بچیت بؤلای بؤ نئوہی کاتی خوش بہ سہر بہرن و ہہندی گلہیی و
گازہندہ لہ یہک بکہن نامہکہ دەئیت :

۱- ماموستای سہرئیل شیرین کہ لامان

تہ شریف خہیرت باوہر وەلامان

۲- نہ شنوی بہ دکار، نہ بؤی بہ د وازہن

وہحشی یان ہہمراز، تہیران دەم سازہن

۳- شہتاوان چون سہیل دیدہ مہن جاری

پیچ مدان چہنی زامان کاری

۴- تۆ نہ سہر گوزہشت سزای دہردی لہیل

من نہ حیکایہت نازیز بی مہیل

۵- ساتی پھی ویمای بنیشمی وە شاد

بہ و رازانہ وە خەم بدهین وە باد^(۱)

نامہی شہست و یہک :

نہم نامہیہ بہ ناو نیشانی (مہ جنوونہ کہی ویل).

نامہکہ لہ لہ ۴۰۹ لہ پیستی (میم) دایہ لہ د.م دا نہم نامہیہی بؤ دوستیکی

ناردووہ کہ برادرہ کہی مہ جنون بوہ و بہ دوا یا دہگہری دەئی :

^(۱) مەولەوی دیوان، مەلا عەبدولکەریمی مودەرس، سەرچاوەی پێشوو، ۴۰۶.

۱- مه جنوونه که ی ویل شهیدای بالای تو

سه لام کیانا وه خاک پای تو

۲- ویش جه تاو دورد بارخه مان بهرد

جاده ی مهینه ت گرد ویل بی ههرد نه وهرد

۳- دل نه میرشه ن جه لات نه سیره ن

چون تاوان کاران به ند زنجیره ن

۴- نامان سه د نامان خاس نیگاش داره

وهرنه ناروفته زوو مبو پاره^(۲)

نامه ی شه ست و دوو:

به ناو نیشانی (من که دل دایم)

نه م نامه یه له له ۴۱۰، له پییتی (میم دایه له د. م دا مه وه وی نه م

نامه یه ی بو مه لا قاسم نار دووه که ده نیت:

۱- من که دل دایم نه واوه یلمه ن

غهرق موتالای خال له یلمه ن

۲- چ باک تانه ی ته وه ن تاومه ن

شهوق موتالای رووی کتاومه ن؟^(۱)

^(۲) مه وه وی دیوان، مه لا عه بدولکه ریمی مودهرس، سه رچاوه ی پیشوو، له ۴۰۹.

^(۱) مه لا عه بدولکه ریمی مودهرس، (بنه ماله ی زانیاران)، چاپی یه که م، چاپخانه ی به غدا، سالی (زاینی له ۴۱۱.

نامه‌ی شەست و سی:

نەم نامەییە بە ناو نیشانی (نامه‌کەت پی چیش).

نەم نامەییە لە ٤١٢ لە پیتی (ن) دایە لە د.م.دا کە نەم نامەییە بۆ
خانۆی کۆماری نووسیوە دیارە خالە ی کۆماری خۆشەویستی مەولەوی بوو بە
واتای گیانی بە گیانی بۆیە دەئیت:

١- نامه‌کەت پی چیش؟ پەری دەوای دەرد

یاوا خاس وانام مۆتالەعم کرد

٢- ناخ داخان نیشات جە بێخ کە نەدە وئیم

رای تەدبیر کەس پی نەمەندە وئیم

٣- سەرەتای زوخوا نە جەرگم سەردان

بەیدی پیمە یاران هام فەردان

٤- هاوار یانی‌های خانۆم نە شەفتەن

جەنۆ کۆسی تەر خاستەرم کەفتەن

٥- دیدەکەم ماچان بی وەفایش کرد

شەرت و عەهد و بەین وەرین جە یاد بەرد^(٢)

^(٢) مەولەوی دیوان، مەلا عەبدولکەریمی مۆدەرس، سەرچاوەی پیشوو، ٤١٢.

له لا پیره ۲۵۶ نه نه ده بی کوردیدا ده نیت: ((بونی باخچه ی شیعی مه لا
موسسه های بیسارانی و نه حمه د به گی کوماسی چاخ بکات: نه وهنده هه یه نایا
نه مانه ده بی چه نده گه وره بوویتن له لای مه وله وی...))^(۱)

نامه ی شه ست و چوار:

به ناو نیشانی (نه سییم مه حره م).

نه م نامه یه له له ۴۱۵ له د م دا له پیتی (ن) دا نه م نامه یه بو شیخ
عه ریز جانه وه ره ی نووسیوه پوختی نامه که نه وه یه که مه وله وی بچیت بو لای
شیخ نه و کاته ش وهرزی به هار بووه و ده نیت:

۱- نه سییم مه حره م مابه یین یاران

ماچان وه هارن سه وزن دیاران

۲- گیان وه بی تاقه ت موینون نارو

زاهیرن هه وای لای نازیز دارو

۳- نامیته ی خه یال نه و دل په سه نده ن

نیلاخیج هه لای که می یه خ به نده ن

۴- زه حمه ت وه خه یال نه و نازیز مه دهر

وهر نه یو گیان هیج به ویت ته شریف به ر

۵- چون یاوای په رساش به ناله و عه رزکه ر

دیم تنه سفته که ی خه سته ی زام خه ته ر^(۲)

^(۱) علاء الدین سجادی، میژووی نه ده بی کوردی، چاپی یه که م، چاپخانه ی مه عارف، به غدا، سالی ۱۹۵۲، ل. ۲۵۶.

^(۲) مه وله وی دیوان، مه لا عبه دولکه ریمی مودرس، چاپی سینه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه تاوی، ل. ۴۱۵.

نامەى شەست و پىنج :

بە ناو نىشانى (نامەى نەقتىنت).

ئەم نامەىيە ئە ۱۹ ئە پىتى (ن) ئە د. م دا ئەم نامەىيە بۇ ئە حمەد
بەگى كۆمەسى كە باسى نووسىو، كە شادى و زەماوندىكى خۇشى دەكات،
مەولەوى دەتوانىن بلىن: دواى شىخى سىراجودىن، دوودم كە سە، كە مەولەوى
خۇشى وىستوو، واتە پەيوەندى رۇخى هاوتەباى يەك بوون، ئەمەش دەقى
نامەكەيە كە مەولەوى دەفەر مۆيت :

۱- نامەى نەقتىنت يەك رۇ يەك ئاودرد

كلىپەى بلىسەى كووردم زىاد كەرد

۲- دەلالت جۇشۇ چون رۇى نازادى

گەردەى گەرم نەزم بەزم پەرشادى

۳- سەداى (لاو ھەى لاو) زەرى زەر زنجىر

سلسلە و بانى سەر بەند زرى و لاگىر

۴- زىلەى گوارەو زىنگە زەنگلەى زەر

لەرزەى ئەو نامام لەرەى لىمۆى تەر

۵- شەوق زەرق و بەرق فەرق زەر كلاو

ورشەو پىرشەى خووى كوئەم بۇ گولاًو. ^(۱)

(۱) مەولەوى دىوان، مەلا غەبدولكەرىمى موددرس، چاپى سىيەم، سنە، سانى، ۱۳۷۸ ھەتاوى، ۱۵-۴

نامه‌ی شه‌ست و شه‌ش :

نامه‌ی نهم نامه‌یه به ناویشانی (نه تیجه‌ی پاک دین)

نامه‌که له ۴۲۸، له پییتی (ن) له د. م. دا که بوشیخ مومنی سازانی
نووسیوه پووختی نامه‌که باسی پارچه شوشه‌یه که ده‌کا داوای لی کردبوو،
بزانی سهر گوزه‌شته‌ی چیه؟ و بسوی بگنیریتته‌وه مه‌وله‌وی له‌بواری که له پیوور
ناسیدا روتیکی کاریگه‌ری هه‌بووه، که ده‌ئیت :

۱- نه تیجه‌ی پاک دین شیخ سازانی

خاس و دته‌ن نه‌دل مه‌عدو سازانی

۲- په‌رسام (حسب الامر) گوزه‌شته‌ی نه‌موال

جواو دا ریژه‌ی شیشه‌ی قه‌دیم سال

۳- زه‌رفی بییم نه‌توی و هخت شامه‌وه

چون ستاره‌ی سوپج مه‌دره‌وشامه‌وه

۴- په‌ی گولآ و پاشی و نه‌شنه‌ی به‌زم که‌ی

گا په‌رگولآ و بییم گاسه‌رشار مه‌ی

۵- گاوه سهر رده‌فی زه‌رین تاقه‌وه

گا وده‌س ساقی سیمین ساقه‌وه.^(۱)

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی موده‌رس، چاپی سنه‌م، سنه، سانی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، له‌۴۲۸-

نامه‌ی شه‌ست و جه‌وت :

به‌ناونیشانی (نه‌سیم دووری)

نهم نامه‌یه له ۴۶۱ له پیتی (ن‌دایه له د.م، دا که‌نهم نامه‌یه‌ی بوشیخ

(به‌الدین) نووسیوه، نه‌مه‌ش ده‌قی نامه‌که‌یه :

۱- نه‌سیم دووی ده‌روون چون هه‌رده‌جاران

نیم‌جار ده‌ر نه‌کاخ ده‌ماخ باران

۲- واچه دیم وه‌چهم دیوانه‌که‌ی تو

رووش که‌رده‌ن نه‌ رووی ناسانه‌که‌ی تو

۳- نامه‌ی نایرین دن‌سوزیت پاوا

بلیسه‌م وه‌ سای که‌رده‌وون سه‌رساوا

۴- سوچنا جه‌سته‌ی زامه‌تان خه‌سته

لا به‌رد تو‌ی ده‌روون ده‌ی ده‌رد که‌سته

۵- وه‌شی و شادی و زه‌وق په‌ی نیمه‌نییه‌ن

جه‌ده‌ستمان رسته‌ی راه‌تی شییه‌ن... (۲)

نهم نامه‌یه زور له‌وه‌وه‌ نزیکه که‌ مه‌وله‌وی له‌ عیشقی دینی و فه‌سه‌فه‌ی ته‌ریقه‌تی نه‌قشبه‌ندی و سو‌زی نه‌و ناوازه شیخانه‌که‌یه گوران‌ی عیرفانی و دینی کانگایان له‌ هه‌ورامان هه‌تقولاه. جه‌کیم مه‌لا سائج له‌ مه‌وله‌وی و لی‌کولینه‌وه‌ دا له‌ لاپه‌ره ۱۴۹ ده‌نیت: رویشتن به‌ ریگی‌ی راستدا (مه‌به‌ستی ریگی‌ی خواجه) به‌رمه‌ده له‌ده‌ست چونکه‌ ده‌بیته‌ هوی سه‌رلی‌شیوان و زالی‌بوونی هه‌واو نارده‌زوو به‌سه‌ر نه‌فسداهه‌رچه‌نده‌ نامه‌کان بو‌که‌سایه‌تیه‌کانی

(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو‌لکه‌ریمی مودرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ۴۶۱.

ناردوو به لām له زۆریه‌ی نامه‌کانیدا باسی ئه‌وه ده‌کات، که مرۆف خودی زاتی
خۆی ئازادبیت و وابه‌سته‌ی ئه‌م و ئه‌و نه‌بی بیجگه له‌ری‌ی خودا))^(١)

نامه‌ی شه‌ست و هه‌شت:

به‌ناونیشانی (نامه‌که‌ت یاوا)

ئه‌م نامه‌یه له لا په‌ره ٤٤٣ له پیتی (ن) دایه، له دیوانی مه‌وله‌وی دا،
ئه‌م نامه‌یه‌ی بو شیخ عه‌زیزی جانه‌وه‌ریی براده‌ری نووسیوه که له‌کوێستان
بووه، ئه‌مه‌ش ده‌قی نامه‌که‌یه، که ده‌ئیت:

((١- نامه‌که‌ت یاوا کۆسم که‌فته‌وه

دله‌ی ئاه‌رین دا وه نه‌فته‌وه

٢- تاکه‌ی تۆ به‌و زام من وه‌ی ده‌رده‌وه

تۆ به‌و کاوه‌وه من وه‌ی ده‌رده‌وه

٣- ته‌ش‌ریف باوه‌ره جه‌رگمان چه‌م بو

به‌ل وه‌ی جه‌م خه‌می جه‌لامان که‌م بو

٤- بی‌سارانی یه‌ن نه‌تۆی فه‌رد من:

(خه‌م چه‌نی خه‌مان زوو مبه‌و ساکن)

٥- هه‌ناسه‌ی سه‌ردم نه‌دل خه‌زاوه

خه‌یل خانه‌ی که‌یفه‌م هه‌وار بیه‌زاوه.^(٢)

(١) جه‌کیم ملا سانج، مه‌وله‌وی، لیکۆئینه‌وه و پشکنینی شیعری بلاو نه‌کراوه، چاپی یه‌که‌م، سه‌نه
کوردستان، سالی ١٣٧٦ هه‌تاوی له‌١٤٩٩.

(٢) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدوکه‌ریمی موده‌رس، سه‌رچاوه‌ی پێشوو، له‌٤٦١.

نامه‌ی شه‌ست و نو:

به ناو‌نیشانی (نامه‌ی عهدبهر بو‌ت)

نهم نامه‌یه له لاپه‌ره ۴۴۴ له بیستی (ن دایه، له د.م. دا که نهم نامه‌یه‌ی بو

شیخ) بها الدین ناردوووه که بهم شیودیه ده‌لیت:

۱- نامه‌ی عهدبهر بو‌ت باد سو‌یح ناو‌ورد

عهدترش زامه‌که‌ی کونه‌که‌م تازه‌که‌رد

۲- مو‌تاله‌عمه‌م که‌رد وه‌دمم ده‌رده‌وه

جه‌فاکه‌ی وه‌رین جه‌یاد به‌رده‌وه

۳- مه‌فهووم بی‌ته‌حریر وه‌ش ته‌قریره‌که‌ش

مه‌علووم بی‌جه‌لای خه‌سته‌ی تیره‌که‌ش

۴- فیدای خامه‌ت بام وه‌یادم که‌ردن

یادم نهم‌شی تا وه‌رؤی مه‌ردن

۵- به‌لام جه‌دوو‌ریت شای ساحیب شه‌رتان

دوو‌ر دل وه‌چه‌رخ هه‌فته‌مین یاوان^(۱)

نامه‌ی هه‌فتا:

نهم نامه‌یه به ناو‌نیشانی (ناو‌وری وه‌دل)

نهم نامه‌یه له لاپه‌ره ۴۴۰ له بیستی (ن دایه له د.م. دا که بو‌شیخ (ضیاء

الدین) ناردوووه که ده‌لیت:

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عهدولکه‌ریمی مو‌ده‌رس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸

هه‌تاوی، لـ۴۴۴.

۱- ناوهری وه دل ماوهرووی نه دل

من جه مهیل تو لادی بوو غافل

۲- وه دیدهی مه خموور شیرین ته رزنو

وه نه شنه‌ی شیوه‌ی بالای بهرز تو

۳- نه شیخ نه مه لالا نه قهزای رووی شهرع

نه سوقی و عابید نه هل ته قوا و وهرع

۴- نییه ن داخ تووش نه بو نه توئی دل

موشکوئهن نازیز جه مین په‌ره‌ی گول

۵- وه تیر تانه‌ی ره قیب دل سه‌نگ

بینای دیدم خاتر مه‌که‌ر ته‌نگ^(۱)

له لیری‌کای شاعیری گه‌وره‌ی کورد مه‌وله‌وی له لا په‌ره ۱۸۹ ده‌ئیت:

مه‌وله‌وی: له‌هه‌ندی غه‌زه‌له‌کاندا، که بو جافه‌کانی نووسیوون به گیانیکی

ره‌سمی و وشکه‌وه دواوه، به پیچه‌وانه‌ی نه‌وه غه‌زه‌لانه‌وه، که بو شیخه‌کانی

نه‌قشبه‌ندییه‌کانن))^(۲) مه‌وله‌وی له هه‌موو نامه‌کانیا زور به روویه‌کی خوش

و ناقاریکی به‌رزوه غه‌زه‌ل و نامه‌کانی نووسیوون، له مه‌وله‌وی ناسییدا

له لا په‌ره ۴۱ ده‌ئیت (ورع وهرع، پاریزگاری و ته‌قوایه‌که به دووه‌مین مه‌نزلی

سه‌یر و سولووکی عیرفانی ده‌زمیری))^(۳).

^(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودهرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل- ۴۴۵.

^(۲) نه‌نوهر قادر محه‌مه‌د، لیری‌کای شاعیری گه‌وره‌ی کورد، مه‌وله‌وی، چاپی سنیه‌م، سلیمانی، سالی ۲۰۰۷

زاینی، ۱۸۹.

^(۳) سو‌ران سنه‌یی، رساله‌ی عیشق له مه‌وله‌وی ناسییدا، چاپی یه‌که‌م، سنه، کوردستان، سالی ۱۳۷۰

هه‌تاوی، ل- ۴۱.

نامه‌ی حه‌فتا و یه‌ک :

به‌ناونیشانی (نه‌ویاوه‌ی خه‌یال)

نهم نامه‌یه له له ۴۴۷، له پییتی (ن) دایه له د.م. دا که بو (خانا) ی

نووسیوه که ده‌لئیت :

۱- نه‌ویاوه‌ی خه‌یال (مه‌حروم) دانا

رده‌یف له‌تییف زه‌ریف (خانا)

۲- یاوا وددیده‌ی که‌م بینام ساوا

جه‌نه‌وینایی په‌ی دیدم یاوا

۳- په‌یره‌وی (خانات) یاد ناوهرده‌بی

نه‌و نه‌سل ویت فهرع جه‌ساو که‌رده‌بی

۴- لاکن زاده‌ی ته‌بع بو‌عه‌نبرینت

ده‌س ریسکه‌ی فکر بیکرشیرینت

۵- په‌سه‌ندی دیده‌ی قام‌عه‌قل دانابی

خاسته‌ر جه‌خه‌یال خاسه‌ی خانا بی

۶- زیاد په‌ی فهرع وه‌سه‌ر نه‌سه‌دا

خاسه‌ی واته‌ی تون جه‌ی سه‌ر فه‌سلدا^(۱)

---

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا‌عه‌بدولکه‌ریمی مودهرس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، له‌۴۴۷.

(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا‌عه‌بدولکه‌ریمی مودهرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، له‌۴۵۰.

دیاره مهولهوی وهك ره‌خنه گریك دادوه‌ریکی راسته‌قینه بووه چونكه لهو
به‌راوردهدا هه‌ردوو شیعرى شاعیران (خانا) و (مه‌حروم) ی به‌راورد کردوو وه
به‌نامه وه‌لامی هه‌ردووکیان داوته‌وه لهو وه‌لامانه‌دا هه‌ریه‌که‌یان وه‌لامی
خوی زانیوه به‌لام شیعره‌که‌ی (مه‌حروم) ی په‌سه‌ند تر داناوه تا نامه‌که‌ی
خانای قوبادی.

نامه‌ی هه‌فتا و دوو:

ئه‌م نامه‌یه به‌ناونیشانی (ئه‌مه‌نده‌ن خه‌یال)

ئه‌م نامه‌یه له لا‌په‌ره ٤٥٠ له‌پیتی (ن) دایه له د.م. دا بو‌دوستیکی

ناردوو که‌گله‌یی لی‌کردوو ه‌بوچی نامه‌ی بو‌نه‌ناردوو، ده‌ئیت:

١- ئه‌مه‌نده‌ن خه‌یال فه‌ردان که‌رده‌نم

فه‌ره‌ادبی وه‌ ته‌وق شی نه‌گه‌رده‌نم

٢- ئه‌ر فه‌له‌ك گه‌ردش نه‌دا نه‌رووی به‌خت

ئه‌و ستاش ئه‌و گێج گه‌رده‌ئوول سه‌خت

٣- ئاره‌زووی دیدار یارانم که‌رده‌ن

هه‌وای سه‌یرانم به‌دل ئاوه‌رده‌ن

٤- بگیلون چه‌نی هام فه‌ردان وه‌شاد

وه‌سه‌ر به‌رزاندنا خه‌م بده‌ون وه‌باد

٥- وه‌ر گوشتاش جه‌داخ نه‌دینی یاران

چه‌ند جار گوشتانیش ئیدیش چون جارن^(٢)

نامه‌ی هفتا و سی:

به‌ناونیشانی (نه‌وای ناله‌ی نه‌ی)

نهم نامه‌یه له لاپه‌ره ۴۵۳ له پییتی (ن) دایه له د. م. دا نهم نامه‌یه بو
دوستیکی نووسیوه و ده‌لیت:

۱- نه‌وای ناله‌ی دل وینه‌ی سه‌دای نه‌ی

بیانه‌ی زوخواو مه‌نوشو چون مه‌ی

۲- که‌واو پارچه‌ی جهرگ سینه‌ی بریشتاو

ره‌حمه‌ت بویانه‌ی یه مه‌ی یه که‌واو

۳- ههر نه‌سası ههن جه‌لام جه‌م بیهن

گهرمی کزدی به‌زم هیچیش که‌م نییهن

۴- ته‌سدیعت کیشان ساحیب شهرت و شون

چ نیحتیاجی وه‌ی که‌واو تون؟^(۱)

نامه‌ی هفتا و چوار:

به‌ناونیشانی (نامه‌ی بی‌مه‌یلیم)

نهم نامه‌یه بو‌دوستیکی نووسیوه له لاپه‌ره ۴۵۴ له پییتی (ن) له
د. م. دایه مه‌وله‌وی ده‌لیت:

۱- نامه‌ی بی‌مه‌یلیم خامه‌ت ره‌قه‌م که‌رد

دوو دیم جه‌ دیده‌ فه‌له‌ک ناو ناوهرد

۲- من و بیمه‌لی چون واچی شه‌و رون

مه‌یلت نه‌دلدا دل ههر جه‌لای تون

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لاعه‌بدولکه‌ریمی موددرس، چاپی سنیه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ۴۵۳.

۳- بی چاره وه تای زونفت گیر بیهن

هانه پای دل دا جواوش نییهن... (۲)

نامه‌ی هفته و پینج:

۱- نامه‌ی به ناویشانی (نه نازک خه یال)

۲- نامه‌ی به لاپه‌ره ۴۵۵ له پییتی (ن) له د.م. دایه مه‌وله‌وی نه‌م

نامه‌ی به بو دۆستیکی نووسیوه که له نامه‌که‌دا کاریکی بۆ بکات:

۱- نه نازک خه یال نیسه نه‌مونشیم

په‌رده‌ی مابه‌ین بیم ویه‌ردم منشیم

۲- تهن وه دل دل جان بی وه‌جانان

مه‌نده‌ی وه جیلوه‌ی جه‌رگه‌ی جوانان (۱)

نامه‌ی هفته و شه‌ش:

به ناویشانی (وه خیلافه‌وه‌ن)

۱- نامه‌ی به لاپه‌ره ۴۶۰ له پییتی (واو) له د.م. دایه نه‌م نامه‌ی به بو

شیخ سیرا جه‌دین نووسیوه. گله‌یی له‌مه‌وله‌وی کردووه بۆچی نامه‌ی به بو

نه‌ناردووه؟ نه‌مه‌ش ده‌قی نامه‌که‌یه:

۱- وه خیلافه‌وه‌ن یاران سه‌رمه‌س

ته‌قه‌زای زاتی ته‌بعم هه‌رچی هه‌س

۲- جه‌زبه‌ی ناهینم ده‌ماخ دان په‌رداخ

(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودهرس، سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ۴۵۴

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدو لکه‌ریمی مودهرس، چاپی سنه‌یه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ۴۵۵.

میقتاتیز تۆی جام کهردن وه باتاخ

۳- کارهبا نهدهور کام مدهرؤ دهور

نهدهورهی مهورهی کارهبا کاتهوهر

۴- نهگهر گپرو وه کام کافوورم کهم کهم

نأوقه فال وئش مه پیکو دهردم

۵- (انیفیه) کهی گهر د رای دهردم ههوا

مه کهرؤ دهماخ نه فلاتوون دهوا^(۲)

نهم نامهیه دا مهولهوی باس له وه دهکات که مروقه ههرچی هه بیته چ
شاعیر بن یا نووسه ریا ههر مروقیکی ناسایی بیته له خودی خویدا
سه ربهسته نهگهر بیرو رای جیاوازیسه هه بن، داوای نه وه دهکات که مروقه
ههرچی بیته، بو خودی خوئی نازادهو به بیری نازادانهش سه ربهسته ده بیته،
نهگهر بیر و بوچوونی جیاوازیسه.

نامهی ههفتا و ههوت:

به ناو نیشانی (وهش نامای)

نهم نامهیه له لاپه ره ۴۶۹ له پیستی (ن) دایه له د. م. دایه بو شیخ (تاج

الدین) کوری شیخ (عبدالرحمان) کوری شیخ (سیرا جودین) نووسیوه، ده نیته:

۱- وهشا نامای هه ی په یک لای قبیلله له یل

جه یب دن وه عه تر مه یل له یلی که یل

(۲) مهولهوی دیوان، مه لاهه بدولکه ریمی موددرس، سه رچاوهی پیشوو، له ۴۶۰.

۲- وهختی دووی دهردان مهویرهرد نه ههردان

جه کوورهی نایر دهردی دهردان

۳- نامه‌ی ویرانی دلان بی ناوا

جه ناکام یاوا به لام کام یاوا

۴- های وه فهرق دین زامداران تاج دای

شهریعت مهیل لهیلی رهواج دای

۵- قات بی جه که سرهت یاران هام دهم

گهرد کوی دل بهر خه بهر بهر پهی چه^(۱)

نامه‌ی هفتا و هشت:

به ناو نیشانی (واده‌ی سه فهرن)

نه‌م نامه‌یه له لا پهره ۴۷۳ له پییتی (ن) له د.م. دایه بو شیخ عزیز

جانه وهره‌یی هاوئل و هاو فقیی خوشه ویستی نووسیوه، ده‌نیت:

۱- واده‌ی سه فهرن های نه سیم نامان

وه‌لای نازیزا بویهر چوون جارن

۲- ته‌قریر کهر نه‌وهل به و زوان حال

سه لام و دوعای نه و دور دانه‌ی لال

۳- دووهم جه حالات په شیوی حالم

جه شوری بهخت و ویرانی مالم

۴- جه بی قهراری جه دهس دووری

جه بی نارامی جه ناسه بووری

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لاعه بدولکه‌ریمی مودهرس، چاپی سنیه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل-۴۶۹.

۵- جەسۇزەي شەرار نائيرەي هييجران
جەناسورى زام تيرەكەي موژگان^(۱)

نامەي جەفتا و نۆ:

بەناونيشانى (وئيش نەمەوينۆ)

نەم نامەيە لە لا پەرە ۴۷۹ دا لە پيىتى (ن) دا يە لە د. م. دا نەم نامەيەي
لە دى يان شارۇچكەي تەويلەو نووسيوە لە كاتىكدا شىخ لەسەفەر بووہ بۇيە
دەئيت:

(۱) - وئيش نەمەوينۆ نازيز جەمىنت

ديارەن ليئەن جام جەمىنت

۲- تانەم كام دى مەينەت گازەكەت

تام دووريشەن ريزەي رازەكەت

۳- بەدبەختى مەن وە يانەم ھەردەس

نازيز چون يو نەمگنۆم وە دەس

۴- ودرنە شەم ھەزار پەروانە دارۇ

نەر يۇشا كەم بو پەروانە دارۇ

۵- ساقى دەس چەرخ ھەر ھا نە كاردا

تاي تانەي دووريش بەستەن وە دارد^(۲)

(۱) مەولەوى ديوان، مەلا غەبدولكەرىمى مودەرس، چاپى سىيەم، سەنە، سالى، ۱۳۷۸ ھەتاوى، ل- ۴۷۳.

(۲) مەولەوى ديوان، مەلا غەبدولكەرىمى مودەرس، سەرچاودى پيشوو، ل- ۴۷۳.

نامہی ہشتا:

بہ ناو نیشانی (وہختہن پیا لہی دل)

لہ لا پەرہ ۴۸۶-۴۸۷ لہ پیتی (ن) لہ د.م. دایہ بؤ دوستیکی نووسیوہ کہ

دہ لیت:

۱- وہختہن پیا لہی دل پەرچہ دہرد

پەرکھی جہ بادہی ہہوای گہردن زہرد

۲- چہنی گہرمی نہزم بہزم پەر شادی

بویاری وہ پەرغم لہی دنیای بادی

۳- دایم سہدای ناز سہو دای گوشت بؤ

سہد چون مہ عدومی فہراموشت بؤ^(۱)

نامہی ہشتا ویک:

بہ ناو نیشانی (وہخت چہم نہ چہم)

لہم نامہیہ لہ لا پەرہ ۴۸۸ دا لہ پیتی (ن) لہ د.م. دایہ، وا دہردہ کہویت،

کہ لہم نامہیہ دا ہہردوو چاوہکانی لہ دہست داوہ و زوربہی دوست و

برادہرانی و ہک جاران نہ بوون، مہولہوی لہم نامہیہی بہو دوو بہیتہ بؤ شیخ

(بہال دین) نووسیوہ کاتی کہ چاوم ہہبوو شیوہت لہ ناو چاوما

دہرکہوی، لہ بہر لہوہ خوشتی کاتی بہتو گہیشتن بؤ بیگانہ بوو کہ

شیوہت، چونکہ لہ جیاتی لہوہی من بت بینم وینہ کہت لہ ناو چاوما بوو لہی

(۱) مہولہوی دیوان، مہلا عہدولکھریمی مودہرس، چاپی سنہ، سالی، ۱۳۷۸

ہہتاوی، ۴۸۶-۴۸۷.

بینیت وه نه و که و ته نیوا نمان و نهی هیشت ههردوو کمان به ته نها
رابوویرین، ده نیتا:

- ۱- وهخت چه م نه چه م شیوهت دیار بی
چه لام فاسل و دسل به زم نه غیار بی
- ۲- نیسه لیلا ی گرتنه دوو دیده
خه نوهته ن سابو نهی به رگوزیده^(۲)

نامه ی ههشتا و دوو:

- نه م نامه یه به ناو نیشانی (هانا هاویه رد)
نه م نامه یه نه لا په ره ۴۹۵ نه پییتی (هی) نه د. م. دایه نه م نامه یه بو
شیخ (یوسفی نوسمه یی) ی نووسیوه که ده نی:
- ((۱- هانا ها ویه رد... هانا ها ویه رد
خانۆکه م زمسان هانا ها ویه رد
  - ۲- وههار هه وای (به رد) چه سه ر زه مین به رد
تۆمه ی گولا لان وه چیو به را وهر د
  - ۳- سۆزه ی با وهخت نه و نیه لاندا
سه لای به لای هال دل مه لالاندا
  - ۴- سۆب شنۆی نه سه ییم ده س جه وی وهر دا
بو ی وهر که مهر شه ند وه وهر که مهر دا
  - ۵- چون دوو نه رووی دل په ری خاویرا
ته م چه م بی نه رووی ناوان تاویران^(۱)

(۱) مهوله وی دیوان، مه لاهه بدولکه ریمی مودهرس، سه رچاودی پیشوو، ۱- ۴۸۸.

وادهی زستان و ته ختی یه خبه ندان به سه رچوو، خاؤ زستان
 به سه رچوو، به هار هات و توئمه ی گوئه کان سه رله نوی له چه که ره دا سه ریان
 دهرهینا نه و جوگانه ی که بو گولان ناماده کراوه، سۆزی بای به هار به بۆنی
 گولان شنه شنییه تی، هاواری عاشقان به رز ده کاته وه، وهک چون ناسکی کیوی
 به سه ر شاخاندا بن تاویر و سه ر تاویر ده کات؟.

نامه ی هه شتا و سی:

به ناو نیشانی (های شه مال)

نهم نامه یه له لاپه ره ۵۰۱-۵۰۶ له پیتی (ن) اه د.م، دایه بو شیخ عزیز
 جانه وهره یی نووسیوه مه وله وی له بانه ده بی و شیخ عزیز له سنه، که شیخ
 ناوئهی دهر کردوو که به م شیوه یه ده ئیت:

۱- های شه مال چه ند جار پاته ی که رده نی

چه ند ته شریف وه لای یاران به رده نی

۲- نه نهم جارهی من چون نه و جارانه ن

نه نازیز وینه ی ئیفته ر یاراننه ن

۳- ده ی سا شو بویه ر نه و سوب سه هر دا

چون دووی هه ناسه م وه (ناویدهر) دا

۴- ساتی تامل که ر بدیه درهنگی

نانا موینی ناسمان رهنگی

۵- بول که رده ن وه سه ر هه ره هفت تاردا

خوسوس وه سه ر به خت چه رخ چارم دا...))^(۱)

^(۱) مه وله وی دیوان، مه لا عه بدولکه ریمی مودهرس، چاپی سنیه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه تاوی، له ۴۹۵.

^(۱) مه وله وی دیوان، مه لا عه بدولکه ریمی مودهرس، چاپی سنیه م، سنه، سالی، ۱۳۷۸

هه تاوی، له ۵۰۵-۵۰۶.

نامەى ھەشتا و چوار:

بە ناو نیشانى (ھەرچەنى ناكاوم) ئەم نامەىە لە لا پەرە ۵۱۶-۵۲۰ لە پىتى (ھى) ئە د. م. داىە بۇ خانۆى كۆماسى نووسىوھ دەلى:

۱- ھەر چەنى ناكاو دەماخەم تەم بى

سىا ھەور دوود نەكە للەم جەم بى

۲- بەرق و بروسكە و تەم داش وەھەمدا

پلووسكەى سىلاو نامام وەچەمدا

۳- خاشاك ھەستىم لافا و بەردەوھ

دەروون پىچش داو دل وىھەردەوھ

۴- زانام ھەم دىسان دل كوس نۆشەن

گەردە لوولشەن ئارەزووى تۆشەن

۵- جۆشش وەردەبى چار وىم نەكەرد

وھەر حال نەبەىن شەرتىمان وىھەرد^(۲)

نامەى ھەشتا و پىنج:

بە ناو نیشانى (ھەواى زەمان) ئەم نامەىە لە لا پەرە ۵۲۲-۵۲۳ لە پىتى (ھى) ئە د. م. داىە بۇ شىخ عەزىز جانە وەردەى نووسىوھ، وەرزى زستان ديارە مەولەوى ھەموو وەرزىكى زۆر خوشوئىستووه، چونكە زۆر بەى ھۆنراوھەكانى لە نامەكانىا لە وەرزەكانا بۇ دوست و برادەرەكانى ناردووه، بۆىە لەم نامەىەدا دەئىت:

(۲) مەولەوى دىوان، مەلا عەبدولكەرىمى مودەرس، ھەمان سەرچاوەى پىشوو، ل ۵۱۶-۵۲۰.

- ۱- هه‌وای زمسان خه‌مان به‌تانه
- ورمو هه‌رد دهرود دهرودن خال خالنه
- ۲- هه‌ژمی تاف ساف شه‌تاو گه‌ی شادی
- سوب مه‌یو نه‌گوش هوش نازادی
- ۳- بوی شنوی شنایی کای چنور شه‌وق
- مرو نه‌ده‌ماخ پر په‌رداخ وزه‌وق
- ۴- که‌یفم دا وده‌ش وده‌ش ده‌سته وده‌شی گون
- نه‌گوشه‌ی کلاو نه‌پای ده‌شت و دل
- ۵- نیشانه‌ی نه‌وروز واده‌ی وه‌هارمن
- یانه‌شنه‌ی نامای نامه‌ی نیگارمن^(۱)

نامه‌ی هه‌شتا و شه‌ش:

به‌ناونیشانی (هه‌ی هوو.. هه‌چه‌ندن)

نهم نامه‌یه له‌لا په‌ره ۵۲۳-۵۲۶ له‌پیتی (هه‌ی) له‌د.م. دایه‌بو‌عه‌زیز

جانه‌وه‌ره‌یی نووسیوه و ده‌ئیت:

۱- هه‌ی هوو. هه‌ی چه‌ندن نامان خه‌به‌ری

ئای تاقه‌ن بریان نه‌سیم سه‌فه‌ری

۲- تا وه‌سه‌ر به‌رزان هه‌رد له‌یلا خان

وه‌خرمه‌ت سه‌ر نیل بلند ده‌ماخان

۳- تام نه‌ی زام سه‌خت جه‌تالی وارا

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودیرس، چاپی سینه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل

وه نهرم ناد وه لهفز شیرین وبارا

۴-واجه دیم مهویرهد سالتی وه سائی

موارا ههردهم خائی وه خائی

۵-گا مهویرهد نهسر هون چهمه ی چهه

تهکرار مهکهرد ههرد دیوانهکه ی شهه^(۱)

نامه ی ههشتا و جهوت:

نهم نامه یه به ناونیشانی (هه ی نیزام نهزام) له لاپه ره ۵۲۰-۵۲۲ له
بیستی (هی) له د.م. دایه بۆ مه لا نظام ناویکی نووسیوه مه نامه ی بۆ
مهولهوی ناردووه بۆیه مهولهوی ده لیت:

۱-هه ی (نیزام) نهزام نامه ت تو لابهرد

نای نای سزاش داو قیامه تش کهرد

۲-چه نی کهزی کهرم زایله ی موشکون

نینههار کهرده بیست پهری نامه ی دن

۳-زۆر ناوهردهن پیش ناسۆر زامان

گۆیا جه لای تو وه لای من نامان

۴-مزانۆ هه رکهس جه عیرشان که یله ن

هه ر جنسی چه نی جنس وئش مه یله ن

۵-بی دهرد نهو بی دهرد خه جل نه خه جل

گیان نارمزووش گیان دن ته مه ناش دن...^(۲)

^(۱) مهولهوی دیوان، مه لا عه بدو لکه ریمی مودهرس، چاپی سنه ۱۳۲۸ هه تاوی، ل-۵۲۳-

نامه‌ی هشتا و هشت:

به ناو نیشانی (هه‌وای سه‌سارال) له لا پهره ۵۳۴-۵۳۵ له پیتی (هی) له
د.م. دایه نهم نامه‌یه بو شیخ حسه‌ینی هه‌زار کانیانی (نووسیوه که ده‌ئی):

۱- هه‌وای ((سه‌سارال)) وه خوسوس و دتن بو

نهرچی سه‌فای رۆح راحت‌تی تهن بو

۲- به‌لام دووری تو یه‌ند زور ناوهرده‌ن

ده‌ردی وه ده‌روون هام ده‌ردان به‌رده‌ن

۳- وه هه‌رجا ته‌شریف تو نهرزانی یهن

هه‌ر دیده پهی تو ((هه‌زار کانی یهن))^(۱)

نامه‌ی هشتا و نو:

به ناو نیشانی ((یاشیخ هه‌ر گاوان))

نهم نامه‌یه له لا پهره ۵۴۴-۵۴۵ له پیتی (یی) له د.م. دایه نهم نامه‌یه‌ی

بو شیخ (به‌اء الدین) نووسیوه که ده‌ئی:

۱- یاشیخ هه‌ر گاوان مه‌یله‌که‌ی له‌یلی

سه‌ر به سه‌ر وه گیان هه‌رزانه‌ن خه‌یلی

۲- نوسای بلوور به‌ند په‌ نجه‌ره‌ی کاوان

ناین سازیش وست نه‌ و شه‌تاوان

۳- وه‌رووی به‌رد نه‌ و به‌ست گه‌رگوزه‌رگابی

(۲) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودرس، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پیشوو، ل. ۵۳۲-۵۳۰.

(۱) مه‌وله‌وی دیوان، مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی مودرس، چاپی سنه‌م، سنه، سالی، ۱۳۷۸ هه‌تاوی، ل. ۵۳۴-

دووی نازیز شه ن دل ناهه رایئ

۴- های نه دل لواو ناماش په ی نییه ن

مه کیانه ش په ی چیش نه سیم کوشییه ن

۵- نه سیم په نجه ی پات نه ر سهردی کیشان

بداردش نه توی دل ددروون دیشان^(۲)

نامه ی نه وود:

نهم نامه یه به ناو نیشانی (یاوا پیئم نامه ی)

نهم نامه یه له لاپه ره ۵۴۸-۵۴۹ له پییتی (بی) له د.م. دایه بو شیخ

بهاالدین ی نووسیوه که ده لی:

۱- یاوا پیئم نامه ی شیرین خیتامه ت

دهک دهک نه ریزو سهر په نجه ی خامه ت

۲- سیای سورمه ی خه ت نه دیدم شانا

با دره و شه ی وهرق خه مان رفانا

۳- مهره هم بی په ی زام نه فعی یان گه سته م

دهوا بی په ی دهر د جه سته که ی خه سته م

۴- ته سکین دا وه نیش نیشته که ی دووری

وه ده لی سوچیای نار مه هجووری

۵- مه گهر خوداوه ند که ردم که رده وه

ته فرده قه ی یاران جه م ناوهرده وه^(۱)

(۱) مه وله وی دیوان، مه لا عه بدولکه ریمی مودرس، هه مان سهر جاودی پیشوو، ل ۵۴۴-۵۴۵.

له كۆي نامه كانيدا، نهوهي زور سهرنج راکيشه، كه له هه موو نامه كانيدا
 كه ژماره يان نهوهه نامه ي شيعرييه، زور به زمانكي خاوين و دوور له تهنگ و
 چه نه مه، نزيك، به خوشي و شادي، پشت و په ناي مروفه زونم
 ليكراوه كان، خوشه ويستي و دوستايه تي له گه ل هه موو چين و تويزه كاندا،
 هه بووه، چونكه زور به ي شيعره كانى كه نامه ن، باسى سه ربه ستى و پرگار
 بوونى مروفه ده كه ن نه گه ر بيرو راش جياواز بيت.

له كۆتايى نه و نامه ندا كه كۆتايى نامه ي مه وله وي يه له شيعره كاندا
 زور به جوانى كۆتايى به نامه كانى هيناوه دوعاى خير ده كات بو شيخ نه م
 نامه يه باسى وشه ي شيرين ده كات كه خامه ي نيشاره بو نايه تي (ختامه
 مسك) ده كات ومه ركه به ره شه كه م وهك كله وه شاندا به چاوما كاغه زه كه ش له
 جياتيى باوه شين خه مي لى دوور خسته وه چونكه خوا لوتفى كردووه
 دوستانى له يه ك نزيك خسته وه نه م نامه شيعريانه ي بو بيست وه هه شت كه س
 ناردووه :

۷ نامه	بو شيخ سراج الدينى ته وي له
۸ نامه	۲- بو شيخ عه ريز جان وه ره يى
۴ نامه	۳- بو مه ه موود پاشاى جاف
۱ نامه	۴- بو حاجى مه ه موود يار وه يس
۲ نامه	۵- بو عه نبه ر خاتوونى خيزانى
۱ نامه	۶- بو مه لا چراخ
۸ نامه	۷- بو شيخ بها الدين

(۱) مه وله وي ديوان، مه لا عه بدولكه ريمى مودرس، چاپى سنه م، سنه، سالى، ۱۳۷۸ هه تاوى، ۵۴۸-۵۴۹.

- ۸- بۇ ئۇمۇمىي ھەممەت بەگى كۇمىسى ۶ نامە
- ۹- بۇ شىخ غەبىدۇللاي داخى ۲ نامە
- ۱۰- بۇ شىخ موھاجىر ۱ نامە
- ۱۱- بۇ مەلا عبدۇلرحمان نىجارى ۱ نامە
- ۱۲- بۇ شىخ يوسىنى ئۇسەيى ۳ نامە
- ۱۳- بۇ شىخ ضىيائۇددىن ۴ نامە
- ۱۴- بۇ بولبولى شاعىر ۱ نامە
- ۱۵- بۇ ئامىنە خانى جاف ۱ نامە
- ۱۶- بۇ حافظى شىرازى ۱ نامە
- ۱۷- بۇ مەلا خەيال ۱ نامە
- ۱۸- بۇ ئۇمۇمىي ھەممەت پىرىسى ۲ نامە
- ۱۹- بۇ يونس ناويىك ۱ نامە
- ۲۰- ھەممەت پاشاي جاف ۱ نامە ئەگەل نامەى بى ئوختە.
- ۲۱- بۇ مەلا قاسم ۱ نامە
- ۲۲- بۇ شىخ مومنى سازانى ۱ نامە
- ۲۳- بۇ خاناي قوبادى ۱ نامە
- ۲۴- بۇ شىخ عبدۇلرحمان ۱ نامە
- ۲۵- بۇ مەلا نىظام ۱ نامە
- ۲۶- بۇ شىخ ھەسەين ھەزاركانى ۱ نامە
- ۲۷- بۇ دوست و برادەرەكانى ۲۸ نامە

كۆى ھەممۇ نامە شىعەرىيەكانى مەولەوى بىيىگە ئە نامە غەربى و
 فارسىيەكانى (۹۰) نەود نامەى شىعەرىيە.

نه نجام:

پاش نهرک و ماندوویونیکی زور بومان دهرکهوت که مهولهوی چهند
شاعیر و دانهر و نوسهریکی گه وره بووه، تا دواساتهکانی کوتایی ته مهنی له
راژهی نه دهپ و فهرهنگی نه ته وه که ماندا بووه.

نه و قوناعهی که مهولهوی تیادا ژیاوه، قوناعیکی ناسک بوو، زوربهی
شاعیرانی سه رده می خوی شیعیریان به زمانی تیکه ل نووسیوه، واته به زمانی
کلاسیکی (عهره بی - تورکی - فارسی) به لام مهولهوی له زمانی ره سه نی خوی
لای نه داوه که نه مه وایکرد چه ندین شاعیر به دواوی خویدا بهینیت و پهیرهوی
لی بکه ن.

مهولهوی به کیکه له و شاعیرانهی که له شیعه کانیدا زور به زمانیکی
پاراوی پاک و پوخت شیعی نووسیوه.

مهولهوی له به کار هینانی رستهی شیعییدا په نای بو نه ملا و نه ولا
نه بردووه، به لکو نه و کهره ستانهی که مهولهوی شیعی له سه ر نووسیوون
هه لقلوای وولاتی کورده واری بووه.

له شیعه کانیدا زوربه جوانی فه لسه فه و بیرو بوچوونهکانی دهربریهوی،
بویه له ناو نه ده بیاتی کوریدی شیعی مهولهوی پانتاییه کی فراوانی هه یه.
مهولهوی له نامه شیعییه کانیدا زور به ووردی باسی خوی مروفه دهکات،
که ده بیت زور نازاد بیت. هه روه ها هه رده م پشت و په نای هه ژاران بووه.

مهولهوی له شیعه کانیدا پهیرهوی کیشی په نه جهی کردووه. (۵+۵) که
نه مهش له نه ده بیاتی کوریدی، زوربهی شاعیرانی ناوچهی هه ورامان له سه ر
نه م ریچکه یه شیعیریان نووسیوه. چونکه موری نه ده بیاتی نه ته وه یمانه.

مهولهوی له‌ناو شیعره‌کانیدا زۆر به‌جوانی وه‌صفی سروشت ده‌کات، به‌تاییه‌ت له‌نامه‌کانیشیدا، چ به‌شیعر یان به‌په‌خشان، وه‌نامه‌نووسین ئه‌رکیکی زۆر گرانه به‌شیعر، که‌چی مهولهوی سه‌ره‌رای به‌شی شیری به‌رکه‌وتوووه له‌نووسینی نامه‌ی شیعریدا له‌هه‌مانکاتدا تواناو به‌هره‌ی له‌شیعری بی‌نوخته‌دا ده‌رخستوووه و له‌رووی می‌ژوشه‌وه ئه‌وا گه‌نجینه‌یه‌کی له‌ئه‌ده‌ب و شیعری به‌جیماوی بو‌نه‌ته‌وه‌که‌مانی جیه‌یشت، که‌ئه‌مه سه‌روه‌ری و بلیمه‌تی و نه‌مری ئه‌م شاعیره‌مان بو‌دیاری ده‌کات.

مهولهوی له‌ناو شیعره‌کانیدا چه‌ندین نمونه‌ی جوان و به‌رزی شیعری رۆمانسی پیشکەش به‌کاروانی ئه‌ده‌بی کوردی کردوووه. شیعره‌کانی مهولهوی له‌رووی ئاوازه‌وه خاوه‌نی ئاوازیکی تاییه‌تین که‌بو‌گۆرانی و سیاچه‌مانه‌ی ئاهورایی زۆر به‌جوانی له‌گه‌ل (به‌زم و په‌زم) ی موزیکدا زۆر شیاو و له‌بارن.

پاشکوی نامه که (فہرہ نگ)

ماناکہی	وشہ
گہ پشت	یاوا
خوشی	وہشی
کڑپہ	ساوا
کلپہ	بلیسہ
پرسین	پہرسا
بلیم	واچو
خدیال	خہیان
ویژدان	ئینساف
فریا کہ وقتن	ہانا
دہستور	خولاسہ
لہ لام	جہ لام
یاقوت ناس	دورشناس
بہ ہار	وہ ہار
دہرکہوت	دیاران
پاروو	لوقمہ
پاروو	تیکہ
قہ لہم	خامہ
دہنائینی	مہنائو
جار جار	زار زار

ئەو، بۇ ئىر	ئانە
ئەو، بۇ مى	ئانى
ھاتوۋە، بۇ ئىر	ئامان
ھاتوۋە، بۇ مى	ئامىنە
خوئىن	ھون
بەرد	سەنگ
بەرد	تەوھنى
شوئىن	شۇن
پىرى زەردەشتى	موغان
ئىو، يان شىت	مەجنوون
ئاسك	خەزائە
خوت	وئىت
فرمىسك	سەيل
دېگ	خار
گول	ولى
بىكەوى	بىگنۇ
خۆلەمىش	بون
زىپ	تەلا
دووراۋە	وراڭيان
ئاواز	زىللە
بىزانە	بزانە
ژىر	عاقىل

مه لای نایینی	مه لا
بووه	بیبیه ن
کردووه	که رد
ناوریشم	حه ریر
ته نین	سه نج
به ناسمانه وه	حه وای
نه و که وچکه که وره یه ، که نه قازان ناوده رده هینتری	قولنگان
پازانه وه	ته داره ک
دیاره	دیاره ن
خوشه ویست	نازیز
رینگه	را
زور	خه یلی
دوور	دوورن
دنجوشکه ر	نیلتفات
بتبینم	بووینووت
کاتی	ساتی
جاریکیتر	پانه زه وانه ن
گوی	گوش
پریاسکه	توشه
بنوره	بدیه
هاتووه	نامان
ده مرن	مرا

دەژىنەو	ژىواو
نەيام نىر	قاسىد
خواردوو	وهردن
پىتنەن	پاتەن
نەيادت نەچى	نەشوون
رابردوو	ويەردەن
بى نەندازە	جەد
هاورى	هامراز
نەو رۆژەيە	نەو رۆن
كى بوو	كى بى
رۆشتن	لواى
كۆتر	كاواترى
كەو	ژەرەژى
نيردكەو	بەق
ما كەو	چيلى
پشيلە	كتە
مريشك	كەرگە
نەينى	پەنھان
ئىي سەند	سەند
كەريوتە	سەندت
كەپت	سانات
بەردى	بەرد

کیو	هه رد
شاخ	که ش
فرمیسک	هه نسی
ئاوینه	جام
جامی ئاو خواردنه وه	جامه
هینای	ئاوهرد
ماومانه	ما نمان
له پریکا	فرسه ت
رهشایی	قنه قنه س
رهش	سیاو
سپی	چه رمه
چه واشه کردن	چه پگه رد
بینین	دیده
دهوهری	مه ریژو
نیتر	هه نی
تۆزیک	زه پری
زیندوونه بیه وه	نیجیا نه بوون
ویرد و دوعا	نه ورا د
بو	په ری
مه گهر	مه پ
نه گیرم	مه گیلوو
ناچیتنه	نمه شوم

چاو	چاهم
چهم	دهره
هه مووی	گرد
نیسکان	نیستیخوان
پژان به یه کدا	ودهه مدا
تیگه یشتن	فام
وهزیر	نه یاز
وتی	وات
ناگر	ناهیر
پارچه	پاره
پاره	زهر
دایک	نه دا
باوک	تاته
مندان	زارو له
کچ	کناچی
چاوه ری	چه مه را
چاودیر	ره قیب
له ش	ته ن
وهه	بو
برؤ	لوه
گشت	گرد
سییه ر	سایه

بهره
مردانه
که زاوه
خوشی
دووکهن
رؤژ
شه و
به لکو
که مین
داما و
که وش
ماوه
میله
ته وا و بوونم
نه شی
مه بهستی
خوم
بچوونیا یه
له گهن
زولفا
مه قهس، دواردی
مشار

به خوٚت
مژدانه
که زاوه
خوشی
دووکهن
رؤژ
شه و
به لکو
که مین
داما و
که وش
ماوه
میله
ته وا و بوونم
نه شی
مه بهستی
خوم
بچوونیا یه
له گهن
زولفا
مه قهس، دواردی
مشار

به ویت
مرگانی
مه حمه ن
سرور
دوه
رؤ
شه وه
به ن
که مین
خه جل
پالا
مه ندهن
مازه
خه لاسیم
مشیو
عه نبر
ویم
بشیا می
چه نی
خه ت
میقراز
هه ره

به ویت
مرگانی
مه حمه ن
سرور
دوه
رؤ
شه وه
به ن
که مین
خه جل
پالا
مه ندهن
مازه
خه لاسیم
مشیو
عه نبر
ویم
بشیا می
چه نی
خه ت
میقراز
هه ره

پاکی بکاتہ وہ	پاکتاوش کہرؤ
نہ گبہ تی	شوم
چونکہ	چون
تیر	سیر
خوی دان	نمہ ک دای
برین	زام
نازار	نیشان
وہستا	نؤسا
چہر مہ ، سپی	سفید
پہ شیمانی	نہ دامہ ت
جیگہ ی	جای
نہ ہاتووی	نامای
پارچہ یہ کی تہ نراو بؤرانک و چوغ ...	پؤ
نہ بوو	نہ بی
گوارہ	گوشوارہ
تینو	تہ ژنہ
کہ وتوو	کہفت
گیان ہاتوتہ سہر لبؤ	لہ ب
وانہ وتنہ وہ	تہ دریس
شان و شکو	تہ مجید
دارتاش	نہ جار
خوشہ ویستی	مویہ ت

بهر پاكه ر	نه نكيز
پينكه نينم كرد	خه ندهم كه رد
جووت	جفت
دار	چؤ
گا چؤن، چه مينه وه	گوچان
بچؤ	بشو
لاشاو	سه يل
سهر ليشيواو	چه واشه
به سهر چوو	شى
خواردن	وارده
بگه ريته وه	به بو
قاچم ماچ كردن	پايؤس
له گه نم	چه نيم
بز انم	بز انو
ریشه كيش	پامان
زيوى پوخت	سيمقان
خلته ي به ينى قاپ	دوو رو
خؤده رخستن	جليوه
رونكى	جه لا
قه رموت	قه رمان
دهست نويز	وضو
شه پؤل	مه وج

هونراوه	هونیا
شاری به غدا	دار السلام
نه گینا	وهرنه
شاد، واته درهخت روژ به روژ به هیز ده بیت	وهلگ
با	وا
نامه ی نوسراو	ته حریر
کیم	کینان
هه موو	گردین
به سه	وه سه ن
زانپوه	زانان
بروانه	بدیه
هاوین	هامن
زستان	زسمان
هه نبرآرده	به رگوزیده
به سافی دهروات	رہوانه ن
سه ره و خوار	سه راوینز
ده وهری	مه پیزو
هه ل ده سی	مه خیزو
مه ره که بی ره ش	لیته
پیر	که یل
هیلا نه	لانه
زیارته گا	مه زار

چاه شمه	چاه شمه ك
چاه شمه ك	چاه شمه ك
نينه	نينه
نانه	نانه
بينايي	بينايي
هه وا	هه وا
بوسام	بوسام
كا	كا
مه ودا	مه ودا
ماری	ماری
موتاغ	موتاغ
ناوهردد	ناوهردد
سه رمه د	سه رمه د
په رچين	په رچين
هه ئيره	هه ئيره
ناخودا	ناخودا
فتيله	فتيله
دما	دما
په يكان	په يكان
كه مان	كه مان
خاشاك	خاشاك
وستش	وستش
په رويه كي لوئه دراوه، بو پا كرده وهی زام	
دواي	دواي
تير	تير
كه وان	كه وان
په لوپوش	په لوپوش
خستيه	خستيه

ناوډار	ناويار
هېشتا	هه لای
دهست نوښت	دهس ودیم
گه له	رہوښل
نولفه ت، خوو پښوہ گرتن	نہ نیس
هه راو ددنگاودہ نگ	زیله
نہ نوینی	منمانو
لہ ت لہ ت	پاره
هاوار	وهی
تاقم، چینیک، توږنیک	زومره
سهره تاي کتیب	دییاجه
رابویرن	بویاران
زهرده خه	تبسم
لابه ره و پاکه ره وه	زه دا
ده مینیتته وه	ممانو
په چه	نیخاب
تیکه ل به هه نگوین	شه هد نامیز
نه بر اوه	سهرمه دی
تکا	نہ رجو
بالوہ شانندن	پانشانا
گه شت	گیل
به په له	پر تاو

گهرا	گيلا
بقه	خه تهر
رهنگ کراو	رهشته
دهدهن	موان
چوو	شى
ئاوه دانه	ئاوان
کردونه	که ردهنى
نوسرابوو	نويسيا بى
که سينک پهيدا نه بووى	نه زا
که سينک پهيدا بووى	زا
ئاگردان	ئاته ش خان
نه ماوه	شيينه
دادوهرى	مه ريز
نه شى	مشو
به ره لا	قولاخ
وامده زانى	پيسه م زانا
له جياتى	ته نخوا
ئاميزىكى مىللى مؤزىكسيه	نقاره
دهرکه وتن	نمانا
هه ئته كاندا	هوردا
خور	وهر
له و	جه و

پېرژه	په شمه
گيژنه لول	د بوه لولول
ره نجلدان	جه خت
لاچاو	نيم نيگا
دارزاو	ناروخته
ناورشين	ناو پاشي
ناردی	کيانه
هاوار و شين	واو ويل
ودرن	په بړی
ده نين	ماچان
خويندمه وه	وانام
شکاند	مهرد
زور	فره
بهرد ده توينيته وه	ته وده نتاو
مهده	مهدهر
نه يه ت	نه يو
نه و تاوی	نه فتن
ميهره بانی	ده لانه
دهنگ	زايله
مه له وانی	پويله
ناوازی به رزی سياچه مانه چران	چريکه
سه ما	له ره

دهستان	دهستان	دهستان
چپه	چپه	چقه
ناز	ناز	عیشوه
لاریوونه‌وه	لاریوونه‌وه	خه‌میا
پینچراوه	پینچراوه	به‌رینچ
نیواران	نیواران	شام
ورده	ورده	ریشه
به‌رزیووده‌وه	به‌رزیووده‌وه	خیزاوه
بای سه‌خت	بای سه‌خت	وه‌یشومه
هه‌لی ساندووه	هه‌لی ساندووه	نه‌نگیزاوه
داوه‌رییه‌وه	داوه‌رییه‌وه	رینزاوه
پیشوو	پیشوو	وه‌رین
پیشوو	پیشوو	وه‌نین
دواین	دواین	دماین
هاتن	هاتن	نامای
رؤیشتن	رؤیشتن	لوی
خوینندن	خوینندن	وانای
نه‌هاتن	نه‌هاتن	نامای
که‌وتن	که‌وتن	که‌وته‌ی
ناوچاو	ناوچاو	چاره
خه‌زنه‌دار	خه‌زنه‌دار	مه‌سره‌ف
ناسن‌گه‌ر	ناسن‌گه‌ر	ناهین‌گه‌ر

خۇنۋاندن	خود نامى
قسلى سوتاو	نووره
برژاۋ	پرشتاۋ
پرژاندن	پرشتەى
راكيشان	جەزبە
خواست	تقازا
بە فارسى واتە: دەم	كام
تئىپەرى	مەۋىيەرد
سەمكۆن	سەمكۆ
ماندوو	مانيا
درىژ	توولانى
هەئى داۋە	ھۇردان
راۋەستاۋە بۇ نىر	مەدران
راۋەستاۋە بۇ مى	مەدرىي
ھە ئھاتوو	ھۇرنامان
ئەرادە بەدەر	بېيشۇ
تەرتىبدان، ئارايىش	وناران
ناينى	نەمە ونىيۇ
ناكە ويىتە	نەمە گنۇ
مۆم	شەم
بىخوازم	وازوو
مەى	بادە

فی دار	سهرعی
ده پروانی	مدبو
ده پرواننه	مدیانی
نه لقه	تهوق
روانیت	دیای
هاوار	هانا
شنه	سوزه
خه وانو	خاویر
ده نالینی	منانو
نالاندن	نالاش
خوی	ویش
مردوو	مهرده
تروسکه پروناکی	سوما
تروسکایی دابیت	سومایه ش چنیو
نه وانی تر	ئیفته
نه ستیره	هه ساره
لیم گه ری	بازه ش
بهن	به ند
یارمه تی	مه دده
بخه نه	وزان
کون کون	چل چل
نه ی شیخ	یا شیخ

نه‌یه‌وی	نه‌وازو
ده‌مبا	به‌پوم
جیگای له دایک بوون	زید
دووراوه	ورازیان
بینیره، بنیره، کاری داخوازیه.	بکیانه

په راویزه کان

- ۱- گوندی تودشه: ئه و گوندهیه، که سرچاوهی زانست و زانیاری بووه و چه ندین مه لا و زانای وهک (مه ولوی) پیگه یاندووه، له دهقاری هه وراماندا، ههروه ها ئه م گونده ده که ویتته پوژمه لاتی کوردستان.
- ۲- کۆماسی: ناوچه یه کی سه ربه مه ریوان، له نیوان مه ریوان و که لاته زاندایه، زمانی خه لکه که ی شیوه یه کی تایبه تی هه یه، عه شیره تی کۆماسی ئازا و دلین.
- ۳- زۆربه ی ئه و راو بۆچوون و سه ره نجانان که سرچاوه، یان ئاماژه م به سه رچاوه نه داوه، ئه وه راو بۆچوونی خۆمه، له بهاره ی جۆر و ناویشانی نامه که، ههروه ها ئه و دهسته خه تانه م هیشتا به چاپ نه که یاندووه، بۆیه ته نها ئاماژه به کۆکردنه وه یان ده ده م.
- ۴- گوندی شه میزان: ئه و گونده یه، که ده که ویتته ئه و به ریه ی سیروان، ده که ویتته باکوری پوژمه لاتی شاری ده ربه ندیخان، گوندیکی زۆر خۆشه، خه لکه که ی زۆر کارامه و ئازان.
- ۵- ول بهر: ئه میش گوندیکه له نزیک شه میزان، که مه ولوی و خزمانی ده واریان تیا هه لداوه.
- ۶- ته ویتله: ئه و شارۆچکه یه که ده که ویتته هه ورامانی له و نه وه وه ههروه ها مه لبه ندی بازرگانی و پیشه سازی هه ورامانه.
- ۷- ده ره و ته رتیبیا: پینشتی به شارۆچکه ی ته ویتله یان وتووه، ته رتیبیا، یان ئه و ئافره ته یه که ته ویتله یی دروست کردووه.
- ۸- چله خانه: ئه و شویتنه یه، که (شئوخ عوسمان) بۆ ماوه ی چل پوژ خواپه رستی کردووه تیدا.
- ۹- خانه قاو وه راوهر: گه ره کیکه له شارۆچکه ی ته ویتله.
- ۱۰- چالانه ی چل کناچا: ئه میش گه ره کیکه له شارۆچکه ی ته ویتله.

- ۱۱- گوندی گونه: ئو گوندهیه، که مهولهوی بۆ ماوهیهک له و گوندهدا نیشتهجی بووه، ههروهها گوندهکه نزیك شاری ههلهبجی شههیده.
- ۱۲- گوندی سهراو: ئو گوندهیه، که نزیك گوندی گونهیه، که له نزیك شاری ههلهبجی شههیده.
- ۱۳- حله: ئو شارهیه، که دهکهوئته باشووری شاری بهغدادهوه.
- ۱۴- کوفه: ئو شوئنه پیرۆزهی شیعهکانه، که دهکهوئته باشووری شاری حلهوه.
- ۱۵- نهجار: گوندیکه لهوبهری پوواری سیروان، که گوندی شیخ قادری نهجاره، ههروهها دهکهوئته ههورامانی لهۆنهوه.
- ۱۶- تانجهرۆ: ئو ناوچهیه، که له نزیك گوندی (میراوا) دهپرۆئته ناو پوواری (سیروان) هوه، له نزیك قهرهگۆل خوار عهربهتهوه.
- ۱۷- سیروانی ئهوچهم: ئو بهشهیه له نزیك ئیمامی زامن.
- ۱۸- خانهگا: ئو شارۆچکهیه، که دهکهوئته ههورامانی لهۆنهوه، باخ و باخاتیکی ئیجگار زۆری ههیه، زۆریه زمانی هۆنراوهی مهولهوی به خانهگایی هۆنراوهی وتوووه.
- ۱۹- پاوه: ئو شاره گهورهی ههورامانی لهۆنه، بهرامبهر چهمی خانهگایه.
- ۲۰- سازان: گوندیکه له گوندهکانی قهراغ پوواری سیروان، له پۆژههلاتی عهبابهیلی وه، له قهزای ههلهبجی شههیده.

سه‌رچاوه کوردییەکان

- ۱- ئەنوەر قادر محەمەد، لیریکای شاعیری گەورە کورد مەولەوی، چاپی ستیەم، سلیمانی سالی ۲۰۰۷ زاینی.
- ۲- ئەیوب رۆستەم، هەرمان، لیکۆلینە وەهەکی میژوویی و کلتوریە، بەرگی یەکەم - بەرگی دووهم، چاپی دووهم، سلیمانی، سالی ۲۰۰۸ زاینی.
- ۳- نێمامی عەلی، پەوانبێژی، وەرگێڕانی د. صدیق پۆرەکەیی، بەرگی دووهم، چاپی یەکەم، سنە، سالی ۱۳۸۴ هەتاوی.
- ۴- باکتر ب- تراویک، ئەدەبیاتی جیهان، بەرگی ستیەم، وەرگێڕ، لە فارسیە وە بۆ کوردی، حەمەکەریم عارف، چاپی یەکەم، هەولێر، سالی ۲۰۰۷ زاینی.
- ۵- بابەک ئەحمەد، هەقیقەت و جوانی، وەرگێڕانی لە فارسیە وە بۆ کوردی، مەسعود بابایی، چاپی یەکەم، دەۆک، سالی ۲۰۰۸ زاینی.
- ۶- بێسارانی (دیوان) صدیق صەفی زاده، چاپی یەکەم، سنە - کوردستان، سالی ۱۳۸۱ هەتاوی.
- ۷- جەفایی (دیوان) محەمەد علی قەرەداغی، دەزگای پۆشنبیری و بلۆکردنە وە کوردی، زنجیرە ی ژمارە (۱۴)، چاپخانە ی (شەفیق) چاپی یەکەم، بەغداد، سالی ۱۹۸۰ زاینی.
- ۸- حافظ (دیوان) حاقظی شیرازی، وەرگێڕانی عەباسی حەقیقی، چاپی یەکەم، سنە - کوردستان، سالی ۱۳۸۷ هەتاوی.
- ۹- حەکیم مەلا سالح، مەولەوی و تەقینە وەهە ی زمان، چاپی یەکەم، هەولێر، سالی ۲۰۰۸ زاینی.
- ۱۰- حەکیم مەلا سالح، مەولەوی، لیکۆلینە وە، پشکنین، شیعری بلۆنە کراوە، چاپ یەکەم، سنە - کوردستان، سالی ۱۳۷۶ هەتاوی.

- ۱۱- د. سۆران سنهیی، ریسالهی عیشق له مه‌وله‌وی ناسیدا، چاپی یه‌که‌م، سنه- کوردستان، سالی ۱۳۷۰ هه‌تاوی
- ۱۲- صدیق بۆره‌که‌یی، (صفی زاده)، چاپخانه‌ی ته‌بریژ، سالی ۱۳۷۰ هه‌تاوی
- ۱۳- عومه‌ر مه‌عروف به‌رزنجی، سه‌رجه‌می به‌هه‌رمه‌کانی، مارف به‌رزنجی، چاپی یه‌که‌م، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی رۆشنییری، هه‌ولێر، سالی ۱۹۹۳ زاینی
- ۱۴- عه‌لالدین سجادی، میژووی نه‌ده‌بی کوردی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی مه‌عارف، به‌غداد، سالی ۱۹۵۲ زاینی
- ۱۵- قانع (دیوان) به‌هان قانع، شاعیری چه‌وساوه‌کانی کوردستان، چاپی دووه‌م، چاپخانه‌ی داله‌هۆ، تاران، سالی ۱۳۸۵ هه‌تاوی
- ۱۶- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، یادی مه‌ردان، به‌رگی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی کۆری زانیاری کورد، چاپی یه‌که‌م، به‌غداد، سالی ۱۹۷۹ زاینی
- ۱۷- میرزا ئۆلقانری پاوه‌یی (دیوان) محمه‌د ره‌شیدی ئه‌مین، چاپی یه‌که‌م، سلێمانی، سالی ۲۰۰۸ زاینی
- ۱۸- د. محمه‌د ئه‌مین هه‌ورامانی، رۆشنییری وه‌لی دێوانه، زنجیره‌ی (۷) چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی (عه‌لاو) به‌غداد، سالی ۱۹۷۹ زاینی
- ۱۹- نازم حکمه‌ت، چه‌ند نامه‌یه‌ک بۆ تاران تا بابۆ، وه‌گێڕانی نه‌ژاد عه‌زیز، سورمی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی (الزمان)، به‌غداد، سالی ۱۹۹۰ زاینی
- ۲۰- وه‌لی دێوانه (دیوان) عوسمان هه‌ورامی، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی کۆری ژماره (۶) به‌غداد، سالی ۱۹۷۶ زاینی
- ۲۱- هه‌رده‌ویژ کاکه‌یی، داستانی خورشید و خه‌رامان، چاپی یه‌که‌م، چاپخانه‌ی هه‌ولێر، سالی ۲۰۰۸ زاینی
- ۲۲- مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، چاپی سێیه‌م، سنه- کوردستان، ۱۳۸۳ هه‌تاوی.

۲۳- مه‌وله‌وی (دیوان) ساحیب غریبی، گولچتی دیوانی مه‌وله‌وی، چاپی
یه‌که‌م.

۲۴- مه‌وله‌وی (دیوان) مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، لی‌کۆله‌ره‌وان، گۆران،
مه‌مه‌دی مه‌لا که‌ریم، حه‌کیم مه‌لا سالیح، نه‌نۆه‌ر قادن، چاپی یه‌که‌م، سلیمانی-
کوردستان، ۲۰۰۶ زاینی.

۲۵- مه‌جزوب (دیوان) حه‌کیم مه‌لا سالیح، چاپی یه‌که‌م، هه‌ولێر، ۲۰۰۱ زاینی.

۲۶- مه‌لا عه‌بدولکه‌ریمی موده‌رس، بنه‌ماله‌ی زانیاران، چاپی یه‌که‌م،
چاپخانه‌ی بغداد، ۱۹۸۰ زاینی.

سەرچاوه عهده بيه كان به كتييب

- ١- أبي نواس، ديوان، مكتبة الثقافية، بيروت، لبنان، الطبعة الاولى، العام ١٩٨٠م، ص٤٩.
- ٢- الرسائل المبادل بين الكرملني وتيمور، الجمهورية العراقية، وزارة الاعلام، الطبعة الاولى، مطبعة الحكومية، بغداد، لعام ١٩٧٤م، سلسلة (٢٩) من، ص١٦.
- ٣- صابر يوسف، رسائل التي ليس لها قصة أدبية، الطبعة الرابعة، القاهرة، لعام ١٩٥٢م من، ص٧-١٢.
- ٤- صابر يوسف، أنشاء الرسائل المصرية، الطبعة الاولى، مكتبة القاهرة، القاهرة، لعام ١٩٤٦م، من، ص٥٠-٥٩.
- ٥- مصطفى صادق الرافعي، أوراق الورد رسائلها ورسائله، الطبعة الاولى، القاهرة، لعام ١٩٤٣م، من، ص٩-١٠.
- ٦- ملا عبدالكريم المدرس، فوائح الفوائحى، علامة الزمان، عبدالرحيم معدومى، الطبعة الاولى، بغداد، لعام ١٤١٦هجرى، لعام ١٩٩٥م، من، ص١٥٩.

ليستى سەرچاوه كانى زمانى فارسى و بيانى به كتييب

- ١- محمهد على فروغى، كليات سعدى، چاپ هشتم، تهران، سال ١٣٧٧ شمسى.
- ٢- محمهد حسين شهريار، ديوان شهريار، چاپ بيست و چوارم، تهران، سال ١٣٨٢هتاوى.

3- shakes pares, sorest, martin smiting, 1963 p4

لیستی گۆڧارو رۆژنامه‌کان

- ۱- گۆڧاری پامانی ژماره (۸۸) دوونامه، ناماده‌کردنی گۆڧاری (زامان) جه میل پۆژ به یانی ۱/۵/۱۹۹۹زاینی، به‌غداد، سالی ۲۰۰۴ زاینی، هه‌ولێر، ل ۱۹۲.
- ۲- گۆڧاری پامانی ژماره (۶۰) به‌ناونیشانی دوونامه‌ی دوو هونه‌رمه‌ندی شیوه‌کار، قهره‌نی جه‌میل، بۆ ع.ع. یوسف، هه‌ولێر، مانگی حوزه‌یران، سالی ۲۰۰۳زاینی، ل ۲۰۲.
- ۳- گۆڧاری پامانی ژماره (۶۱) چه‌ند نامه‌یه‌ک له نیکۆش کازانتزاکیس هه‌وه، وه‌رگێرانی له فارسیه‌وه، سه‌ردار محهمه‌د، هه‌ولێر، ته‌موزی سالی ۲۰۰۱ زاینی، ل ۳۰۱-۳۰۳.
- ۴- گۆڧاری پامانی ژماره (۶۲) به‌ناونیشانی نامه‌یه‌ک له مه‌سه‌ود محهمه‌ده‌وه بۆ که‌رم شاره‌زا، ناماده‌کردنی گۆڧاری پامان (۵) ی ئابی ۲۰۰۱ زاینی، هه‌ولێر، ل ۲۰۳.
- ۵- گۆڧاری پامان ژماره (۱۴) وتار: به‌لگه‌نامه‌یه‌کی نوێ له باوه‌رنامه‌ی خه‌لیفه‌یه‌تی، (مه‌وله‌وی) نازاد عبدالواحد، هه‌ولێر، سالی ۱۹۹۷زاینی، ل ۳۱.
- ۶- گۆڧاری پامانی ژماره (۱۴) لیکۆلینه‌وه: عه‌نبه‌ر خاتوون له فرمیسکه‌ته‌مره‌کانی مه‌وله‌وی دا، په‌ووف عوسمان، سلێمانی، سالی ۱۹۹۷زاینی، ل ۲۷.
- ۷- گۆڧاری پامان، په‌ووف عوسمان، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ل ۲۷.
- ۸- گۆڧاری میهره‌جانی مه‌وله‌وی، وتار: شاعیریته‌ی (مه‌وله‌وی) په‌ووف عوسمان، چاپی یه‌که‌م، به‌غداد، سالی ۱۹۹۸زاینی، ل ۷۷.
- ۹- گۆڧاری پامانی ژماره (۱۴) لیکۆلینه‌وه: عه‌نبه‌ر خاتوون له فرمیسکه‌ته‌مره‌کانی مه‌وله‌وی دا، په‌ووف عوسمان، سلێمانی، سالی ۱۹۹۷زاینی، ل ۲۷.
- ۱۰- گۆڧاری پامان، په‌ووف عوسمان، هه‌مان سه‌رچاوه‌ی پێشوو، ل ۲۷.
- ۱۱- که‌شتیک به‌ ژیان و شیعری مه‌وله‌ویدا، محهمه‌دی مه‌لا که‌رم، له کتیبی (میهره‌جانی مه‌وله‌وی) کتیبی گۆڧاری رۆشنیبری نوێ، به‌غداد، ۱۹۸۹ زاینی، ل ۲۳۸.
- ۱۲- شاعیریته‌ی مه‌وله‌وی، رووف عوسمان، له کتیبی (میهره‌جانی مه‌وله‌وی) کتیبی گۆڧاری رۆشنیبری نوێ، به‌غداد، ۱۹۸۹ زاینی، ل ۸۸-۸۹.
- ۱۳- صۆڧی که‌ری مه‌وله‌وی، ئه‌مین نه‌قشه‌ندی، له کتیبی (میهره‌جانی مه‌وله‌وی) کتیبی گۆڧاری رۆشنیبری نوێ، به‌غداد، ۱۹۸۹ زاینی، ل ۱۰-۱۲.

- ۱۴- تاوئىك لەگەن ستايش و خەسلەتەكانى مەولەويدا، لە كىتئىبى (مىپەرەجانى مەولەوى) كىتئىبى گوڧارى رۇشنىبىرى نوي، بەغداد، ۱۹۸۹ زايىنى.
- ۱۵- بەرھەمى شىتئىك دەربارەى سروشت، دىكتور عىزەدىن مستەفا رەسول، لە كىتئىبى (مىپەرەجانى مەولەوى) كىتئىبى گوڧارى رۇشنىبىرى نوي، بەغداد، ۱۹۸۹ زايىنى.

دەستئووسەكان

- ۱- دارا محەمەد عوسمان، فۇلكلۇرى مەورامان، ئەرشىف.
- ۲- دارا محەمەد عوسمان، مېژووى مۇسىقاي مەورامان.
- ۳- سەيد باقرى ھاشمى.
- ۴- حسين عوسمان نىرگىزە جارى.
- ۵- د. محەمەد دلپىر، زانكوى سلېمانى.

